

Автор номер едно на "Ню Йорк Таймс"

ФИЛИПА ГРЕГЪРИ

Деленица на короната

ФИЛИПА ГРЕГЪРИ

ПЛЕННИЦА НА КОРОНАТА

Превод: Деница Райкова

chitanka.info

Родена в Кения през 1954 г., Филипа Грегъри завършва история, защитава докторат по литература на 18 век в Единбургския университет, работи като журналист и продуцент за Би Би Си. Първият ѝ роман незабавно става световен бестселър и тя се посвещава изцяло на писателската си дейност. След успеха на поредицата бестселъри от епохата на Тюдорите и екранизацията на „Другата Болейн“ е наречена „кралица на историческия роман“.

Вечната борба за власт завърта колелото на съдбата за едно невръстно момиче, родено да бъде кралица.

Ан Невил, дъщерята на властния граф Уорик, наречен „Кралесъздателя“, от раждането си е заложница в амбициозните политически игри на своя баща. Пътят ѝ се пресича с пътя на красивата съпруга на Едуард IV, Елизабет Удвил. Омъжена за първи път на четиринайсет години, осиротялата Ан скоро остава и вдовица, залутана в мрежата от интриги около престола. Враждебност, заблуди и магия преследват всяка нейна крачка. За Ан бракът с бъдещия крал Ричард III е истинско спасение, но този избор ѝ печели силни врагове и ще струва живота на хората, които тя обича най-силно.

На Антъни

ПРОЛОГ

Лондон Тауър, май 1465

Първа върви почитаемата ми майка — самата тя наследница на прочут род и съпруга на най-влиятелния поданик в кралството. Следва я Изабел, защото е най-голямата. После аз: последна, аз винаги съм последна. Не мога да видя много, когато влизаме в голямата тронна зала на Тауър, а майка ми отвежда сестра ми да направи реверанс пред трона и отстъпва встрани. Изабел прави много нисък реверанс, както са ни научили, защото един крал си е крал, дори ако е млад мъж, поставен на престола от баща ми. Съпругата му ще бъде коронясана за кралица, каквото и да си мислим за нея. После, когато пристъпвам напред, за да направя реверанс, за първи път виждам добре жената, която сме дошли да почетем в двора.

Тя е изумително красива: най-красивата жена, която съм виждала през живота си. Изведнъж разбирам защо кралят е задържал войската си, когато я зърнал за първи път, и се оженил за нея след броени седмици. Тя има усмивка, която разцъфва бавно, а после грейва, като усмивка на ангел. Виждала съм статуи, които биха изглеждали тежки и тромави редом с нея. Виждала съм рисувани мадони, чиито черти биха били груби редом с нейната бледа, сияйна прелест. Надигам се от реверанса си, за да се взра в нея, сякаш тя е изящна икона; не мога да отместя очи. Под вперения ми поглед лицето ѝ се стопля, тя поруменява, усмихва ми се и аз не мога да не се усмихна широко в отговор. Тогава тя се засмива, сякаш намира откритото ми възхищение за забавно, а после виждам гневния поглед на майка си и изтичвам до нея, където сестра ми Изабел се мръщи.

— Беше се вторачила като малоумна — изсъсква тя. — Излагаш всички ни. Какво би казал баща ни?

Кралят пристъпва напред и целува топло майка ми по двете бузи.

— Имате ли вести от моя скъп приятел, вашия съпруг? — пита я той.

— Той изпълнява съвестно службата си към вас — отвърща тя бързо, защото баща ми пропуска тазвечерното угощение и всички празненства, тъй като трябва да се срещне със самия крал на Франция и херцога на Бургундия, разговаряйки с тях като равен, за да сключи мир с тези могъщи мъже от християнския свят сега, когато спящият крал бе победен и ние сме новите владетели на Англия. Баща ми е велик мъж; той представлява този нов крал и цяла Англия.

Кралят, новият крал — нашият крал — прави смешен, престорен поклон на Изабел и ме потупва по бузата. Познава ни, откакто бяхме малки момичета, твърде малки, за да идват на такива празненства, а той беше момче, поверено на грижите на баща ни. Междувременно майка ми се оглежда наоколо, сякаш сме си у дома, в крепостта в Кале, опитвайки се да открие недостатък в нещо, което прислужниците са направили. Знам, че копнее да види нещо, каквото и да е, което може да представи по-късно на баща ми като доказателство, че тази най-прекрасна кралица е негодна за положението, което заема. По киселото ѝ изражение се досещам, че не е открила нищо.

Никой не харесва тази кралица. Не би трябвало да ѝ се възхищавам. За нас не би трябвало да има значение, че тя се усмихва топло на Изабел и мен, че се надига от големия си стол, за да пристъпи напред и да стисне ръцете на майка ми. Всички сме твърдо решени да не я харесваме. Баща ми готвеше добър брак за този крал, изгоден брак с френска принцеса.

Баща ми работеше за това, подготви почвата, състави черновата на брачния договор, убеди хора, които мразят французите, че такъв брак ще бъде изгоден за страната, ще защити Кале, че може дори да върне Бордо в наши ръце; но после Едуард, новият крал, зашеметяващо красивият и бляскав нов крал, нашият скъп Едуард — когото приемахме като по-малък брат на баща ми и един прекрасен чичо за нас — заяви така простичко, сякаш поръчваше вечерята си, че вече е женен и нищо не може да се направи по въпроса. Вече женен? Да, и то за нея.

Той постъпи много зле, действайки без бащиния ми съвет; всеки знае това. Това е първият път, когато постъпи така в дългата триумфална кампания, която спаси рода Йорк от срамното положение, в което бяха изпаднали, когато трябваше да молят за прошка спящия крал и лошата кралица, до победата и престола на Англия. Баща ми

беше до Едуард, съветваше го и го напътстваше, диктувайки всеки негов ход. Баща ми винаги е преценявал какво е най-добро за него. Кралят, макар че сега е крал, е и млад мъж, който дължи всичко на баща ми. Той нямаше да има трона, ако баща ми не бе станал застъпник на неговата кауза, учейки го как да води армия, водейки битките му заради него. Баща ми рискува собствения си живот, първо за бащата на Едуард, а после и за самия Едуард, а след това, точно когато спящият крал и лошата кралица бяха избягали, а Едуард беше коронясан за крал, и всичко трябваше да е прекрасно завинаги, той изведнъж, просто ей така, се ожени тайно за нея.

Тя трябва да ни въведе на вечеря, и дамите се подреждат внимателно зад нея: има си установен ред и е изключително важно да се постарает да бъдеш на правилното място. Аз съм почти на девет години, определено достатъчно голяма, за да разбирам това, а познавам местата на всеки в реда на първенството, още откакто бях малко момиче в учебната стая. Тъй като ще бъде коронясана утре, тя върви първа. Отсега нататък тя винаги ще бъде първа в Англия. Ще върви пред майка ми до края на живота ѝ, и това е още нещо, което не се нрави твърде на майка ми. След нея би трябвало да върви майката на краля, но тя не е тук. Тя е заявила безусловната си враждебност към красивата Елизабет Удвил и се е заклела, че няма да присъства на коронацията на една жена с долен произход. Всички знаят за този раздор в кралското семейство и сестрите на краля се подреждат в редицата без надзора на майка си. Изглеждат доста объркани в отсъствието на красивата херцогиня Сесили, която да върви начело, а кралят изгубва уверената си усмивка само за миг, когато вижда празното място, където би трябвало да е майка му. Не знам как се осмелява да се опълчи на херцогинята. Тя е не по-малко ужасяваща от майка ми, тя е леля на баща ми, и никой не престъпва волята на едната или на другата. Мога само да предположа, че кралят трябва да е много влюбен в новата кралица, за да се противопостави на майка си. Сигурно наистина безумно я обича.

Майката на кралицата обаче е тук; няма шанс тя да пропусне подобен миг на триумф. Тя заема мястото си със своята армия от синове и дъщери зад нея, с красивия си съпруг, сър Ричард Удвил, до нея. Той е барон Ривърс^[1], и всички шепнешком повтарят шегата, че реките прииждат. Наистина, те са невероятно много на брой. Елизабет

е най-голямата дъщеря, а зад майка ѝ идват седемте сестри и петимата братя. Взира се в красивия млад Джон Удвил, застанал до новата си съпруга: той прилича на момче, което придружава баба си. Той беше впримчен в брак с вдовстващата херцогиня на Норфолк, моята пралеля Катрин Невил. Това е възмутително насилие: сам баща ми го казва. Почитаемата ми пралеля Катрин е направо древна, истинска развалина, но с висока стойност, почти на седемдесет години; малцина са виждали толкова стара жена, а Джон Удвил е млад, двайсетгодишен мъж. Майка ми казва, че така ще бъде отсега нататък: щом на трона на Англия е поставена дъщерята на жена, която не е много повече от вещица, предстои да видим някои тъмни дела. Ако коронясаш пеликан, той ще погълне в лакомията си всичко, което му попадне.

Откъсвам очи от изнуреното, набраздено от бръчки лице на пралеля си и се съсредоточавам върху собствената си задача. Работата ми е да внимавам да стоя до Изабел, зад майка ми, и да не настъпвам шлейфа ѝ, в никакъв случай да не настъпвам шлейфа ѝ. Аз все още съм само на осем, и трябва да се старая много, за да направя всичко както трябва. Изабел, която е на тринайсет, въздиша раздразнено, когато ме вижда как гледам надолу и тътря крака, така че пръстите ми да са под скъпия брокат, за да съм сигурна, че не е възможно да сбъркам. А после Жакета, майката на кралицата, майката на лакомата водна птица, надниква назад зад собствените си деца, за да се увери, че вървя където трябва, че няма грешка. Оглежда се наоколо, сякаш я е грижа за моето удобство, и когато ме вижда, зад майка ми, до Изабел, ми отправя усмивка, прекрасна като тази на дъщеря ѝ, усмивка само за мен, а после се обръща назад, хваща под ръка красивия си съпруг и тръгва след дъщеря си в този миг, момента на пълния ѝ триумф.

След като минаваме по централната пътека на голямата зала, покрай стотиците присъстващи, които се изправят и ликуват при вида на красивата нова бъдеща кралица, всички седат и аз мога отново да погледна към възрастните на кралската маса. Не съм единствената, която зяпа новата кралица. Тя привлича вниманието на всички. Има най-прекрасните полегати сиви очи, а когато се усмихва, свежда поглед, сякаш се радва скрито на някаква възхитителна тайна. Крал Едуард я е настанил до себе си, от дясната си страна, и когато шепне в ухото ѝ, тя се навежда толкова плътно към него, сякаш се готвят да се целунат. Това е изключително неприемливо и нередно, но когато

поглеждам към майката на новата кралица, виждам, че тя се усмихва на дъщеря си, сякаш е щастлива, че те са млади и влюбени. Изобщо не личи да се срамува от това.

Те са ужасно красиво семейство. Никой не може да отрече, че са толкова красиви, сякаш във вените им тече най-благородната кръв. И толкова многобройни! Шест от децата на семейство Ривърс и двамата синове от първия брак на новата кралица са настанени на нашата маса, сякаш са млади хора с кралска кръв и имат право да бъдат с нас, дъщерите на една графиня. Виждам как Изабел оглежда кисело четирите красиви момичета от рода Ривърс, от най-малката, Катрин Удвил, която е само на седем години, до най-голямата на нашата маса, Марта, която е на петнайсет. Тези момичета, четири на брой, ще трябва да получат съпрузи, зестра, състояние, а напоследък в Англия няма на разположение чак толкова много съпрузи, зестри и състояния — не и след войната между съперническите си фамилии Ланкастър и Йорк, която продължава вече от десет години и погуби толкова много мъже. Тези момичета ще бъдат сравнявани с нас; ще бъдат наши съперници. Имам чувството, че дворът е зает с нови лица с чисти профили, с кожа, чиста като току-що изсечена монета, мелодични гласове и изтънчени маниери. Сякаш сме завладени от някакво племе от красиви млади странници, сякаш статуите са станали топли и живи и танцуват сред нас; напомнят ми на птици, прелетели от небето, за да пеят, или риби, изскочили над морските вълни. Поглеждам майка си и я виждам поруменяла и пламнала от раздразнение, сгорещена и ядосана като жена на хлебар. До нея кралицата сияе като усмихнат ангел, с глава, вечно наклонена към младия ѝ съпруг, с леко разтворени устни, сякаш иска да го вдиша като прохладен въздух.

Великолепната вечеря е вълнуващ момент за мен, защото в единия край на нашата маса е братът на краля, Джордж, а в другия — най-младият му брат, Ричард. Майката на кралицата, Жакета, отправя към младите хора край масата топла усмивка и аз предполагам, че е планирала това, мислейки си, че за нас, децата, ще е забавно да бъдем заедно, и че ще е чест начело на масата ни да седи Джордж.

Изабел се гърчи и извива като овца, която стрижат, заради факта, че близо до нея седят двама херцози с кралска кръв. Толкова изгаря от нетърпение да ги впечатли, че не знае накъде да гледа. И — което е много по-лошо — двете най-големи момичета от рода Ривърс, Марта и

Елинон Удвил, я засенчват без усилие. Те имат изящната външност на това красиво семейство и са уверени, спокойни и усмихнати. Изабел се престарава, а аз както обикновено нервнича, чувствайки критичния поглед на майка ми, прикован в мен. Но момичетата Ривърс се държат така, сякаш са дошли да отпразнуват щастливо събитие, и очакват удоволствия, а не упреци. Те са момичета, уверени в себе си и настроени за забавление. Разбира се, че херцозите с кралска кръв биха предпочели тях пред нас. Джордж ни познава, откакто се е родил, за него ние не сме непознати красавици. Ричард още е под грижите на баща ми като негов повереник; когато сме в Англия, той е сред половин дузината момчета, които живеят у нас. Ричард ни вижда по три пъти на ден. Разбира се, че няма как да не гледа към Марта Удвил, която е в изящни дрехи и окичена с накити от глава до пети, новодошла в двора, и красавица като сестра си, новата кралица. Но е дразнещо, че напълно ме пренебрегва.

На петнайсет години Джордж е красив като по-големия си брат, краля, и също като него светлокос и висок. Той казва:

— Сигурно за първи път вечеряш в Тауър, така ли е, Ан?

Развълнувана и стресната съм, че е благоволил да ме забележи, и лицето ми изгаря от руменина; но казвам „да“ достатъчно ясно.

Ричард, който седи в другия край на масата, е с една година по-малък от Изабел, и не по-висок от нея, но сега, когато брат му е крал на Англия, той изглежда много по-висок и далеч по-красив. Винаги е имал най-веселата усмивка и най-милите очи, но сега, представяйки най-доброто си поведение на вечерята за коронацията на снаха си, е сдържан и мълчалив. В опит да го заприказва, Изабел насочва разговора към ездата и го пита дали помни нашето малко пони в замък Мидълхам. Усмихва се и го пита не е ли било забавно, когато Пепър хукнал с него на гърба си и той паднал? Ричард, който винаги е бил докачлив като боен петел, когато някой засегне достойнството му, се обръща към Марта Удвил и казва, че не си спомня. Изабел се опитва да се престори, че сме приятели, най-добри приятели; но в действителност той беше един от половин дузината повереници на баща ни, с които ходехме на лов и се хранехме в старите дни, когато още живеехме в Англия и цареше мир. Изабел иска да убеди момичетата Ривърс, че сме едно щастливо семейство и че те са нежелани натрапници, но всъщност ние, момичетата Уорик, бяхме под

грижите на майка ни, а момчетата от рода Йорк придружаваха баща ни.

Изабел може да се цупи и да стиска недоволно челюст, колкото си иска, но няма да ме принуди да се чувствам неловко. Ние имаме по-голямо право да седим на тази маса, отколкото всички останали, далеч по-голямо, отколкото красивите момичета Ривърс. Ние сме най-богатите наследници в Англия, а баща ми владее Тясното море между Кале и английското крайбрежие. Ние принадлежим към изтъкнатата фамилия Невил, пазителите на Северна Англия; във вените ни тече кралска кръв. Баща ми беше настойник на Ричард, и ментор и съветник на самия крал, и ние сме по-достойни от всички в залата, по-богати от всеки в тази зала, по-богати дори от краля и с далеч по-добро потекло от новата кралица. Мога да говоря като равна с всеки херцог с кралска кръв от династията Йорк, защото без баща ми техният род щеше да изгуби войните, Ланкастър щеше още да управлява, а Джордж, колкото и красив и царствен да е, сега щеше да е брат на безлично нищожество и син на предател.

Вечерята е дълга, но тази по случай коронацията на кралицата утре ще бъде още по-продължителна. Тази вечер поднасят трийсет и две ястия, а кралицата изпраща някои специални блюда на нашата маса, за да ни удостои с вниманието си. Джордж се изправя и изказва с поклон благодарността си към нея, а после поднася сребърното блюдо поред на всички ни. Забелязва, че го наблюдавам, и с намигване ми сипва допълнителна лъжица сос. От време на време майка ми хвърля поглед към мен като лъч от стражева кула, проблясващ над тъмно море. Всеки път, щом усетя суровия ѝ поглед върху себе си, повдигам глава и ѝ се усмихвам. Сигурна съм, че не може да ми намери недостатък. Държа в ръка една от новите вилици, а в ръкава си имам салфетка, същинска френска дама, запозната с тези нови моди. В чашата от дясната ми страна има вино, разрежено с вода, храня се, както са ме учили: изискано и без да бързам. Ако Джордж, един херцог с кралска кръв, избира да ме удостои със специалното си внимание, не виждам защо да не го прави, нито пък защо някой изобщо трябва да се изненадва от това. За мен със сигурност не е изненадващо.

Докато гостуваме на краля в Тауър в нощта преди коронацията на кралицата, делия легло с Изабел, както правя в дома ни в Кале, както съм правила през всяка нощ от живота си. Изпращат ме в леглото един

час преди нея, но аз съм прекалено развълнувана, за да заспя. Казвам молитвите си, а после лежа в леглото си и слушам музиката, която долита от залата долу. Все още танцуват; кралят и съпругата му обичат да танцуват. Когато вземе ръката ѝ, може да се види, че му се налага да се възпре, за да не я притегли по-близо. Тя свежда поглед, а когато вдига очи, той все още се взира в нея със страстния си поглед и тя му отправя малка усмивка, пълна с обещания.

Не мога да не се запитам дали старият крал, спящият крал, е буден тази вечер, някъде в дивите земи на Северна Англия. Наистина е ужасно да си мисля за него, дълбоко заспал, но съзнаващ дори в самите си сънища, че те танцуват и че новият крал е коронясан и е заел мястото му, а утре нова кралица ще носи короната на съпругата му. Татко казва, че нямам от какво да се боя, лошата кралица е избягала във Франция и няма да получи помощ от френските си приятели. Татко ще се срещне лично с краля на Франция, за да се увери, че той ще стане наш приятел и лошата кралица няма да получи помощ от него. Тя е наш враг, тя е враг на мира в Англия. Баща ми ще се погрижи за нея да няма дом във Франция, както няма трон за нея в Англия. Междувременно спящият крал — без съпругата си, без сина си, ще бъде уютно разположен в някой малък замък, някъде недалеч от Шотландия, проспивайки живота си като пчела в някоя завеса през зимата. Баща ми казва, че той ще спи, а тя ще изгаря от ярост, докато и двамата остарееят и умрат, и аз нямам от какво да се боя. Баща ми беше този, който смело прогони спящия крал от трона и сложи неговата корона на главата на крал Едуард, така че това трябва да е правилно. Баща ми бе този, който се противопостави на онова ужасно същество — лошата кралица, която беше същинска вълчица, по-ужасна от вълците във Франция — и я победи. Но не обичам да мисля за стария крал Хенри, да си представям как лунната светлина блести по затворените му клепачи, докато мъжете, които го прогониха, танцуват в неговата някогашна голяма зала. Не ми е приятно да мисля за лошата кралица, далече във Франция, и да си представям как се кълне, че ще ни отмъсти, проклина щастието ни и казва, че ще се върне тук, наричайки това място свой дом.

Когато Изабел най-сетне влиза, аз съм коленичила до тесния прозорец, за да гледам лунната светлина, която блести по реката, мислейки си за краля, който сънува в нейното сияние.

— Би трябвало да си заспала — казва тя заповеднически.

— Тя не може да дойде за нас, нали?

— Лошата кралица ли? — Изабел разпознава веднага ужаса от кралица Маргарет Анжуйска, чийто образ преследва като призрак и двете ни от детинство. — Не. Тя е победена, беше напълно разгромена от татко при Тоутън. Избяга. Не може да се върне.

— Сигурна ли си?

Изабел обгръща с ръка слабите ми рамене.

— Знаеш, че съм сигурна. Знаеш, че сме в безопасност. Лудият крал спи, а лошата кралица е победена. Това е просто оправдание да оставаш будна, когато би трябвало да си заспала.

Покорно се обръщам и сядам в леглото, издърпвайки завивките до брадичката си.

— Ще заспя. Не беше ли прекрасно?

— Не особено.

— Не мислиш ли, че е красива?

— Коя? — пита тя, сякаш наистина не знае, сякаш не е ослепително очевидно коя е най-красивата жена в Англия тази вечер.

— Новата кралица, кралица Елизабет.

— Е, не мисля, че прилича много на кралица — казва тя, опитвайки се да наподобя майка ни, когато говори с най-презрителния си тон. — Не знам как ще се справи на коронацията си и на двубоите и турнира — тя е била просто съпруга на провинциален земевладелец, и е дъщеря на незначителен човек. От къде ще знае как да се държи?

— Защо? Как би се държала ти? — питам, опитвайки се да проточа разговора. Изабел винаги знае толкова много повече от мен; тя е с пет години по-голяма от мен, любимка на родителите ни, на прага на бляскав брак, почти жена, докато аз все още не съм нищо повече от дете. Тя дори гледа отвисоко на кралицата!

— Щях да се държа с много повече достойнство от нея. Нямах да си шушукам с краля и да се унижавам като нея. Нямах да изпращам блюда и да махам с ръка на хората като нея. Нямах да довлека в двора всичките си братя и сестри, както направи тя. Щях да бъда много по-сдържана и хладна. Нямах да се усмихвам на никого, нямах да се кланям на никого. Щях да бъда истинска кралица, кралица от лед, без близки или приятели.

Толкова съм привлечена от тази картина, че отново почти се измъквам от леглото. Смъквам кожената завивка от леглото ни и я вдигам към нея.

— Така ли? Каква ще бъдеш? Покажи ми, Изи!

Тя я нагласява като пелерина около раменете си, отмята глава назад, изправя се в целия си ръст от четири фута и шест инча, и крачи наперено из малката стая с много високо вдигната глава, кимайки сдържано на въображаеми придворни.

— Ето така — казва тя, — елегантно и недружелюбно.

Изскачам от леглото и грабвам един шал, намятам го на главата си и тръгвам след Изабел, имитирайки киманията ѝ надясно и наляво, с царствен вид като нея.

— Как сте? — казвам на един празен стол. Млъквам за миг, сякаш изслушвам молба за някаква услуга. — Не, ни най-малко. Няма да мога да ви помогна, толкова съжалявам, вече дадох тази длъжност на сестра си.

— На баща си, лорд Ривърс — добавя Изи.

— На брат ми Антъни — той е толкова красив.

— На брат ми Джон; а пък на сестрите си дадох цяло състояние. За вас не остана нищичко. Имам голямо семейство — казва Изабел, като имитира изискания провлечен говор на новата кралица. — И всички те трябва да бъдат благодетелствани. Щедро благодетелствани.

— Всички до един — допълвам. — Десетки на брой. Видяхте ли колко много от тях влязоха в голямата зала зад мен? От къде да намеря титли и земи за всичките?

Разхождаме се, описвайки големи кръгове, и пътьом се подминаваме взаимно, накланяйки глави с царствено безразличие.

— А коя сте вие? — питам студено.

— Аз съм кралицата на Англия — казва Изабел, променяйки играта без предупреждение. — Аз съм Изабел, кралица на Англия и Франция, току-що омъжена за крал Едуард. Той се влюби в мен заради красотата ми. Луд е по мен. Напълно полудя по мен и забрави приятелите си и дълга си. Оженихме се тайно, и сега ще бъда коронясана за кралица.

— Не, не, аз съм кралицата на Англия — казвам, като пускам шала и се обръщам рязко към нея. — Аз съм кралица Ан Английска.

Аз съм кралицата на Англия. Крал Едуард избра мен.

— Никога не би го направил, ти си най-малката.

— Избра ме! Избра ме!

Чувствам как гневът ми се надига, и знам, че ще разваля играта ни, но не мога да понеса да ѝ отстъпя отново, дори в една игра в собствената ни стая.

— Не може и двете да бъдем кралици на Англия — казва тя съвсем разумно. — Ти ще си кралицата на Франция, можеш да бъдеш кралицата на Франция. Франция си е много хубава.

— Англия! Аз съм кралицата на Англия. Мразя Франция!

— Е, не може — казва тя безцеремонно. — Аз съм най-голямата. Аз избрах първа. Аз съм кралицата на Англия, и Едуард е влюбен в мен.

Безмълвна съм от ярост, задето си присвоява всичко, заради внезапното изтъкване на факта, че е по-голяма, заради внезапното преминаване от весела игра в съперничество. Тропвам с крак, лицето ми пламва и поруменява от гняв, и чувствам горещи сълзи да напират в очите ми.

— Англия! Аз съм кралица!

— Винаги разваляш всичко, защото си толкова бебе — заявява тя, извъръщайки се, когато вратата зад нас се отваря, в стаята влиза Маргарет и казва:

— Време е и двете да заспите, дами. Божичко! Какво сте направили с покривката на леглото си?

— Изабел не ми дава да... — подхващам. — Държи се лошо...

— Няма значение — казва Маргарет рязко. — В леглото. Утре можете да си поделите това, за което се карате.

— Тя не иска да дели! — Преглъщам солени сълзи. — Никога. Играехме си, но после...

Изабел се изсмива кратко, сякаш скръбта ми е комична, и си разменя поглед с Маргарет, сякаш за да каже, че малката пак се тръшка в истерия. Това вече е прекалено. Надавам вой и се хвърлям по лице на леглото. Никой не го е грижа за мен, никой няма да разбере, че си играехме заедно като равни, като сестри, докато Изабел предяви претенции за нещо, което нямаше право да вземе. Би трябвало да знае, че трябва да дели. Не е редно аз да съм последна, винаги да съм последна.

— Не е редно! — изричам накъсано. — Не е честно спрямо мен!

Изабел се обръща с гръб към Маргарет, която развързва връзките, пристягащи роклята ѝ, и я смъква ниско, така че Изабел да може да се измъкне от нея, презрително, като кралицата, на каквато се преструва. Маргарет разпъва роклята върху един стол, готова да бъде напудрена и изчеткана утре, и Изабел нахлузва нощница през главата си и оставя Маргарет да срещне косата ѝ с четка и да я сплете за сън.

Повдигам зачервеното си пламнало лице от възглавницата, за да ги гледам, а Изабел, забелязала широко отворените ми очи и трагичното изражение, казва кратко:

— И без друго трябва да спиш. Винаги плачеш, когато си уморена. Такова бебе си. Не биваше да те пускат да идваш на вечеря — тя поглежда към Маргарет, зряла жена на двайсет години, и казва: — Маргарет, кажи ѝ.

— Заспивайте, лейди Ан — казва Маргарет нежно. — Няма за какво да правите сцени — и аз се търкулвам на една страна и обръщам лице към стената. Маргарет не бива да ми говори така, тя е почетна дама на майка ми и наша полусестра, би трябвало да се държи с мен по-мило. Но никой не се отнася с уважение с мен, а родната ми сестра ме мрази. Чувам как въжетата на леглото изскърцват, когато Изабел ляга до мен. Никой не я кара да си казва молитвите, макар че със сигурност ще отиде в ада. Маргарет казва: „Лека нощ, спете спокойно, Бог да ви благослови“, а после духва свещите и излиза от стаята.

Ние сме сами, заедно, на светлината на огъня. Усещам как Изабел повдига завивките и ги придърпва към себе си, и лежа неподвижно. Тя прошепва, с изострен от злоба глас:

— Можеш да плачеш и цяла нощ, ако искаш, но аз пак ще стана кралица на Англия, а ти — не.

— Аз съм Невил! — изписквам.

— И Маргарет е Невил — Изабел се заема да докаже твърдението си. — Но е незаконна, копеле, което баща ни е признал. Затова служи при нас като почетна дама, и ще се омъжи за някой уважаван човек, докато аз ще се омъжа най-малко за някой богат херцог. А като се замисля сега, ти вероятно също си незаконна, и ще трябва да ми бъдеш почетна дама.

Чувствам как в гърлото ми се надига ридание, но покривам устата си с две ръце. Няма да ѝ доставя удовлетворението да ме чуе

как плача. Ще задуша риданията си. Ако можех да възпра дъха си, щях да го направя; и тогава щяха да пишат на баща ми и да съобщят, че съм напълно студена и мъртва, и тогава тя ще съжалява, че съм се задушила заради нейната грубост, а баща ми — който отсъства тази вечер — ще обвини нея за загубата на своето малко момиченце, което е обичал повече от когото и да било. Във всеки случай, би трябвало да ме обича най-много от всички. Най-малкото ми се иска да беше така.

[1] rivers (англ.) — реки. — Б.р. ↑

1

Лондон, юли 1465

Знам, че ще се случи нещо необичайно, защото баща ми, завърнал се в Англия, в голямата ни къща в Лондон, събира стражата си в двора, а знаменосецът му и мъжете от свитата му извеждат конете си от конюшните и се строят. Домът ни е величествен като кралски дворец; баща ми държи повече от триста войници с неговата ливрея, ние имаме на свое разпореждане повече слуги от всеки друг, освен краля. Мнозина твърдят, че нашите войници са по-добре обучени и по-дисциплинирани от тези на самия крал; със сигурност са по-добре нахранени и по-добре облечени и въоръжени.

Чакам до вратата към двора, защото татко ще излезе от там, и може би ще ме види и ще ми каже какво става. Изабел е в стаята на горния етаж, където ѝ преподават, и аз няма да отида да я повикам. Изабел може веднъж да пропусне цялото външение. Чувам как шпорите на баща ми звънтят по каменните стълби, обръщам се и се снишавам в реверанс, за да получа благословията му, но виждам за свое раздражение, че зад него е майка ми, следвана от дамите си и Изабел, която ми се изплезва и се ухилва.

— А ето го и моето малко момиченце. Чакаш да ме видиш как потеглям, така ли?

Баща ми нежно полага длан върху главата ми в жест на благослов, а после се навежда да ме погледне в лицето. Той е внушителен и едър, както винаги; когато бях малка, си мислех, че гърдите му са направени от метал, защото винаги го виждах в доспехи. Сега той ми се усмихва с тъмнокафявите си очи, блестящи изпод ярко излъскания му шлем, със спретнато подрязана гъста кестенява брада, възпъщение на смел воин, същински бог на войната.

— Да, милорд — казвам. — Отново ли заминавате?

— Днес ми предстои да свърша важна работа — изрича той тържествено. — Знаеш ли каква е тя?

Поклащам глава.

— Кой е най-големият ни враг?

Това е лесно.

— Лошата кралица.

— Права си и ми се иска тя да беше в моя власт. Но кой е следващият поред наш най-лош враг и неин съпруг?

— Спящият крал — казвам.

Той се засмива:

— Така ли ги наричаш? Лошата кралица и спящият крал? Доста подходящо. Ти си много остроумна млада дама. — Хвърлям поглед към Изабел, за да видя как тя — която ме нарича глупава — приема това? Баща ми продължава: — А кой, мислиш, ни беше предаден, заловен, точно както казах, че ще бъде, и доведен като пленник в Лондон?

— Спящият крал ли?

— Да — казва той. — И сега потеглям с войниците си, за да го преведа през улиците на Лондон до Тауър, и той ще остане там, наш затворник завинаги.

Вдигам поглед към него, докато се извисява над мен, но не смея да проговоря.

— Какво има?

— Може ли да дойда и аз?

Той се засмива:

— Смела си като малък оръженосец, трябвало е да се родиш момче. Не, не може да дойдеш и ти. Но когато го отведа в плен в Тауър, понякога може да поглеждаш през вратата и тогава ще видиш, че вече няма защо да се боиш от него. Държа краля в плен, а без него кралицата, неговата съпруга, не може да направи нищо.

— Но тогава в Лондон ще има двама крале.

Изабел излиза напред, опитвайки се да бъде интересна, придавайки си интелигентно изражение. Той поклаща глава.

— Не. Само един. Само Едуард. Само кралят, когото аз поставих на престола. Той има законното право, а и във всеки случай ние спечелихме победата.

— Как ще го доведете? — пита майка ми. — Ще има много хора, които ще искат да го видят как минава.

— Вързан — казва баща ми кратко. — Седнал на коня си, но с крака, вързани в глезените под корема на коня. Той е извършил

престъпление срещу новия крал на Англия и срещу мен. Нека го видят така.

Майка ми ахва леко при тази проява на неуважение. Това разсмива баща ми.

— Той спеше дълбоко сред хълмовете на Севера — казва той. — Няма да изглежда като крал. Не живееше като велик лорд, живееше като човек извън закона. Това е краят на позора му.

— И ще видят, че ти си този, който го води, ти, сам внушителен като крал — отбелязва майка ми.

Баща ми отново се засмива, поглежда към двора, където войниците му са спретнато облечени и добре въоръжени като кралска стража, и кимва одобрително, когато развяват знамето му с мечката и тоягата. Вдигам поглед към него, зашеметена от едрият му ръст и излъчването на абсолютна власт.

— Да, аз съм този, който ще въведе краля на Англия в тъмницата — съгласява се той. Потупва ме по бузата, усмихва се на майка ми и с едри крачки излиза на двора. Неговият коняр държи до издигнатото стъпало за качване коня му, любимия му кон, наречен Миднайт^[1] заради тъмните си лъскави хълбоци. Баща ми се мята на седлото, обръща се да погледне войниците си и вдига ръка, за да даде заповед за потегляне. Миднайт рие земята с копита, сякаш няма търпение да тръгне; баща ми държи здраво юздата му, а с другата ръка го гали по шията.

— Добро момче — казва той. — Делото, което ще извършим днес, е велико. То довършва работата, която оставихме незавършена при Тоутън, а тогава безспорно беше голям ден за теб и мен.

А после той изкрещява: „Марш!“ и извежда войниците си от двора под каменната арка и по улиците на Лондон, за да поеме към Излингтън да посрещне стражата, която е арестувала спящия крал, така че той да не може никога вече да смущава страната с лошите си сънища.

[1] midnight (англ.) — полунощ. — Б.р. ↑

Замъкът Барнард, Графство Дърам, есента на 1465

И двете, Изабел и аз, сме повикани да се явим в личните покои на баща ми в една от къщите ни на Север: замъка Барнард. Това е един от любимите ми домове, кацнал върху високи скални зъбери над река Тийс, и от прозореца на спалнята си мога да пусна камък в буйните й води далече, далече надолу. Това е малък замък с високи стени, заобиколен от крепостен ров, а зад рова има сива каменна външна стена; а зад нея, скупчено около стената в търсене на сигурност, е градчето Барнард Касъл, където хората падат на колене, когато минаваме с конете си. Майка ми казва, че представителите на нашата фамилия, Невил, са като богове за хората от Севера, обвързани с тях чрез клетви, които датират назад, чак до самото начало на времето, когато имало дяволи и морски змии, и голям змей, а ние сме се заклели да защитаваме хората от всички тях, а също и от шотландците.

Баща ми е тук да въздаде правосъдие, и докато седи в голямата зала, разрешава спорове и изслушва прошения, позволяват на Изабел, на мен и на поверениците на баща ми, сред които е и Ричард, братът на краля, да излизаме на езда всеки следобед. Ходим на лов за фазани и диви кокошки със соколите си в големите ловни райони, които се простират на много мили на шир и надлъж, чак до Шотландия. Ричард и другите момчета трябва да учат с възпитателите си всяка сутрин, но им е позволено да бъдат с нас след обета. Момчетата са синове на благородници, като Франсис Львъъл например; други пък, синове на видни личности от Севера, се радват да имат свое място в домакинството на баща ми; някои са наши братовчеди и родственици, които ще останат с нас година-две, за да се научат как да управляват имоти и да водят войска. Робърт Бракънбъри, наш съсед, е постоянен спътник на Ричард, също като малък оръженосец за някой рицар. От всички най-много ми се нрави Ричард, разбира се, тъй като сега е брат на краля на Англия. Той не е по-висок от Изабел, но аз тайно се възхищавам на пламенната му смелост. Той е слаб, крехък и тъмнокош,

твърдо решен да стане велик рицар, и знае всички истории за Камелот и рицарството, които понякога ми чете, карайки ги да звучат така, сякаш са разкази за истински хора.

После ми казва, толкова сериозно, че не мога да се усъмня в него:

— Лейди Ан, на света няма нищо по-важно от рицарската чест. По-скоро бих умрял, отколкото да бъда опозорен.

Той язди дребното си шотландско конче, сякаш предвожда конница в атака; отчаяно копнее да бъде едър и силен като двамата си по-големи братя, отчаяно иска да е най-добрият от поверениците на баща ми. Разбирам това, тъй като знам какво е винаги да си на последно място в едно изпълнено със съперничества семейство. Но никога не казвам, че го разбирам — при неговата пламенна, докачлива северняшка гордост би му било ужасно неприятно да кажа, че го разбирам, толкова много, колкото би ми докривяло на мен, ако ми съчувстваше, задето съм по-малка от Изабел, задето съм невзрачна, а тя е красива, и задето съм момиче, а пък всички имат нужда от син и наследник. Има неща, които е по-добре никога да не бъдат изричани. Ричард и аз знаем, че мечтаем за велики неща, но също така сме наясно и че никой не трябва никога да узнава, че мечтаем за величие.

Седим с момчетата в училищната стая, и ги слушаме как им преподават гръцки, когато Маргарет идва с вестта, че веднага трябва да отидем при баща ни. Изабел и аз сме разтревожени. Баща ни никога не праща да ни повикат.

— Не мен?

Ричард пита Маргарет.

— Не вас, ваша светлост — отвърща тя.

Ричард се ухилва на Изабел.

— Само вие тогава — казва той, предполагайки, също като нас, че са ни хванали да правим нещо нередно. — Сигурно ще ви нашибат с камшик.

Обикновено, когато сме на Север, никой не се занимава с нас, и ние виждаме баща си и майка си само на вечеря. Баща ми има много работа. Допреди година трябваше да се бори да спечели на своя страна владетелите на останалите северни замъци, които поддържаха спящия крал. Когато майка ми пристига в северните си владения, тя е решена да оправи всичко, което се е объркало в нейно отсъствие. Ако

почитаемият ми баща иска да ни види, тогава вероятно лошо ни се пише; но не мога да се сетя какво сме сбъркали.

Когато влизаме, баща ми се е настанил пред писалището си в големия си стол, великолепен като трон. Неговият писар слага листове пред него един след друг, а баща ми държи перодръжка в ръка и подписва всеки с едно „У“ за „Уорик“, най-важното от многобройните му имена. Друг писар, застанал до него, се навежда напред, със свещ в едната ръка и восък за печати в другата, и капва спретната локвичка червен восък върху документа, а баща ми притиска пръстена си, за да постави печат. Това е като магия, която превръща желанията му в реалност. Чакаме до вратата да ни забележи, и аз си мисля колко ли е прекрасно да си мъж, да поставяш подписа си под някоя заповед и да знаеш, че тя начаса ще бъде изпълнена. Бих разпращала заповеди по цял ден само заради насадата от това съзнание.

Когато писарят отнася книгата, баща ни вдига поглед, вижда ни, и ни повиква с пестелив жест. Пристъпваме напред и правим реверанс, както е редно, докато баща ми вдига ръка за благословия, а после избутва назад стола си и ни вика по-близо до масата, за да застанем пред него. Протяга ръка към мен и аз се приближавам, а той ме потупва по главата, както потупва коня си, Миднайт. Усещането не е особено приятно, защото той има тежка ръка, а аз нося шапчица, изплетена от твърди златни нишки, която той мачка с всяко потупване, но пък той не повиква Изабел да се приближи. Тя е принудена да стои смутено, гледайки двама ни, затова се обръщам към нея и се усмихвам, защото ръката на баща ни е върху главата ми, и аз съм тази, която се обляга на страничната облегалка на креслото му, сякаш се чувствам удобно там, а не съм разтревожена от тези знаци на неговото благоволение.

— Добри момичета ли сте, учите ли прилежно уроците си? — пита той рязко.

И двете кимаме. Безспорно сме добри момичета и учим всяка сутрин с личния си възпитател: учим логика в понеделник, граматика във вторник, реторика в сряда, френски и латински в четвъртък, и музика и танци в петък. Петък е най-хубавият ден от седмицата, разбира се. Момчетата си имат свой учител по гръцки, а освен това имат учител, който ги обучава да си служат с оръжие, да се дуелират и да въртят меч. Ричард се учи добре и се старее в упражненията с

оръжие. Изабел е далеч по-напред от мен с учението, и ще се обучава с нашия възпитател само още година, докато навърши петнайсет. Тя казва, че главите на момичетата не могат да възприемат реториката и че когато я освободят от учебната стая, аз ще остана там сам-сама и няма да ме пуснат да изляза, докато не стигна до края на книгата с примерите. Представата за училищната стая без нея е толкова мрачна, че се питам дали смея да спомена това пред баща ми, и да помоля да ме освободят, докато дланта му е отпусната тежко на рамото ми и изглежда, че той храни топли чувства към мен. Вглеждам се в мрачното му лице и си помислям: по-добре не.

— Повиках ви, за да ви съобщя, че кралицата ви покани и двете да постъпите в нейното домакинство — казва той.

Изабел ахва леко, от възмущение кръглото ѝ лице пламва като зряла малина.

— Ние ли? — питам, удивена.

— Това е чест, която ви се полага заради положението ви в света като мои дъщери; но също и защото тя е видяла поведението ви в двора. Каза, че ти, Ан, си била особено очарователна на нейната коронация.

Чувам думата „очарователна“, и за миг не мога да мисля за нищо друго. Кралицата на Англия, макар да е кралица Елизабет, която беше просто Елизабет Удвил, която някога беше кажи-речи нищожество, ме смята за очарователна. И е казала на баща ми, че ме мисли за очарователна. Чувствам как се надувам от гордост, обръщам се към страховития си баща, и му отправям усмивка, която, надявам се, е очарователна.

— Тя смята, и то с право, че вие ще красите покоите ѝ — казва той.

Съсредоточавам се върху думата „красите“, и се питам какво точно има предвид кралицата. Дали иска да каже, че ние ще бъдем украшение за покоите ѝ, правейки ги да изглеждат красиви, като гоблени, окачени да прикрият лошо измазани стени? Дали ще трябва да стоим съвсем неподвижни на едно място през цялото време? Нещо като ваза ли ще бъда? Баща ми се разсмява при вида на обърканото ми изражение и кимва на Изабел.

— Кажи на малката си сестра какво ще трябва да прави.

— Искане да каже „придворна дама“ — изсъсква ми тя.

— О!

— Какво ще кажете? — пита баща ми.

Може сам да прецени какво мисли Изабел, тъй като тя се задъхва от вълнение, сините ѝ очи искрят.

— Ще бъда възхитена — казва тя, мъчейки се да намери думи. — Това е чест. Чест, каквато не бях търсила... Приемам.

Той ме поглежда.

— А ти, мъниче? Мое малко мишле? И ти ли си развълнувана като сестра си? И ти ли си готова да се втурнеш на служба при новата кралица? Искаш ли да танцуваш около новата светлина?

Нещо в начина, по който говори, ме предупреждава, че това би бил погрешен отговор, макар да си спомням кралицата така, както навярно заслепен богомолец си спомня вида на изнесена в празничен ден икона. Не мога да си представя нищо по-прекрасно от това да служа на тази красавица като нейна придворна дама. А тя ме харесва. Майка ѝ ми се усмихна, самата тя е сметнала, че съм очарователна. Идва ми да се пръсна от гордост, че тя ме харесва, и от радост, че ме е избрала. Но съм предпазлива.

— Ще направя това, което вие сметнете за най-добре, татко — казвам. Свеждам поглед към краката си, а после поглеждам нагоре и срещам тъмните му очи. — Харесваме ли я сега?

Той се изсмива рязко.

— Да ни пази Господ! Що за клюки чуваш? Разбира се, че я обичаме и почитаме, тя е нашата кралица, съпругата на нашия крал. Тя е неговата избраница сред всички принцеси на света. Представи си само! От всички жени с високо потекло в християнския свят — и въпреки това той избра нея — в тона му има някаква сурова и подигравателна нотка. Чувам думите на преданост, които изрича, но долавям нещо друго зад тях: нотка като тази в тона на Изабел, когато се заяжда с мен. — Глупава си, щом питаш — казва той. — Всички ѝ се заклехме във вярност. Ти самата ѝ се закле във вярност на коронацията ѝ.

Изабел кимва към мен, сякаш за да потвърди укора на баща ми.

— Твърде малка е, за да разбере — уверява го тя над главата ми. — Нищо не разбира.

Гневът ми припламва.

— Разбирам, че кралят не послуша съвета на баща ми! След като татко го постави на престола! След като татко можеше да загине, сражавайки се с лошата кралица и спящия крал заради Едуард!

Това го размива отново.

— Действително, „из устата на младенци и кърмачета...“^[1] — После свива рамене: — Както и да е, вие няма да заминете. Никоя от вас няма да отиде в двора да служи на тази кралица. Заминавате с майка си за замъка Уорик и там ще можете да научите от нея всичко, което трябва да знаете за поддържането на голям дворец. Не мисля, че нейна светлост кралицата може да ви научи на нещо, което майка ви не знае от детинство. Ние бяхме кралски сродници още когато тази кралица береше ябълки в Гроуби Хол. Майка ви е родена Бийчам, а с брака си встъпи в рода Невил, затова се съмнявам, че има още нещо, което би могла да научи за това как да бъде изтъкната дама в Англия — със сигурност не и от Елизабет Удвил — добавя той тихо.

— Но, татко... — Изабел е толкова нещастна, че не може да се сдържи да не се обади. — Не е ли редно да отидем на служба при кралицата, щом ни е поканила? Не е ли редно да отида поне аз? Ан е твърде млада, но не трябва ли поне аз да отида в двора?

Той я поглежда, сякаш презира копнежа ѝ да бъде в центъра на събитията, в двора на кралицата, в сърцето на кралството, да вижда краля всеки ден, да живее в кралските дворци, красиво облечена, в двора на един крал, току-що въздигнал се на власт, където стаите са изпълнени с музика, а стените — окичени с ярки гоблени; един двор, отдал се на забавления, празнувайки триумфа си.

— Ан може и да е малка, но преценява нещата по-добре от теб — казва той студено. — Нима оспорваш волята ми?

Тя се снишава в реверанс и свежда глава.

— Не, милорд. В никакъв случай. Разбира се, че не.

— Можете да си вървите — казва той, сякаш се е уморил и от двете ни. Излизаме от стаята почти подтичвайки, като мишки, усетили дъха на котка по косматите си гръбчета. Когато благополучно излизаме в приемната и вратата се е затворила зад гърба ни, кимвам на Изабел и възкликвам:

— Ето! Бях права. Ние не харесваме кралицата.

^[1] Свето писание, Пс. 8:2 — Б.р. ↑

3

Замъкът Уорик, пролетта на 1468

Ние не харесваме кралицата. В ранните години на брака си тя насърчава своя съпруг краля да се обърне срещу баща ми: срещу своя най-отдавнашен и най-добър приятел, срещу човека, който го направи крал и му даде кралство. Отнемат големия държавен печат от чичо ми Джордж, и го освобождават от важния му пост на лорд-канцлер, изпращат баща ми като посланик във Франция, а после го измамват, като сключват таен договор с нашия съперник Бургундия зад гърба му. Баща ми се гневи на краля и обвинява кралицата и нейните близки, че са го посъветвали в ущърб на истинските му интереси, но в полза на нейния бургундски сродник. И най-лошото от всичко — крал Едуард изпраща сестра си Маргарет да се омъжи за бургундския херцог. Целият труд на баща ми, усилията, които положи за съюз със силната Франция, всичко това е провалено от това внезапно сближаване с неприятеля. Едуард ще превърне Франция във враг и всички старания на баща ми ще се окажат напразни.

А браковете, които кралицата урежда, за да издигне семейството си! Веднага след коронацията си тя се заема да заграби почти всеки млад мъж от благороден произход в Англия за многобройните си сестри. Младия Хенри Стафорд, херцогът на Бъкингам, когото родителите ми бяха избрали за мен, тя оженва набързо за сестра си Катрин — малкото момиче, което седеше на нашата маса по време на вечерята по случай коронацията. Детето, родено и отгледано в провинциална къща в Графтън, става херцогиня. Дватамата са не по-възрастни от мен, но кралицата въпреки всичко ги оженва един за друг, и ги възпитава в своето домакинство, като свои повереници, пазейки състоянието на фамилията Стафорд за своя лична облага. Майка ми казва, че семейство Стафорд, които са по-горди от всеки друг в Англия, никога няма да ѝ простят за това, нито пък ние. Малкият Хенри изглежда толкова зле, сякаш някой го е отровил. Той може да проследи произхода си назад чак до кралете на Англия, а е женен за

малката Катрин Удвил и има за свой тъст човек, който не е бил нищо повече от провинциален земевладелец.

Братята си тя също успява да ожени — важното е невестите да притежават състояние или титла. Красивият ѝ брат Антъни се сдобива със съпруга, чиято титла го превръща в барон Скейлс; но кралицата не отправя предложение към някоя от нас. Сякаш в мига, когато татко каза, че няма да отидем в двора ѝ, престанахме да съществуваме за нея. Тя не прави предложение нито за Изабел, нито за мен. Майка ми отбелязва пред татко, че никога не бихме паднали толкова ниско пред когото и да било от семейство Ривърс — независимо колко нависоко се опитват да се изкатерят — но това означава, че за мен няма уредена женитба, макар че ще навърша дванайсет през юни, а положението е още по-лошо за Изабел, принудена да стои в свитата на майка ми като нейна почетна дама, и без изгледи за съпруг, макар че е вече на шестнайсет. Тъй като майка ми е била сгодена, когато едва е била излязла от люлката, а на четиринайсет години вече била омъжена и споделила легло, Изабел става все по-нетърпелива и по-нетърпелива, все повече и повече има чувството, че е забравена в надпреварата към олтара. Сякаш сме изчезнали, като омагьосани девойки във вълшебна приказка, докато кралица Елизабет омъжва всичките си сестри и братовчедки за всички състоятелни млади благородници в Англия.

— Може би ще се омъжиш за някой чуждестранен принц — казвам, опитвайки се да утеша Изабел. — Когато се приберем у дома в Кале, татко ще ти намери някой френски принц. Сигурно подготвят нещо такова за нас.

Седим в стаята за дамите в замъка Уорик, уж за да рисуваме. Пред Изабел има изящна скица на пейзажа, който се вижда от прозореца, а аз имам някаква драсканица, която би трябвало да е букет иглики, току-що откъснати от бреговете на Ейвън, до лютнята на Ричард.

— Такава глупачка си — казва тя с унищожителен тон. — Каква полза ще имаме от някой френски принц? Имаме нужда от връзка с престола на Англия. На трона има нов крал, а съпругата му ражда само момичета. Трябва да бъдем близо до престола. Глупава си като някоя пастирка на гъски.

Дори не се разгневявам при тази обида:

— Защо имаме нужда от връзка с трона на Англия?

— Баща ни постави фамилията Йорк на трона не за да облагодетелства тях — обяснява тя. — Баща ни постави рода Йорк на престола, за да може да им дърпа конците. Смяташе да управлява Англия иззад трона на Йорк. Едуард му беше като по-малък брат, татко щеше да бъде негов наставник. Всички знаят това.

Не и аз. Мислех си, че баща ми се е борил на страната на Йорк, защото те бяха законните наследници, защото кралица Маргарет Анжуйска беше лоша жена, и защото кралят беше заспал.

— Но сега, когато крал Едуард приема съвети единствено от съпругата си и нейното семейство, ние ще трябва да се присъединим към това семейно обкръжение, за да го ръководим — казва тя. — Ти и аз ще се омъжим за братята му, херцозите с кралска кръв, ако майка ни успее да ги спечели за нас.

Усещам как поруменявам.

— Искаш да кажеш, че ще се омъжа за Ричард?

— Нима го харесваш! — Тя избухва в смях. — Толкова е тъмнокос и мургав, и недодялан...

— Силен е — казвам напосоки. — Може да язди всеки кон. И е храбър, и...

— Ако искаш ездач за съпруг, защо не се омъжиш за коняря Джон?

— Но сигурна ли си, че ще го уредят? Кога ще се оженим?

— Татко е твърдо решен на това — казва тя, като снижава гласа си до шепот. — Но *онази* жена със сигурност ще се опита да спре женитбата. Няма да иска братята на краля да бъдат женени за други жени, освен за нейни роднини и приятелки. Няма да допусне всички ние да бъдем в двора, и да я излагаме и засенчваме, показвайки на всички как се държат представителите на един наистина велик английски род. Тя прекарва цялото си време в опити да отдалечи краля от татко, защото знае, че татко му казва истината и му дава добри съвети, защото знае, че баща ни съветва краля против нея.

— Баща ни поискал ли е разрешение от краля? За женитбите ни?

— Ще го направи, докато е в двора — казва тя. — Може би го пита сега: днес, точно в този момент. И тогава ние двете ще бъдем сгодени — и двете — и то за братята на краля на Англия. Ще бъдем херцогини от кралската фамилия. Ще бъдем по-високопоставени от

майката на кралицата, Жакета, дори от майката на краля, херцогиня Сесили. Ще бъдем първите дами на Англия след самата кралица.

Зяпвам я.

— А какви други е редно да бъдем? — пита настойчиво тя. — Когато си помислиш кой е баща ни? Разбира се, че трябва да бъдем първите дами на Англия.

— А ако крал Едуард няма син — изричам бавно, мислейки на глас, — тогава брат му Джордж ще бъде крал, когато той умре.

Във възторга си Изабел ме прегръща.

— Да! Именно! Джордж, херцог Кларънс — тя се смее възторжено. — Той ще бъде крал на Англия, а аз ще бъда кралица.

Правя пауза, почти изпълнена с благоговение при мисълта, че сестра ми ще стане кралица.

— Кралица Изабел — казвам.

Тя кимва.

— Винаги съм си мислила, че звучи добре.

— Изи, ще бъдеш толкова важна!

— Знам — казва тя. — А ти ще бъдеш херцогиня, винаги до мен. Ще бъдеш първата дама от свитата ми. Какви дрехи ще имаме само!

— Но ако живееш дълго, и също нямаш синове, а после Джордж умре, тогава Ричард ще бъде следващият наследник, а следващата кралица ще бъда аз: кралица Ан.

Усмивката ѝ веднага помръква.

— Не, изобщо няма такава вероятност.

Баща ми се връща от двора, безмълвен като камък. Вечерята е сервирана в голямата зала на замъка Уорик, където стотици от нашите слуги и войници сядат да се хранят заедно с нас. Залата е изпълнена с глъчката от потракването на съдове, със звън на чаши и стърженето на ножове по чинии, но на господарската маса, където седи баща ми и гледа гневно, ние се храним в пълно мълчание. Майка ми седи от дясната му страна, с поглед, прикован върху масата на почетните дами, нащрек за всяка проява на лоши обноски. Ричард седи от лявата му страна, бдителен и мълчалив. Изабел седи до майка ми, смълчана от страх, а аз съм последна, както обикновено. Не зная какво се е случило. Трябва да намеря някой, който да ми каже.

Успявам да хвана нашата полусестра Маргарет. Тя може и да е незаконна дъщеря на баща ми, но той я е признал още от раждането ѝ и майка ни плащаше за възпитанието ѝ и я държи сред почетните си дами, като надеждна довереница. Сега тя е омъжена за един от арендаторите на баща ни, сър Ричард Хъдълстоун, и макар че е зряла жена на двацет и три години и винаги знае всичко, тя — за разлика от всички останали — ще склони да ми каже.

— Маргарет, какво става?

— Кралят е отказал на баща ви — казва тя мрачно, когато я намирам в спалнята ни да надзирава как прислужницата слага грейка в студеното легло, а камериерът, който отговаря за спалнята, пъха в постелята меч, който трябва да служи за наша защита. — Би трябвало да се засрами от това. Забравил е всичко, което ни дължи, забравил е откъде идва и кой му помогна да се качи на престола. Говори се, че кралят казал на баща ви право в лицето, че никога няма да допусне братята му да се оженят за вас двете.

— По каква причина? Татко сигурно е ужасно разгневен.

— Казал, че иска други бракове за тях, които могат да осигурят съюзи може би с Франция или Ниските земи, отново с Фландрия, или Германия. Кой знае? Исква принцеси за тях. Но кралицата ще се погрижи за родствениците си в Бургундия, несъмнено тя ще има някои предложения, и баща ви се чувства оскърбен.

— Оскърбени сме — заявявам. После ме обзема несигурност. — Нали?

Тя подчертано кимва, отпращайки слугите от стаята с махване на ръка.

— Оскърбени сме. Няма да намерят две по-красиви момичета за херцозите от кралското семейство, та дори и да отидат в самия Йерусалим. Кралят, Бог да го благослови, е зле съветван. Зле съветван да търси другаде, а не сред момичетата Невил. Зле съветван да пренебрегва баща ви, който го издигна там, където е днес.

— Кой го съветва да търси другаде? — питам, макар да знам отговора. — Кой му дава лоши съвети?

Тя обръща глава и плюе в огъня.

— Тя — отвърща. Всички знаем коя е „тя“.

Когато се връщам в залата, виждам Ричард, брата на краля, увлечен в разговор с възпитателя си, и предполагам, че го пита за

новините, точно както аз говорих с Маргарет. Той ми хвърля поглед и аз съм сигурна, че говорят за мен и че неговият възпитател му е казал, че няма да бъдем сгодени, че кралицата, макар самата тя да се е омъжила за мъж по свой избор, ще уреди бракове без любов за останалите от нас. За Ричард ще има принцеса или чуждестранна херцогиня. Виждам с лек прилив на раздразнение, че той не изглежда ни най-малко разстроен. Като че ли няма нищо против да не му бъде наредено да се ожени за ниско, слабо, бледолико момиче с кестенява коса, което не може да се похвали нито с висок ръст, нито с руси коси, няма и най-малка следа от гърди и упорито продължава да е слабо като вейка. Тръсвам глава, сякаш мен също не ме е грижа. Не бих се омъжила за него, дори и всички да ме умоляват. А ако изведнъж се превърна в красавица, той ще съжалява, че ме е загубил.

— Чу ли? — пита той, като се приближава до мен с неуверената си усмивка. — Брат ми, кралят, казал, че няма да се женим. Той има други планове за мен.

— Никога не съм искала да се омъжвам за теб — казвам, мигновено обидена. — Така че не си мисли обратното.

— Баща ти сам го предложи — отвърща той.

— Е, кралят сигурно има предвид някоя за теб — казвам троснато. — Някоя от сестрите на кралицата, без съмнение. Или някоя от нейните братовчедки, или може би някоя пралеля, някоя стара дама с крив нос и без зъби. Тя ожени малкия си брат Джон за пралеля ми, внимавай и теб да не сватоса с някоя дърта вещица от благородно потекло. Нареккоха го „дяволското сватосване“ — вероятно и на теб ще се случи.

Ричард поклаща глава.

— Брат ми ще избере принцеса за мен — заявява той уверено. — Той е добър брат и знае, че съм му предан от сърце и душа. Освен това аз съм на възраст за женитба, а ти още си само малко момиче.

— На единайсет съм — казвам с достойнство. — Но вие, момчетата Йорк, до един си мислите, че сте просто прекрасни. Мислите си, че сте се родили възрастни, и важни като лордове. По-добре да помниш, че нямаше да стигнете доникъде без баща ми.

— Помня, и още как — казва той. Слага ръка на сърцето си, сякаш е рицар във вълшебна приказка, и ми прави чудат малък поклон, сякаш съм голяма жена. — Съжалявам, че няма да се оженим, малка

Ан. Сигурен съм, че от теб щеше да излезе великолепна херцогиня. Надявам се да ти намерят отнякъде велик принц, или някой крал.

— Добре — казвам, внезапно смутена. — Тогава и аз се надявам да не се ожениш за старица.

Тази нощ Изабел идва да си легне, разтреперана от вълнение. Застава на колене за молитва в долния край на леглото и я чувам да шепне: „Нека да бъде, Господи. О, Господи, нека се случи“. Чакам мълчаливо, докато тя изхлузва роклята си, пропълзва под чаршафите и се обръща на една страна, после на друга, твърде неспокойна, за да заспи.

— Какво става? — прошепвам.

— Ще се омъжа за него.

— Не е възможно!

— Но ще стане. Негова светлост баща ни ми каза. Ще отидем в Кале, а херцогът тайно ще се присъедини към нас там.

— Кралят е размислил?

— Кралят няма дори да узнае.

Ахвам.

— Нима ще се омъжиш за брата на краля без негово позволение?

Тя надава лек, задъхан кикот и двете продължаваме да лежим мълчаливо.

— Такива рокли ще имам само — казва тя. — И кожи. И накити.

— А Ричард също ли идва? — питам с едва доловим глас. — Защото той мисли, че ще се ожени за друга.

В тъмнината тя обгръща с ръка рамото ми и ме притегля към себе си.

— Не — казва тя. — Няма да дойде. Ще намерят за теб някой друг. Но не Ричард.

— Не че го харесвам особено...

— Знам. Въпросът е, че очакваше да се омъжиш за него. Вината е моя, аз ти втъпих тази мисъл. Не биваше да ти казвам.

— А след като ти ще се омъжваш за Джордж...

— Знам — казва тя нежно. — Трябваше да се омъжим заедно за братята. Но няма да те оставя. Ще попитам татко дали може да дойдеш и да живееш с нас, когато стана херцогиня и заживея в двора. Можеш да ми бъдеш почетна дама.

— Въпросът е там, че предпочитам самата аз да съм херцогиня.

— Да, но не може — казва тя.

Крепостта в Кале, юли 1469

Изабел носи рокля от блестяща бяла коприна с ръкави от златен брокат. Аз вървя зад нея, облечена в бяло и сребристо, и нося хермелиновата ѝ пелерина. От високата ѝ диадема се спуска бял воал от скъпоценна дантела и така тя изглежда шест фута висока — като богиня, като гигантка. Джордж, женихът, е облечен в кадифе с наситено пурпурен цвят, цветът на императорите. Присъстват почти всички от английския Двор. Ако кралят не е знаел за тайната сватба, сигурно го е разбрал, когато се е събудил тази сутрин и е открил, че половината му придворни липсват. Родната му майка, херцогиня Сесили, помахала за сбогом на годениците и спътниците им, потеглящи от Сандуич, благославяйки планове на най-любимия си син Джордж, а не онези на непокорния си син Едуард.

Ричард беше оставен с възпитателя и приятелите си в замъка Уорик; татко не му каза къде отиваме, Ричард дори не знаеше, че идваме тук да отпразнуваме тази великолепно сватба. Питам се дали съжалява, че е пренебрегнат. Много се надявам да мисли, че е пропуснал огромен шанс и са го направили на глупак. Изабел може и да е най-голямата от момичетата Невил, и най-красивата, може да е тази, за която всички казват, че е особено миловидна и добре възпитана — но аз имам по-голямо наследство от това на Изабел, и е много вероятно да се разхубавя. Тогава Ричард ще е изпуснал една красива и състоятелна съпруга, а някоя нищо и никаква испанска принцеса няма да е и наполовина толкова ценна за него, колкото можех да бъда аз. Помислям си с известна наслада как ще съжалява горчиво, когато стана закръглена и с приятни извивки, а косата ми стане светла като на кралицата, и усмивката ми стане потайна като нейната, и той ме види омъжена за някой богат принц, отрупана с кожи, и разбере, че съм изгубена за него, точно като Гуинивия за Ланселот.

Това не е просто венчавка; това е триумф на бащината ми власт. Никой, който види придворните, събрали се тук по покана на баща ми,

които му се кланят ниско като на крал, докато той върви по красивите галерии на крепостта в Кале, разположена в укрепения град, който той удържа за Англия от години, не може да се усъмни дори за миг, че е в присъствието на власт, равна на краля на Англия, може би дори по-силна от тази на английския крал. Ако Едуард предпочита да пренебрегва съветите на баща ми, не бива да забравя, че има мнозина, които смятат, че баща ми е по-достойният от двамата; че безспорно е по-богат и с по-голяма армия. А сега тук е русият, чаровен брат на краля: забранили са му да се жени, но той открито взема ръката на сестра ми в своята, усмихва ѝ се и ѝ се врича във вяръност.

Сватбеното угощение продължава през целия следобед, до късно през нощта; блюда пристигат едно след друго от кухнята, оповестявани с тръбен зов от нашите музиканти — меса и зеленчуци, хляб и захаросани плодове, тежки английски пудинги и френски деликатеси. Пред този пир угощението за коронацията на кралицата изглежда нищожно. Това е двор, съперничейщ си с кралския, двор, който засенчва Едуард и неговата съпруга с неблагородния ѝ произход. Баща ми е внушителен като богатия Бургундски херцог, повеличествен от френския крал. Изабел седи тържествено в средата на главната маса и с махване на ръка изпраща блюдо след блюдо надолу из залата до масите, които трябва да бъдат зачетени. Джордж, красив като принц от приказките, слага малки късчета месо в чинията на Изабел, навежда се към нея, шепне в ухото ѝ, и ми хвърля усмивки, сякаш му се иска и аз да бъда поверена на грижите му. Не мога да се сдържа и се усмихвам в отговор: има нещо вълнуващо у Джордж в сватбените му одежди, самият той е красив и уверен като крал.

— Не се страхувай, малката ми, и за теб ще има бляскава сватба — прошепва ми баща ми, докато минава зад масата, където седя начело на почетните дами.

— Мислех си...

— Знам, че си мислеше — казва той, прекъсвайки ме рязко. — Но Ричард е предан от сърце и душа на брат си, краля, никога не би направил нещо против волята на Едуард. Не бих могъл дори да поискам това от него. Но Джордж — той хвърля поглед обратно към главната маса, където Джордж отново си налива малвазия, — Джордж обича на първо място самия себе си, Джордж ще направи каквото е най-добре за Джордж, пък и аз наистина имам велики планове за него.

Чакам, в случай, че иска да каже още нещо, но той само ме потупва леко по рамото.

— Ще трябва да отведеш сестра си в спалнята ѝ и да я подготвиш — казва той. — Майка ти ще ти каже кога.

Вдигам поглед към майка ми, която оглежда залата, преценява работата на слугите, наблюдава гостите. Тя ми кимва и аз се изправям на крака, а Изабел внезапно пребледнява, когато осъзнава, че сватбеното угощение е към края си и ѝ предстои да сподели брачното ложе.

Шумно и весело шествие отвежда Джордж до новата голяма спалня на сестра ми; от уважение към майка ми то не е твърде непристойно, но войниците от гарнизона реват насърчително, а всички гости на сватбата хвърлят цветя пред краката на Изабел и подвикват благословии. Сестра ми и нейният съпруг си лягат в присъствието на архиепископ, двацет почетни дами и петима рицари на жартиерата, в облак от тамян, разпръскван от половин дузина свещеници, под съпровода на гръмките благопожелания на баща ми. Майка ми и аз излизаме последни от стаята, и когато хвърлям поглед назад, виждам Изи, седнала в леглото и много бледа, сякаш се страхува. Джордж се е облегнал на възглавниците до нея, гол до кръста, русите косми проблясват по гърдите му, широката му усмивка е пълна с увереност.

Поколебавам се. Това ще бъде първата нощ в целия ни живот, в която спим разделени. Мисля си, че не искам да спя сама, мисля, че няма да мога да заспя без успокояващата топлина на сестра ми в леглото, и се съмнявам, че Изи иска Джордж, толкова шумен, толкова рус, толкова пиан, за другар в леглото. Изи ме гледа, сякаш иска да каже нещо. Майка ми, която усеща връзката между нас, слага ръка на рамото ми и понечва да ме изведе от стаята.

— Ани, не си отивай — казва Изи тихо. Обръщам се назад и виждам, че цялата трепери от страх. Тя протяга ръка към мен, сякаш иска да ме задържи при себе си, само за още миг. — Ани! — прошепва тя.

Не мога да устоя на тревогата в гласа ѝ. Обръщам се да вляза обратно в стаята, но майка ми ме хваща здраво за ръката и затваря след нас вратата на спалнята.

Тази нощ спя сама, отказвайки компанията на някоя от камериерките; щом не мога да бъда със сестра си, не ми трябва нова другарка по легло. Лежа в студените чаршафи и няма с кого да си разменяме шепнешком разкази за деня, никой, когото да дразня, никой, който да ме тормози. Дори когато се дърлехме като сърдити котки, винаги съществуваше утехата, че си имам Изи, за да се карам с нея. Подобно на самите стени на крепостта в Кале, тя е част от декора на моя живот. Аз съм родена и възпитана да бъда на второ място след нея: втора след красавицата на фамилията. Винаги съм следвала една амбициозна, решителна, властна по-голяма сестра. Сега изведнъж оставам сама. Лежа будна дълго време, взирайки се в тъмнината, питайки се какъв ще бъде животът ми сега, когато вече нямам по-възрастна сестра, която да ми казва какво да правя. Мисля си, че на сутринта всичко ще бъде напълно различно.

На сутринта нещата са дори по-различни, отколкото си представях през самотната си нощ. На разсъмване всички обитатели на крепостта са напълно будни. Тътенът от колела на каруци от кухненския двор към кея, виковете от оръжейната, суматохата и бързането в пристанището показват, че баща ни съвсем не се кани да продължи да празнува сватбата, а се готви да тръгне по море.

— Пирати ли? — питам възпитателя си, като го хващам за ръката, когато минава край мен с дъска за писане, на път за покоите на баща ми. — Моля ви, сър, пиратски набег ли е?

— Не — казва той, с бледо и изплашено лице. — По-лошо. Вървете при майка си, лейди Ан. Не мога да спра, за да говорим сега. Трябва да отида при баща ви и да запиша заповедите му.

„По-лошо от пирати“ означава, че французите се готвят да нападнат. Ако е така, тогава сме във война и половината английски двор е затворен в замък под обсада. Това е най-лошото, което се е случвало някога. Изтичвам в покоите на майка си, но там цари неестествена тишина. Майка ми седи до Изабел. Изабел е с новата си рокля, но не се чува възбуденото бърбене на радостна младоженка. Изабел изглежда разярена, жените, които са насядали в кръг и шият ризи, мълчат, обзети от някакво трескаво очакване. Правя нисък реверанс на майка си.

— Моля, почитаема майко — казвам. — Какво става?

— Можеш да й кажеш — хладно казва майка ми на Изабел, а аз изтичвам при сестра си и придърпвам едно ниско столче до нея.

— Добре ли си? — прошепвам.

— Да — отвръща тя. — Не беше твърде ужасно.

— Болеше ли?

Тя кимва.

— Ужасно. И отвратително. Първо ужасно, после отвратително.

— Какво става?

— Татко обявява война на краля.

— Не! — Проговарям твърде високо и майка ми ме стрелва с остър поглед. Притискам ръка към устата си и съзнавам, че над дланта, с която съм я затиснала, очите ми изглеждат огромни от потрес. — Изабел — не!

— Било е планирано — прошепва тя ожесточено. — Планирано през цялото време, а аз съм била част от този план. Той каза, че имал голям план. Мислех, че има предвид сватбата ми. Не знаех, че е това.

Извързвам очи към каменното лице на майка си, която ме гледа гневно, сякаш сестра ми се жени за вероломен благородник с кралска кръв всеки ден от седмицата и е вулгарно от моя страна да показвам някаква изненада.

— Почитаемата ни майка знаеше ли? — прошепвам. — Кога е разбрала?

— Знаела е през цялото време — казва Изабел горчиво. — Всички са знаели. Всички са знаели, освен нас.

Млъквам, зашеметена. Оглеждам дамите от покоите на майка ми, които до една шият ризи за бедните, сякаш това е обикновен ден, сякаш не сме се вдигнали на война срещу самия крал на Англия, когото поставихме на престола само преди осем години.

— Въоръжава флота. Ще отплават веднага.

Издавам леко, стъписано скимтене и захапвам дланта си, за да се принудя да млъкна.

— О, хайде, не можем да говорим тук — казва Изабел, скача на крака и прави реверанс на майка ни. Завлича ме в един вестибюл и оттам нагоре, по витите каменни стълби, стигаме чак под покрива на замъка, на място, откъдето можем да гледаме надолу към трескавото оживление на кея, където товарят оръжия на корабите, а войниците носят доспехите си и издърпват конете си на борда. Виждам Миднайт,

едрия черен кон на баща ми, с качулка на главата, за да склони да мине по подвижния мост. Върви с резки подскоци, изплашен от отекването на дървото под подкованите му с метал копита. Ако Миднайт е разтревожен, тогава знам, че действително има опасност.

— Той наистина го прави — изричам невярващо. — Наистина ще отплава за Франция. Ами майката на краля? Херцогиня Сесили? Тя е знаела. Видя всички ни да потегляме от Сандуич. Няма ли да предупреди сина си?

— Знае — казва Изабел мрачно. — Знае от цяла вечност. Бих си помислила, че знаят почти всички, освен краля... и аз и ти. Херцогиня Сесили мрази кралицата от мига, когато най-напред ѝ съобщи, че Едуард се е оженил тайно. Сега тя се обръща едновременно срещу краля и кралицата. Подготвяли са го от месеци. Татко плащаше на хората на Север и в Централните графства, за да се вдигнат срещу краля. Моята сватба е била сигналът да се надигнат. Помисли си само — съобщил им е точният ден, когато ще дам брачните си обети, за да могат да се надигнат в подходящия момент. Сега те въстават, преструвайки се, че го вършат спонтанно. Заблудиха краля да мисли, че това е местно недоволство — той потегля на север извън Лондон, за да потуши това, което смята за малък метеж. Ще бъде далече от Лондон, когато татко слезе на суша. Не знае, че моята сватба не е била никаква сватба, а мобилизация. Не знае, че гостите на сватбата потеглят на поход срещу него. Баща ни прикри с брачния ми воал едно нашествие.

— Кралят ли? Крал Едуард? — изричам глупаво, сякаш старият ни враг, спящият крал Хенри, може да се е събудил и да се е надигнал от леглото си в Тауър.

— Разбира се, че крал Едуард.

— Но татко го обича.

— Обичаше го — поправя ме Изабел. — Джордж ми каза тази сутрин. Всичко се е променило. Татко не може да прости на краля, задето е показал благоволение към семейство Ривърс. Никой не може да спечели дори едно пени, никой не може да получи дори един ярд земя, те взеха всичко, което можеше да се вземе, и всички решения в Англия се вземат от тях. Особено от *онази* жена.

— Тя е кралица... — казвам предпазливо. — Тя е прекрасна кралица...

— Тя няма право на всичко — казва Изабел.

— Но да отправим предизвикателство към краля? — Сnižавам глас. — Това не е ли измяна?

— Татко няма да предизвика пряко краля. Ще настоява кралят да се откаже от лошите си съветници — има предвид семейството на *онази* жена, фамилията Ривърс. Ще настоява кралят да възстанови на мястото им съветниците, които са го наставлявали мъдро — тоест нашето семейство. Ще отнеме поста на лорд-канцлера, за да го върне на нашия чичо Джордж Невил. Ще накара краля да се допитва до него по всички въпроси, отново баща ни ще има решаващата дума за чуждестранните съюзи. Ще си върнем отново всичко, ще бъдем каквито бяхме преди, задкулисно ще съветваме и управляваме краля. Но едно не знам... — гласът ѝ потреперва наред тези уверени предричания, сякаш внезапно е изгубила смелост: — Едно нещо наистина не знам... — тя си поема дъх. — Не знам...

Гледам как окачват на въжета едно голямо оръдие и го спускат в трюма на един кораб.

— Какво? Какво не знаеш?

Лицето ѝ е ужасено, както когато я оставихме в брачното ѝ легло миналата нощ и тя прошепна: „Ани, не си отивай“.

— Ами ако е измама? — пита тя с толкова тих глас, че трябва да доближа глава до нейната, за да я чуя. — Ами ако е трик за заблуда, какъвто изиграха на спящия крал и лошата кралица? Ти си твърде малка да помниш, но бащата на крал Едуард и нашият баща никога не са предизвиквали спящия крал. Никога не се разбунтуваха открито срещу него. Винаги казваха единствено, че той има нужда от по-добри съветници. И поведоха армиите на Англия срещу него, като все казваха, че той трябва да бъде по-добре съветван. Така казва винаги баща ни.

— А когато го победиха в битка...

— Тогава го затвориха в Тауър и заявиха, че ще го държат там завинаги — довършва тя. — Отнеха му короната, макар винаги да казваха, че само искат да му помагат да управлява. Ами ако татко и Джордж се готвят да сторят същото с крал Едуард? Точно както татко и Едуард постъпиха със спящия крал? Ами ако татко е изменил на Едуард и смята да го затвори в Тауър заедно с Хенри?

Мисля си за красивата кралица, толкова уверена и усмихната на празненството за коронацията си, и си я представям затворена в Тауър, вместо да бъде негова господарка и да танцува до зори.

— Той не може да постъпи така, обвързан е с него с клетва за вяност — изричам сковано. — Всички го направихме. Всички заявихме високо, че Едуард е истинският крал, миропомазаният крал. Всички целунахме ръката на кралицата. Казахме, че крал Едуард има по-голямо право на трона, отколкото спящият крал. Казахме, че той е цветът на династията Йорк, и че всички заедно ще влезем в благоуханната градина на Англия. И танцувахме на коронацията ѝ, когато тя изглеждаше толкова прекрасна и те бяха толкова щастливи. Едуард е кралят на Англия: не може да има друг. Тя е кралица.

Изабел тръсва нетърпеливо глава.

— Мислиш си, че всичко е толкова лесно! Мислиш си, че всичко е толкова просто? Дадохме клетва за вяност, когато татко смяташе, че ще управлява чрез крал Едуард. Ами ако има намерение да управлява чрез Джордж? Чрез Джордж и мен?

— Ще те постави на престола на Англия? — изричам слисано. — Ще носиш нейната корона? Ще заемеш нейното място? Без дори да чакате Едуард да умре? Просто ще вземеш всичко?

Тя не изглежда развълнувана, както когато си играехме на кралици. Изглежда ужасена. Изглежда уплашена.

— Да.

Крепостта в Кале, лятото на 1469

Джордж, женихът на Изабел, баща ми и всички мъже, които се събраха като гости на сватбата, се оказват войска от съзаклятници, заклели се във вярност помежду си, готови да нахлуят в Англия, и те отплават, слизат на суша в Кент, и поемат към Централните графства. От градовете излизат мъже и се присъединяват към тях, захвърлят лопатите си в нивята и бързат да последват армията на баща ми. Народът на Англия още го помни като предводителя, който освободи страната от проклятието на спящия крал, обичан е като военачалник, който владее Тясното море и държи както пиратите, така и французите далече от нашите брегове. И всички му вярват, когато казва, че иска само да научи младия крал как да управлява, и да го освободи от властта на съпругата му: още една решителна жена, още една лоша кралица, която ще донесе зло на Англия, ако мъжете отстъпят пред още една владетелка.

Народът на Англия се научи да мрази лошата кралица, Маргарет Анжуйска. При първото споменаване на още една жена, волева и решителна жена, която злоупотребява с положението си като съпруга на краля, за да се опитва да управлява кралството, те се надигат в яростен пристъп на накърнена мъжка гордост. Чичо ми Джордж, чийто пост на лорд-канцлер му беше отнет от краля и неговата съпруга, пресреща Едуард по пътя, докато той отива да се присъедини към войските си, пленява го, и го изпраща под стража в дома ни, в замъка Уорик. Татко пленява бащата на кралицата и брат ѝ, докато те влизат в Уелс. Изпраща специален отряд в Нортхамптън и отвлеча майката на кралицата от дома ѝ. Събитията се случват едно през друго, твърде бързо за краля. Татко залавя семейство Ривърс, преди те да са осъзнали, че са преследвани. Това е краят на властта на краля, това е краят на лошите съветници за краля. Със сигурност това е краят на фамилията Ривърс. Във властта на баща ни са трима представители на многочисленото семейство на кралицата: баща ѝ, майка ѝ и брат ѝ.

Съвсем бавно, с нарастващ ужас, осъзнаваме, че баща ми не отправя просто заплаха към тях, за да им даде урок. Това не са сродници, които сме пленили за откуп по обичайния начин; с тези действия ние обявяваме война на семейство Ривърс. Татко обвинява бащата на самата кралица и красивия ѝ млад брат Джон в държавна измяна и дава заповед за екзекуцията им. Без да спазва закона, без истински процес, той нарежда да бъдат доведени от Чепстоу в нашата крепост, Ковънтри, и да бъдат екзекутирани без възможност за обжалване, без шанс за помилване, пред суровите сиви стени. Красивият млад мъж, женен за жена, достатъчно стара да му бъде баба, умира преди престарялата си съпруга, положил глава върху дръвника, а тъмните му къдрици са сграбчени от палача. Лорд Ривърс полага глава в кръвта на сина си. Кралицата, съсипана от скръб, ужасена за себе си, разделена от съпруга си, опасяваща се, че ще осиротее, се барикадира с малките си момичета в Тауър и изпраща да повикат майка ѝ.

Но вестта не може да стигне до нея. Майката на кралицата, която бе се погрижила за подреждането на масата за децата по време на вечерята за коронацията и ми се усмихваше, е във властта на баща ми в замъка Уорик. Татко организира съд, за да я осъди, и води свидетели срещу нея. Един по един те дават показания за това как в стаята, където тя държи билковите си отвари, среднощ горят огньове, как тя шепне на реката, която тече недалеч от дома ѝ, повтарят слуховете, че чувала гласове и че когато някой от семейството ѝ щял да умре, тя била предупреждавана от пеене, призрачно пеене, идващо от нощното небе.

Накрая претърсват дома ѝ в Графтън и донасят доказателства за магьосничество: две фигурки, направени от олово, свързани в дяволски съюз със златна тел. Явно едната трябва да представлява краля, а другата — дъщерята на Жакета, Елизабет Удвил. Тайната им женитба е била осъществена чрез магия, а крал Едуард, който се държи като безумец, откакто за първи път зърна вдовицата от Нортхамптън, е бил омагьосан през цялото това време. Майката на кралицата е вещица, която постигна тази женитба с магия, а самата кралица е дъщеря на вещица и самата тя е наполовина вещица. Явно баща ми ще се подчини на библейското предписание, което гласи: „Врачка да се не оставя жива“^[1] и ще я умъртви, вършейки Божието дело и своето собствено.

Той пише всичко това на майка ни, докато чакаме в Кале, и тя го чете с равния си глас, докато дамите седят наоколо и забравят да шият, зяпнали от потрес. Разбира се, искам Миднайт да премине с горда стъпка през цялото кралство, но не мога да ликувам, когато си представям как младият Джон полага красивата си глава на дървника. Спомням си как приличаше на агне, отиващо на заклание, на угощението по случай коронацията, когато го накараха да върви ръка за ръка с възрастната си съпруга — но сега той наистина е заклан жертвен агнец и умря преди старата дама. Баща ми отива против правилата както на природата, така и срещу кралския закон. Майката на кралицата, Жакета, която ми се усмихваше толкова мило вечерта на приема за коронацията, бе превърната във вдовица от палача на баща ми. Спомням си я как влезе на вечеря под ръка със съпруга си, как гордостта и радостта им сияеше от тях като светлината на свещ. И въпреки това баща ми уби нейния син, а също и съпруга ѝ. Самата кралица вече няма баща; нима ще загуби и майка си? Нима татко ще изгори Жакета, лейди Ривърс?

— Тя е наш враг — казва сериозно Изабел. — Знам, че кралицата е красива и изглеждаше много мила, но близките ѝ са алчни и са лоши съветници, и татко ще трябва да ги унищожи. Сега те са наш враг. Сега трябва да мислиш за тях като за врагове.

— Така и правя — казвам, но си спомням за нея в бялата ѝ рокля и високата диадема и дантеления воал, и знам, че не мисля така.

През по-голямата част от лятото сме в състояние на постоянна възбуда, докато от Англия пристигат съобщения, че Едуард, бившият крал, живее като наш принудителен гост в замъка Уорик, че татко управлява кралството чрез него, а репутацията на всички от семейство Ривърс се унищожава. Татко казва на всички, че доказателствата от процеса срещу майката на кралицата показват ясно, че бракът на краля е осъществен с помощта на магьосничество, и че кралят е жертва на ужасно проклятие. Татко го е спасил, държи го на сигурно място, ще убие вещицата и ще развали проклятието.

Майка ми и преди е чакала новини в Кале; чакахме тук, когато баща ми водеше една след друга бляскави битки, за да победи спящия крал. Сякаш отново се повтарят онези победни дни и татко отново е

неудържим. Сега той държи в плен втори крал и ще постави нова марионетка на престола. Френските слуги, които идват в Кале, ни разказват, че французите наричат баща ми „кралесъздателя“, и казват, че никой не може да владее престола на Англия без негово позволение.

— Кралесъздателя — промърморва майка ми, наслаждавайки се на думата. Усмива се на дамите си, усмива се дори и на мен. — Господи, какви глупости говорят хората — отбелязва тя.

После един кораб от Англия донася пакет писма и капитанът идва в замъка, за да се срещне с майка ми насаме и ѝ разказва как из цял Лондон се носят слухове, че крал Едуард е незаконороден, че не е син на баща си, а извънбрачно дете на английски стрелец. Едуард никога не е бил наследникът на фамилията Йорк. Той е от низш произход. Изобщо никога не е трябвало да заема трона.

— Нима хората наистина говорят, че херцогиня Сесили е легнала с някакъв си стрелец? — питам на висок глас, когато една от дамите споделя шепнешком клюката. Майката на краля, нашата пралея, е една от най-внушителните и властни жени в кралството, и само някой пълен глупак би повярвал на такова нещо за нея. — Херцогиня Сесили? Със стрелец?

С едно бързо гневно движение майка ми се нахвърля върху мен и ми удря звънка плесница, от която диадемата ми полита през стаята.

— Махай се от очите ми! — изкрещява тя разярено. — И мисли, преди да се осмеляваш да говориш за по-достойните от теб! Никога повече не изричай подобно нещо пред мен.

Налага се да притичам през стаята, за да си взема диадемата.

— Почитаема майко... — понечвам да се извиня.

— Върви си в стаята! — нарежда тя. — А после иди при свещеника да ти определи покаяние, задето клюкарстваше.

Побързвам да изляза, стиснала диадемата си, и намирам Изабел в нашата спалня.

— Какво има? — пита тя, виждайки червен отпечатък от длан на бузата ми.

— Почитаемата ни майка — казвам кратко.

Изабел бърка в ръкава си и ми подава специалната си сватбена кърпичка, за да си избърша очите.

— Ето — казва тя тихо. — Защо те зашлеви? Ела и седни тук, а аз ще ти среща косата.

Потискам хълцанията си и сядам пред малкото посребрено огледало, а Изабел измъква иглите от косата ми и разресва оплетените кичури с гребена от слонова кост, който съпругът ѝ, ѝ подари след единствената им брачна нощ.

— Какво стана?

— Само казах, че не мога да повярвам, че крал Едуард е бил копеле, натрапено на баща си от херцогинята — казвам отбранително. — И ако ще да ме пребият до смърт, задето го казвам, пак не мога да го повярвам. Сестрата на нашия дядо? Херцогиня Сесили? Кой би посмял да каже такова нещо за нея? Тя е такава важна дама. Кой би изрекъл подобно нещо срещу нея? Няма ли да му отрежат езика? Какво мислиш?

— Мисля, че е лъжа — казва тя сухо, докато сплита косата ми и я прикрепва с игли на върха на главата ми. — И точно затова са те зашлевили. Майка ни ти се е ядосала, защото това е лъжа, която не бива да оспорваме. Не бива да я повтаряме, но не бива и да я оспорваме. Това е лъжа, която нашите хора ще повтарят из цял Лондон, а също из Кале, и ние не трябва да ѝ противоречим.

Напълно съм объркана.

— Защо нашите хора ще я изричат? Защо да не им забраним да говорят, както е забранено на мен? Защо да допускаме подобна лъжа? Защо някой би казал, че херцогиня Сесили е изневерила на собствения си съпруг? Че се е опозорила?

— Помисли си — съветва ме тя.

Седя, взирайки се в собственото си отражение: кестенявата ми коса сияе с бронзови отблясъци, елегантно сплетена от Изабел, младото ми лице е сбърчено в намръщена гримаса. Изабел ме чака да проследя заплетения път на бащините ми кроежи.

— Татко позволява на мъжете да повтарят тази лъжа?

— Да — казва тя.

— Защото ако Едуард е незаконороден, тогава Джордж е истинският наследник — казвам накрая.

— И следователно истинският крал на Англия — казва тя. — Всички пътища водят до това Джордж да се качи на престола, с мен до себе си, а татко да управлява и двамата ни завинаги. Наричат го „кралесъздателя“. Той създаде Едуард, сега го унищожава. След това ще издигне Джордж.

Лицето ѝ в огледалото е мрачно.

— Бих предположила, че ще си довольна да бъдеш кралица — казвам предпазливо. — А татко да спечели трона за теб.

— Когато бяхме малки момичета, които си играеха на кралици, не знаехме цената, която плащат жените за това. Сега знаем. Кралицата преди Елизабет, лошата кралица, Маргарет Анжуйска, моли за помощ краля на Франция на колене, като просякиня, съпругът ѝ е в Тауър, синът ѝ — принц без владение. Сегашната кралица се крие в Тауър, баща ѝ и брат ѝ загинаха на ешафода, обезглавени като обикновени престъпници, майка ѝ очаква смърт на кладата за магьосничество.

— Из, моля те, кажи ми, че татко няма да изгори Жакета Удвил! — прошепвам.

— Ще го стори — казва сестра ми с мрачно лице. — Защо иначе ще я арестува и съди? Когато исках да бъда кралица, си мислех, че това е приказка, като в легендите, мислех си, че означава само красиви рокли и храбри рицари. Сега виждам колко е безмилостно. Това е игра на шах и татко ме използва като една от своите пионки. Сега ме използва на дъската, в следващия миг може да бъда захвърлена настрани, и той няма дори да помисли за мен, докато вкарва друга фигура в играта.

— Страхуваш ли се? — прошепвам. — Страхуваш ли се, че ще бъдеш захвърлена?

— Да — казва тя.

[1] Свето Писание, Изх. 22: 18 — Б.пр. ↑

Англия, есента на 1469

Баща ми държи Англия в хватката си. Победоносен, той ни вика да споделим триумфа му. Майка ми, Изабел и аз отплаваме от Кале с най-добрия плавателен съд от големия флот на баща ми, и пристигаме в Лондон бляскаво и величествено като жените от новата кралска фамилия. Бившата кралица Елизабет се крие в Тауър, баща ми прехвърля бившия крал на Англия в замъка ни в Мидълхам, и го държи в плен там. В отсъствието на други придворни ние внезапно се превръщаме в център на Лондон, на кралството. Хората виждат, че майка ми и майката на краля, херцогиня Сесили, са навсякъде заедно, следвани от Изабел — двете най-видни жени на кралството и съпругата, която ще бъде коронована за кралица, когато се събере следващият парламент.

Това е нашият миг на триумф: кралесъздателят отстранява краля, който му е дотегнал, за да сложи на престола друг, своя зет. Баща ми е този, който решава кой ще управлява Англия. Баща ми е този, който създава и детронира кралете на Англия. А Изабел очаква дете: тя също прави точно каквото иска баща ни, тя също е създателка на крале; създава крал на Англия в утробата си. Майка ми се моли всяка сутрин пред статуя на светата Дева Изабел да роди момче, което ще бъде Уелски принц, наследник на трона. Ние сме триумфиращо семейство, благословено от Бог с плодовитост. Бившият крал, Едуард, има само три дъщери, няма син и наследник, не разполага с принц, няма никой, който да попречи на Джордж по пътя към трона. Неговата красива кралица, толкова здрава и толкова плодовита, може да зачева от него само момичета. Но ето ни нас, влизайки в Англия като ново кралско семейство, с нова кралица за коронясване, която очаква дете. Бебе на първата брачна нощ, заченато в единствената нощ, в която бяха заедно! Какъв знак на благоволение! Кой може да се съмнява, че ни е предопределено да вземем короната, а баща ми да види как внукът му се ражда като принц и доживява да стане крал?

Баща ми ни нарежда да отидем в замъка Уорик, и ние потегляме по все още сухите пътища; пъстроцветните листа се носят около нас, а дърветата приличат на съкровище от злато, бронз и мед. След дългото лято пътищата са сухи и твърди; оставяме след себе си облак прах. Изабел е начело, почива си в теглена от бели мулета носилка. Тя няма да живее в Лондон със своя съпруг победител. Няма значение, че са разделени сега, тъй като тя вече носи неговото дете. Тя трябва да си почива и да се подготви за коронацията си. Баща ми ще свика заседание на парламента в Йорк, което ще провъзгласи Джордж, херцог Кларънс, за крал, и тя ще бъде кралица. В Лондон ще има пищна коронация. Тя ще вземе в ръка скиптъра и ще го положи на наедрия си корем, а роклята ѝ за коронацията ще бъде плътно набрана отпред, за да подчертае бременността ѝ.

Сандъци с дрехи и накити от кралския гардероб пристигат на север. Изабел и аз ги отваряме като деца в първия ден на Новата година в най-хубавата стая на замъка, и разпиляваме съдържанието из цялата стая, гледайки как златната дантела и инкрустираните камъни искрят на светлината на огъня.

— Направил го е — изрича, останала без дъх, Изабел, гледайки кутиите, които татко ѝ е изпратил. — Татко е взел нещата ѝ. Това са нейните кожи — тя заравя лице в дебелите кожи, и надава леко благоговейно ахване. — Помириши ги! Още ухаят на парфюма ѝ. Взел е кожата ѝ, сигурно е взел и парфюма ѝ. Ще си сложа и парфюма ѝ. Той казва, че ще получа всичките ѝ кожи от кралските гардероби, за да украся роклите си. Ще ми изпрати накитите ѝ, брокатите ѝ, роклите ѝ от златотъкан плат, за да ги пригодят за мен. Той успя.

— Нима някога си се съмнявала, че не ще успее? — питам, милвайки кремавия хермелин с тъмните петна, какъвто е позволено да носят единствено кралете и кралиците. Всички пелерини на Изабел ще бъдат общити с него. — Той победи крал Хенри и го държи в плен. Сега победи крал Едуард и държи и него. Понякога си го представям, възседнал коня си, Миднайт, как язди през цялата страна, непобедим.

— Двама крале в тъмница, и нов на трона? — пита със съмнение Изабел, като оставя кожата настрана. — Как е възможно? Дали третият крал ще бъде в по-голяма безопасност от другите двама? Какво ще стане, ако татко се обърне срещу Джордж, както се обърна срещу Едуард? Какво ще стане, ако се окаже, че планове на баща ми не

само ме пренебрегват, но и се окажат в мой ущърб? Ако кралесъздателят поиска нов крал след Джордж?

— Няма да го направи; за него сега не съществува никой, освен теб и Джордж, а ти носиш принца, неговия внук — казвам уверено. — Той направи всичко това за теб, Изабел. Ще те постави на престола и ще те задържи там, и следващият крал на Англия ще бъде от фамилията Невил. Ако го беше направил за мен, щях да бъда толкова щастлива. Ако го беше направил за мен, щях да бъда най-щастливото момиче в Англия.

Но Изабел не е щастлива. Майка ми и аз не можем да разберем защо не ликува от възторг. Мислим си, че е уморена от бременността си, защото отказва да се разхожда навън в ясните студени утрини, и не се наслаждава на острия есенен въздух. Тревожна и нервна е, макар че ние тържествуваме заедно с всички наши верни служители, наслаждавайки се на издигането си на власт. После един ден на вечеря съобщават за пристигането на началника на бащината ми конница, най-довереният и надежден човек от неговото домакинство. Той прекосява залата по цялата ѝ дължина, а хората притихват и започват да шушукат, когато той подава на майка ми писмо през господарската маса, а тя го поема, изненадана, че той влиза в залата все още мръсен от пътя, но разбира от мрачното му лице, че новините са спешни. Тя поглежда печата — гербът на баща ми с мечката и грубата тояга — а после, без да каже и дума, минава през вратата в задния край на подиума и отива в голямата дневна стая, оставяйки ни в мълчание.

Изабел, аз и дузината ѝ дами вечеряме, опитвайки се да изглеждаме несмутени под смълчания бдителен поглед на всички в голямата зала, но веднага щом можем, се оттегляме да чакаме в приемната пред дневната стая, преструвайки се, че бърбим весело помежду си, мислейки ужасено за заключената врата и тишината зад нея. Ако баща ми е мъртъв, нали майка ми би плакала? Плаче ли? Може ли тя всъщност да плаче? Никога не съм виждала майка си да плаче. Откривам, че се питам дали притежава тази способност, или е останала завинаги със сурово лице и сухи очи.

Ако началникът на бащината ми конница ѝ е предал писмо, което ни нарежда да дойдем веднага в Лондон за коронацията на Изи, нямаше ли тя да се втурне през вратата с добрата вест? Питам се дали плаче от радост? Виждала ли съм я да танцува от възторг? Червеното

следобедно слънце се движи бавно по покритите с гоблени стени, осветявайки една сцена, а после друга, а от стаята ѝ все още не се чува нито звук.

Най-сетне, когато започва да притъмнява и слугите внасят свещите, вратата се отваря, и майка ми излиза, с писмото в ръка.

— Доведете коменданта на крепостта — казва тя на една от дамите си — и командира на личната гвардия. Повикайте управителя на негова светлост, главния камериер и началника на конницата.

Тя сяда в големия си стол под балдахина, на който са избродирани родовите ѝ гербове, и наблюдава как мъжете минават през двойните врати, покланят се и застиват в очакване. Очевидно се е случило нещо важно, но няма как да разбере от безстрастното ѝ лице дали сме победили или с нас е свършено.

— Ти я попитай — прошепва ми Изабел.

— Не, ти.

Стоим заедно с дамите. Майка ни седи като кралица. Не нарежда да донесат стол за Изабел, което е странно. Сякаш изведнъж бебето на Изабел е престанало да бъде най-важното бебе, което ще съществува някога, сякаш самата Изабел не е на една крачка от короната. Чакаме мъжете да влязат и да се подредят пред нея, за да чуят заповедите ѝ.

— Получих съобщение от съпруга си, вашия господар — казва тя с твърд и ясен глас. — Той пише, че е възстановил краля на Англия, Едуард, на престола. Съпругът ми, вашият господар, е сключил споразумение с крал Едуард и в бъдеще кралят ще бъде напътстван от истинските лордове на кралството, няма да има новодошли.

Никой не казва нищо. Това са мъже, служили на баща ми много години, в успешни и неуспешни битки; няма вероятност да се разшумят и да започнат да коментират зловещите новини. Но дамите клатят глави и шепнат. Някой кимва на Изабел, сякаш в израз на съчувствие, задето в края на краищата няма да бъде кралица на Англия и вече не е нужно да се мисли за по-различна от другите. Майка ми дори не ни поглежда; погледът ѝ е прикован в драпериите на стената над главите ни, а гласът ѝ изобщо не трепва.

— Отиваме в Лондон, за да демонстрираме приятелството и лоялността си към законния крал Едуард и неговото семейство — казва тя. — Дъщеря ми, херцогинята ще се срещне със своя съпруг Джордж, херцог Кларънс. Лейди Ан, разбира се, ще ме придружи. А

негова светлост ми изпраща още добри новини: нашият племенник Джон ще бъде сгоден за дъщерята на краля, принцеса Елизабет Йоркска.

Крадешком хвърлям бърз поглед на Изабел. Това изобщо не е добра новина; напълно ужасна е. Баща ми е взел нови пионки, точно както Изабел се опасяваше, а тя е оставена настрана. Той жени племенника си за момиче от кралската фамилия, за кралската наследница, малката принцеса Елизабет. Баща ми държи да постави на трона човек от фамилията Невил по един или друг начин; и това е новият му начин. Изабел олицетворява стария начин, от който се е отказал.

Изабел хапе долната си устна. Посягам към нея и, скрити от широко разперената пола на роклята ѝ, ние си стискаме ръцете.

— Наш племенник ще получи херцогска титла — казва майка ми спокойно. — Ще бъде херцог Бедфорд. Това е чест, оказана от краля, и жест на добрата му воля към нашия племенник, наследника на моя съпруг. Това е доказателство за приятелството на краля с нас и признателността му, задето се погрижихме за него. Това е всичко. Бог да пази краля, и да благослови фамилията Уорик.

— Бог да пази краля и да благослови фамилията Уорик! — повтарят всички, сякаш е възможно да се желаят едновременно две такива противоречащи си неща.

Майка ми се изправя на крака и кимва на Изабел и мен да я придружим. Вървя зад Изабел, показвайки уважението, дължимо на една херцогиня с кралска кръв: херцогиня с кралска кръв — но не и кралица. В един миг Изабел изгуби правото си на трона. Какво значение има дали си херцогиня с кралска кръв, щом нашият братовчед Джон ще се ожени за наследницата на Йорк, дъщерята на самия крал? Братовчедът Джон ще бъде херцог, а кралят даде знак на брат си, че лесно може да създаде и други херцози и да ги въведе в семейството си. Татко разполага с други фигури, които да постави на дъската.

— Какво ще правим в Лондон? — прошепвам на Изабел, като се навеждам напред и оправям воала ѝ.

— Ще покажем, че сме приятелски настроени, предполагам — казва тя. — Ще върнем кожите на кралицата, ще върнем роклята за коронацията в кралския гардероб. Да се надяваме, че татко ще се

задоволи да ожени братовчед ни в кралската фамилия, и няма отново да вдигне оръжие срещу краля.

— Няма да бъдеш кралица — казвам печално. В пристъп на подлост, изпитвам тайна мъничка радост, че сестра ми няма да носи хермелин, няма да бъде най-великата жена в кралството, кралица на Англия и любимка на баща ми, дъщерята, която ще сбъдне най-голямата му амбиция, пионката, която може да направи победния ход.

Дворецът Уестминстър, Лондон, Коледа 1469-1470

Изабел и аз отново влизаме в покоите на кралицата, поболели се от тревога. Кралицата седи на големия си стол, майка ѝ Жакета стои като скулптура от лед зад гърба ѝ. Майка ни върви зад Изабел, но пред мен, и ми се иска да бях достатъчно малка, за да пъхна пръстите на краката си под шлейфа ѝ и да остана незабелязана. Днес никой няма да ме помисли за очарователна. Изабел, макар и омъжена жена и зълва на тази кралица, е навела глава, със сведени очи, като сгълчано дете, което копнее тази среща да приключи.

Майка ми прави толкова нисък реверанс, колкото се полага пред една кралица на Англия, и се изправя, заставайки пред нея, сключила спокойно ръце, толкова спокойна и невъзмутима, сякаш е в собствения си замък Уорик. Кралицата я оглежда от горе до долу, а очите ѝ са топли като сива плоча под леден дъжд.

— А, графиня Уорик — казва тя, с глас, лек и студен като носещ се сняг.

— Ваша светлост — отвръща майка ми през стиснати зъби.

Майката на кралицата, с вкаменено от скръб прекрасно лице, облечена в бяло — кралският цвят на траура в нейния род — гледа трите ни така, сякаш ѝ се иска да ни посече на място. Не смея да направя друго, освен да хвърля крадешком един поглед към нея, преди да сведа очи към краката си. На вечерята за коронацията тя ми се усмихваше: сега изглежда така, сякаш никога няма да се усмихне отново. Никога преди не съм виждала скръбта на едно разбито сърце, отпечатана върху лицето на някоя жена; но сега знам, че я виждам в покосената красота на Жакета Удвил. Майка ми накланя глава.

— Ваша светлост, съжалявам за загубата ви — казва тя тихо.

Вдовицата не казва нищо, абсолютно нищо и трите стоим, сякаш сме замръзнали в леда на погледа ѝ. Помислям си — е, тя трябва да каже нещо, ще каже нещо от рода на „рисковете на войната“, или „благодаря за съчувствието“, или „той е при Бог“, или някое от нещата,

които изричат вдовиците, когато съпрузите им са загинали в битка. Англия воюва със себе си, с малки прекъсвания, през последните четиринайсет години. Много жени са принудени да се срещат, съзнавайки, че съпрузите им са били врагове. Всички сме свикнали с новите съюзи. Но изглежда, че Жакета, вдовицата на Ричард Удвил, лорд Ривърс, не познава тези обичаи, защото не казва нищо, за да ни накара да се почувстваме по-добре, по какъвто и да е начин. Гледа ни, сякаш сме нейни врагове до живот, сякаш ни проклина безмълвно, сякаш това е началото на кръвна вражда, която никога няма да свърши, и аз чувствам как започвам да треперя под погледа ѝ, изпълнен със смъртоносна омраза като на базилиск, и преглъщам, питайки се дали няма да припадна.

— Той беше смел мъж — проговаря отново майка ми. Пред безмълвната, каменна печал на Жакета този коментар звучи лекомислено и глупаво.

Най-после вдовицата проговаря:

— Той загина с безчестната смърт на предател, обезглавен от ковача на Ковънтри, така загина и обичният ми син Джон — отвръща майката на кралицата. — И двамата не бяха извършили каквото и да е престъпление, през целия си живот. Джон беше само на двацет и четири години, покоряваше се на баща си и на своя крал. Съпругът ми бранеше своя коронован и миропомазан крал, и въпреки това бе обвинен в държавна измяна, а след това обезглавен от вашия съпруг. Това не беше достойна смърт на бойното поле. Той е бил на десетки бойни полета и винаги се е връщал невредим у дома при мен. Това беше клетва, която положи пред мен: че винаги ще се завръща невредим от война. Не я наруши. Да го благослови Господ, че не наруши обещанието си към мен. Загина на ешафода, а не на бойното поле. Никога няма да забравя това. Никога няма да простя това.

Възцарява се наистина ужасно мълчание. Всички в стаята гледат към нас, слушайки как майката на кралицата потвърждава с клетва враждебността си към нас. Вдигам очи и откривам, че леденият поглед на кралицата, изпълнен с омраза, се е спрял върху мен. Отново навеждам очи.

— Такива са рисковете на войната — изрича майка ми неловко, сякаш за да ни оправдае.

Тогава Жакета прави нещо странно, нещо ужасно. Присвива устни, събира ги и изсвирва продължително и смразяващо. Някъде отвън се трясва капак на прозорец и внезапен мраз появява през стаята. Пламъчетата на свещите из цялата стая се поклащат и потрепват, сякаш някакъв студен вятър едва не ги е угасил. Една свещ в поставката до Изабел рязко примигва и угасва. Изабел надава лек, уплашен писък. Жакета и дъщеря ѝ кралицата ни гледат, сякаш им се иска да ни прогонят с едно изсвирване, да ни издухат като мръсен прах.

Страховитата ми майка се присвива и отдръпва пред това необикновено, необяснимо поведение. Никога преди не съм я виждала да се отдръпва от предизвикателство, но тя бяга от това, свежда глава и отива до прозоречната ниша. Никой не ни поздравява, никой не нарушава тишината, последвала призрачното изсвирване, никой дори не се усмихва. Тук има хора, които танцуваха на сватбата в крепостта в Кале, където беше задвижен целият този ужасен план, но погледне ли ги човек, би си помислил, че са напълно непознати за нас трите. Стоим, вкаменени от срам, съвсем сами, докато полъхът бавно се уталожва, а ехото от продължителното изсвирване на Жакета утихва.

Вратите се отварят и влиза кралят, баща ми върви до него, брат му Джордж е от другата му страна, а Ричард, най-младият Йоркски херцог, пристъпва малко зад него, с високо вдигната, горда тъмнокоса глава. Той има всички основания да бъде доволен от себе си, това е братът, който не предаде краля, братът, чиято лоялност бе подложена на изпитание и той остана верен. Това е братът, върху когото ще се изсипят богатство и благоволение, докато ние сме в немилост. Поглеждам към него, за да видя дали ще обърне внимание на присъствието ни и ще ми се усмихне; но аз сякаш съм невидима за него, както сме и за останалите от двора. Сега Ричард вече е мъж, юношеството му като наш повереник е останало зад гърба му. Той беше предан на краля, когато ние не бяхме.

Джордж бавно преминава край ъгъла, където ние стоим самотно, извърщайки поглед, сякаш се срамува от нас, а баща ми го следва с дългите си, пружиниращи крачки. Увереността на баща ми е непоколебима, усмивката му — все още дръзка, кафявите му очи блестят, кестенявата му брада е спретнато подрязана, авторитетът му — неопетнен от поражение. Изабел и аз коленичим за неговата

благословия и чувстваме как ръката му леко докосва главите ни. Когато се изправяме, той тъкмо улавя ръката на майка ни, докато тя му се усмихва леко, а после всички влизаме на вечеря, вървейки зад краля, сякаш все още сме негови най-скъпи приятели и предани съюзници, а не победени предатели.

След вечеря има танци. Кралят е бодър, красив и весел както винаги, като главния актьор в някоя жива картина, който играе ролята на веселия, добър крал. Той пляска силно баща ми по гърба, обгръща с ръка раменете на брат си Джордж. Той, най-малкото, ще играе ролята си, сякаш нищо не се е объркало. Баща ми, не по-малко хитър от бившия си съюзник, също е спокоен, хвърля погледи към придворните, поздравява приятели, които до един знаят, че сме изменници и сме тук единствено заради снизходителността на краля и защото притежаваме половин Англия. Те ни се усмихват самодоволно, криейки уста с дланите си, долавям насмешката в гласовете им. Не искам да виждам прикритите усмивки; държа очите си сведени. Толкова се срамувам, толкова дълбоко се срамувам от това, което направихме.

Провалихме се — това беше най-лошото от всичко. Пленихме краля, но не успяхме да го задържим. Спечелихме една малка битка, но никой не ни подкрепи. Не беше достатъчно баща ми да задържи краля в Уорик, в Мидълхам; кралят просто управляваше от там и се държеше като почитан гост, а после избяга в удобен за него момент.

— А Изабел трябва да постъпи в свитата на кралицата — чувам как кралят изрича високо тези думи, а баща ми отвърща, без дори да си поеме дъх:

— Да, да, разбира се, за нея ще бъде чест.

И Изабел, и кралицата чуват това и вдигат поглед в един и същи миг, и погледите им се срещат. Изабел изглежда потресена и уплашена, устните ѝ се разтварят, сякаш за да помоли татко да откаже. Но дните, когато можехме да заявим, че стоим прекалено високо, за да служим на кралицата, са отдавна отминали. Изабел ще трябва да живее в покоите на кралицата, да ѝ прислужва всеки ден. Кралицата обръща глава с лек жест на презрение, сякаш ѝ е непоносимо да вижда двете ни, сякаш сме нещо нечисто, все едно сме прокажени. Баща ми изобщо не ни гледа.

— Ела с мен — прошепва ми Изабел настойчиво. — Трябва да дойдеш с мен, ако трябва да ѝ служа. Ела да живееш с мен в

домакинството й, Ани. Кълна се, че не мога да отида сама.

— Татко няма да ми позволи... — отвърщам бързо. — Нима не помниш как майка ни отказа миналия път? Ти ще трябва да отидеш, защото си нейна зълва, но аз не мога да дойда, майка ни няма да ме пусне, и не бих могла да го понеса...

— Също и лейди Ан — казва кралят не принудено.

— Разбира се — казва баща ми вежливо. — Както желае нейна светлост.

Дворецът Уестминстър, Лондон, януари 1470

Кралицата никога не се държи зле с нас: далеч по-лошо от това е. Сякаш сме невидими за нея. Майка ѝ абсолютно никога не разговаря с нас, а ако мине край нас в галерията или в коридора, отстъпва назад до стената, сякаш не иска дори полата на роклята ѝ да се докосва до нас. Ако друга жена се отдръпваше така, бих го приела като жест на уважение, знак, че ми прави път. Но когато го прави херцогинята, с бързо отстъпване встрани, без дори да ме погледне, се чувствам, сякаш отдръпва полите си, за да не се допрат до мръсна кал, сякаш по обувките или фустата ми има нещо вонящо. Виждаме майка си единствено по време на хранене и вечер, когато седи с дамите на кралицата, заобиколена от недружелюбно мълчание, докато останалите разговарят приятно и вежливо помежду си. През останалото време прислужваме на кралицата, помагаме ѝ, когато се облича сутрин, следваме я, когато отива в детската стая да види трите си малки момичета, коленичим зад нея в параклиса, седим по-долу от нея на масата за закуска, яздим с нея, когато ходи на лов. Постоянно сме с нея, а тя никога, нито с дума, нито с поглед, не показва, че забелязва присъствието ни.

Дворцовите правила често налагат да вървим непосредствено зад кралицата, но дори тогава тя просто сякаш е сляпа за нас и говори на другите си дами над главите ни. Ако се случи само ние двете да сме с нея, тя се държи така, сякаш е съвсем сама. Когато носим шлейфа ѝ, тя върви толкова бързо, сякаш зад нея няма никой, и ние трябва да подтичваме, за да не изоставаме, изглеждайки глупаво. Когато ни подава ръкавиците си, дори не поглежда да провери дали някоя от нас е готова да ги поеме. Когато изпускам едната, тя не благоволява да забележи. Сякаш е готова по-скоро да остави скъпоценната, парфюмирана и украсена с бродерия кожа да лежи в калта, отколкото да ме помоли да я вдигна. Когато трябва да ѝ подам нещо — книга или някое прошение — тя го взема така, сякаш се е появило от въздуха.

Ако ѝ подавам китка цветя или кърпичка, тя я поема така, че да не докосва пръстите ми. Никога не ме кара да ѝ подам молитвеника или броеницата, а аз не смея да ѝ ги предложа. Страхувам се, че ще ги сметне за осквернени от окървавените ми ръце.

Изабел остава бледа и навъсена, прави каквото трябва, и седи мълчаливо, никога не се обажда, докато дамите бърбят около нея. Коремът ѝ расте, а кралицата ѝ възлага все по-малко и по-малко неща, но не от любезност. С едно презрително обръщане на глава тя намеква, че Изабел не е достойна да ѝ служи, от нея няма полза като почетна дама, не е годна за нищо, освен да се плоди като свиня. Изабел седи със скръстени на корема ръце, сякаш за да прикрие извивката, сякаш се бои, че кралицата ще урочаса бебето.

Но въпреки това аз не мога да гледам на кралицата като на свой враг, защото не мога да се освободя от усещането, че тя има право, а ние грешим, и че видимото ѝ презрение към мен и сестра ми е заслуга на нашия баща. Не мога да се гневя: твърде много се срамувам. Когато я виждам да се усмихва на дъщерите си или да се смее със съпруга си, това ми напомня за първия път, когато я видях, когато си помислих, че тя е най-красивата жена на света. Тя все още е най-красивата жена на света, но аз вече не съм изпълнено със страхопочитание малко момиче; аз съм дъщерята на нейния враг, на убиеца на баща ѝ и брат ѝ. И съжалявам, дълбоко съжалявам, че всичко това се случи — но не мога да ѝ го кажа, а тя дава ясно да се разбере, че не желае да чува нищо от мен.

След един месец на подобно отношение вече не мога да се храня на масата на придворните дами. Храната засяда на гърлото ми. Не мога да спя нощем; винаги ми е студено, сякаш в спалнята ми в нейното домакинство винаги нахлува със свистене мразовито течение. Ръцете ми треперят, когато трябва да подам нещо на кралицата, ръкоделието ми е безнадеждно, ленът — покрит с петна от кръв от изпободените ми пръсти. Питам почитаемата ни майка дали мога да отида в Уорик, или дори обратно в Кале, казвам ѝ, че се чувствам зле, животът в двора сред враговете ни ме поболява.

— Не ми се оплаквай — заявява тя лаконично. — Аз съм принудена да седя до майка ѝ на вечеря и да измръзвам до дън душа от леденото дихание на тази вещица. Баща ти рискува всичко и загуби. Не можа сам да задържи краля в плен, лордовете отказаха да го подкрепят,

а без тях нищо не можеше да бъде постигнато. Имаме късмет, че кралят не нареди да го екзекутират. Вместо това сме на чудесно място: в двора, сестра ти е омъжена за брата на краля, а братовчед ти Джон — сгоден за дъщерята на краля. Близко сме до трона и можем да се доближим още повече. Служи на кралицата и бъди благодарна, че баща ти не загина на някой ешафод, както стана с нейния. Служи на кралицата и се радвай, че баща ти ще ти уреди хубав брак и тя ще го одобри.

— Не мога — изричам със слаб глас. — Наистина, почитаема майко, не мога. Въпросът не е там, че не искам, нито че бих могла да не се подчиня на вас или на татко. Просто не мога да го направя. Коленете ми омекват, когато вървя зад нея. Не мога да ям, когато ме наблюдава.

Лицето, което тя обръща към мен, е сурово като камък.

— Произхождаш от велик род — напомня ми тя. — Баща ти поема голям риск за доброто на семейството си и за благото на сестра ти. Изабел има късмет, задето той реши, че тя си струва това усилие. Сега може и да изпитваме известни неудобства, но това ще се промени. Покажи на баща си, че е твой ред и че си струва да хвърлим усилия и за теб. Ще трябва да изпълниш призванието си, Ан, сега е безсмислено да бъдеш слаба и немощна. Родена си да бъдеш велика жена — бъди такава сега.

Тя вижда, че съм бледа и треперя.

— О, хайде, развесели се — казва грубо. — Ще отидем в замък Уорик за уединението на сестра ти преди раждането. Там ще ни бъде по-лесно, и ще можем да стоим далече от двора поне четири месеца. Никой от нас не изпитва удоволствие от това, Ан. За мен е също толкова лошо, колкото и за теб. Ще се постарая да останем в Уорик колкото може по-дълго.

Замъкът Уорик, март 1470

Мислех, че ще бъдем все по-щастливи с всяка миля, която ни отдалечава от двора; но само броени седмици, след като пристигаме в замъка, баща ми изпраща камериера си да ни съобщи, че иска да види двете ни в стаята си. Влизаме в личния му кабинет, Изабел — облегната тежко на ръката ми и придържаща наедряващия си корем, сякаш за да напомни на всеки, който би могъл да забрави дори за миг, че тя все още носи детето на наследника на краля на Англия, и то ще се роди другия месец.

Баща ни се е разположил в резбования си стол с позлатения герб на Уорик с мечката и тоягата зад главата си. Вдига поглед, когато влизаме, и посочва с перото си към мен:

— Ти не ми трябваш.

— Татко?

— Отдръпни се.

Изабел бързо ме пуска и застава сама съвсем стабилно, и затова аз заемам мястото си в дъното на стаята, слагам ръце зад гърба си, и плъзгам пръсти по сложните шарки на ламперията, чакайки, докато ме призоват да заговоря.

— Ще ти кажа една тайна, Изабел — казва татко. — Твоят съпруг, херцогът, и аз се отправяме да подкрепим крал Едуард, който потегля, за да се справи с бунт в Линкълншър. Заминаваме с него, за да покажем лоялността си.

Изабел промърморва някакъв отговор. Не мога да чуя какъв, но разбира се, няма значение какво казва тя, или какво мисля аз: това са решили да сторят мъжете, и то ще стане, независимо какво е нашето мнение.

— Когато кралят строи войниците си на бойното поле, ние ще го нападнем — казва баща ми безцеремонно. — Ако ни постави зад себе си, ще атакуваме откъм тила, ако е поставил мен на единия фланг, а Джордж на другия, ще се обединим от двете страни и ще го смажем

помежду си. Нашите сили превишават по численост неговите и този път няма да вземаме пленници. Този път няма да проявявам милост и да се опитвам да постигна споразумение с него. Кралят няма да преживее тази битка. Ще сложим край на всичко на бойното поле. С него е свършено. Ще го убия със собствения си меч, ще го убия с голи ръце, ако трябва.

Затварям очи. Това е най-лошото. Чувам приглушеното ахване на Изабел.

— Татко!

— Той не е крал за Англия, той е крал за фамилията Ривърс — продължава той. — Той е маша в ръцете на съпругата си. Не рискувахме живота и богатствата си, за да поставим семейство Ривърс на власт и тяхното дете — на престола. Не посветих живота и състоянието си да му служа, за да видя как *онази* жена се разпорежда с Англия като пачавра във взети назаем дрехи от кадифе, с твоя хермелин, пришит към яката ѝ.

Столът му издава стържещ звук, когато той се изправя на крака, избутва го назад и заобикаля масата, за да тръгне към нея. Без да обръща внимание на корема си, Изабел се свлича на колене пред него.

— Правя това за теб — казва той тихо. — Ще те направя кралица на Англия, а ако детето, което носиш, е син, той ще бъде принц, престолонаследник, а после — крал.

— Ще се моля за вас — прошепва Изабел почти нечуто. — И за съпруга си.

— Ти ще поставиш моето име и моята кръв на престола на Англия — изрича баща ни със задоволство. — Едуард се е превърнал в глупак, ленив глупак. Той ни има доверие и ние ще го предадем, а той ще загине на бойното поле като баща си, който също беше глупак. Хайде, дете, стани — той подлага длан под лакътя ѝ и грубо я издърпва на крака. Кимва ми: — Пази сестра си — казва с усмивка. — Бъдещето на семейството ни е в утробата ѝ. Може би тя носи следващия крал на Англия — той целува Изабел по двете бузи. — Следващия път, когато се срещнем, ти ще бъдеш кралица на Англия, и аз ще коленича пред теб. — Той се размива: — Представи си само! Ще коленича пред теб, Изабел.

Цялото домакинство отива в нашия параклис и се моли баща ми да постигне победа. Цялото домакинство, с убеждението, че той се бие

на страната на краля срещу бунтовниците, се моли, без да разбира истинската опасност, в която се намира той, огромния риск, който поема, изправяйки се срещу краля на Англия в собственото му кралство. Но баща ми е подготвил почвата; Линкълншър гъмжи от бунтовници, един от нашите сродници е разбунил областта, оплаквайки се от неразумното управление на краля и от вероломните му съветници. Джордж има собствена армия, която се е заклела да му служи, чиято и страна да вземе, а войниците на баща ми са готови да го последват навсякъде. И все пак рисковете на войната могат да изненадат всекиго, а Едуард е страховит тактик. Молим се за успеха на татко сутрин и вечер, и чакаме новини.

Двете с Изабел седим в покоите й. Изабел си почива на леглото си и се оплаква от болка в корема.

— По-скоро е нещо като присвиване — казва тя. — Сякаш съм яла твърде много.

— Може би наистина си яла твърде много — отвръщам без съчувствие.

Тя прави гримаса.

— Вече съм почти в осмия месец — казва жално. — Ако татко не потегляше на поход, щях да започвам усамотението си през същата тази седмица. Бих очаквала да бъдеш по-мила с мен, родната си сестра.

Стисвам зъби.

— Да — казвам. — Съжалявам. Да повикам ли дамите, да кажат ли на майка ни?

— Не — казва тя. — Вероятно съм прекалила с яденето. В корема ми няма място, и всеки път, когато бебето помръдне или се обърне, не мога да дишам — тя обръща глава. — Какъв е този шум?

Отивам до прозореца. Виждам отряд войници, който се задава по пътя към замъка. Вървят безредно, препъвайки се, като уморена тълпа, не маршируват в крак като войска, а пред тях рицарите, възседнали конете си, също се движат бавно, уморено. Разпознавам Миднайт, бойния кон на баща ми, който пристъпва със сведена глава, и дълбока, кървяща рана на холката.

— Татко е, завръща се у дома — казвам.

Изабел се надига от леглото в миг, ние избързваме надолу по каменните стълби до голямата зала и отваряме широко вратата, докато слугите от замъка се изсипват в двора отвън, за да посрещнат завръщащата се армия.

Баща ми влиза начело на войската си, яхнал уморения си кон, и в мига, когато се озовават на сигурно място зад стените на замъка, подвижният мост се вдига със скърцане, а решетката на крепостната врата се спуска с дрънчене и баща ми и неговият зет, красивият херцог, слизат от конете си. Изабел веднага се обляга на ръката ми и слага ръка на корема си, за да се представи като олицетворение на майчинството, но аз не мисля за това как изглеждаме ние. Гледам лицата на мъжете. От един поглед разбирам, че не се връщат с победа. Майка ми се появява зад нас, чувам тихото ѝ възклицание и разбирам, че тя също е видяла умора и поражение в тази армия. Татко гледа мрачно, а Джордж е пребледнял от негодувание. Майка ми изправя гръб, готвейки се да посрещне бедата и поздравява баща ми кратко, с целувка по всяка буза. Изабел поздравява съпруга си по същия начин. Всичко, което мога да сторя аз, е да направя реверанс на двамата, а после всички влизаме в голямата зала и баща ми се качва на подиума.

Почетните дами стоят в редица и се покланят, когато влиза баща ми. Старшите служители от домакинството ни следват в стаята, за да чуят новините. Зад тях идват слугите, гарнизонът на замъка, и онези от войниците, които са предпочели да дойдат да слушат, вместо да отидат да си починат. Баща ми говори достатъчно ясно, за да могат да го чуят всички.

— Потеглихме да подкрепим моите сродници — лорд Ричард и сър Робърт Уелс — казва той. — Те също са на моето мнение — че кралят се подчинява на кралицата и нейното семейство и че той е изменил на споразуменията си с мен, и че не е годен за крал на Англия.

Разнася се одобрителен шепот; всички тук негодуват срещу влиянието и успеха на семейство Ривърс. Джордж се качва на подиума и застава до баща ми, сякаш за да напомни на всички ни, че съществува и друг избор освен този вероломен крал.

— Лорд Ричард Уелс е мъртъв — казва мрачно баща ми. — Този вероломен крал го измъкна от свято убежище — той повтаря думите си, за да подчертае ужасното престъпление, извършено срещу законите на Бога и човека, — измъкна го от свято убежище и го заплаши със

смърт. Когато синът на лорд Ричард, сър Робърт, строи войската си в боен ред, този вероломен крал уби лорд Уелс, преди битката дори да е започнала, уби го без съд и присъда, на полесражението.

Джордж кимва мрачно. Да нахълташ в свято убежище означава да подкопаеш сигурността и властта на църквата, да покажеш незачитане към самия Господ Бог. Човек, който полага ръка върху олтара на църква, трябва да знае, че е в безопасност там. Сам Бог взема такъв престъпник под своя закрила. Ако кралят не признава силата на свящото убежище, то тогава той поставя себе си по-високо от Бог. Той е еретик, осквернител. Може да бъде напълно сигурен, че Бог ще го порази.

— Бяхме победени — изрича тежко баща ми. — Армията, свикана от Уелс, беше разбита от Едуард. Отстъпихме.

Усещам как Изабел слага студената си ръка в моята.

— Изгубихме? — пита тя невярващо. — Изгубихме?

— Ще се оттеглим в Кале и ще се прегрупираме — казва баща ми. — Това е временен неуспех, но не и поражение. Тази нощ ще си починаем, а утре ще се подготвим и ще потеглим. Но нека никой не се заблуждава: сега вече се води война между мен и така наречения крал Едуард. Законният крал е Джордж от династията Йорк, и аз ще го видя на трона на Англия.

— Джордж! — изкрещават войниците, вдигайки юмруци във въздуха.

— Бог да пази крал Джордж! — подсказва им баща ми.

— Крал Джордж! — отвърщат те. Готови са да се закълнат във всичко, стига да им го нареди баща ми.

— За Уорик! — Баща ми надава бойния си вик и те изревават в един глас след него: — За Уорик!

Дартмът, Девън, април 1470

Пътуваме с равномерно темпо на мулетата, които теглят носилката на Изабел. Баща ми е изпратил съгледвачи, които вървят зад отстъпващата ни армия, и те съобщават, че Едуард не ни преследва, за да ни прогони от кралството си. Баща ми казва, че той е ленив глупак и се е върнал в топлото легло на кралицата в Лондон. С бавни преходи стигаме до Дартмът, където ни чака корабът на татко. Изабел и аз заставаме на кея, докато товарят каруците и конете. Морето е толкова спокойно, че прилича на езеро, денят е горещ за април, белите чайки кръжат във въздуха и крякат; откъм кея се носи приятен мирис — тръпчивият дъх на сол, на съхнещи водорасли от мрежите, на катран. Почти мога да повярвам, че това е летен ден, а татко подготвя за нас плаване за развлечение.

Миднайт, черният боен кон на баща ни, е един от последните, поведени нагоре по дъсчения мост. Нахлузват чувал на главата му, за да не вижда несигурния дъсчен мост и водата отдолу. Но той знае, че го качват на борда на кораб. Кръстосвал е моретата много пъти, нахлувал е в Англия два пъти. Той е ветеран от множеството битки на баща ми, но сега се държи като плах, млад кон, дърпа се назад от дъсчения мост, изправя се на задни крака, та мъжете се пръсват, за да се спасят от размаханите копита, докато накрая успяват да му нахлузят примка на шията и да го натоварят на борда, без той да може да им се съпротивлява.

— Страх ме е — казва Изабел. — Не искам да отплаваме.

— Изи, морето е спокойно като езеро. Бихме могли да стигнем с плуване до вкъщи.

— Миднайт знае, че нещо не е наред.

— Не, не знае. Той винаги се съпротивлява. Освен това и той вече е на борда, в бокса си е и яде сено. Хайде, Изи, не може да бавим кораба.

Въпреки това тя отказва да тръгне напред. Дръпва ме настрана, докато дамите се качват на борда, а с тях и майка ни. Вдигат платната, подвикват заповеди и отговори. Вратата на кралската каюта стои отворена за нас. Джордж минава покрай нас, безразличен към страховете на Изи, татко дава последните си заповеди на някого на кея, и моряците започват да освобождават въжетата от големите железни халки на кея.

— Раждането предстои съвсем скоро, не бива да пътувам.

— Ще се справиш — казвам. — Можеш да лежиш на койката в кораба точно както щеше да си лежиш в леглото у дома.

Въпреки това тя още се колебае.

— А ако е свирила, за да призове вятър?

— Какво?

— Кралицата, и майка ѝ, вещицата. Вещиците могат да призовават вятър с изсвирване, нали? Ами ако тя е призовала вятър и той е там някъде, по пътя ни, и ни очаква?

— Тя не може да направи такова нещо, Из. Тя е просто обикновена жена.

— Би го направила, знаеш, че би го направила. Тя никога няма да ни прости за смъртта на баща си и брат си. Майка ѝ го каза достатъчно ясно.

— Разбира се, че бяха разгневени, но тя не може да го направи, не е вещица.

Внезапно баща ми се озовава до нас.

— Качвайте се на борда — казва той.

— Изи се страхува — казвам му.

Той я поглежда — най-голямата му дъщеря, неговата избраница; и макар че тя е положила ръка върху издутия си корем, а лицето ѝ е пребледняло, той я гледа със суровите си кафяви очи, сякаш за него тя е само препятствие между него и новия му план. После той поглежда обратно към сушата, сякаш може да види диплеците се от вятъра знамена на кралската армия да се приближават надолу по пътя към кея.

— Качвай се на борда — е единственото, което казва, а после тръгва начело нагоре по мостчето, без да поглежда назад, и дава заповед да отвържат кораба, докато ние подтичваме след него.

Отвързват въжетата, баржите пристигат и гребците мятат въжетата на борда, за да ни изтеглят към морето, после се навеждат

напред и натискат веслата, малкият барабанчик започва да бие равномерно барабана, за да им помага да поддържат ритъма, и те бавно отделят кораба от настлания с чакъл кей. Платната плющят и започват да поемат вятъра, а корабът се полюшва в плискащите се вълни. Баща ми е обичан в Девън, както и във всички пристанища на Англия, защото защитава Тясното море, и много хора ни махат с ръце, изпращат въздушни целувки и подвикват благословии. Джордж веднага отива и застава до него на най-високата палуба, вдигайки ръка в царствен поздрав, а баща ми вика Изи до себе си и обгръща с ръка раменете ѝ, като я обръща така, че всички да могат да видят наедрелия ѝ от бременността корем. Майка ми и аз стоим на носа на кораба. Татко не ме вика при себе си, няма нужда от мен. Изабел е тази, която ще бъде новата кралица на Англия, която сега заминава в изгнание, но със сигурност ще се завърне триумфално. Изабел носи детето, за което всички се надяват, че ще бъде син и ще стане крал на Англия.

Излизаме в открито море, моряците спускат въжетата на баржите и разпускат част от платната. Излиза лек бриз и платната се издуват, а после шпангоутите проскърцват, вятърът подхваща кораба и започваме да порим синята вода, докато водите пеят покрай кърмата. Изи и аз винаги сме обичали да плаваме и тя забравя страха си, идва и застава на борда при мен, и двете се вираме през парапета, за да търсим с поглед делфини в бистрата вода. На хоризонта има редица от облаци, подобни на наниз млечнобели перли.

Вечерта променяме посоката, за да поемем към пристанището в Саутхамптън, където е пристанала останалата част от бащиния ни флот, в очакване на заповед да се присъедини към нас. Баща ми изпраща малка гребна лодка да ги повика, а ние чакаме, поклащайки се леко във вихрещите се течения на пролива Солент, загледани към сушата, очаквайки всеки момент да видим движеща се гора от платна, нашето богатство и гордост, изворът на бащината ни власт — властта над моретата. Но се появяват само два кораба. Те се изравняват с нас и баща ми се навежда през борда на нашия кораб, а отсреща изреват към него, че са ни очаквали, че синът на фамилията Ривърс, Антъни Удвил, с проклетата ясновидска дарба на семейството си, препускал като луд с войската си, за да стигне тук преди нас, и че е превзел корабите, арестувал част от екипажите, и избил друга; но във всеки случай държи всички кораби на баща ни, включително и съвсем новия

ни флагмански кораб „Тринити“, в алчните си ръце. Антъни Удвил е завладял бащиния ми флот. Семейство Ривърс ни отнеха корабите, както ни отнеха краля, както ще ни отнемат всичко, което притежаваме.

— Слез долу! — изкрещява ми гневно баща ми. — Кажи на майка си, че ще бъдем в Кале на сутринта, и че ще се върна за „Тринити“ и всичките си кораби, а Антъни Удвил ще съжалява, че ми ги е отмъкнал.

Ще плаваме цяла вечер и цяла нощ, бягайки пред вятъра в Тясното море към нашето пристанище в Кале. Татко познава добре тези води, а моряците му са плавали и са се сражавали по всеки инч от тези дълбини. Корабът е новопостроен, пригоден за боен кораб, но с каюти, достойни за крал. Плаваме на изток, носени от силен вятър, а небесата са ясни. Изабел ще си почива в кралската каюта на главната палуба, аз ще остана с нея. Майка ми и баща ми ще получат голямата каюта под най-високата палуба. За Джордж е отредена каютата на първия офицер. След малко ще поднесат вечерята, а после ще играем карти на светлината на свещите, която потрепва и се движи заедно с полюшването на кораба, после ще си легнем и аз ще заспя, полюлявана от издигането и спускането на вълните, заслушана в скърцането на гредите, долавяща мириса на солената морска вода. Осъзнавам, че съм свободна: времето на службата ми при кралицата свърши, свърши окончателно. Никога повече няма да видя Елизабет Удвил. Никога няма да ѝ служа отново. Тя никога няма да ми прости, няма да пожелае никога да чуе името ми, но и аз никога повече няма да бъда принудена да долавям мълчаливото ѝ презрение.

— Вятърът се усилва — отбелязва Изи, докато се разхождаме по главната палуба преди вечеря.

Вдигам глава. Знамето на най-високата мачта плющи буйно, а чайките, които следваха дирята на кораба, са се обърнали в другата посока и са поели назад към Англия. Малките облаци с цвят на перли, нанизани по протежение на хоризонта, са се струпали на куп и сега лежат ниско, сиви и гъсти като перушина.

— Това е нищо — казвам. — Хайде, Из, можем да влезем в каютата. Никога преди не сме имали най-хубавата каюта.

Отиваме до вратата, която извежда на главната палуба, но докато тя слага ръка върху месинговата дръжка, корабът се накланя, тя залита

и пада върху вратата, която поддава внезапно и тя се търкулва в каютата. Пада на леглото, а аз тронаво минавам зад нея и я хващам.

— Добре ли си?

Ново мощно надигане на вълна ни запраща с олюляване към другия край на малкото помещение и Изи залита върху мен и ме блъсва в стената.

— Легни на леглото — казвам.

Подът се надига отново, докато вървим с мъка към леглото, и Изабел улавя повдигнатия ръб. Вкопчвам се отстрани. Опитвам се да се засмея на внезапното надигане на вълните, което ни накара да залитаме като глупачки, но Из плаче.

— Това е буря, буря, нали ти казах!

Очите ѝ изглеждат огромни във внезапния мрак на каютата.

— Не може да бъде, това са само няколко големи вълни.

Поглеждам през прозореца. Облаците на хоризонта, които бяха толкова леки и бледи, са станали тъмни, на черни и жълти ивици, и закриват слънцето, а самото то е червено, макар да е все още следобед.

— Само се заоблачава — казвам, опитвайки се да говоря бодро, макар че никога преди в живота си не съм виждала такова небе. — Искаш ли да си легнеш в леглото да си починеш? Няма да е зле.

Помагам ѝ да се вмъкне в полюшващото се легло, но после внезапното пропадане на кораба в браздата между две вълни, и силата на удара, когато стига най-ниско, ме запращат на колене на пода.

— Ела и ти — настоява Изи. — Влез при мен. Става студено, толкова ми е студено.

Свалям обувките си, а после се поколебавам. Чакам и имам чувството, че всичко чака. Внезапно всичко притихва, сякаш светът изведнъж е спрял на място, сякаш и небето чака безмълвно. Корабът притихва, застанал неподвижно в подобната на масло вода, а вятърът, който ни водеше към дома, неотклонно на изток, въздиша, сякаш от изтощение, и секва. В безветрието чуваме как платната изплющават, а после увисват неподвижно. Всичко е зловещо, ужасно тихо.

Поглеждам навън през прозореца. Морето е равно, толкова равно, сякаш сме в тресавище на сушата и корабът се поклаща върху тинята. Няма дори полъх на вятъра. Облаците притискат мачтата на кораба, притискат се към морето. Нищо не се движи, чайките са си отишли, някой, седнал на напречните греди в горната част на главната

мачта, изрича: „Мили боже, спаси ни“, и започва с усилие да се спуска по въжетата към палубата. Гласът му отеква странно, сякаш всички сме хванати в капан под стъклен похлупак. „Мили боже, спаси ни“, повтарям.

— Свалете платната! — изревава капитанът, нарушавайки тишината. — Приберете платната! — и чуваме как босите крака на моряците препускат с гръмотевичен тътен по палубите, за да приберат платната. Морето е като стъкло, отразява небето, и докато гледам, то сменя цвета си от тъмносиньо на черно и започва да се вълнува, започва да се движи.

— Тя си поема дъх — казва Изи. Лицето ѝ е като на човек, видял призрак, очите ѝ — тъмни в бледността ѝ.

— Какво?

— Тя си поема дъх.

— О, не — казвам, опитвайки се да звуча уверено, но неподвижността на въздуха и предчувствието на Изабел ме плашат. — Това не е нищо, просто затишие.

— Тя си поема дъх, а после ще изсвири — казва Изи. Извърща се от мен и ляга по гръб, наедрият ѝ корем е закръглен и пълен. Ръцете ѝ се показват и се вкопчват в двете страни на украсеното с изящна резба дървено легло, докато тя протяга крака надолу към долния край на рамката на леглото, сякаш се напруга да посрещне някаква опасност. — Вече всеки момент ще изсвири.

Опитвам се да кажа весело: „Не, не, Изи“..., когато се разнася такъв писък на вятъра, от който ми секва дъхът. Протяжен като изсвирване, като вой на банши^[1], вятърът връхлита от притъмнялото небе, корабът се накланя настрани, а морето под нас внезапно се надига и ни праща нагоре към облаците, които се раздират от противно жълти мълнии.

— Затвори вратата! Не я пускай да влезе! — изпищява Изи, когато корабът се разлюлява и двойните врати на каютата се разтварят. Посягам към тях, а после заставам удивена. Пред каютата е носът на кораба, а зад него би трябвало да са морските вълни. Но аз не мога да видя пред себе си нищо, освен носа, който се издига нагоре, нагоре и нагоре, сякаш корабът е застанал на кърмата си, а носът е вертикално насочен в небето над мен. После разбирам защо. Зад носа на кораба има мощна вълна, извисяваща се като стена на замък, а нашият малък

кораб се опитва да се изкачи по нея. Всеки миг гребенът на вълната, ледено бял на фона на черното небе, ще се обърне и ще се разбие върху нас, но тогава отгоре с грохот се изсипва бурна градушка, от която палубата побелява в миг, сякаш покрита със снежна пелена, ледените зрънца жият лицето и голите ми ръце и хрущят под краката ми като късове строшено стъкло.

— Затвори вратата! — изпищява Изи отново, и аз се хвърлям срещу вратата, когато вълната се разбива върху нас, стена от вода се стоварва на палубата, а корабът се разтриса и се накланя. Нова вълна се надига над нас и вратата се разтваря изведнъж и пропуска висока до кръста стена от вода, която нахлува вътре. Вратата се тряска, Изабел пищи, корабът се тресе, борейки се под допълнителната тежест на водата, моряците се борят да овладеят платната, вкопчват се в напречните греди на мачтите, висят като кукли с размахващи се крака, мислейки единствено за собствения си крехък живот, докато корабът се издига, капитанът крещи заповеди и се опитва да удържи носа на кораба в надигащото се море, докато вятърът се обръща срещу нас, пращайки враждебни вълни, които се задават към нас като поредица от прозрачни като стъкло черни планини.

Корабът се люшва настрани и вратата отново се отваря с трясък, и татко влиза заедно с каскада от вода: моряшкото му наметало се развява, раменете му са побелели от градушката. Той затръшва вратата след себе си и се обляга на рамката, за да се закрепи.

— Добре ли си? — пита той кратко, с очи, приковани върху Изабел.

Изабел се държи за корема.

— Имам болки, боли ме! — изкрещява тя. — Татко! Отведи ни в пристанище!

Той ме поглежда. Свивам рамене.

— Тя вечно има болки — казвам кратко. — Корабът?

— Ще се отправим към френския бряг — казва той. — Ще се доближим на завет до крайбрежието. Помогни й. Дръж я на топло. Всички огънове са изгаснали, но когато ги запалят отново, ще ви изпратя греян ейл с подправки.

Корабът се издига мощно и двамата падаме в другия край на каютата. Изабел крещи от койката:

— Татко!

Изправяме се с усилие на крака, вкопчвайки се в стената на каютата, завличайки се до койката. Докато се влача напред, примигвам, мислейки си, че светкавиците, проблясващи отвън, пред прозореца на каютата, сигурно са ме ослепили, защото ми се струва, че постелята под Изи е черна. Разтривам очи с мокрите си ръце, усещайки вкуса на солените вълни по кокалчетата на пръстите си и по бузите си. После виждам, че чаршафите ѝ не са черни, не съм заслепена от светкавиците. Чаршафите ѝ са червени. Водите ѝ са изтекли.

— Бебето! — хълца тя.

— Ще изпратя майка ви — казва баща ни припряно и се втурва през вратата, затваряйки я здраво след себе си. Изчезва незабавно в градушката. От време на време светкавиците показват градушката като бяла стена, която се разбива върху нас, и после всичко пак става черно. Най-ужасно от всичко е черното небитие.

Сграбчвам ръцете на Изабел.

— Имам болки — изрича тя жално. — Ани, имам болки. Наистина ме боли — лицето ѝ внезапно се разкривява и тя се вкопчва в мен, стенийки. — Не вдигам шум за нищо, Ани, не си придавам важност. Наистина изпитвам болка, ужасна болка. Ани, наистина имам болки.

— Мисля, че бебето идва — казвам.

— Не още! Не бива! Твърде рано е. Твърде рано е. Не може да се роди тук! Не и на кораб!

Отчаяно поглеждам към вратата. Майка ни сигурно ще дойде, нали? Със сигурност Маргарет няма да ни изостави, със сигурност дамите ще дойдат? Не е възможно двете с Изабел да се вкопчваме една в друга по време на гръмотевична буря, докато тя ражда, без никой да дойде да ни помогне.

— Имам пояс — казва тя отчаяно. — Благословен пояс за помощ при раждане.

Всичките сандъци с вещите ни са натоварени в трюма. В каютата няма нищо за Изабел, освен малка кутия с бельо за смяна.

— Икона, и няколко поклоннически реликви — продължава тя. — В резбованата ми кутия. Имам нужда от тях, Ани. Донеси ми ги. Те ще ме защитят...

Завладява я нов пристъп на болка, тя изпищява и стисва силно ръцете ми. Вратата зад мен се разтваря рязко и с майка ми нахлуват

вода и навявана от вятъра градушка.

— Почитаема майко! Почитаема майко!

— Виждам — казва майка ми студено. Обръща се към мен: — Върви в корабната кухня и им кажи, че трябва да запалят огън, че имаме нужда от гореща вода, а после и от греян ейл с подправки. Кажи им, че това е моя заповед. И им поискай нещо, което тя да захапее — дървена лъжица, ако няма нищо друго. Кажи на жените ми да донесат всички чаршафи, които имаме.

Огромна вълна подмята кораба нагоре и ние залитаме от единия край на каютата към другия. Майка ми улавя ръба на леглото.

— Върви — казва ми тя. — И намери някой мъж да те подкрепя, докато вървиш из кораба. Внимавай да не паднеш зад борда.

След това предупреждение откривам, че не смея да отворя вратата пред бурята и бушуващото море отвън.

— Върви — казва майка ми строго.

Безпомощно кимвам и излизам от каютата. Палубата е потънала във вода, стигаща до коленете ми, която залива кораба; в мига, щом се оттече, нова вълна се разбива върху нас, носът на кораба се издига, а след това започва да се тресе, докато се спуска надолу. Със сигурност корабът не може да издържи това блъскане още дълго, трябва да се разцепи. Някаква фигура, забулена във воал от вода, минава със залитане край мен. Сграбчвам ръката на мъжа:

— Отведете ме до каютата на дамите, а после до корабната кухня — изкрещявам, за да надвикам писъка на вятъра.

— Бог да ни пази, Бог да ни пази, загубени сме!

Той се отдръпва от мен.

— Отведете ме до каютата на дамите, а после до кухнята! — изкрещявам му. — Заповядвам ви. Майка ми ви заповядва.

— Това е вятър, призован от вещица — изрича той с ужасяващ тон. — Излезе веднага щом жените се качиха на борда. Жени на борда, едната — умираща: те носят омагьосан вятър.

Той се отскубва от мен и едно внезапно надигане на кораба ме праща върху перилата. Вкопчвам се в тях, когато мощна стена от вода се издига пред кърмата, а после връхлита върху нас. Подхваща ме, повдигайки ме така, че краката ми се отделят от пода, спасяват ме само ръцете ми, които стискат въжетата, и роклята ми, закачила се за един клин; но водата отнася мъжа до мен. Виждам побелялото му лице

в зелената вода, когато тя го изхвърля над перилото, и той минава покрай мен, преобръщайки се отново и отново във вълната, с размахващи се ръце и крака; устата му се отваря и затваря като на риба, сипеща ругатни. В миг той се изгубва от поглед, а корабът се разтърсва под мощния удар от морето.

— Човек зад борда! — изкрещявам. Гласът ми е тънък и писклив като звук на малка гайда на фона на блъскащите барабани на бурята. Оглеждам се наоколо. Хората от екипажа са се привързали по местата си: никой няма да му помогне. Водата се оттегля от палубата покрай коленете ми. Вкопчвам се в парапета и хвърлям поглед настрани, но той е изчезнал в тъмнината на черните води. Морето го е погълнало, без да остави следа. Корабът се люлее в браздата между вълните, но се задава нова, извисяваща се вълна. Внезапно проблеснала мълния ми показва вратата към кухнята, аз се откъсвам от клина, който ме спаси, и се втурвам към вратите.

Водата е угасила огньовете, помещението е пълно с дим и пара, тенджерите и тиганите се удрят с трясък в куките, докато се люшкат насам-натам, готвачът е приклепчен зад масата си.

— Трябва да запалите огъня — изричам задъхано. — Трябват ни греян ейл с подправки и гореща вода.

Готвачът се изсмива в лицето ми.

— Потъваме! — изрича той с безумен смях. — Потъваме, а вие идвате тук и ми искате греян ейл!

— Сестра ми ражда! Трябва да намерим гореща вода!

— За да направите какво? — пита ме той, сякаш това е някаква игра на въпроси и отговори. — Да я спасите, за да може да роди храна за рибите? Защото несъмнено нейното бебе ще се удави, а с него и тя, и всички ние с тях.

— Заповядвам ви да ми помогнете! — изричам през стиснати зъби. — Аз, Ан Невил, дъщерята на кралесъздателя, ви заповядвам!

— Е, ще ѝ се наложи да мине без тези неща — казва той, сякаш изгубил интерес. Докато говори, корабът се накланя силно и вратата се разтваря с трясък. Нахлулата вода залива стълбите и се разбива в огнището.

— Дайте ми малко платно — настоявам. — Парцали. Каквото и да е. И една лъжица, която да захапе.

Внимавайки да не падне, той се пресяга под масата и измъква кошница с избелели парцали.

— Чакай — казва. От друга кутия донася дървена лъжица, а от един бюфет измъква тъмна стъклена бутилка. — Бренди — казва. — Можеш да й дадеш това. Пийни си малко и ти, хубаво девойче, поне да можеш да се удавиш весела.

Вземам в ръце кошницата и тръгвам нагоре по стъпалата. Едно силно надигане на кораба ме праща напред и аз се озовавам навън, в бурята, с пълни ръце, и се втурвам към каютата, преди нова вълна да се разбие върху палубата.

В каютата майка ми се е навела над Изабел, която стене неспирно. Падам навътре и затръшвам вратата зад себе си, докато майка ми се изправя.

— Огънят в корабната кухня изгаснал ли е? — пита тя. Безмълвно кимвам. Корабът се надига и се люлее, а ние залитаме, когато се разтърсва.

— Сядай — казва тя. — Това ще отнеме доста време. Ще бъде дълга и тежка нощ.

През цялата нощ единствената ми мисъл е, че ако успеем да прекосим морето, ако преживеем това, в края на плаването ни чака като протегната навътре в морето ръка пристанищната стена в Кале и убежище зад нея. Там е познатият кей, на който хората ще ни търсят с поглед, нетърпеливо ще ни чакат с горещи напитки и сухи дрехи, а когато слезем на брега, ще ни приберат и ще побързат да ни отведат в замъка, Изабел ще бъде настанена в нашата спалня, акушерките ще дойдат и тя ще може да завърже благословения пояс около своя надигащ се от напъни корем, и да забодне амулетите на пилигримите върху дрехата си.

После ще се усамоти преди раждането, както е прието, заключена в покоите си, и аз ще бъда заключена с нея. После ще роди, половин дузина акушерки ще бъдат непрестанно на нейно разположение, ще има лекари, готови да се намесят, и всичко ще бъде подготвено за бебето: дъската за повиване, креватчето, дойката, свещеник, който да благослови бебето в мига, щом се роди, и да прекади стаята.

Спя на стола, докато Изабел изпада в унес, а майка ми лежи до нея. От време на време Изабел извиква, майка ми става и опипва

корема ѝ, който е станал квадратен, като кутия, Изабел крещи, че не може да понася болката, а майка ми държи стиснатите ѝ юмруци и ѝ казва, че ще отмине. После всичко започва отново и тя лежи, хленчейки. Бурята вече не е толкова силна, но продължава да тътне около нас, мълнии проблясват на хоризонта и гръмотевици трещят над морето, а облаците са толкова ниски, че не виждаме суша, макар да чуваме как вълните се разбиват върху скалите на Франция.

Изгрява зората, но небето почти не се прояснява, вълните прииждат, закръглени и непрестанни, подмятайки кораба насам-натам. Екипажът бързо отива на носа на кораба, където едно платно е било разкъсано и смъкнато от вятъра, те го отрязват и го захвърлят през борда като негодно. Готвачът разпалва огъня в кухнята и всички получават по чашка горещ грог, а той изпраща греян ейл с подправки за Изабел и всички нас. Трите почетни дами на майка ми и моята полусестра Маргарет идват в каютата, донасят чиста долна дреха за Изабел, и отнасят изцапаните чаршафи. Изабел спи, докато болката я събужда; обзета е от такава умора, че сега само най-мъчителните присвивания могат да я събудят. От изтощението и болката я обзема сънливост. Когато слагам длан на челото ѝ, тя гори, лицето ѝ още е все така бяло, но на всяка от бузите ѝ е избило по едно горещо червено петно.

— Какво става с нея? — питам Маргарет.

Тя не казва нищо, само поклаща глава.

— Болна ли е? — прошепвам на майка ми.

— Бебето е заседнало в утробата ѝ — казва майка ми. — Веднага щом слезем на суша, ще трябва да повикаме акушерка, за да го обърне.

Поглеждам я слисано. Не разбирам за какво говори.

— Това лошо ли е? — питам. — Да обръща бебето? Лошо ли е? Звучи лошо.

— Да — казва тя безцеремонно. — Лошо е. Виждала съм да го правят, и болката е невъобразима. Иди и питай баща си колко време остава, докато стигнем до Кале.

Отново се измъквам от каютата. Сега вали — неспирен, силен дъжд, който се излива от тъмното небе, а морето се носи бързо под

кораба и ни тласка по пътя ни, макар че вятърът блъска срещу нас. Баща ми е на палубата до кормчията, до него е капитанът.

— Почитаемата ми майка пита кога ще пристигнем в Кале? — казвам.

Той поглежда надолу към мен и забелязвам, че е потресен от вида ми. Диадемата ми се е килнала, косата ми се спуска по гърба като водопад, роклята ми е скъсана и покрита с петна от кръв, цялата съм подгизнала и съм боса. Освен това от мен се излъчва безумно отчаяние: бдях цяла нощ, предупредиха ме, че сестра ми може да умре. Не можах да направя нищо за нея, освен да изгазя през водата до корабната кухня, за да ѝ донеса дървена лъжица, която да хапе в агонията си.

— След час-два — казва той. — Не остава много. Как е Изабел?

— Има нужда от акушерка.

— След час-два ще я има — казва той с топла усмивка. — Предай ѝ това от мое име. Има думата ми. Ще вечеря у дома, в нашия замък. Ще ѝ осигуря за раждането най-добрите лекари във Франция.

Самите му думи ме ободряват, и аз отвърщам на усмивката му.

— Приведи се в добър вид — казва той кратко. — Ти си сестра на кралицата на Англия. Обуй си обувките, смени тази рокля.

Покланям се и се вмъквам обратно в каютата.

Чакаме. Изминават два много дълги часа. Изтръсквам роклята си. Нямам дрехи за преобличане, но сплитам косата си и си слагам диадемата. Изабел стене в леглото, заспива и се събужда от болка, докато най-сетне чувам застаналия на вахта моряк да крещи:

— Земя на хоризонта! Дясно на борд! Кале!

Скачам от стола си и поглеждам навън, през прозореца. Виждам познатите очертания на високите градски стени, сводестия покрив на Стейпълс Хол и кулата на катедралата, после замъка на билото на хълма, бойниците и собствените ни прозорци с блестящи в тях светлини. Заслонявам очи срещу проливния дъжд, и въпреки него успявам да видя прозореца на спалнята си, и запалените за мен свещи, и отворените капаци на прозорците, които сякаш ни очакват. Виждам дома си, знам, че ще бъдем в безопасност. У дома сме. Облекчението е огромно, чувствам как раменете ми се изправят, сякаш са били приведени, за да поемат бремето на страха. У дома сме и Изабел е в безопасност.

Разнася се стържещ шум и ужасно дрънчене. Поглеждам стените на замъка, където десетки мъже работят по огромен рудан, чиито механизми звънтят и скърцат, докато те го обръщат бавно. Виждам как пред нас, на входа на пристанището, от дълбините на морето се показва верига, повлякла водорасли от най-големите дълбини, бавно издигаща се да ни препречи пътя.

— Бързо! — изкрещявам, сякаш можем да опънем платната и да прескочим веригата, преди да се е вдигнала твърде високо. Но не е нужно да бързаме да прескочим бариерата; в мига, щом ни разпознаят, ще спуснат веригата, веднага, щом видят знамето с мечката и тоягата, с герба на Уорик, ще ни пуснат вътре. Татко е най-обичаният комендант, който Кале е имал. Кале е негов град, град, който не подкрепя Йорк или Ланкастър, а е предан единствено на него. Това е домът от детството ми. Вдигам поглед към замъка, и виждам, че точно под прозореца на спалнята ми, до поставките за оръдия застават войници, и изкарват оръдията навън, едно след друго, сякаш крепостта се готви за нападение.

Това е грешка — казвам си. Сигурно по недоглеждане са решили, че корабът е на крал Едуард. Но после поглеждам по-високо. Над бойниците не е издигнат флагът на баща ми с мечката и тоягата, а се веят редом бялата роза на Йорк и кралското знаме. Кале е останал верен на Едуард и династията Йорк, макар че ние сме се променили. Татко обяви, че Кале подкрепя Йорк, и градът е останал верен на Йорк. Кале не се променя с приливите. Верен е, както някога бяхме верни ние; но сега ние сме се превърнали във враг.

Кормчията вижда опасността от издигащата се верига точно навреме и изкрещява предупредително. Капитанът скача долу, за да изреве някаква заповед на моряците. Баща ми се хвърля на руля, повдигайки го заедно с кормчията, за да отклони кораба от смъртоносния капан на изопнатата верига. Платната плющят опасно, когато се обръщаме странично към вятъра, а бушуващото море отблъсква кораба встрани и изглежда, сякаш ще ни преобърне.

— Обърни още, върни още, свий платното! — крещи татко, и, със скърцане, подобно на стон, корабът започва да лавира. Откъм крепостта избухва ужасяваща експлозия и едно гюле пада в морето близо до носа на кораба. Знаят къде сме. Стрелят към нас. Ще ни потопят, ако не се махнем.

Не мога да повярвам, че собственият ни дом се е обърнал срещу нас, но баща ми веднага без колебание обръща кораба и го извежда извън обхвата на оръдията. После прибира платното и пуска котвата. Никога не съм го виждала по-разгневен.

Изпраща един офицер в малка лодка със съобщение до собствения си гарнизон, в което настоява да пуснат командваните от него войници да влязат. Налага се да чакаме. Морето се вълнува и надига, вятърът вее към нас, така че веригата на котвата е изопната, а корабът я тегли гневно, накланя се и се люшка. Излизам от каютата и отивам на страничния борд на кораба, за да погледна назад, към дома си. Не мога да повярвам, че не ни пуснаха да влезем. Не мога да повярвам, че няма да се кача по каменните стълби до спалнята си и да поръчам да ми приготвят гореща вана и чисти дрехи. Сега виждам от пристанището да излиза малка лодка. Чувам я как се блъсва в стената на кораба, когато се приближава успоредно до нас, и виковете на моряците, които спускат въжетата. Появяват се няколко бъчви с вино, бисквити и сирене за Изабел. Това е всичко. Не носят съобщение; няма нищо за казване. Обръщат лодката и потеглят обратно към Кале. Това е всичко. Не ни позволиха да влезем в дома си, и изпратиха вино на Изабел от съжаление.

— Ан! — вика майка ми, крещейки през вятъра. — Ела тук.

Залитам обратно към каютата, когато чувам как веригата на котвата скърца недоволно, а после дрънченето, с което се прибира на борда и ни освобождава. Корабът стене, оставен отново на милостта на морето, блъскан от вълните, подмятан от вятъра. Не знам какъв курс ще определи баща ми. Не знам къде можем да отидем сега, когато сме прогонени от собствения си дом. Не можем да се върнем в Англия, предадохме английския крал. Кале отказва да ни приеме. Къде можем да отидем? Има ли някъде място, където ще сме в безопасност?

Вътре в каютата Изабел се е подпряла на длани и колене на леглото, и вие като умиращо животно. Поглежда ме през сплъстени кичури коса, лицето ѝ е бяло, а очите — зачервени. Едва успявам да я позная: грозна е като измъчен звяр. Майка ми повдига роклята ѝ отзад, белъто ѝ е окървавено. Хвърлям поглед и извързвам очи.

— Трябва да пъхнеш ръце в нея и да обърнеш бебето — казва майка ми. — Моите ръце са прекалено големи. Не мога да го направя.

Поглеждам я ужасена.

— Какво?

— Нямаме акушерка, трябва сами да обърнем бебето — казва майка ми нетърпеливо. — Толкова е тясна, а ръцете ми са прекалено големи. Ще трябва да го направиш ти.

Поглеждам тънките си ръце, дългите си пръсти.

— Не знам какво да правя — казвам.

— Аз ще ти казвам.

— Не мога да го направя.

— Трябва.

— Майко, аз съм девойка, момиче — не би трябвало дори да съм тук...

Един писък от Изабел, докато тя отпуска глава в леглото, ме прекъсва:

— Ан, за бога, помогни ми. Измъкни го! Измъкни го от мен!

Майка ми ме хваща за ръката и ме завлича при долния край на леглото. Маргарет повдига бельото на Изабел; задната част на краката ѝ е ужасно окървавена.

— Пъхни ръката си вътре — казва майка ми. — Бръкни навътре. Какво напипваш?

Изабел изпищява от болка, когато допирам ръка до податливата ѝ плът и я плъзвам вътре. Отвращение — отвращение и ужас е всичко, което изпитвам, докато опипвам през горещата плът. После докосвам нещо противно и мръсно: нещо като крак.

Тялото на Изабел се присвива и стяга ръката ми като менгеме, смазвайки пръстите ми. Изпищявам:

— Не прави това! Причиняваш ми болка!

Тя пъшка като умираща крава:

— Не мога да се сдържа. Ани, измъкни го.

Хлъзгавият крак ритва, когато го докосвам.

— Хванах го. Мисля, че е крак или ръка.

— Можеш ли да намериш другия?

Поклащам глава.

— Тогава въпреки всичко го издърпай — казва майка ми. Поглеждам я, ужасена. — Трябва да го измъкнем. Дърпай внимателно.

Започвам да дърпам. Изабел пищи. Прехапвам устна: това е отвратителна, ужасяваща работа, а Изабел ме отвращава, ужасно е това, че трябва да лежи тук така, като издута кобила, напъвайки се като

някоя блудница, принуждавайки ме да правя това. Откривам, че правя гримаси, с обърната настрани глава, сякаш не искам да виждам, застанала възможно най-далече от леглото, от нея, от сестра си, това чудовище, докосвам я без жалост, държа здраво онзи крайник, както ми е наредено, въпреки отвращението си.

— Можеш ли да пъхнеш другата си ръка?

Поглеждам майка си, сякаш е полудяла. Това не е възможно.

— Виж дали можеш да вкараш вътре другата си ръка, и да уловиш бебето.

Бях забравила, че има бебе: толкова съм зашеметена от ужасната воня и усещането за хлъзгавия малък крайник в ръката ми. Внимателно се опитвам да провра вътре другата си ръка. Нещо поддава ужасно, и мога да почувствам с връхчетата на пръстите си нещо, което може да е ръка, рамо.

— Ръка? — казвам. Стискам зъби, за да не повърна.

— Избутай я, опипай надолу, намери другия крак.

Майка ми кърши ръце, отчаяно копнееща да свърши работата, галейки Изабел по гърба като болно куче.

— Хванах другия крак — казвам.

— Когато ти кажа, трябва да дръпнеш двата крака — нарежда тя. Отстъпва встрани и хваща главата на Изабел в ръцете си. Казва й: — Когато почувстваш, че болката идва, трябва да напънеш — казва тя. — Да напъваш силно.

— Не мога — хълца Изабел. — Не мога, майко. Не мога.

— Налага се. Трябва. Кажи ми, когато дойде болката.

Настъпва пауза, а после стоновете на Изабел се усиливат и тя изпищява:

— Сега, идва сега!

— Напъвай! — нарежда майка ми. Дамите хващат стиснатите юмруци на Изабел и натискат ръцете й, сякаш я разкъсваме. Маргарет пъха дървената лъжица в устата й, а Изабел надава вой и я захапва. — Издърпай бебето — изкрещява ми майка ми. — Сега. Здравно. Дърпай.

Дърпам, както ми е наредено, и за свой ужас чувам как нещо изщраква и поддава под ръцете ми.

— Не! Счупен е, счупен!

— Издърпай я. Издърпай я въпреки всичко!

Дръпвам, усещам натиск и бликване на кръв, някаква воняща течност, две малки крачета провисват от тялото на Изабел, тя крещи и се задъхва.

— Още веднъж — казва майка ми. Гласът ѝ е странно тържествуващ, но аз съм изпълнена с ужас. — Вече почти успя, още веднъж, Изабел. Когато дойде болката.

Изабел простенва и се напъня в нов напън.

— Дърпай, Ан! — нарежда майка ми, а аз улавям тънките хлъзгави крака и дръпвам отново. Следва един миг, в който не помръдва абсолютно нищо, а после се появява едно рамо, а после още едно, после Изабел изпищява, когато се показва главата и ясно виждам как плътта ѝ се разкъсва, сякаш е алено-син бродат, червена плът и сини вени се раздират, когато излиза главата, а после — и хлъзгавата пъпна връв, аз пускам бебето върху чаршафите, извърщам глава и повръщам на пода.

Корабът се надига, всички залитае от движението, а после майка ми се приближава забързано до леглото, внимателно вдига детето и го повива в платно. Треперя, трия окървавените си длани и ръце с някакви парцали, бърша повръщаното от устата си, но чакам думите, които ще ни съобщят, че е станало чудо. Чакам първия прекрасен, слаб писък.

Цари тишина.

Изабел стене тихо. Виждам, че кърви, но никой не спира кръвта от раните ѝ. Майка ми е увила топло бебето. Една от жените вдига усмихнат поглед, лицето ѝ е покрито с петна от сълзи. Всички чакаме тъничкия плач, чакаме усмивката на майка ми.

Изтощеното лице на майка ми е сиво.

— Момче е — изрича тя дрезгаво: именно това, което всички искаме да чуем. Но странно, в гласа ѝ няма радост, а устните ѝ са мрачно присвити.

— Момче? — повтарям с надежда.

— Да, момче е. Но е мъртво. Той е мъртъв.

[1] banshee (англ.) — дух, чийто вой предсказва смърт. — Б.р. ↑

Река Сена, Франция, май 1470

Моряците свалят платната и ги откарват на доковете, за да бъдат поправени, и изстъргват мръсотията от кралската каюта, където дъските са изцапани с петна от кръвта на Изи и моето повръщане. Казват, че е цяло чудо, дето не сме се удавили в бурята, говорят за собствения си ужас, когато веригата се вдигна и препречи входа на пристанището в Кале. Казват, че единствено тежестта от натиска на баща ми върху руля направила възможно за кормчията да извърти кораба. Казват, че не искат да предприемат такова плаване никога повече, но ако се наложи, биха го сторили само с баща ми на руля. Казват, че той ги спасил. Но никога повече не искат да плават с жени на борда. Клатят глави. Никога повече с жени, които са преследвани от омагьосан вятър. Ликуват заради оцеляването си. Всички мислят, че корабът е бил прокълнат — с бременна жена и мъртво бебе на борда. До един вярват, че корабът е бил преследван от омагьосан вятър, призван със свирене от кралицата, за да ни отвее в ада. Където и да отида на борда, се възцарява незабавно и пълно мълчание. Мислят си, че призованият от вещиците вятър е преследвал нас, и ще продължи да ни следва. Винят нас за всичко.

Изваждат сандъците от трюма и ние най-после можем да се измием и преоблечем. Изабел още кърви, но става и се облича, макар че роклите висят странно по тялото ѝ. Гордо изпъченият ѝ корем вече го няма, изглежда просто тлъста и болна. Благословеният пояс на Изи и поклонническите амулети, предназначени за усамотението ѝ преди раждането са разопаковани заедно с накитите ѝ. Тя ги слага в ковчежето край леглото ни, без да каже нищо. Между двете ни се е настанила безмълвна неловкост. Случило се е нещо ужасно, толкова ужасно, че дори не знаем как да го назовем или да говорим за него. Тя ме отвращава, отвращава себе си, и ние не казваме нищо за това. Майка ни отнася мъртвото бебе в една кутия, някой прочита молитва над него — поне така мисля — и го хвърля в морето. Никой не ни

казва нищо, а ние не питаме. Знам, че моето неопитно дърпане измъкна крака му от ставата; но не знам дали съм го убила. Не знам дали Изи мисли това, или майка ни го знае. Така или иначе никой не ми казва нищо, и аз няма да говоря за това никога повече. Отвращението и ужасът тежат в корема ми като гаденето при морска болест.

Тя би трябвало да бъде в усамотение, докато се пречисти в църква, би трябвало всички да останем затворени в покоите ѝ заедно с нея в продължение на шест седмици, а после да излезем, за да бъдем пречистени. Но не съществуват традиции за раждането на мъртво бебе при призована от вещици буря в морето; изглежда, че нищо не е както трябва. Джордж идва да я види, когато каютата е почистена, а леглото ѝ е застлано с чисти чаршафи. Тя си почива, когато той влиза, навежда се над леглото, за да целуне бледото ѝ чело, и ми се усмихва.

— Съжалявам за загубата ти — казва той.

Тя едва го поглежда.

— Нашата загуба — поправя го. — Беше момче.

Красивото му лице е безстрастно. Предполагам, че майка ни вече му е казала.

— Ще има други — казва той. Прозвучава повече като заплаха, отколкото като успокоение. Той отива до вратата, сякаш няма търпение да излезе от каютата. Питам се дали миришем, дали може да усети по нас миризмата на смърт и страх.

— Ако почти не бяхме загинали в морето, мисля, че бебето щеше да оживее — изрича тя с внезапна злоба. — Ако бях в замъка Уорик, щях да имам акушерки, които да се грижат за мен. Можех да сложа благословения пояс, а свещеникът щеше да се моли за мен. Ако не беше потеглил с баща ми срещу краля и не се беше върнал у дома победен, щях да родя сина си у дома и сега той щеше да е жив — тя прави пауза. Красивото лице на Джордж е напълно безизразно. — Вината е твоя — казва тя.

— Научих, че кралица Елизабет отново очаква дете — отбелязва той, сякаш това е отговор на нейното обвинение. — Дай боже тя да роди още едно момиче, или мъртво момче. Трябва да се сдобием със син преди нея. Това е само временен неуспех, не е краят — той се опитва да ѝ се усмихне ободрително. — Не е краят — повтаря той и излиза.

Изабел само ме поглежда с безизразно лице.

— Това е краят на моето бебе — отбелязва тя. — Със сигурност, това е неговият край.

Никой, освен баща ми не знае какво става и макар да изглежда, че сме бездомни и победени, изхвърлени при устието на Сена, той е странно весел. Флотът му от бойни кораби се измъква от Саутхамптън и се присъединява към нас, така че той отново има под свое командване бойци и големия си кораб „Тринити“. Пише постоянно и изпраща съобщения на френския крал Луи; но не ни съобщава какво крои. Поръчва си нови дрехи и нарежда да ги скроят по френската мода, носи кадифена шапка върху гъстата си кафява коса. Преместваме се във Валон, за да може флотът да се подготви в Барфлъор за нахлуването в Англия. Изабел се премества безмълвно. На нея и Джордж са дадени красивите стаи на горния етаж на господарската къща, но тя отбягва Джордж. По-голямата част от деня прекарва с мен в приемната на майка ни, където отваряме прозорците, за да влиза въздух, и затваряме капациите, за да не пропускат слънцето, и седим цял ден в топъл полумрак. Много е горещо и горещината се отразява зле на Изабел. Тя се оплаква от постоянно главоболие, от умора дори сутрин, когато току-що се събужда. Веднъж отбелязва, че не намира смисъл в нищо, и когато я питам какво има предвид, тя просто поклаща глава, а очите ѝ се изпълват със сълзи. Седим на каменния перваз на прозореца на голямата стая и гледаме навън към реката и зелените поля оттатък, и никой от нас не може да види смисъл в каквото и да било. Никога не говорим за бебето, което майка ни отнесе в малката кутия и го хвърли в морето. Никога не говорим нищо за бурята, или вятъра, или морето. Никога не говорим много за каквото и да е. Седим мълчаливо през по-голямата част от времето, и не изпитваме нужда да говорим.

— Искане ми се да бяхме обратно в Кале — казва внезапно Изабел една гореща тиха сутрин, и аз разбирам какво има предвид; че ѝ се иска нищо от това да не се е случвало — нито бунтът срещу спящия крал и лошата кралица, нито победата на баща ни, нито бунтът му срещу крал Едуард, и най-вече бракът ѝ с Джордж. Това е все едно да си пожелае почти никое събитие от детството ни да не се е случвало. Това е все едно да отхвърли всичките ни стремежи към величие.

— Какво друго можеше да направи баща ни?

Разбира се, той трябваше да се бори срещу спящия крал и лошата кралица. Знаеше, че те вършат престъпление, че трябва да бъдат прогонени от трона. После, когато бяха победени и свалени от власт, за него беше непоносимо да вижда двойката, която ги замени. Не можеше да живее в една Англия, управлявана от семейство Ривърс; трябваше да издигне знамето си срещу крал Едуард. Копнее да види кралството управлявано от добър крал, съветван от нас; този крал трябва да бъде Джордж. Разбирам, че баща ми не може да престане да се стреми към това. Като негова дъщеря знам, че животът ми ще бъде белязан от тази неспирна борба да стигнем там, където е редно да бъдем: да станем първата сила зад трона. Изабел би трябвало да си дава сметка за това. Ние сме родени като дъщери на кралесъздателя; да управляваме Англия е наше рождено право.

— Ако баща ни не се беше обърнал срещу краля, щях да родя бебето си у дома — продължава тя с негодувание. — Ако не бяхме отплавали в онзи ден, в онзи вятър, сега щях да държа в ръцете си бебе. А не нищо. Нямам нищо, и почти не ме е грижа за нищо.

— Ще имаш друго бебе — казвам, така ми нареди майка ми. На Изабел трябва да ѝ се напомня, че ще има друго дете. На Изабел не ѝ е позволено да се отдава на отчаяние.

— Нямам нищо — повтаря тя простищо.

Почти не помръдваме, когато по вратата отеква блъскане, един от стражите отваря двойните врати, и в стаята влиза тихо една жена. Изабел вдига глава.

— Съжалявам, почитаемата ми майка отсъства — казва тя. — Не можем да удовлетворяваме молби.

— Къде е графинята? — пита жената.

— С баща ми — казва Изабел. — Коя сте вие?

— А къде е баща ви?

Не знаем, но няма да го признаем.

— Отсъства. Коя сте вие?

Жената отмята назад качулката си. Потресена, разпознавам една от придворните дами на династията Йорк: лейди Сътклиф. Скачам на крака и заставам пред Изабел, сякаш за да я защита.

— Какво правите тук? Какво искате? Кралицата ли ви изпраща?
— Пробожда ме внезапен ужас, че е дошла да убие и двете ни и

поглеждам ръцете ѝ, пъхнати в пелерината, сякаш крие нож.

Тя се усмихва.

— Дойдох да видя вас, лейди Изабел, а също и вас, лейди Ан, и да говоря със съпруга на лейди Изабел, Джордж, херцога.

— За какво? — пита Изабел грубо.

— Знаете ли какво планира баща ви за вас сега?

— Какво?

Жената поглежда към мен, сякаш смята, че съм твърде млада да присъствам.

— Може би е по-добре лейди Ан да отиде в стаята си, докато говоря с вас?

Изабел се вкопчва в ръката ми.

— Ан остава с мен. А вие дори не би трябвало да сте тук.

— Дойдох чак от Лондон като приятелка, за да ви предупредя, да ви предупредя и двете. Дори самият крал не знае, че съм тук. Свекърва ви, херцогиня Сесили, ме изпрати да говоря с вас, за ваше собствено добро. Тя иска да ви предупредя. Знаете колко държи на вас и на вашия съпруг, любимия ѝ син Джордж. Тя ми поръча да ви съобщя, че в момента баща ви урежда сделка с врага на Англия: Луи Френски — тя не обръща внимание на потресените ни лица. — И дори нещо по-лошо: той сключва съюз с Маргарет Анжуйска. Планира да обяви война на законния крал, Едуард, и да възстанови крал Хенри на трона.

Поклащам глава в мигновено отрицание.

— Никога не би го сторил — казвам. Победите на татко над лошата кралица, Маргарет Анжуйска, и спящия крал, Хенри VI, бяха историите от детството ми. Омразата и презрението на баща ми към тях бяха приспивните ми песни. Той водеше битка след битка, за да ги свали от трона и да ги подмени с династията Йорк. Никога, никога не би сключил съюз с тях. Родният му баща загина, сражавайки се с тях, а Маргарет Анжуйска постави главите на дядо ми и чичо ми, побити на копия, на стените на Йорк, сякаш бяха предатели. Никога няма да ѝ го простим. Никога няма да ѝ простим това, дори и ако ѝ простим за всяка друга продажност и злина. Баща ми никога не би сключил съюз с нея след това. Тя беше кошмарът на детството ми; тя е наш враг до смърт. — Никога не би се съюзил с нея — казвам.

— О, да, би го сторил — тя се обръща към Изабел. — Дойдох като приятелка, за да предупредя вашия съпруг Джордж, херцог

Кларънс. И да го успокоя. Той може да се върне в Англия; брат му, кралят ще го приеме. Майка му уреди това и иска да приеме и вас. И двамата сте обичани от династията Йорк, сега и завинаги. Джордж е следващият поред престолонаследник на Англия, все още е наследник на престола. Ако на краля и кралицата не се роди син, тогава един ден вие можете да станете кралица. Но — помислете си за това — ако баща ви постави предишния крал обратно на трона, вие ще бъдете едно нищо, и всичко, което сте изстрадали, ще бъде напразно.

— Не можем да се присъединим към Ланкастър — казвам почти шепнешком. — Не е възможно баща ни да обмисля това.

— Не — съгласява се тя лаконично. — Не можете. Тази мисъл е нелепа. Всички знаем това; всеки го знае, освен баща ви. Именно затова дойдох да ви предупредя. Дойдох при вас, не при него, и вие трябва да се посъветвате със съпруга си и да разберете кое е най-добре за вас. Херцогиня Сесили — вашата свекърва — иска да знаете, че трябва да се приберете у дома и тя ще ви бъде като майка, дори ако баща ви е враг на династията Йорк и на цяла Англия. Тя казва, че ако се приберете у дома, ще се постарае да се погрижат за вас подобаващо. Тя беше ужасена, когато научи за изпитанието ви по море — всички бяхме ужасени. Бяхме потресени, че баща ви, ви е въвлечъл в такава опасност. Херцогинята скърби за вас и е сломена от загубата на внука си. Това щеше да бъде първият ѝ внук. Тя се затвори в стаята си и цяла нощ се моли за мъничката му душа. Трябва да си дойдете у дома и да позволите всички ние да се погрижим за вас.

Очите на Изабел се наливат със сълзи, когато си представя как херцогиня Сесили се моли за душата на бебето.

— Искам да си отида у дома — прошепва тя.

— Не можем — казвам веднага. — Трябва да бъдем с татко.

— Моля, предайте на нейна светлост, че ѝ благодаря — изрича със запъване Изабел. — Благодаря за молитвите ѝ. Но, разбира се, не знам какво... ще трябва да постъпя, както ба... ще трябва да постъпя, както ми нарежда моят съпруг.

— Страхуваме се от това, че сте опечалена — казва жената нежно. — Опечалена и сама.

Изабел примигва, за да прогони сълзите, които толкова бързо се появяват в очите ѝ напоследък.

— Разбира се, че чувствам загубата си — казва тя с достойнство.
— Но намирам утеха в присъствието на сестра си.

Лейди Съткиф се покланя.

— Ще отида при съпруга ви и ще го предупредя за това, което планира баща ви. Херцогът трябва да се спасява, и да спаси и вас, от кралица Маргарет Ланкастърска. Не споменавайте пред баща си за моето посещение. Ще се разгневи, ако узнае, че сте ме приели и че сега сте научили за неговото вероломство.

Готвя се да заявя решително, че баща ми не е вероломен, че никога не би могъл да бъде изменник, и че никога не бихме запазили нещо в тайна от него. Но после си давам сметка, че не зная къде се намира той с новите си френски дрехи — нито какво прави.

Анжер, Франция, юли 1470

Баща ми ни нарежда да се присъединим към него в Анжер и изпраща красив страж в ливрея за продължителната езда. Не изпраща обяснение защо трябва да пътуваме, нито къде ще отседнем, затова, когато пристигаме, прекарали пет дълги дни по прашните пътища, виждаме с изненада, че той чака да ни посрещне извън града, с красив и горд вид, възседнал Миднайт, с конна стража зад него, и ни съпровожда през портата на градските стени, през улиците, където хората докосват почтително шапките си, когато минаваме, до вътрешния двор на голяма господарска къща на широкия главен площад, която е реквизирил. Изабел е пребледняла от изтощение, и въпреки това той не ѝ позволява да отиде в спалнята си, а казва, че трябва да отидем направо на вечеря.

В голямата зала майка ми ни очаква пред квадратна маса, отрупана с храна: това прилича на пиршество. Тя поздравява мен и Изабел с целувка и ни благославя, а после поглежда към баща ми. Той настанява Изабел от едната страна на масата, а после Джордж влиза и заема мястото си до нея, промърморвайки някакъв поздрав. Свеждаме глави за молитвата преди хранене, а после баща ми се усмихва на всички ни и ни подканва да се храним. Не благодари на Изабел, защото е предприела дългото пътуване, нито хвали пред съпруга ѝ нейната смелост.

На мен прави комплимент за красотата ми, която по неговите думи разцъфнала във Франция — как така преживявания, които изтощават сестра ми, правят мен толкова красива? Налива в чашата ми най-доброто вино, настанява ме между майка ми и себе си. Реже ми парчета месо и слугата, който поднася храната, ги поставя пред мен, обслужвайки мен преди Изабел, преди майка ми. Гледам храната върху чинията си и не смея да я вкуся. Какво ли означава това — да ми сервират най-хубавите парчета месо, преди да сервират на някой друг?

Изведнъж, след като цял живот съм влизала след Изабел и майка ми навсякъде, където отиваме, сега аз влизам първа.

— Почитаеми татко?

Той се усмихва и аз откривам, че се усмихвам в отговор на топлотата, изписала се по лицето му.

— Ах, ти си моето умно момиче — казва той нежно. — Винаги си била най-будното, най-умното момиче. Питаш се какви ли планове имам за теб.

Не смея да погледна Изабел, която сигурно го е чула да ме нарича „най-будното, най-умното момиче“. Не смея да погледна Джордж. Изобщо не се осмелявам да погледна майка си. Знам, че Джордж се е срещнал тайно с лейди Сътклиф, а предполагам, той се бои, че и татко знае. Това внезапно благоволение към мен може да е предупреждението на баща ми към Джордж, че не може да ни мами. Виждам, че ръцете на Изабел треперят, и тя ги пъха под масата, за да не се виждат.

— Уредил съм брак за теб — казва баща ми тихо.

— Какво?

Това е последното нещо, което очаквах. Толкова съм потресена, че се обръщам към майка си. Тя отвърща на погледа ми, напълно спокойна; явно знае всичко за това.

— Прекрасен брак — продължава той. Долавям възбудата под равните нотки на гласа му. — Най-прекрасният брак, който би могъл да бъде уреден за теб. Единственият подходящ брак за теб сега. Предполагам, че можеш да се досетиш кого имам предвид?

В отговор на зашеметеното ми мълчание той се засмива весело, засмива се на слисаните ни лица и възкликва:

— Познай!

Поглеждам Изабел. Само за миг си помислям, че може би си отиваме у дома, ще се помирим с династията Йорк и аз ще се омъжа за Ричард. После виждам намръщеното лице на Джордж и се убеждавам, че не може да е това.

— Татко, не мога да отгатна — казвам.

— Дъще, ти ще се омъжиш за принц Едуард Ланкастърски и ще бъдеш следващата кралица на Англия.

Разнася се трясък, когато Джордж изпуска ножа си на пода. Двата с Изабел са замръзнали като омагьосани, взирайки се в баща

ми. Осъзнавам, че Джордж се е надявал — отчаяно се е надявал — че лейди Съткиф разпространява лъжливи слухове. Сега обаче изглежда, че е казвала само част от истината, а цялата истина е по-ужасна, отколкото някой от нас е можел да си представи.

— Синът на лошата кралица? — питам детински. Изведнъж всички стари истории и страхове нахлуват обратно в ума ми. Бях възпитана да мисля за Маргарет Анжуйска почти като за звяр, вълчица, яздеща начело на диви мъже, унищожавайки всичко по пътя си, в плен на ужасната си амбиция, влачейки след себе си един изпаднал в летаргия крал, който проспиваше всичко, докато тя разкъса Англия, уби дядо ми, чичо ми, опита се да убие родния ми баща в кухнята с шиш за печене на месо и накрая можа да бъде победена единствено от него и Едуард, нашият Едуард, сражаващ се горе на склона, сред снега в най-ужасната битка, която Англия е виждала някога. После, сама подобна на снежна вихрушка, тя отлетя, отвяна заедно с окървавения сняг, към студения Север. Заловиха съпруга ѝ и го оставиха да спи в Тауър, където не можеше да върши злини; но тя и леденото момче, което бе заченато необяснимо как от майка — вълчица и спящ баща, не бяха видени никога повече.

— Принц Едуард Ланкастърски, синът на кралица Маргарет Анжуйска. Сега те живеят във Франция и имат подкрепата на баща ѝ Рене д'Анжу, който е крал на Унгария, Майорка, Сардиния и Йерусалим. Тя е сродница на крал Луи Френски — баща ми старателно пренебрегва възклицанието ми. — Той ще ни помогне да организираме нахлуването в Англия. Ще победим династията Йорк, ще освободим крал Хенри от Тауър, а ти ще бъдеш коронясана за принцеса на Уелс. Крал Хенри и аз ще управляваме Англия заедно, докато той умре — дано светците го пазят! — а после аз ще напътствам и съветвам теб и принц Едуард Ланкастърски, които ще бъдете крал и кралица на Англия. Вашият син, моят внук, ще бъде следващият крал на Англия — а може би също и на Йерусалим. Опитай се само да си представиш това.

Джордж изхриптява и преглъща с усилие, сякаш се дави с виното си. Всички се обръщаме към него. Той кашля силно и се мята, не може да си поеме дъх. Баща ми изчаква, докато пристъпът му се уталожва, наблюдавайки го без съчувствие.

— Това е временен неуспех за теб, Джордж — признава откровено баща ми. — Но ти ще бъдеш втори в реда на престолонаследничество след принц Едуард и ще бъдеш шурей на краля на Англия. Ще бъдеш по-близо до трона на Англия, отколкото си бил някога, а семейство Ривърс ще са свалени от власт. Влиянието ти ще бъде безспорно, а облагите ти — големи — баща ми му кимва любезно. Дори не поглежда Изабел, която щеше да бъде кралица на Англия, но сега ще отстъпи първенството на мен. — Джордж, ще се погрижа да запазиш титлата си и всичките си земи. Не си в по-лошо положение, отколкото преди.

— Аз съм в по-лошо положение — отбелязва Изабел тихо. — Изгубих бебето си напразно.

Никой не ѝ отговаря. Сякаш е станала толкова незначителна, че не е нужно никой да отговаря.

— А ако кралят още спи? — питам. — Когато пристигнете в Лондон? Какво ще стане, ако не можете да го събудите?

Баща ми свива рамене:

— Няма значение. Независимо дали спи или не, аз ще управлявам от негово име, докато принц Едуард и — той ми се усмихва — принцеса Ан се възкачат на тронове си и станат крал Едуард и кралица Ан, крал и кралица на Англия.

— Реставрация на династията Ланкастър! — Джордж скача на крака, с петна от малвазия по устата, с пламнало и зачервено от ярост лице, с треперещи ръце. Изабел предпазливо протяга ръка и я полага върху стиснатия му юмрук. — Нима минахме през всичко това, за да възстановим на трона династията Ланкастър? Нима се изправихме пред такива опасности по суша и море, за да поставим Ланкастър отново на трона? Нима предадох брат си и измених на моята династия, на Йорк, за да кача Ланкастър на престола?

— Династията Ланкастър има повече основания да претендира за трона — заявява баща ми, отхвърляйки съюза с Йорк, който семейството му изграждаше и защитава в продължение на две поколения. — Претенциите на брат ти от името на Йорк са неоснователни, ако той наистина, както намекваш, е незаконороден.

— Обявих го за копеле, за да превърна себе си в следващия наследник на трона — изкрещява Джордж. — Борехме се да поставим мен на престола. Злепоставихме Едуард, за да докажем моето право.

Никога не сме злепоставяли моя род, никога не сме оклеветявали Йорк! Никога не сме твърдели, че някой друг, освен мен трябва да стане крал!

— Не можахме да го направим — казва баща ми примирено, със съжаление, сякаш говори за битка, изгубена много, много отдавна, в далечна страна, а не в Англия, и то едва тази пролет. — Опитахме два пъти, Джордж, знаеш. Едуард беше твърде силен за нас, твърде много хора бяха на неговата страна. Но когато кралица Маргарет е в съюз с нас, тя ще изведе на бойното поле половин Англия, при нас ще се стекат всички лордове, които преди са симпатизирали на Ланкастър, дребните дворяни — привърженици на Ланкастър, които никога не са харесвали брат ти. Тя винаги е имала силно влияние на Север и в Централните графства. Джаспър Тюдор ще спечели Уелс на нейна страна. Едуард никога няма да може да победи съюз, състоящ се от теб, мен и Маргарет Анжуйска.

Толкова ми е странно да чувам как нейното име вече не се проклина, а се изрича като име на съюзник — някога сънувах кошмари за тази жена, и въпреки това сега тя ще бъде наша доверена приятелка.

— Сега — казва баща ми — ти, Ан, трябва да отидеш с майка ти и да се срещнеш с шивачките. Изабел, ти също можеш да отидеш, всички ще получите нови рокли за годежа на Ан.

— Моят годеж?

Той се усмихва, сякаш смята да ми достави най-голямата радост.

— Ще се сгодиш сега, а сватбата ще се състои веднага щом получим разрешението от папата.

— Ще бъда сгодена незабавно?

— Вдругиден.

Катедралата в Анжер, 25 юли 1470

Пред високия олтар в катедралата стоят две безмълвни фигури, хванати за ръце, полагащи своите обети. Светлина от големия прозорец зад тях осветява сериозните им лица. Те се накланят един към друг, сякаш си обещават както вярност до смърт, така и любов. Прегръщат се плътно, сякаш за да бъдат сигурни един в друг. Някой, който наблюдава отстрани, би могъл да помисли това за брак по любов, съдейки по вперените им погледи и близостта им.

Това са онези големи врагове, баща ми и Маргарет Анжуйска, застанали един до друг. Това е великият съюз; нейният син и аз ще осъществим с телата си този обет на нашите родители. Първа тя полага длан върху частица от Христовия кръст — частица от истинския кръст Господен, донесен тук от Йерусалимското кралство — и дори от дъното на катедралата мога да чуя как ясният ѝ глас изрича клетва за вярност към баща ми. После е неговият ред. Той поставя ръка върху кръста, а тя я намества, уверявайки се, че всяка част от дланта и пръстите му е върху свещеното дърво, сякаш, дори сега, в самия акт на сключването на съюза им чрез клетва, не му се доверява. Той произнася клетвата си, после те се обръщат един към друг и си даряват взаимно целувката на помирение. Те са съюзници, ще бъдат съюзници до смърт, положили са свещена клетва, нищо не може да ги раздели.

— Не мога да го направя — прошепвам на Изабел. — Не мога да се омъжа за сина ѝ, не мога да бъда дъщеря на лошата кралица, на спящия крал. Ами ако техният син е толкова луд, колкото казват всички? Ами ако ме убие, ако нареди да ме обезглавят, както стори с двамата лордове на Йорк, които опазиха баща му? Говори се, че той е чудовище, с кръв по ръцете още от детинство. Казват, че убива хора за забавление. Ами ако ми отсека главата, както отсякоха тази на дядо ни?

— Тихо — казва тя, като взема студените ми ръце в своите и ги разтрива леко. — Говориш като дете. Трябва да бъдеш смела. Ще бъдеш принцеса.

— Не мога да вляза в рода Ланкастър!

— Можеш — казва тя. — Трябва да го сториш.

— Ти веднъж каза, че се страхуваш, че баща ни те е използвал като пионка.

Тя свива рамене.

— Така ли?

— Използвал те е като пионка и може да те остави да паднеш.

— Ако ще бъдеш кралица на Англия, той няма да те остави да паднеш — отбелязва тя остро. — Ако ще бъдеш кралица на Англия, той ще те обича и ще ти служи през всеки миг от деня. Винаги си била галеното му дете — би трябвало да се радваш, че сега амбицията му е съсредоточена в теб.

— Изи — казвам тихо. — Амбицията му беше съсредоточена в теб, когато едва не те удави в морето.

Лицето ѝ е почти зеленикаво в мъждивата светлина на църквата.

— Знам — казва тя мрачно.

При тези думи се поколебавам, а майка ни се приближава и казва рязко:

— Трябва да ви представя на нейна светлост кралицата.

Тръгвам след нея по дългата пътека между скамейките на катедралата: прозорецът от ослепително ярко рисувано стъкло образува цветен килим под краката ми, сякаш вървя по лъчистото слънце. Осъзнавам, че това е вторият път, когато майка ми ме представя на кралица на Англия. Първия път видях най-красивата жена, която съм познавала някога. Този път ще видя най-безмилостната. Кралицата ме вижда да идвам, обръща се към нас и чака, с търпението на убиец, да стигна до стъпалата на преградата между кораба на църквата и мястото за хористите. Майка ми се снишава в дълбок реверанс, и аз също правя такъв. Когато се изправам, виждам ниска закръглена жена, с великолепно рокля от златен бродат, с извисяваща се като кула диадема на главата, драпирана с воал от златна дантела, със златен колан, праметнат ниско над широките ѝ бедра.

Кръглото ѝ лице е сурово, устата ѝ, подобна на розова пъпка, не се усмихва.

— Вие сте лейди Ан — казва тя на френски.

Свеждам глава.

— Да, ваша светлост.

— Вие ще се омъжите за сина ми и ще бъдете моя дъщеря.

Отново свеждам глава. Явно не се опитва да се поинтересува да ме попита дали съм щастлива от това. Когато я поглеждам отново, лицето ѝ сияе като злато от триумфа.

— Лейди Ан, сега вие сте само една млада жена, вие сте никоя; но аз ще ви направя кралица на Англия и вие ще седите на моя трон и ще носите моята корона.

— Лейди Ан е подготвена за такова положение — казва майка ми.

Кралицата не ѝ обръща внимание. Тя пристъпва напред и взема двете ми ръце между своите, сякаш ѝ се заклевам във вярност.

— Ще ви науча да бъдете кралица — казва тя тихо. — Ще ви науча на това, което знам за куража, за предводителството. Синът ми ще бъде крал, но вие ще стоите редом с него, готова да защитавате трона с живота си, ще бъдете кралица, каквато бях аз — кралица, която умее да властва, която може да управлява, която може да сключва съюзи и да се придържа към тях. Бях още момиче, не много по-възрастна от вас, когато дойдох в Англия, и много бързо научих, че за да задържиш трона на Англия, трябва да подкрепяш съпруга си и да се бориш за трона му, денонощно, Ан. Денонощно. Ще изкова от вас меч за Англия, точно както и аз бях превърната в острие. Ще ви науча да бъдете кинжал, опрян в гърлото на измяната.

Помислям си за ужасите, които тази кралица навлече на страната със своите дворцови фаворити и амбицията си. Мисля си за баща ми, който твърдеше, че кралят се е потопил в сън, дълбок като смъртта, защото не е могъл да понесе живота си с нея в будно състояние. Помислям си за годините, когато баща ми управляваше Англия, а тази жена вилнееше в Шотландия, събирайки армия, която нахлу на юг като банда разбойници — полуголи, грабещи, изнасилващи и убиващи навсякъде, откъдето минеха, докато страната заяви, че няма да търпи повече тази кралица, и гражданите на Лондон затвориха портите си

пред нея и помолиха най-добрата ѝ приятелка Жакета Удвил да ѝ каже да отведе армията от Севера обратно у дома.

Нещо от това проличава в лицето ми, защото тя се изсмива кратко и ми казва:

— Лесно е да се гнусиш, когато си момиче. Лесно е да бъдеш принципна, когато нямаш нищо. Но когато си жена и имаш син, чиято съдба е да заеме престола, след години чакане, и когато си кралица и искаш да си запазиш короната, ще бъдеш готова да сториш всичко, наистина всичко. Ще бъдеш готова да убиваш за това: да убиваш невинни младенци, ако е нужно. И тогава ще се радваш, че съм те научила на всичко, което знам — тя ми се усмихва. — Когато бъдеш способна да направиш всичко — всичко — за да задържиш трона си и да опазиш короната си и да задържиш съпруга си на мястото, което е редно да заема, тогава ще знаеш, че си се поучила от мен. Тогава наистина ще бъдеш моя дъщеря.

Тя ме отвращава, ужасява ме до смърт. Не смея да кажа нищо.

Тя се обръща към високия олтар. Виждам дребна крехка фигура, застанала до баща ми: принц Едуард. Пред него стои епископ с требник, отворен на страницата с брачния обред.

— Ела — казва лошата кралица. — Това е първата ти стъпка, аз ще направлявам всички други.

После ме хваща за ръката и ме повежда към него.

Аз съм на четиринайсет години, дъщеря на осъден предател в изгнание, за чиято глава е обявена цена. Предстои ми да се сгодя за момче, почти три години по-голямо от мен, син на най-ужасяващата жена, която Англия е познавала, и чрез този брак баща ми ще ѝ помогне да връхлети обратно в Англия като вълчицата, с която я сравняват. И от този момент аз ще трябва да наричам това чудовище своя майка.

Хвърлям поглед назад към Изабел, която ми се струва много далече. Тя се опитва да ми се усмихне окуражително, но лицето ѝ е напрегнато и бледо в мрака на катедралата. Спомням си как в първата си брачна нощ ми каза: „Не си отивай“. Изричам само с устни същите думи към нея, а после се обръщам и тръгвам към баща си, за да изпълня волята му.

Амбоаз, Франция, зимата на 1470

Не мога да повярвам на мисълта за живота, който се открива пред мен. В студената светлина на зимните утрини се будя до Изабел и трябва да лежа неподвижно и да оглеждам каменните стени на стаята и гоблените с приглушени цветове в светлината на ранната сутрин, за да си напомня къде се намирам, колко далече стигнахме, и ослепителното си, невероятно бъдеще. После отново си казвам: аз съм Ан Уорик; все още съм аз. Сгодена съм за принц Едуард Ланкастърски, аз съм принцеса на Уелс, докато старият крал е жив, а след смъртта му ще стана Ан, кралица на Англия.

— Пак мърмориш — казва сърдито Изабел. — Мърмориш като луда старлица. Млъквай, това звучи нелепо.

Стисвам устни, за да се принудя да млъкна. Това се е превърнало в мой ритуал, съблюдаван така редовно, както и утринната молитва. Не мога да започна деня, без да изредя промените в живота си. Сякаш не мога да повярвам, че съм тук, ако не изредя очакванията си, невероятните си надежди. Първо отварям очи и виждам отново, че съм в една от най-хубавите стаи на красивия замък Амбоаз. В този замък, сякаш излязъл от вълшебните приказки, ние сме гости на човека, който някога бе най-големият ни враг: Луи Френски, сега наш най-голям приятел. Сгодена съм и ще се омъжа за сина на лошата кралица и спящия крал, само че сега трябва винаги да помня да я наричам „почитаема майко“, а него — царственият ми баща: крал Хенри. Изабел няма да бъде кралица на Англия, Джордж няма да бъде крал. Тя ще бъде моя първа придворна дама, а аз ще бъда кралица. И най-невероятното от всичко — баща ми вече превзе Англия с щурм, нахълта в Лондон, освободи спящия крал — крал Хенри — от Тауър, изведе го пред хората и гръмко го провъзгласи за крал на Англия, върнат на своя народ, възстановен на престола. Хората приветстват това. Колкото и да е невероятно, във Франция се научаваме да празнуваме триумфа на Ланкастър, да казваме „нашата династия“,

когато имаме предвид червената роза, обръщаме наопаки всяка преданост, на която съм била учена в живота си.

Кралица Елизабет, в ужас от откритата враждебност на баща ми, е избягала в свято убежище и се крие с майка си и дъщерите си, отново бременна, изоставена от съпруга си. Сега вече е без значение дали ще има момче, момиче, или ще пометне, както ѝ пожела Джордж — синът ѝ никога няма да седи на трона на Англия, защото династията Йорк е напълно сразена. Тя се спотайва в свято убежище, а съпругът ѝ, красивият и някога могъщ крал Едуард, нашият приятел, нашият някогашен герой, избяга от Англия като страхливец, придружаван единствено от верния си брат Ричард и още половин дузина души, и те стоят и чакат, и се боят за бъдещето си някъде във Фландрия. Баща ми ще воюва с тях там догодина. Ще ги открие и ще ги убие като престъпници, като хора извън закона, каквито са те сега.

Кралицата, която беше толкова красива в триумфа си, която бе толкова твърда в своята неприязън, отново е там, откъдето започна: безпарична вдовица без никакви изгледи за бъдещето. Би трябвало да се радвам, това е моето отмъщение за хилядите обиди, които нанесе на Изабел и мен, но не мога да не мисля за нея, и да се питам как ще преживее раждането в тъмните стаи на убежището под Уестминстърското абатство, и как изобщо ще излезе от там?

Баща ми спечели Англия — отново е такъв, какъвто беше, неудържим победител. Джордж вървеше предано до него по време на целия поход, въпреки че династията Йорк го изкушаваше да извърши предателство, и баща ми направи всичко, което се зарече. Трябва да се присъединя към него, веднага щом с принц Едуард се оженим; чакаме само разрешение от папата, за да потвърдим съюза си. Като млад съпруг и съпруга ще се присъединим към татко в Англия, и ще бъдем провъзгласени за принц и принцеса на Уелс. Ще бъда винаги редом с кралица Маргарет Анжуйска; тя е мой ментор и мой наставник. Отново ще изпратят хермелиновите кожи от гардероба на кралица Елизабет; само че този път ще ги пришият към моите рокли.

— Млъквай! — казва Изабел. — Пак го правиш.

— Не мога да го повярвам. Не мога да го разбера — казвам ѝ. — Трябва да го повтарям отново и отново, за да се накарам да повярвам.

— Е, съвсем скоро ще можеш да мърмориш на съпруга си и да видиш дали му харесва да се буди до лудо момиче, което не спира да

шепне — казва тя грубо. — А аз ще мога да спя сутрин.

Това ме кара да млъкна, както тя знае, че ще стане. Виждам годеника си всеки ден, когато той идва да поседи при майка си следобед, и вечер, когато всички отиваме на вечеря. Той взема ръката ѝ, аз вървя зад тях. Тя се ползва с привилегиите на кралица, аз съм само бъдеща принцеса. Разбира се, той е с три години по-възрастен от мен и може би затова се държи така, сякаш едва може да си направи труда въобще да се занимава с мен. Сигурно е мислел за баща ми със същия ужас и омраза, с които ние бяхме научени да мислим за майка му; може би това е причината да бъде толкова студен към мен. Може би затова имам чувството, че все още сме непознати, почти врагове.

Той има русите коси на майка си; почти медноруси. Има нейното кръгло лице и малката ѝ разглезена уста. Гъвкав и силен е, обучен е да язди и да се бие, знам, че е храбър, защото хората казват, че е добър в двубоите. По бойните полета е още от дете, може би е закоравял и от него не може да се очаква да изпитва привързаност към някакво момиче, което е дъщеря на някогашния му враг. Разказват една история за него — как, едва седемгодишен, наредил рицарите на Йорк, които охранявали баща му, да бъдат обезглавени, макар че опазили баща му невредим по време на битката. Никой не ми казва, че това не е вярно. Но може би вината е моя — никога не съм питала някого от придворните на майка му дали такова малко момче би могло да стори подобно нещо, дали, всъщност, то изобщо се е случило: дали той с леко сърце е дал такава ужасяваща заповед. Не смея да попитам майка му дали е вярно, че е поискала от седемгодишния си син да посочи от каква смърт да умрат двама достойни мъже. Всъщност, аз никога не я питам за нищо.

Лицето му е винаги сдържано, очите — прикрити от миглите, и той рядко ме поглежда: вечно отклонява поглед. Когато някой му говори, той гледа надолу, сякаш няма достатъчно доверие в себе си, за да срещне погледа на говорещия. Разменя поглед понякога единствено с майка си, само тя може да го накара да се усмихне. Сякаш няма доверие никому, освен на нея.

— Прекарал е живота си със съзнанието, че народът му е отрекъл правото на трона, някои дори отричаха, че е син на баща си — казва ми Изабел благоразумно. — Всички говореха, че е син на херцога на Съмърсет, фаворита на кралицата.

— Дядо ни каза това — напомням ѝ. — За да я опозори. Тя самата ми го каза. Каза, че именно затова забила главата му на копие върху стените на Йорк. Тя казва, че да бъдеш кралица означава да се изправиш пред живот, пълен с постоянни злословия, и че няма към кого да се обърнеш за защита освен към самата себе си. Тя казва...

— „Тя казва! Тя казва!“ Никой друг освен нея ли не казва нищо? Говориш непрекъснато за нея, и въпреки това едно време, когато беше малко момиче, сънуваше кошмари за нея — напомня ми Изабел. — Будеше ни, пиццейки, че вълчицата идва, мислеше си, че се крие в раклата пред леглото ни. Молеше ме да те увивам плътно в завивките и да те прегръщам здраво, за да не може да те вземе. Странно, че сега в крайна сметка се хващаш за всяка нейна дума и си сгодена за сина ѝ, и напълно забравяш за мен.

— Не вярвам, че той изобщо иска да се жени за мен — казвам отчаяно.

Тя свива рамене. Напоследък Изабел не се интересува от нищо.

— Вероятно не иска. Вероятно трябва да прави каквото му нареждат, като всички нас. Може би нещата ще се развият по-добре за вас двамата, отколкото за нас, останалите.

Понякога той ме наблюдава, когато танцувам с дамите, но не ми се възхищава, в погледа му няма никаква топлина. Гледа ме, сякаш иска да ме прецени, сякаш иска да ме разбере. Гледа ме, сякаш съм загадка, която иска да разтълкува. Придворните дами на кралицата ми казват, че съм красива: малка кралица, кралица в миниатюра. Възхищават се на естествено къдравата ми кестенява коса, на синия цвят на очите ми, на гъвкавата ми момичешка фигура и на розовия цвят на кожата ми; но той никога не казва нещо, което да ме накара да мисля, че ми се възхищава.

Понякога той идва на езда с нас. Тогава язди заедно с мен и никога не говори. Язди добре, толкова добре, колкото и Ричард. Хвърлям поглед към него и си мисля, че е красив. Опитвам се да му се усмихвам, опитвам се да разговарям. Би трябвало да се радвам, че татко ми е избрал съпруг, който ми е толкова близък по възраст и изглежда толкова красив и внушителен на кон. И ще стане крал на Англия, но студенината му е напълно непроницаема.

Разговаряме всеки ден, но никога не казваме много. Винаги сме под погледа на майка му и ако му кажа нещо, което тя не може да чуе,

тя се провиква: „За какво шепнете, лейди Ан?“, и аз трябва да повторя нещо, което звучи напълно глупаво, като например: „Питах Негова светлост дали в крепостния ров има риба“, или „Казвах на Негова светлост, че обичам печени дюли“.

Когато кажа нещо такова, тя му се усмихва, сякаш не е за вярване, че ще е принуден да понася такава глупачка през остатъка от живота си. Лицето ѝ е стоплено от развеселена нотка и понякога тя се изсмива кратко. Винаги гледа сина си като вълчицата, с която я сравняват, както вълчица гледа вълчето си, с яростно чувство за собственост. Той е всичко за нея, тя е готова да стори всичко за него. Купила ме е за него, чрез мен е купила единствения военачалник, който можеше да победи крал Едуард Йоркски: неговият бивш настойник, човекът, който го научи как да се бие. Вълчето — принц Едуард трябва да бъде оженено за това отегчително простосмъртно момиче, за да могат те да се върнат на трона. Търпят ме, защото аз съм цената, поискана за услугите на великия военачалник, моя баща, и тя се посвещава на задачата да ме направи подходяща съпруга за него, подобаваща кралица за Англия.

Тя ми разказва за битките, които е водила за трона на своя съпруг: за наследството на сина си. Казва ми, че се научила да понася твърдо страданията, да ликува заради смъртта на враговете си. Учи ме, че за да бъдеш кралица, трябва да приемаш всяка пречка по пътя като своя жертва. Понякога съдбата повелява, че може да оцелее само един: твоят враг или ти, а понякога изборът може да е между детето на врага ти и твоето дете. Когато трябва да избираш, разбира се, ще избереш своя живот, своето бъдеще, своето дете — каквато и да е цената.

Понякога тя ме поглежда с усмивка и казва: „Ан Уорик, малката Ан Уорик! Кой би помислил някога, че ще бъдете моя снаха, а баща ви — мой съюзник?“ Това е толкова близо до собствените ми озадачени бълнувания, че веднъж отвърщам:

— Не е ли невероятно? След всичко, което се случи?

Но сините ѝ очи светват при дързостта ми, и тя казва веднага:

— Вие не знаете нищо за онова, което се случи, вие бяхте дете, защитавано от един изменник, когато аз се борех за живота си, опитвайки се да удържа трона срещу измяната. Видях колелото на съдбата да се издига и снижава, бях стъпкана под колелото на съдбата; вие не сте видяла нищо, и не разбирате нищо.

При резкия ѝ тон свеждам глава, а Изабел, която седи до мен, се накланя леко напред, за да мога да почувствам опората на рамото ѝ, и да не изпитвам толкова голям срам, че съм сгълчана пред всички дами, включително майка ми.

Друг път тя ме вика в личните си покои и ме учи на нещата, които смята, че е редно да знам. Веднъж отивам там и виждам, че на масата е разгърната карта на кралството.

— Това — казва тя, като я пригладжа с ръка, — това наистина е нещо скъпоценно.

Поглеждам картата. Баща ми има карти в библиотеката си в замъка Уорик, една от тях — на кралство Англия; но тя е по-малка от тази и показва само онази част от графствата, която се намира около дома ни. Това е карта на южното крайбрежие на Англия, което гледа към Франция. Южните пристанища са внимателно начертани, макар че на запад и север картата става неясна и непълна. Около пристанищата са отбелязани местата, където има добра земеделска земя за изхранване на войската или снабдяването на флот, при входа на пристанищата има изобразени корита на реки или пясъчни насипи.

— Сър Ричард Удвил, лорд Ривърс, моят приятел, направи тази карта — казва тя, поставяйки пръста си върху подписа му. — Той проучи южните пристанища, за да ми осигури безопасност, когато се бояхме, че баща ви ще нахлуе. Жакета Удвил беше моя най-скъпа приятелка и придворна дама, а съпругът ѝ беше мой голям защитник.

Свеждам смутено глава; но винаги е така. Баща ми беше най-големият ѝ враг, всичко, което тя ми разказва, са все истории за война срещу него.

— Тогава лорд Ривърс беше най-скъпият ми приятел, а съпругата му Жакета ми беше като сестра — за миг тя добива печално изражение и аз не смея да кажа абсолютно нищо. Жакета премина на другата страна, както всички останали след поражението на тази кралица, и извлече полза от това. Сега тя е майка на кралицата, внучката ѝ е принцеса, тя дори има внук, който е принц; дъщеря ѝ Елизабет роди син в святото убежище и го нарече Едуард на баща му, краля в изгнание. Жакета и тази кралица се разделиха, когато баща ми спечели последната битка при Тоутън за Едуард. Семейство Ривърс се предадоха на бойното поле, станаха изменници и се присъединиха към Йорк. После Едуард избра овдовялата им дъщеря за своя съпруга. Това

беше моментът, когато не потърси съвет от баща ми, първата грешка, която допусна; това беше първата му стъпка към поражението.

— Ще простя на Жакета — обещава кралицата. — Когато влезем в Лондон, ще се срещна отново с нея и ще ѝ простя. Ще я приема отново до себе си, ще я утеша за ужасната загуба на съпруга ѝ — тя ме поглежда с негодувание. — Убит от баща ви — напомня ми. — А нея той обвини в магьосничество.

— Но я освободи. — Преглъщам с усилие.

— Е, да се надяваме, че е признателна за това — казва тя саркастично. — Една от най-изтъкнатите жени в Англия и най-скъпата приятелка, която съм имала — а баща ви я обяви за вещица? — Тя поклаща глава: — Не е за вярване.

Не казвам нищо. И на мен ми е трудно да го повярвам.

— Знаете ли знака за колелото на съдбата? — пита тя рязко.

Поклащам глава.

— Самата Жакета ми го показва. Каза, че ще позная живот, в който ще се издигна много високо и ще падна много ниско. Сега предстои да се издигна отново — тя изпъва показалец, сякаш сочи, а после рисува кръг във въздуха. — Издигаш се и падаш — казва. — Съветът ми към вас е да се пазите, когато се издигате, и да унищожите враговете си, когато падате.

Най-сетне, след няколко прошения, получаваме разрешението от папата, така че Едуард и аз, макар че сме далечни родственици, можем да се оженим. Провежда се тиха церемония без големи празненства, и моята, и неговата майка ни настаняват в леглото. Толкова се страхувам от свекърва си, кралицата, че отивам в стаята, без всъщност да мисля за принца или какво ще се случи през нощта, сядам в леглото и го чакам. Едва го виждам, когато влиза, тъй като гледам жадното изражение на майка му, докато тя сваля наметалото от раменете му, прошепва му „лека нощ“ и излиза от стаята. Потръпвам от начина, по който го гледа, сякаш ѝ се иска да може да остане и да наблюдава.

След като всички са си отишли, става много тихо. Спомням си как Изабел ми каза, че било ужасно. Чакам Едуард да ми каже какво да правя. Той не казва нищо. Вмъква се в леглото и дебелият пухен

дюшек от неговата страна потъва, а въжетата на леглото изскърцват под тежестта му. Той все така не казва нищо.

— Не зная какво да правя — казвам смутено. — Съжалявам. Никой не ми е казал. Питай Изабел, но тя не пожела да каже нищо. Не можех да попитам майка си...

Той въздиша, сякаш това е поредното бреме, стоварено върху него от този толкова важен съюз на нашите родители.

— Не прави нищо — казва той. — Просто си лежи там.

— Но аз...

— Лежи си там и не казвай нищо — повтаря той високо. — Най-доброто, което можеш да направиш за мен, точно сега, е да не казваш нищо. Най-вече не ми напомняй коя си, не мога да понеса мисълта за това... — А после се надига в леглото и се отпуска върху ми с цялата си тежест, прониквайки дълбоко в мен, сякаш ме промушва с меч.

Париж, Коледа, 1470

Кралят на Франция, самият крал Луи, посреща с такъв възторг сватбата ни, че ни нарежда да дойдем в Париж преди Коледа и да празнуваме с него. Аз откривам танците, на вечеря съм настанена от дясната му страна. Аз съм центърът на всеобщото внимание: дъщерята на кралесъздателя, която ще стане кралица на Англия.

Изабел върви зад мен. Всеки път, когато влизаме в някоя стая, тя ме следва, а понякога се навежда и освобождава шлейфа ми, ако се е закачил на някой праг или мете напръсканите с благовония тръстики. Тя ми служи, без да се усмихва; негодуванието и завистта ѝ са очевидни за всички. Кралица Маргарет, моята почитаема свекърва, се смее на навъсеното лице на Изабел, потупва ме по ръката, и казва:

— Сега го виждате. Ако една жена се издигне до величие, тя се превръща в неприятелка на всички жени. Ако се бори да запази величието си, тогава всички, мъже и жени, просто я мразят. В позелениялото лице на сестра си виждате своя триумф.

Хвърлям кос поглед към намусената, бледа Изабел.

— Не е позеленияла.

— Позеленияла е от завист — казва кралицата през смях. — Но няма значение. Ще се отървете от нея утре.

— Утре ли? — питам. Обръщам се към Изабел, която седи до мен на пейката в прозоречната ниша. — Заминаваш утре?

Тя изглежда толкова зашеметена, колкото съм аз.

— Не знам нищо за това.

— О, да — изрича гладко кралицата. — Заминавате за Лондон, за да се присъедините към съпруга си. Ние ще ви последваме почти веднага, с армията.

— Майка ми не ми е казала — отговаря дръзко Изабел на кралицата. — Не съм готова да замина.

— Можете да пригответе багажа си тази вечер — казва кралицата простиичко. — Защото заминавате утре.

— Извинете ме — казва сестра ми със слаб глас, изправя се на крака и прави нисък реверанс на кралицата, и втори, бърз и небрежен — на мен. Правя реверанс и изтичвам навън след нея. Тя тича надолу по галерията към покоите ми. Настигам я в нишата на един от красивите еркерни прозорци.

— Из!

— Не мога да понеса още една буря в морето — Изабел се нахвърля върху мен. — По-скоро бих се самоубила на кея, отколкото да поема пак по море.

Въпреки увереността си допирам ръка до корема си, сякаш се боя, че аз също може да очаквам дете и моето бебе също ще бъде сложено в кутия и хвърлено в тъмните бушуващи води, точно както направиха с малкия син на Изабел.

— Не ставай смешна — казва Изабел бързо. — Не си бременна и не ти предстои да родиш всеки момент. Изобщо не биваше да се качвам на борда. Трябваше да откажа. Трябваше да ми помогнеш. Тогава животът ми беше съсипан... а ти позволи това да се случи.

Поклащам глава.

— Из, как можех да откажа на татко? Как можеше да го стори която и да е от нас?

— А сега? Сега трябва да отида в Англия, за да се присъединя към него и Джордж, и просто да те оставя тук? С нея?

— Какво можем да направим? — питам я. — Какво можем да кажем?

— Нищо — изрича тя яростно. Обръща се и се отдалечава от мен.

— Къде отиваш? — провиквам се след нея.

— Да наредя да приготвят багажа — подхвърля тя през рамо. — Да поръчам да ми опаковат нещата. Мен ако питат, могат направо да сложат вътре погребален саван. Не ме е грижа дали ще се удавя този път.

Крал Луи е осигурил елегантен малък търговски кораб, на който Изабел да потегли заедно с две дами, които да ѝ правят компания. Майка ми, кралица Маргарет и аз отиваме на кея да я изпратим.

— Наистина, не мога. Не мога да замина сама — казва Изабел умолително.

— Баща ти казва, че му е необходимо да бъдеш със съпруга си — заявява майка ми. — Казва, че трябва да отидеш веднага.

— Мислех, че ще отплавам с Ани. Редно е да остана с Ани и да ѝ казвам как да се държи. Аз съм нейна придворна дама, тя има нужда от мен.

— Наистина — потвърждавам.

— Сега Ан се подчинява на кралица Маргарет и прави необходимото, за да остане кралицата вярна на нашето споразумение. Прави го дори само с това, че стои тук и е омъжена за принц Едуард. Не е нужно да прави нищо повече. Тя не се нуждае от съвети, просто трябва да се подчинява на кралицата. Ти обаче трябва да заминеш, за да изпълниш дълга си заедно с Джордж — казва ѝ майка ми. — Твоята задача е да се погрижиш той да остане предан на нашата кауза и да го държиш надалеч от семейството му. Прихващай всички съобщения, които те му изпращат, погрижи се да бъде верен на баща ти. Напомни му, че е дал клетва на баща ти и на теб. Ще те последваме само след няколко дни, а баща ти жъне победи в Англия.

Изабел посяга към ръката ми.

— О, хайде, върви — казва майка ми раздражено. — Престани да се вкопчваш в сестра си. Това просто означава, че ще бъдеш в Лондон, с баща си, и ще се забавляваш в кралския двор, докато ние ще бъдем принудени да останем с армията в Дорсет, пътувайки бавно към Лондон. Ти ще бъдеш в двореца в Уестминстър, избирайки си дрехи от кралския гардероб, докато ние се влачим по пътя Фос^[1].

Вземат сандъците с дрехите ѝ и торбите с вещите ѝ.

— Не отивай — шепна настойчиво. — Не ме оставяй с лошата кралица и нейния син.

— Как мога да откажа? — пита тя. — Не я разгневявай, нито пък него, просто прави, каквото ти се казва. Ще се видим в Лондон. Тогава ще бъдем заедно — тя успява да се усмихне. — Помисли си, Ани, ще бъдеш принцеса на Уелс.

Усмивката ѝ замира, и ние се поглеждаме мрачно.

— Трябва да вървя — казва тя, когато майка ни я повиква с нетърпелив жест, и заедно с нашата полусестра Маргарет и още две почетни дами тя тръгва по дока към малкия кораб. Хвърля поглед

назад, докато се качва по дъсченото мостче, и вдига ръка към мен. Мисля си, че освен мен никой не го е грижа, че тя ще страда от морска болест.

[\[1\]](#) Римски път, свързващ Екзетър с Линкълн. — Б.пр. [↑](#)

Арфльор, Франция, март 1471

Ветровете ни задържат в пристанището, макар да казахме, че ще отплаваме преди повече от две седмици. Свекърва ми, кралица Маргарет, е обзета от отчаяно нетърпение, и всеки изгрев я заварва на кея, където спори с капитаните на флота си. Те я уверяват, че тъй като сме задържани в пристанището от ветрове, които духат толкова силно към брега, че не можем да изкараме корабите си в морето, то тогава същите ветрове ще изтласкват готвещия се за нападение флот на крал Едуард по-надалеч по крайбрежието на Фландрия, обратно към стените на неговото пристанище, задържайки го там, безпомощен също като нас.

Защото се оказва, че той не си е губил времето, прекарано в изгнание. Докато баща ми поемаше контрола над Англия, освободи краля от Тауър и го короняса отново, върна блясъка и славата на династията Ланкастър и обяви, че принц Едуард и аз сме женени, победеният крал Едуард е успял да изпроси пари, събрал е флот, свикал е събрана от кол и въже войска, и чака благоприятни ветрове — също като нас — за да се върне в Англия. Тъй като съпругата му Елизабет роди момче в святото убежище, неговите приятели и поддръжници обявяват това за знак на съдбата, и го насърчават да наруши установения от баща ми мир. Затова сега ние трябва да стигнем в Англия преди него, за да можем да подкрепим баща ми срещу нашествието на Едуард от Йорк. Трябва да стигнем в Англия преди крал Едуард, преди предания му брат Ричард, приятелите и флота му. Това е необходимост, не въпрос на избор; то трябва да бъде сторено, и въпреки това вятърът духа неотклонно и силно срещу нас. Задържа ни тук, на кея, от шестнайсет дни, докато кралицата се гневи на своите капитани, вкопчава се с побеляло лице в стиснатите юмруци на сина си, и ме гледа така, сякаш съм тежък товар, който трябва да се прекара с кораб през бурно море.

Сега тя съжалява, че изчака сватбата ни във Франция. Мисли си, че е трябвало да потеглим веднага и да влезем като нашественици редом с моя баща, победителя. Ако бяхме заминали тогава, сега щяхме да сме в Лондон и да приемаме клетвите за вярност на васалите си. Но тя нямаше доверие на баща ми и нямаше доверие на мен. Забави се, за да ме види омъжена за сина си; трябваше да види как баща ми ме поставя натясно, без шанс за отстъпление. Само нашата женитба и това, че споделих легло със сина ѝ, ѝ дадоха увереност, че и той, и тя не могат да се отметнат. Освен това дълбоко в себе си тя искаше това забавяне. Искаше да се увери, че баща ми може да завладее Англия, преди тя да прахоса скъпоценния си син заради мен. Сега, понеже се забави, за да се убеди, че баща ми побеждава, защото трябваше да изчака, за да си осигури мен, тя е хваната като в капан не от тази страна на Тясното море, от която би искала да бъде, а необяснимият вятър духа срещу нея всеки ден.

Арфльор, Франция, 12 април 1471

— Потегляме утре призори — казва кралицата, докато минава покрай майка ми и мен, застанали на кея, както обикновено, както правим всеки ден, загледани към морето. Това е единственото, което всички ние правим през последните две седмици — гледаме към хоризонта и чакаме вятърът да отслабне и морето да утихне. — Смятат, че вятърът ще утихне през нощта. Дори да не утихне, трябва да отплаваме утре. Не можем да отлагаме.

Чакам съпругът ми да каже на майка си, че не можем да рискуваме да излезем в открито море в буря, но той има нейния суров поглед и стиснати устни. Сякаш би предпочел да се удави, отколкото да остане още тук.

— И тогава ще го чакаме, когато слезе на суша — казва той. — Когато мнимият крал Едуард слезе от кораба си, ще го посечем, и той ще рухне по лице в крайречния чакъл. Ще видим главата му, забита на копие на Лондонския мост.

— Не можем да плаваме срещу вятъра — осмелявам се да спомена.

Погледът му е напълно безизразен.

— Ще го направим.

На сутринта вятърът е поутихнал, но вълните все още са увенчани с бели гребени, а отвъд пясъчната ивица пред пристанището се вижда, че морето е сиво и разбунено, сякаш готово за буря. Изпитвам мрачно предчувствие, но не мога да кажа това на никого, а и без друго никой не го е грижа как се чувствам.

— Кога ще видим татко? — питам майка си. Единствено мисълта, че той печели победи от другата страна на морето ме кара да чувствам, че имам смелост да отплавам. Толкова искам да бъда с него, искам той да знае, че изпълних ролята си в това велико начинание, омъжих се и споделих легло с принца, който той намери за мен, не се отдръпнах уплашено от олтара, нито от леглото. Съпругът ми никога

не ми говори и изпълнява съпружеския си дълг върху мен, сякаш съм кобила за разплод. Но аз направих всичко, което баща ми иска, а когато наричам лошата кралица „почитаема майко“ и коленича за благословията ѝ, правя дори повече от това, което той поиска от мен. Готова съм да заема трона, който той завоюва за мен. Аз съм негова дъщеря, аз съм негова наследница, ще прекося моретата, които са толкова страховити, и няма да го предам. Ще стана кралица като Маргарет Анжуйска, с воля като вълчица. — Ще ни посрещне ли, когато слезем на суша?

— Трябва да се срещнем с него в Лондон — казва майка ми. — Уредил ни е тържествено посрещане, като за кралски особи. Ще хвърлят зелени клонки и цветя пред теб, поети ще пеят хвалебствия за теб, баща ти ще се погрижи кралят да те посрещне на стъпалата на двореца Уестминстър. Ще има шествия и живи картини в чест на пристигането ти, от фонтаните ще тече вино. Не се тревожи, той е планирал всичко за теб. Това е най-високият връх, към който го тласкаше амбицията му. Той спечели това, което искаше от години. Спечели за себе си онова, за което се бореше — и го даде първо на други. Когато имаш син, това ще означава, че баща ти ще е поставил момче от рода Уорик — един Невил — на престола на Англия. Той наистина е кралесъздател, а ти ще бъдеш майка на крал.

— Синът ми, внукът на баща ми, ще бъде крал на Англия — повтарям. Все още не мога да го повярвам.

— Гай Уорик — майка ми назовава великия основател на нашия род. — Ще го наречеш Гай Ричард Уорик и той ще бъде Гай, принц на Уорик и Ланкастър.

Острото изсвирване на боцмана ни предупреждава, че трябва да потегляме. Майка ми кимва на дамите от свитата си.

— Качвайте се на борда — казва тя. — Ще пътуваме с този кораб — тя се обръща към мен. — Ти ще плаваш с кралицата.

— Няма ли да дойдете с мен? — Веднага ме обзема страх. — Нима няма да дойдете с мен, почитаема майко?

Майка ми се разсмява.

— Бих предположила, че няма да ти е трудно да прекосиш Тясното море с нея — казва тя. — Тя прекарва цялото си време, учейки те как да бъдеш кралица. Ти прекарваш цялото си време, слушайки наставленията ѝ. Едва ли ще липсвам на двете ви.

— Аз... — не мога да кажа на майка си, че без нея и без Изабел се чувствам напълно изоставена. Да бъда принцеса на Уелс не е обезщетение, да бъда наставлявана от безумно амбициозна жена не е заместител на това да бъда под грижите на майка си. Аз съм само на четиринайсет години, страхувам се от бушуващото море, страхувам се и от съпруга си, и от жестоката му майка. — Нима няма да пътувате с мен, почитаема майко?

— Хайде, тръгвай — казва рязко майка ми, — върви при кралицата и седни в краката ѝ като нейно галено кученце, както правиш винаги.

Тя се качва по дървеното мостче на своя кораб, и не поглежда назад към мен, сякаш вече почти ме е забравила. Бърза да се присъедини към съпруга си, няма търпение да се върне в лондонския ни дом; иска да го види там, където е роден да бъде, отдясно на английския престол. Оглеждам се за новия си съпруг, който върви под ръка с майка си, и двамата се смеят заедно. Той ми махва с ръка да се качвам на борда на нашия кораб и аз се хващам за въжето и се качвам по дървеното мостче, чувствайки как обувките ми се хлъзгат по влажните дървени дъски. Корабът е малък и зле подготвен за плаване; не е някой от големите флагмански кораби на баща ми. Предоставен е от крал Луи на неговата сродница Маргарет, но това е кораб за превоз на войници и коне, а не за наше удобство. Дамите на кралицата и аз отиваме в голямата каюта и сядаме неловко на столчета в тясното пространство, оставяйки най-хубавия стол свободен за кралицата. Седим мълчаливо. Мога да доловя мириса на собствения си страх, който се излъчва от скъпата ми рокля.

Чуваме виковете на моряците, докато отвързват кораба, после вратата на каютата се отваря с трясък и влиза кралицата, със светнало от възбуда лице.

— Потегляме — казва тя. — Ще пристигнем преди Едуард — после се засмива нервно. — Трябва да стигнем там преди Едуард и да съберем войските си, за да се изправим срещу него. Той ще бърза да хване този вятър, точно като нас, но ние трябва да го изпреварим. Сега това е надбягване; трябва да стигнем там преди него.

Абатството Сърн, Уеймът, 15 април 1471

Кралицата седи тържествено в голямата зала на абатството Сърн: синът ѝ се е изправил зад стола ѝ, сякаш е неин личен телохранител; ръката му лежи на рамото ѝ, красивото му лице е мрачно. Аз седя зад нея на по-нисък стол — всъщност на малко столче — сякаш съм някакъв малък талисман, който трябва да напомня на всички, че името и състоянието на Уорик е обвързано с това начинание. Чакаме лордовете на Ланкастър да ни приветстват с „добре дошли“ в кралството. Седнали по този начин, ние им представяме истинско олицетворение на единството. Отсъства единствено майка ми, тъй като нейният кораб и още няколко от нашия флот са пристанали по-нагоре по крайбрежието, в Саутхамптън. Сега тя сигурно пътува, за да се присъедини към нас.

Двойните врати в края на залата се разтварят и братята от рода Боуфорт влизат заедно. Кралицата се изправя на крака и поднася първо ръцете си, а после и бузата си на Едмънд, херцог Съмърсет — синът на човека, за когото хората говорят, че бил единствената ѝ любов, после поздравява брат му: Джон, маркиз на Дорсет. Джон Кортни, граф на Девън, коленичи пред нея. Това са мъжете, които бяха нейни предани фаворити, когато беше кралица, които ѝ останаха верни, когато беше в изгнание, и които откликнаха на призива на баща ми в нейно име.

Очаквах да ги видя как влизат развълнувани, отправяйки възторжени поздрави, но те гледат мрачно, а антуражът им и останалите лордове зад тях също не са грейнали в усмивки.

Местя поглед от едно мрачно лице към друго и започвам да разбирам, че нещо се е объркало. Хвърлям поглед към кралицата и виждам, че лицето ѝ е изгубило розовия си цвят. Възбудата от посрещането изчезва, оставяйки я бледа и студена като камък. Значи и тя също го знае, макар да поздравява мъжете един след друг, често по име, често питайки за приятели и близки. Твърде често те клатят глави, сякаш им се струва непоносимо да кажат, че някой е мъртъв. Започвам

да се питам дали тези хора са умрели наскоро, дали не е имало някакво нападение над Лондон, засади по пътищата? Те приличат на хора с нови страхове, преживели скорошна скръб. Какво е станало, докато чакахме на кея във Франция? Каква беда се е случила, докато бяхме по море?

Тя решава да узнае най-лошото, обръща се към стола си, повличайки шлейфа на роклята си, и сяда. Сключва ръце в скута си, стисва зъби. Виждам я как събира кураж.

— Кажете ни — изрича кратко. Посочва сина си и дори мен. — Кажете ни.

— Претендентът на Йорк, самозванецът Едуард, е слязъл на суша на Север преди месец — казва Едмънд Боуфорт без заобикалки.

— Преди месец? Не е възможно. Морето трябва да го е задържало в пристанището...

— Отплавал в самото око на бурята, и едва не претърпял крушение, изгубил флота си в морето, но се намерили отново и потеглили към Йорк, а от там към Лондон. Както винаги, късметът не му изневерява, сякаш по вълшебство: корабите от флота му се пръснали, а после се намерили отново.

Синът ѝ я поглежда така, сякаш не е оправдала очакванията му. Тя повтаря:

— Морето със сигурност го е задържало в пристанището, както задържа нас.

— Не и него.

Тя прави малък жест с ръка, сякаш за да отблъсне лошите новини.

— А милорд Уорик?

— Остана ви верен. Събра армията си и потегли срещу Едуард. Но беше предаден.

— Кой?

Тази единствена дума прозвучава като котешко изфучаване. Съмърсет бързо хвърля поглед към мен.

— Джордж, херцог Кларънс, стана изменник и се присъедини към брат си Едуард. Най-младият син, Ричард, ги събра. Тримата се помириха. Тримата синове на Йорк отново се събраха, а войските и богатството на Джордж минаха на страната на Едуард. Всички

приблизени на Джордж го подкрепиха, братята Йорк се обединиха отново.

Тя обръща към мен изгарящо от гняв лице, сякаш аз съм виновна.

— Вашата сестра Изабел! Изпратихме я напред, за да опази верността му! Тя беше изпратена, за да го накара да удържи на думата си!

— Ваша светлост...

Свивам рамене. Какво би могла да стори тя? Нима би могла да накара Джордж да направи нещо друго, ако той е решил да се отметне от обещанието си?

— Битката се е състояла близо до село Барнет, на Големия северен път.

Чакаме. Има нещо ужасно в бавния ход на този разказ. Стисвам ръце в скута си, за да не изкрещя: „Но кой спечели?“

— Имаше мъгла, подобна на ниски облаци, която падна през нощта — казваха, че била омагьосана мъгла. През цялата нощ ставаше все по-гъста и тъмна, човек не можеше да види ръката си пред лицето. Едната армия не можеше да види другата. Във всеки случай ние не можехме да ги видим.

Чакаме, както са чакали те.

— Те обаче можеха да ни виждат. Призори, когато връхлетяха върху нас от мъглата, бяха много по-близо, отколкото си мислехме — бяха кажи-речи до нас. Бяха се крили в мъглата, само на хвърлей разстояние от нас, цяла нощ. Знаели са къде сме, а ние бяхме като слепци. Бяхме стреляли с топовете цяла нощ далече над главите им. Отблъснахме нападението, нападнахме ги, после през деня бойните линии се разместиха, и макар че влязохме в схватка с Едуард и го удържахме, графът на Оксфорд, нашият верен съюзник, който направи пробив в редиците им, после се върна в битката през мъглата, а нашите войници помислиха, че графът е станал предател и ги напада. Някои помислиха, че това са подкрепления за Едуард, които отново ги нападат в тил — Едуард често държи войници в резерв... във всеки случай, те разкъсаха бойния строй и избягаха.

— Избягаха? — Тя повтаря думата, сякаш не я разбира. — Избягаха?

— Много от нашите войници загинаха, хиляди. Но останалите побягнаха обратно към Лондон. Едуард спечели.

— Едуард спечели?

Той се отпуска на едно коляно.

— Ваша светлост, съжалявам, но трябва да ви съобщя, че в тази първа битка той спечели победа. Разби вашия военачалник граф Уорик; но аз съм уверен, че можем да го разгромим сега. Събрахме армията отново, хората ни са на път.

Чакам. Очаквам тя да попита къде е баща ми, кога ще пристигне с онези войници от армията си, които са успели да се измъкнат. Тя се обръща към мен.

— Значи Изабел не направи нищо за нас, макар да я изпратихме напред, за да бъде със съпруга си. Тя не запази Джордж като наш съюзник — казва тя злобно. — Ще запомня това. Добре ще е и вие да запомните това. Тя не успя да го опази верен на вас, на мен, на баща ви. Тя е лоша дъщеря и лоша съпруга, вероломна сестра. Мисля, че ще съжалява за това. Ще се погрижа тя да съжалява за деня, в който съпругът ѝ ни предаде.

— Баща ми... — прошепвам. — Баща ми ще дойде ли сега?

Виждам как херцог Съмърсет трепва и поглежда към кралицата, сякаш иска позволение да говори.

— Баща ми? — питам по-високо. — Какво става с баща ми?

— Загина в битката — казва той тихо. — Съжалявам, милейди.

— Загинал? — пита тя сухо. — Уорик е мъртъв?

— Да.

Тя понечва да се усмихне, сякаш това ѝ се вижда забавно.

— Убит от Едуард?

Той кимва утвърдително.

Тя не успява да се сдържи. Надава гръмък смях, притискайки ръка към устата си в опит да се възпре, но не може да престане да се смее.

— Кой би си го помислил? — ахва тя. — Кой би си помислил подобно нещо? Боже мой! Колелото на съдбата — Уорик, убит от собствения си любим възпитаник! Уорик се изправя срещу собствените си повереници — и те го убиват. А Едуард отново е с двамата си братя на своя страна — след всичко, което сторихме и в

което се заклехме... — тя бавно се успокоява. — А моят съпруг, кралят?

Минава към следващия въпрос, сякаш няма какво повече да се каже за смъртта на баща ми.

— Как умря той? — питам, но никой не ми отговаря.

— Кралят? — повтаря тя нетърпеливо.

— Благополучно е върнат в Лондон и е отново в Тауър. Прибраха го след битката и го взеха със себе си като пленник.

— Той добре ли беше? — пита тя бързо.

Съмърсет се размърдва смутено на мястото си.

— Пееше — казва кратко. — В палатката си.

Синът и съпругата на лудия крал си разменят един кратък поглед.

— В битка ли загина баща ми? — питам.

— Братята Йорк се върнаха в Лондон като победители, но ще си отдъхнат, ще се въоръжат и ще продължат насам — предупреждава я Боуфорт. — Сигурно са научили, че сте слезли на суша, както узнахме и ние. Ще тръгнат след нас колкото могат по-бързо.

Тя поклаща глава.

— Ах, мили боже. Ако само бяхме дошли по-скоро!

— Джордж, херцог Кларънс, пак можеше да стане изменник. Граф Уорик можеше въпреки всичко да загине — отвърща спокойно херцогът. — При сегашното положение вашето пристигане ни осигурява отпочинала войска, току-що слязла на сушата, и хора, които се събират да подкрепят една нова кауза във ваше лице. Едуард потегли в поход, сражава се, а сега потегля отново. Той се обърна към всички, които му бяха длъжници, към него се присъединиха всичките му приятели, не останаха хора за вербуване, а те водиха тежка битка и понесоха загуби, и всички са уморени. Битката беше тежка, а походът — дълъг. Сега всичко е в наша полза.

— Поел е насам?

Всички кимат: няма съмнение, че династията Йорк се подготвя за едно последно хвърляне на заровете.

— Към нас?

— Да, ваша светлост — трябва да се оттеглим.

За миг тя си поема рязко дъх, после прави малък жест с ръка, рисувайки кръг във въздуха.

— Колелото на съдбата — изрича почти замечтано. — Точно както каза Жакета. Сега нейният зет идва да ме нападне, след като уби съюзника ми, а нейната дъщеря и моят син са съперници за престола, тя и аз сме разделени. Предполагам, че сме врагове.

— Баща ми... — казвам.

— Отнесоха тялото му в Лондон, ваша светлост — казва ми тихо херцогът. — Едуард взе със себе си тялото му, а също и това на вашия чичо, лорд Монтагю. Съжалявам, ваша светлост. Той ще покаже телата на жителите на Лондон, за да узнаят всички, че баща ви е мъртъв, а неговата кауза — изгубена.

Затварям очи. Мисля си за главата на дядо ми върху копието на стените на Йорк, поставена там от тази кралица. Сега мъртвото тяло на баща ми ще бъде изложено на показ пред жителите на Лондон от момчето, което го обичаше като брат.

— Искам майка си — казвам. Покашлям се и го изричам отново: — Искам майка си.

Кралицата почти не ме чува.

— Какво ни съветвате? — пита тя Едмънд Боуфорт.

Обръщам се към своя съпруг, младия принц.

— Искам да бъда с майка си — казвам. — Трябва да й кажа. Трябва да й съобща за смъртта на съпруга й. Трябва да отида при нея. Трябва да я намеря.

Той слуша херцога; почти не поглежда към мен.

— Трябва да потеглим на север и на запад, да обединим сили с Джаспър Тюдор в Уелс — отвърща херцогът на кралицата. — Трябва да заминем веднага, да изпреварим Едуард. Щом веднъж се обединим с войските на Тюдор в Уелс, можем да се върнем в Англия вече като многочислена армия и да нападнем Едуард на място по наш избор. Но трябва да съберем войници.

— Сега ли трябва да тръгнем?

— Веднага щом бъдете готови за път. Трябва да започнем похода. Едуард винаги се придвижва бързо, и затова трябва да го изпреварим и да запазим преднината си пред него. Трябва да стигнем до Уелс, преди той да успее да ни препречи пътя.

Виждам я как се променя веднага — от жена, която приема предупреждение, в командир, който ще поведе похода. Била е начело

на армия и преди този момент, водила е армия в битка. Откликва на призива за действие, напълно безстрашна е.

— Готови сме! Дайте заповеди на войниците. Те стъпиха на суша, нахранени и напоени са, готови са да потеглят. Наредете им да се строят.

— Трябва да видя майка си — казвам отново. — Ваша светлост, трябва да видя майка си, тя може би дори още не знае за смъртта на съпруга си. И аз трябва да бъда с нея — гласът ми трепери като на дете. — Трябва да отида при почитаемата си майка! Баща ми е мъртъв, трябва да отида при майка си.

Най-сетне тя ме чува. Хвърля поглед към Едмънд Боуфорт.

— А нейна светлост графиня Уорик?

Един от неговите хора влиза, прошепва му нещо и той се обръща към мен:

— Майка ви е уведомена за смъртта на съпруга си. Нейният кораб е пристанал по-надолу по крайбрежието, а мъжете, които са били на борда, тъкмо сега се присъединяват към нас. Казват, че научили новината за битката в Саутхамптън. Съобщили са й.

Изправлям се на крака.

— Трябва да я видя. Извинете ме.

— Тя не е дошла с войската.

Кралица Маргарет цъка раздразнено с език.

— О, за бога! Къде е тя?

Вестоносецът отново говори с херцога.

— Оттеглила се е в абатството Болийо. Изпрати вест, за да каже, че няма да тръгне с вас. Казва, че е поискала убежище.

— Майка ми? — Не мога да разбера какво ми говорят. — Абатството Болийо? — Премествам поглед от херцога към кралицата, а после към младия си съпруг. — Какво да правя? Ще ме отведете ли до абатството Болийо?

Принц Едуард поклаща глава.

— Не мога да ви заведа. Няма време.

— Вашата майка ви изостави — казва безцеремонно кралицата. — Не разбирате ли? Крие се, изплашена за живота си. Явно мисли, че Едуард ще спечели, а ние ще бъдем разгромени, и не иска да бъде с нас. Ще трябва да дойдете с нас.

— Аз не...

Тя се нахвърля върху ми с побеляло от ярост лице:

— Разбери това, момиче! Баща ти беше разгромен, армията му — почти унищожена. Той е мъртъв. Сестра ти не може да задържи съпруга си на наша страна. Майка ти се скри в абатството. Твоето влияние е без стойност, името ти не значи почти нищо. Семейството ти не те подкрепя. Обвързах сина си в брак с теб, мислейки, че баща ти ще победи Едуард, но Едуард е този, който победи него. Смятах, че баща ти е човекът, който ще унищожи династията Йорк — кралесъздателят, както го наричат! — но неговият възпитаник се оказва по-достойният мъж. Обещанията на баща ти са празни, баща ти е мъртъв. Сестра ти е изменница, а майка ти се скри на сигурно място в свято убежище, докато ние се борим за живота си. Нямам нужда от теб, не можеш да направиш нищо за мен. Нямам особена нужда от теб. Щом искаш да отидеш в абатството Болийо, можеш да вървиш. Не означаваш нищо за мен. Върви в абатството Болийо и чакай да те арестуват като предателка. Чакай армията на Едуард да нахълта и да те изнасят наред с останалите монахини. Или ни придружи, разчитайки на нашия шанс за победа.

Треперя пред внезапната ѝ ярост.

— Можеш да решиш — казва синът ѝ с безразличие, сякаш не съм негова съпруга, длъжна да бъда с него. — Можем да изпратим двама мъже да те придружат. По-късно можем да уредим анулирането на брака. Какво искаш да направиш?

Мисля си за баща ми, загинал, за да ме постави на престола, сражаващ се срещу армия, излязла от мъглата. Мисля си за изгарящата му, неотклонна амбиция, че на трона на Англия трябва да седне момиче от рода Невил, че трябва да създадем крал. Той направи това за мен. Умря за мен. И аз мога да направя нещо за него.

— Ще дойда — казвам. — Ще дойда с вас.

Потегляме на изтощителен поход: всеки път, щом спрем, под знамената ни се стичат още мъже. Кралицата е обичана в западните графства, а нейните приятели и съюзници отдавна са обещали, че тя ще слезе на сушата на техните брегове и ще поведе армия срещу династията Йорк. Пътуваме на север и на запад. Градът Бристол ни подкрепя с пари и оръдия, гражданите се трупат навън по тесните улици с шапки, пълни с монети, предназначени за нас. Зад нас, Едуард е принуден да вербува войници, придвижвайки се бързо през

провинция, където хората не хранят топли чувства към династията Йорк. Научаваме, че среща трудности, докато се придвижва, и че му липсва подкрепата, от която има нужда; хората му са уморени и с всеки ден пролуката между нашите войски става все по-широка, докато ние се отдалечаваме от него. Нашите шпиони ни съобщават, че той изостава, забавян от необходимостта да намери още войници, неспособен да ни настигне. Маргарет се смее и скача от седлото в края на деня като момиче. Аз слизам уморена, с болки по цялото тяло, със зачервени и подбити колене и задник.

Почиваме само няколко часа. Заспивам, легнала на земята, увита в пътното си наметало, и сънувам, че баща ми идва, пристъпвайки внимателно край спящите стражи, и ми казва, че мога да си дойда у дома в Кале, че лошата кралица и спящият крал са победени и мога отново да съм в безопасност у дома, зад високите стени на крепостта, охранявани от морето.

Събуждам се усмихната и се оглеждам за него. Вали лек дъжд, измръзнала съм, а роклята ми е влажна. Трябва да стана и да се кача на мокро седло върху мокър кон и да продължа без нищо за ядене. Не смеем да изчакаме и да запалим огньове за закуска.

Придвижваме се през широката долина на река Севърн, и когато слънцето се издига, пътуването става изнурително поради горещината; няма дървета, няма и сянка. Обширните зелени поля сякаш се простират безкрайно, и няма пътища, а само пътеки от засъхнала кал, и затова ездачите вдигат облаци прах, които задушават всеки, движещ се зад тях. Конете свеждат унило глави и се препъват по засъхналите коловози и в камъните. Когато стигаме до един поток, мъжете се хвърлят по корем на земята и се опитват да пият, преди конете да нагазят вътре и да замърсят реката. Моят страж ми донася чаша вода, която има вкус на нещо мръсно, а следобед излизат мухите и кръжат на рояци около лицето и очите ми. Конят ми непрекъснато тръска глава, за да се отърси от хапещите насекоми, а аз опипвам лицето си, търкам носа си и се чувствам сгорещена, зачервена и потна, и толкова отпаднала, че ми се иска да можех да изостана от другите, както правят някои от мъжете — хвърлят се встрани край пътя и оставят походът да ги подмине, обзети от пълно безразличие.

— Ще прекосим реката при Глостър — казва кралицата. — Тогава Едуард ще се върне назад — няма да се осмели да ни нападне в

Уелс. Пресечем ли веднъж реката, сме в безопасност — тя надава лек, възбуден смях. — Прекосим ли веднъж реката, сме изминали половината път до победата. Джаспър Тюдор ще събере войници за мен, ще влезем в Англия като меч, опрян в гърлото ѝ — тя ликува, усмихва ми се широко. — Това е да бъдеш воюваща кралица — казва ми тя. — Запомни този поход. Понякога трябва да се биеш за онова, което е твое по право. Трябва да бъдеш готова да се бориш, да направиш всичко по силите си.

— Толкова съм уморена — казвам.

Тя се засмива.

— Запомни какво е чувството. Ако победим, никога повече няма да ти се налага да тръгнеш в поход. Позволи на умората, позволи на болката да влязат в душата ти. Закълни се пред себе си, че никога повече няма да се сражаваш за трона си. Ще победиш веднъж завинаги.

Стигаме до град Глостър от юг и докато приближаваме, виждаме как големите порти на града се люшват, за да се затворят в лицата ни. Спомням си как татко ми разказваше, че веднъж Лондон заключил портите си пред тази кралица и гражданите поискали от нея да отведе буйната си армия от северняци.

Кметът на този град излиза лично на стената на Саутгейт и се провиква надолу, за да поднесе извиненията си, но имал заповед от Едуард — нарича го крал Едуард — и нямало да я престъпи. Дори докато е в поход, дори докато вербува войници, дори докато ни преследва, изгарящ от жажда под горещото слънце, Едуард се е сетил да изпрати съгледвачи пред нас, които са ни подминали, за да отидат в Глостър и да сторят необходимото, та жителите да му останат верни. Странно е, но изпитвам желание да се усмихна. Баща ми беше този, който научи Едуард да мисли предвидливо, да приема една среща на бойното поле като игра на шах. Баща ми вероятно е научил Едуард не само да си осигурява начин сам да пресече реката, а и да препречва пътя на врага си.

Херцогът излиза напред да възрази, но оръдията на града свеждат дула към него, а кметът само повтаря, че има заповеди от краля. Мостът през река Севърн е западният изход от града; няма друг

начин да се стигне до него, освен през града. Няма друг брод през Севърн, освен техния мост. Трябва да влезем зад градските стени, за да стигнем до моста. Херцогът предлага пари, благоволение, признателността на жената, която някога беше кралица и отново ще бъде такава. Виждаме как кметът клати глава. Градът държи брода през реката, и ако не се съгласят да ни пуснат вътре, не можем да пресечем река Севърн тук. Явно няма да ни пуснат. Кралицата прехапва устна.

— Ще продължим — това е всичко, което казва, и ние продължаваме нататък.

Започвам да броя крачките на коня си. Навеждам се напред на седлото, опитвайки се да облекча болката в бедрата и задника си. Обвивам ръце около гривата на коня и стискам зъби. Виждам пред себе си кралицата да язди с изправен гръб, непоколебима. Потъвам в мъгла от изтощение, докато се стъмва, а после, докато звездите изгряват, а крачките на коня стават все по-бавни и по-бавни, я чувам да казва:

— Тюксбъри. Ще пресечем реката тук. Има брод.

Конят спира, аз се протягам и се смъквам леко от седлото, за да се облегна на шията му. Толкова съм уморена, че дори не проявявам интерес къде сме. Чувам как един съгледвач идва и започва да говори нещо настойчиво на нея, на херцог Съмърсет и на принца. Казва, че Едуард е зад нас, близо зад нас, по-близо, отколкото би съумял да се добере един простосмъртен. Бърз е като дявола и е по петите ни. Вдигам глава.

— Как е възможно да се е придвижил толкова бързо? — питам.

Никой не ми отговаря.

Не можем да си починем, не може да отделим време за почивка. Но не можем и да пресечем реката в тъмното — човек трябва да прескача от един пясъчен нанос на друг, внимавайки да остане в плиткото. Не можем да влезем в студената дълбока вода без светлини. Следователно не можем и да се спасим от него. Притиснал ни е на отсамната страна на реката и ще трябва да се бием с него тук, веднага щом се развидели. Трябва да помним, че той може да обърне армията си в миг, да подготви войниците си в тъмнината, да постигне победа в мъгла, в сняг. Той има съпруга, която може със свирене да призове вятър за него, която може с дъха си да докара мъгла, чиято ледена омраза може да създава сняг. Трябва да се строим в боен ред сега, трябва да се подготвим за битка на разсъмване. Без значение колко са

уморени, жадни и гладни, войниците трябва да бъдат готови да се бият. Херцогът потегля и започва да издава заповеди къде да бъдат разположени войските. Повечето са толкова уморени, че пускат вързопите си и заспиват там, където им е наредено да застанат, на завет край руините на стария замък.

— Насам — казва кралицата, един съгледвач взема юздите на коня ѝ и ни повежда надолу по склона, малко извън града, към малък женски манастир, където можем да пренощуваме. Ние влизаме с конете си в двора на конюшната и някой най-сетне ми помага да слеза от коня, а когато краката ми започват да се подгъват под тялото, икономката на манастира ме въвежда в къщата за гости към забравата, която ми дарява малкото сгъваемо легло, застлано с груби, но чисти чаршафи.

Тюксбъри, Глостършър, 4 май 1471

Веднага щом се развиделява, до нас започват да достигат доклади на всеки час, но е трудно да се каже какво става само на няколко мили от тук. Кралицата крачи нагоре-надолу из малката зала на манастира, където сме се настанили. Казват, че армията на Едуард се бие на склона срещу нашата войска, която е заела добри позиции зад полуразрушените стени на стария замък в Тюксбъри. После пристигат и съобщават, че войските на Йорк настъпват, Ричард, херцог Глостър, на единия фланг, Едуард — в центъра, рамо до рамо с брат си Джордж, а големият му приятел Уилям Хейстингс е в тила, защитавайки ги от засада.

Питам се дали Изабел е дошла със съпруга си и дали е някъде наблизо, в очакване на новини, както чакам аз. Тя сигурно се пита какво става с мен; почти мога да я усетя близо до себе си, колкото и да съм нервна. Поглеждам навън през прозореца, едва ли не сякаш очаквам да я видя да язди по пътя към мен. Струва ми се невъзможно да сме толкова близо една до друга и да не сме заедно. Кралицата ме поглежда студено, когато научаваме, че Джордж е в самия център на армията, която идва срещу нас. „Предател“, изрича тя тихо. Не отговарям. Не мога да разбера това, че сега сестра ми е съпруга на изменник, моя неприятелка, съпругът ѝ се опитва да убие моя съпруг, тя е изоставила каузата, за която баща ми даде живота си. Нищо от това не ми се струва смислено. Не мога да повярвам, че баща ми е мъртъв, не мога да повярвам, че майка ми ме изостави, не мога да повярвам, че сестра ми е омъжена за човек, който предаде нашата кауза, че сама е станала изменница. Най-вече не мога да повярвам, че съм сама, без Изи, макар тя да е само на няколко мили от тук.

После престават да пристигат вестоносци, и никой не идва да ни съобщи какво става. Излизаме до малката манастирска билкова градина и чуваме ужасния грохот от топовете, който звучи точно като лятна гръмотевица; но няма как да узнаем дали това са нашите топчии,

които вземат на прицел привържениците на бялата роза, покосявайки ги, или Едуард е успял да доведе собствена артилерия, дори при такъв форсиран марш, дори при тази бързина, и те стрелят нагоре по склона, към нас.

— Херцогът е опитен воин — казва кралицата. — Той сигурно знае какво да прави.

Никой от нас не отбелязва, че баща ми беше далеч по-опитен, и бе спечелил почти всичките си битки, но неговият ученик Едуард го победи. Внезапно чуваме тропота на галопиращ кон и един ездач в цветовете на рода Боуфорт се приближава до двора на конюшната. Изтичваме да отворим портата. Той дори не слиза от коня, дори не влиза в двора, а конят му се върти и се изправя на задни крака на пътя, покрит с петна от пот, и се мъчи да си поеме дъх.

— Негова светлост поръча да ви съобщя, когато преценя, че битката е изгубена. Затова дойдох. Трябва да се махате от тук.

Маргарет изтичва напред и иска да сграбчи поводите на коня му, но той свежда надолу ръката си с камшика, за да ѝ попречи да го докосне:

— Няма да остана. Обещах му, че ще ви предупредя, и това и направих. Тръгвам.

— Херцогът?

— Избяга!

От потрес гласът ѝ става писклив.

— Херцог Съмърсет?

— Същият. Побягна като елен.

— Къде е Едуард?

— Идва! — изкрещява той, обръща коня си и поема в галоп надолу по пътя, а изпод подковите на коня хвърчат искри.

— Трябва да вървим — заявява Маргарет.

Смазана съм от внезапното поражение.

— Сигурна ли сте? Не трябва ли да изчакаме принц Едуард? Ами ако този човек е сгрешил?

— О, да — казва тя горчиво. — Сигурна съм. Това не е първият път. Бягала съм от полесражение и навярно това няма да е последното. Наредете да ни доведат конете. Ще си взема нещата.

Тя се втурва в къщата, а аз изтичвам в конюшната, разтърсвам стария коняр и му нареждам да доведе коня ми и коня на кралицата

веднага.

— Какво става? — Беззъбата старческа усмивка начупва покритото му с бръчки лице на хиляди пукнатини. — Битката е твърде гореща за вас, малка лейди? Сега искате да се махнете? Мислех, че очаквате да излезете триумфално от тук?

— Изведете конете — повтарям само аз.

Започвам да удрям по вратата на сеновала, за да повикам двамата мъже, от които се очаква да ни охраняват, и им нареждам да се приготвят веднага за тръгване. Изтичвам вътре да взема наметката си и ръкавиците за езда. Подскачам на дъсчения под, докато напъхвам краката си в ботушите си за езда. После излизам забързано в двора, с една вече сложена ръкавица и другата в ръката ми, но когато стигам до двора и извиквам да отведат коня ми до издигнатото стъпало за качване, отвън се чува гръмотевичен тропот на копита и дворът внезапно се изпълва с петдесет коня и виждам, сред всички тях, тъмнокосата къдрава глава на Ричард, херцог Глостър, моят приятел от детинство, повереникът на баща ми, и брат на Едуард Йоркски. До него — веднага го разпознавам — е Робърт Бракънбъри, приятелят му от детските години, все така верен. Нашите двама войници са предали пиките си, смъкват туниките, които носят над ризниците си, сякаш с радост се отърват от герба с червената роза и герба с лебеда на моя съпруг, принц Едуард.

Ричард насочва едрия си сив кон право към мен, докато аз стоя като мъченица на издигнатото стъпало за качване, сякаш си мисли, че може да се кача и да възседна странично коня зад него. Младото му лице е мрачно.

— Лейди Ан — казва той.

— Принцеса — казвам със слаб глас. — Аз съм принцеса Ан.

Ричард сваля шапка.

— Вдовстваща принцеса — поправя ме той.

За миг не проумявам какво иска да каже. После се олюлявам и той протяга ръка да ме закрепим, за да не падна.

— Съпругът ми е мъртъв?

Той кимва.

Оглеждам се за майка му. Тя още е вътре в манастира. Не знае. Ужасът на това изцяло надхвърля представите ми. Имам чувството, че тя ще умре, когато чуе тази новина. Не знам как ще й го кажа.

— Убит от кого?

— Загина по време на битката. Умря като войник — достойно. Сега ще ви отведе на сигурно място под охрана, в съответствие със заповедите на моя брат, крал Едуард.

Приближавам се до него, умолително полагам ръка върху гривата на коня му, и се вглеждам в милите му кафяви очи.

— Ричард, в името на бога, в името на обичта на баща ми към теб, пусни ме да отида при майка си. Мисля, че тя е в едно абатство, наречено Болийо. А баща ми е мъртъв. Пусни ме да отида при майка си. Ето го конят ми, позволи ми да се кача на него и да отида.

Младото му лице е сурово; изражението му е такова, сякаш сме непознати, сякаш не ме е виждал никога преди в живота си.

— Съжалявам, вдовстваща принцесо. Заповедите, които получих, са ясни. Да отведе вас и нейна светлост Маргарет Анжуйска под моя охрана.

— А съпругът ми?

— Той ще бъде погребан тук. Със стотиците, хилядите други.

— Ще трябва да съобщя на майка му — казвам. — Мога ли да ѝ кажа как е умрял?

Той ми отправя поглед изпод вежди, сякаш се бои да срещне очите ми, и това потвърждава подозренията ми. Така гледаше някога, когато го хванеха в някаква простъпка в учебната стая.

— Ричард! — обръщам се обвинително към него.

— Загина по време на битката — казва той.

— Ти ли го уби? Или Едуард? Или Джордж?

Момчетата на Йорк отново се подкрепят един друг.

— Загина по време на битката — повтаря Ричард. — Като войник. Майка му може да се гордее с храбростта му. Вие също. А сега трябва да ви наредя да се качите на коня си и да дойдете с мен.

Вратата на манастира се отваря и той вдига поглед и я вижда, докато тя слиза бавно по стъпалата и излиза на слънчевата светлина. Преметнала е през ръка пътното си наметало, а на гърба си има малка торба; заловиха ни за броени минути, почти се бяхме измъкнали. Тя вижда петдесетимата конници, мести поглед от мрачното лице на Ричард към моето, на което се е изписал потрес, и разбира веднага новината, която той носи. Ръката ѝ посяга към каменната стена, за да се закрепи, тя се хваща за арката на височината, на която някога е

държала ръчичката на сина си, когато е била кралица на Англия, а той е бил скъпоценното ѝ, единствено момче.

— Моят син, негова светлост Уелският принц? — пита тя, вкопчвайки се в титлата сега, когато никога повече няма да прегърне младия мъж.

— Съжалявам, че трябва да ви го съобщя, но Едуард от Уестминстър загина в битката — казва Ричард. — Моят брат, кралят на Англия, крал Едуард, спечели. Вашите военачалници са мъртви, или се предават, или избягаха. Тук съм, за да ви отведа в Лондон.

Скачам от стъпалото за възсядане на конете и тръгвам към нея с протегнати ръце, за да я прегърна, но тя дори не ме вижда. Бледосините ѝ очи са твърди и студени като камък.

— Отказвам да дойда с вас, това е осветена земя, аз съм в свято убежище. Аз съм принцеса на Франция и кралица на Англия, не можете да ме докосвате. Моята особа е свещена. Вдовстващата принцеса е под моите грижи. Ще останем тук, докато Едуард дойде да преговаря, и няма да говоря с никой друг, освен с него.

Ричард е на осемнайсет години, роден просто като най-малкият син на херцог. Тя е родена принцеса и се е сражавала през половината си живот като кралица. Тя го гледа упорито, и той свежда поглед. Тя му обръща гръб и щраква с пръсти към мен да я последвам в манастира. Подчинявам се, като скачам от стъпалото за възсядане на конете и тръгвам зад нея, усещайки очите му върху гърба си, питайки се дали ще ни се размине безнаказано поемането на такъв риск, залагането на престиж срещу власт.

— Ваша светлост, ще се качите на коня си и ще ни придружите до Лондон, или ще накарам да ви вържат и да ви запушат устата и да ви хвърлят в носилка — казва той тихо.

Тя се извърща яростно.

— Искam убежище! Чухте ме! Тук съм в безопасност!

Лицето му е мрачно.

— Извличаме хора от свято убежище в абатството в Тюксбъри и прерязваме гърлата им в църковния двор — казва той, без да повишава тон, без следа от срам в гласа. — Не признаваме правото на свято убежище за предателите. Променихме правилата. Би трябвало да благодарите на Бог, че Едуард иска да ви покаже като част от триумфа

си в Лондон, иначе щяхте да бъдете повалена в прахта заедно с останалите, и да отсекаат главата ви с брадва.

Тя сменя незабавно тактиката си и след миг вече е слязла по стъпалата и стои до него, с ръка върху юздата на коня му. Изражението на лицето, което вдига към него, е топло и подкупващо.

— Вие сте млад — казва тя меко. — Вие сте добър воин, добър пълководец. Ще си останете едно нищо, докато Едуард е жив, винаги ще бъдете най-малкият син, след Едуард, след Джордж. Елате при мен и аз ще ви обявя за мой наследник, измъкнете ни от тук и ще се ожените за нейна светлост Ан, вдовстващата принцеса, ще ви провъзглася за Уелски принц, престолонаследник, и можете да имате Ан. Поставете ме отново на престола и аз ще ви дам състоянието на фамилията Невил, и ще ви дам правото да бъдете следващият крал след моя съпруг.

Той се разсмя високо: смехът му е топъл и искрен, единственият жизнен звук в конюшната днес. Поклаща младата си къдрокоса глава, развеселен от нейното упорство, от отказа ѝ да се предаде.

— Ваша светлост, аз съм син на херцога на Йорк. Моят девиз е *loyaute me lie*^[1]. Аз съм верен на брат си като на самия себе си. Не държа на нищо на този свят повече, отколкото на честта. И по-скоро бих поставил вълк на престола на Англия, отколкото вас.

Тя замълчава за миг. В гордия му млад глас долавя своето поражение. Сега знае, че е победена. Сваля ръце от поводите на коня му, извързва се. Виждам я как допира ръка до сърцето си и знам, че си мисли за сина, когото обожаваше, чието наследство току-що захвърли на земята заради едно последно отчаяно хвърляне на заровете.

Ричард поглежда над главата ѝ към мен.

— А вдовстващата принцеса и аз ще сключим отделно споразумение — казва той за моя изненада.

Отнема ѝ часове да опакова вещите ни. Знам, че стои на колене пред разпятието си, плачейки за сина си; моли монахините да отслужат литургия за него, да вземат тялото му, ако могат, да го изкъпят и увият в саван и да го погребат с почестите, полагащи се на принц. Нареща ми да поискам тялото му от Ричард, но той казва, че принцът ще бъде погребан в абатството на Тюксбъри, след като войниците измият кръвта от стъпалата пред олтара и църквата бъде осветена отново.

Династията Йорк оскверни свято място с кръвта на мъчениците на Ланкастър и младият ми съпруг ще почива под опетнени с кръв камъни. Странно — това е една от родовите църкви на моето семейство, на която фамилията Невил прави дарения от поколения насам, наше, семейно място за вечен покой. Така че, по една случайност, моят млад съпруг ще почива близо до моите предци, на почетно място край стъпалата на нашия олтар, а надгробният му камък ще бъде осветяван ярко от слънцето, блестящо през рисуваните стъкла на нашите прозорци.

Кралицата е наредила да обърнат манастира надолу с главата, докато успеем да намерим одежди в бяло — цветът на траура за кралските особи във Франция. Тя носи избелена забрадка и шапчица, която изсмуква от съкрушеното ѝ лице всякакъв цвят, така че прилича наистина на ледена кралица, както я наричаха някога. На три пъти Ричард изпраща човек до вратата на покоите ѝ с настояване тя да дойде веднага, и на три пъти тя го отпраща с думите, че се приготвя за пътуването. Накрая не може да отлага повече.

— Последвайте ме — казва тя. — Ще яздим, но ако поискат да ни вържат на конете, ще откажем. Правете, каквото правя аз, подчинявайте ми се във всичко. И не говорете, освен ако не кажа, че можете.

— Попитах го дали мога да отида при майка си — казвам.

Тя обръща към мен лице с каменно изражение:

— Не ставайте глупачка — казва. — Синът ми е мъртъв, вдовицата му също ще трябва да плати цената. Той е мъртъв, а вие сте опозорена.

— Бихте могла да поискате да бъде предадена на майка си.

— Защо да правя каквото и да било за вас? Синът ми е мъртъв, армията ми — разгромена, битката на живота ми е изгубена. За мен е по-добре да ви доведе в Лондон, застанала редом с мен. По-вероятно е Едуард да ни помилва като две вдовици заедно.

Излизам след нея в двора на конюшните. Не мога да оспоря суровата ѝ логика, а и няма къде другаде да отида. Стражата е строена, а Ричард седи на сивия си кон отстрани. Лицето му е зачервено, той трепери от гняв заради забавянето, ръката му е свита в юмрук върху ръкохватката на сабята му.

Тя го гледа с безразличие, сякаш той е намусен паж, чийто гняв не я интересува.

— Вече съм готова. Можете да яздите начело, вдовстващата принцеса ще язди до мен. Вашите стражи ще се движат зад нас. Не желая да ме притесняват.

Той кимва кратко. Тя се качва на коня си и те отвеждат моя до стъпалото за качване. Качвам се и една от възрастните монахини оправя взетата ми назаем бяла рокля, така че да се спуска от двете страни на коня, покривайки износените ми ботуши. Тя вдига поглед към мен.

— Желая ви щастие, принцесо — казва. — Сбогом, успех и благополучен край на пътуването ви. Бог да ви благослови, бедно създание — още почти дете в един суров свят.

Добротата ѝ е толкова неочаквана, толкова изненадваща, че очите ми се наливат със сълзи и трябва да примигна и да ги пропъдя, за да мога да виждам.

— Потегляйте! — нарежда рязко Ричард Глостърски. Стражите се подреждат пред кралицата, зад нея и от двете ѝ страни, а когато тя се опитва да възрази, Робърт Бракънбъри се навежда, издърпва поводите от ръцете ѝ и повежда коня ѝ. Те минават с тропот под арката. Хващам поводите и сритвам коня си, за да се присъединя към нея, но Ричард извърта едрия си боен кон, заставайки между кавалкадата на кралицата и мен, навежда се и слага облечената си в ръкавица ръка върху поводите ми.

— Какво има?

— Вие няма да тръгнете с нея.

Тя се обръща да погледне назад. Стражите са се подредили плътно около нея и не мога да чуя гласа ѝ, но виждам, че ме вика по име. Издърпвам поводите си от Ричард и казвам:

— Пусни ме, Ричард. Не ставай глупав, трябва да отида с нея. Тя ми заповяда.

— Не, не трябва — възразява ми той. — Тя е пленница, но вие не сте. Тя отива в Тауър, но вие не. Съпругът ви е мъртъв; вие вече не принадлежите към династията Ланкастър. Отново сте Невил. Можете да избирате.

— Ан! — чувам я да крещи към мен. — Идвай веднага!

Ръкомахам към нея, показвайки ѝ със знаци Ричард, който държи поводите ми. Тя се опитва да спре коня си, но стражите застават плътно около нея и я принуждават да продължи: облак от прах се вдига на леки вълни изпод копитата на конете им, докато я тласкат напред, надолу по пътя за Лондон, далече от мен.

— Трябва да отида, аз съм нейна снаха — казвам настойчиво. — Заклех ѝ се във вярност, в нейна власт съм.

— Тя отива в Тауър — казва той простичко. — Да се присъедини към спящия си съпруг. Животът ѝ свърши, каузата ѝ е изгубена, нейният син и наследник е мъртъв.

Поклащам глава. Твърде много неща се случиха твърде бързо.

— Как умря той?

— Това няма значение. Онова, което има значение, е какво ще стане с вас сега.

Поглеждам го, чувствам се лишена от всякаква воля.

— Ричард, загубена съм.

Той дори не отговаря. Днес е видял такива ужаси, че моите сълзи не означават нищо.

— Казваш, че не мога да отида с кралицата?

— Не.

— Мога ли да отида при майка си?

— Не. Така или иначе, тя ще бъде съдена за държавна измяна.

— Мога ли да остана тук?

— Не.

— Тогава какво мога да направя?

Той се усмихва, сякаш най-после съм осъзнала, че трябва да се допитам до него, не съм свободна. Аз съм пионката във владение на друг играч. Започнала е нова игра и сега той ще направи ход.

— Ще ви заведе при сестра ви, Изабел.

[1] Верността ме обвързва (фр.) — Б.р. ↑

Устър, май 1471

Разбира се, сега Изабел е победителката. Изабел е от династията Йорк, вярната съпруга на най-красивия от братята Йорк. Изабел е съпруга на победителя от Барнет, от Тюксбъри. Съпругът на Изабел е следващият в реда на престолонаследничество след невръстния син на Едуард, само ударите на две сърца го делят от величието. Ако Едуард умре, слагайки край на боевете, ако синът на Едуард умре — а дори сега кралицата и децата ѝ са обсадени в Тауър от верните поддръжници на Ланкастър — тогава Джордж ще стане крал на Англия, а Изабел ще осъществи амбициите на баща ми и собствената си предопределена съдба. Тогава, предполагам, баща ми няма да е загинал напразно. Ще е поставил една от дъщерите си на престола на Англия. Няма да бъда аз; ще бъде Изабел. Но той не би имал нищо против. Той никога не е имал предпочитания коя от нас ще седне на престола, стига да е момиче от рода Уорик.

Изабел ме приема в личните си покои с три придворни дами. Не познавам никоя от тях. Сякаш се срещам с непозната при обстоятелства, порождащи неловкост. Влизам и правя реверанс; тя накланя глава.

— Из.

Оглушала е от величие. Само ме гледа.

— Из — казвам по-настойчиво.

— Как можа да го направиш? — пита тя. — Как можа да дойдеш с нея и да бъдеш част от това нахлуване? Как можа, Ан? Неминуемо беше да се провалиш и да се изправиш пред позор или смърт.

За миг ме обзема ужас и аз се взирам в нея така, сякаш говори на фламандски. После поглеждам дамите, насядали около нея, които слушат жадно думите ѝ, и осъзнавам, че говорим, за да доставим задоволство на династията Йорк; представляваме живо олицетворение на разкаянието и лоялността. Тя играе Лоялността; на мен е отредена ролята на Разкаянието.

— Почитаема сестро, нямах избор — казвам тихо. — Баща ми нареди да се омъжа за сина на Маргарет Анжуйска, а тя нареди да ги придружа. Помните, че не се стремях към този брак, такава беше бащината ми повеля. Щом стъпихме на суша в Англия, помолих веднага да се присъединя към майка си. Има свидетели за това.

Помислих си, че споменаването на майка ни, скърбяща в свято убежище, ще смекчи сърцето на Изабел; но се оказва, че съм подбрала погрешните думи. Лицето ѝ веднага потъмнява.

— Майка ни ще бъде съдена за държавна измяна. Ще изгуби имотите и състоянието си. Знаела е за заговора срещу крал Едуард, а не е направила нищо, за да го предупреди. Тя е предателка — заявява Изабел.

Ако майка ми изгуби имотите си, тогава Изабел и аз ще изгубим наследството си. Всичко, което баща ми притежаваше, е било изгубено на бойното поле. Останало ни е единствено състоянието, което е приемано за собственост на майка ми. Не е възможно Изабел да иска да захвърли това: това означава да превърне себе си в беднячка. Стрелвам я с тревожен поглед.

— Майка ми не се е провинила в нищо, освен в покорство към съпруга си — казвам.

Изи ми се намръщва.

— Баща ни измени на своя крал и своя приятел. Майка ни носи същата вина. Ще се оставим на милостта и мъдростта на Едуард. Бог да пази краля!

— Бог да пази краля! — повтарям.

Изабел махва на жените да ни оставят и ми прави знак да дойда и да седна до нея. Отпускам се в ниско столче и я чакам да ми каже какво трябва да правя, какво има предвид с всичко това. Толкова съм уморена и съм толкова смазана от поражението, че ми се иска да можех да положа глава в скута ѝ, както правех някога, и да я оставя да ме люлее, докато заспя.

— Из — казвам нещастно. — Толкова съм уморена. Какво трябва да правим сега?

— Не можем да направим нищо за майка ни — казва тя тихо. — Тя направи избора си. Ще остане в абатството до края на живота си, сега, когато се зазида там.

— Зазидала се е?

— Не ставай глупава. Нямам предвид, че наистина е зазидана. Искам да кажа, че е избрала да живее там и е потърсила убежище. Не може просто да излезе сега, когато битките приключиха, и да очаква всичко да продължи както обикновено.

— А ние?

— Джордж е любим брат на краля, син на династията Йорк. Сражава се на правилната страна в последните две битки. С мен всичко ще бъде наред.

— Ами аз?

— Ти ще живееш с нас. Тихо и кротко, като за начало, докато целият шум заради принца на Ланкастър и битката отmine. Ще бъдеш моя почетна дама.

Отбелязвам как сега съм принизена дотолкова, че за мен е облекчение да служа на сестра си, а тя принадлежи към династията Йорк.

— О, значи сега ще трябва да ти служа — казвам.

— Да — казва тя кратко. — Разбира се.

— Разказаха ли ти за битката при Барнет? В която е загинал татко?

Тя свива рамене.

— Всъщност не. Не попитах. Той е мъртъв, нали? Има ли значение как?

— Как?

Тя ме поглежда и изражението ѝ омеква, сякаш под тази закоравяла от битки млада жена се крие сестрата, която още ме обича.

— Знаеш ли какво е направил?

Поклащам глава.

— Говори се, че искал войниците да знаят, че няма да избяга и да ги изостави. Войниците, обикновените мъже, знаят, че лордовете карат конярите си да държат конете им зад бойните линии, та ако губят, да поръчат да им доведат конете и да избягат. Всеки знае това. Оставят пехотинците да загинат, а те си тръгват на конете си.

Кимвам.

— Татко казал, че е готов да посрещне смъртта с тях. Можели да му вярват, че ще поеме риска, който поемат те. Поръчал да доведат красивия му боен кон...

— Нима Миднайт?

— Да, Миднайт, който беше толкова красив и храбър, когато той обичаше толкова много, който го бе носил на гърба си толкова често в толкова много битки. И пред всички мъже, пред всички обикновени войници, които никога нямало да успеят да избягат, ако бъдат победени, измъкнал големия си боен меч и го забил във вярното сърце на Миднайт. Конят се свлякъл на колене и баща ни му държал главата, докато умираше. Миднайт умрял, положил едрата си черна глава в ръцете на татко. Татко го галел по муцуната, докато затварял черните му очи.

Ужасена съм.

— Направил е това?

— Той обичаше Миднайт. Направил го, за да им покаже, че това е битка до смърт — за всички тях. Положил главата на Миднайт на земята, изправил се и казал на мъжете: „Сега съм като вас, пехотинец като вас. Не мога да избягам в галоп като вероломен лорд. Тук съм, за да се бия до смърт.“

— А после?

— После се сражавал до смърт — сълзите се леят като порой по лицето й, и тя не ги избърсва. — Знаели, че той ще се бие до смърт. Не искал никой да избяга. Искал това да бъде последната битка. Искал това да бъде последната битка във войните на братовчедите за Англия.

Скривам лице в ръцете си.

— Из — от онзи ужасен ден в морето всичко се обърка за нас.

Тя не ме докосва, не обвива с ръка раменете ми, нито посяга към подгизналите ми от сълзи пръсти.

— Свършено е — изрича. Изважда кърпичка от ръкава си и подсушава очите си, сгъва я и я прибира обратно. Примирила се е със скръбта, с нашето поражение. — Всичко свърши. Сражавахме се срещу династията Йорк, а винаги е било сигурно, че те ще победят. Те имат пред себе си Едуард, а зад него — силата на магията, непобедими са. Сега аз принадлежа към династията Йорк, и ще ги видя да управляват Англия завинаги. Ти, като дама от моето домакинство, също ще бъдеш вярна на Йорк.

Притискам с ръце устата си и шепна изплашено така, че да ме чуе само тя:

— Убедена ли си, че са победили чрез магия?

— Вятърът, който едва не ме удави и уби бебето ми, беше изпратен от вещица — казва тя, гласът ѝ е толкова нисък, че трябва да се наклоня до нея, докосвайки бузата ѝ, за да чуя думите ѝ. — Същият омагьосан вятър вилня цяла пролет и ни задържа в пристанището, но отвя Едуард до Англия. По време на битката при Барнет войските на Едуард бяха скрити от гъста мъгла, която се кълбеше около тях, само около тях, докато се промъкваха напред. Армията на баща ни беше на планински хребет, ясно видима; *онази* жена бе сторила магия, за да скрие войските на Йорк. Не е възможно да победим Едуард, докато има нея на своя страна.

Поколебавам се.

— Баща ни загина, сражавайки се с тях. Пожертва Миднайт, за да се бие с тях.

— Не мога да мисля за него сега — казва тя. — Трябва да го забравя.

— Аз няма — казвам, почти шепнешком. — Аз няма никога да го забравя. Нито него, нито Миднайт.

Тя свива рамене, сякаш това няма голямо значение, изправя се на крака и пригласява роклята върху стройните си хълбоци, нагласявайки златния си колан.

— Трябва да се представиш на краля — казва тя.

— Така ли?

Изведнъж ме обзема страх.

— Да. Аз трябва да те заведа. Гледай да не кажеш нещо погрешно. Не прави глупости — тя ме оглежда със суров, критичен поглед. — Не плачи. Не отговаряй рязко. Опитай се да се държиш като принцеса, макар да не си.

Преди да успея да изрека и дума повече, тя прави знак на дамите си и излиза начело от покоите си. Следвам я, а трите почетни дами се подреждат зад мен. Много внимавам да не настъпя роклята ѝ, докато тя върви начело през замъка до покоите на краля. Шлейфът ѝ се хлъзга надолу по стълбите, влачи се през благоуханните тръстики по пода на голямата зала. Следвам го, както котенце следва чиле вълнена прежда; сляпо, като глупачка.

Очакват ни. Вратите се разтварят със замах и аз виждам Едуард — висок, рус и красив, седнал зад маса с разтворени по нея книжа. Не прилича на човек, който току-що е водил кървава битка, убил е

настойника си, а после е повел отчаян форсиран марш към друга битка до смърт. Изглежда изпълнен с живот, неуморим. Когато вратите се отварят, той вдига поглед, вижда ни и се усмихва със сърдечната си лъчезарна усмивка, сякаш всички още сме приятели, сякаш ние все още сме малките дъщери на неговия най-голям приятел и ментор. Сякаш още го обожаваме като най-великолепния по-голям брат, когото едно момиче може да има.

— А, лейди Ан — казва той, надига се от мястото си, заобикаля масата и ми подава ръка.

Отпускам се в дълбок реверанс, а той ме повдига и ме целува по двете бузи — първо по едната, а после по другата.

— Сестра ми моли да я извините — казва Изабел, с глас, преливащ от искреност. — Тя е съвсем млада, няма още петнайсет години, ваша светлост, и се е покорявала на майка ни, която се провини в погрешна преценка, и е трябвало да се подчини на баща си, който ви предаде. Но аз ще я взема под своите грижи и тя ще бъде вярна на вас и рода ви.

Той ме поглежда. Красив е като рицар от книга с приказки.

— Знаете, че Маргарет Анжуйска е победена и никога повече няма да потегли в поход срещу мен?

Кимвам.

— И че нейната кауза беше напълно неоснователна?

Усещам, че Изабел трепва от страх, без да я гледам.

— Вече зная това — изричам внимателно.

Едуард се изсмива остро.

— Това ми е съвсем достатъчно — казва той непринудено. — Заклевате ли се да ме приемете като свой крал и повелител и да подкрепите правото на моя син и наследник, принц Едуард, да наследи престола?

Затварям за кратко очи, чула името на съпруга си, при споменаването на мястото на съпруга ми.

— Да — казвам. Не зная какво друго мога да кажа.

— Закълнете се във вярност — казва той тихо.

Изабел ме побутва по рамото и аз коленича пред него, който ми беше като брат, после — крал, след това — враг. Наблюдавам го да видя дали ще направи знак, че трябва да целуна ботуша му. Питам се

колко ниско ще трябва да падна. Събирам длани в молитвен жест, а Едуард поставя ръцете си от двете им страни. Ръцете му са топли.

— Прощавам ви и ви помилвам — казва Едуард бодро. — Ще живеете със сестра си и тя и аз ще ви уредим брак, когато първата година на вдовството ви приключи.

— Майка ми... — подемам.

Изабел прави леко движение, сякаш за да ме спре. Но Едуард вдига ръка за тишина, със сурово лице.

— Майка ви предаде своето положение и своя крал — казва той.
— За мен тя все едно е мъртва.

— И за мен — изрича припряно Изабел, изменницата.

Тауър, Лондон, 21 май 1471

Това е поредната жива картина, разигравана от династията Йорк пред гражданите на Лондон. Кралицата на Англия, Елизабет Удвил, стои на голяма дървена сцена, която са построили пред двора на Бялата кула, с трите си дъщери до себе си, невръстният ѝ син, в дрешка от златен бродат, е прегърнат нежно от баба си: провъзгласената за вещица Жакета. Изабел стои до кралицата, аз стоя до Изабел. Братът на кралицата, Антъни Удвил, който сега е наследил бащината си титла и е лорд Ривърс, който спаси сестра си, когато беше обсадена в Тауър, и победи останките от войските на Ланкастър, стои начело на личната си гвардия, строена в подножието на стъпалата. Личната гвардия на кралицата е от другата страна. Зад перила в синьо и тъмномораво, цветовете на Йорк, жителите на Лондон очакват зрелището, сякаш са дошли да гледат турнир и са изпълнени с радостно нетърпение той да започне.

Големите порти в стената на Тауър се отварят със скърцане, подвижният мост се спуска над крепостния ров с тежък, глух звук, и се появява Едуард, възседнал красивия си кестеняв боен кон, в лъскави доспехи с тесен златен обръч върху шлема, начело на своите лордове, братята му яздят от двете му страни, гвардията върви зад него. Тръбите изсвирват, знамената на Йорк се дилпят на вятъра, който появява от реката, показвайки избродираната бяла роза на Йорк и техния герб с лъчистото слънце: трите слънца заедно, които олицетворяват тримата отново сплотени синове на Йорк. Зад победоносните момчета на Йорк идва носилка с драперии от сребърен бродат, теглена от бели мулета, с вързани назад завеси, за да могат всички да видят, седнала вътре, бившата кралица, моята свекърва, Маргарет Анжуйска, в бяла рокля, с напълно безизразно лице.

Гледам в краката си, към развяващите се знамена с лъчистото слънце, навсякъде, но не и към нея, от страх да не срещна студеният ѝ и изпълнени с ярост очи. Едуард слиза, предава бойния си кон на своя

оръженосец, и се качва по стъпалата на Тауър. Кралица Елизабет идва към него и той улавя двете ѝ ръце и целува усмихнатата ѝ уста. Жакета пристъпва напред, а после се разнасят гръмки аплодисменти, когато той взема своя малък син и наследник, обръща се към тълпата и го представя. Това ще бъде Едуард, принц на Уелс, следващият крал на Англия, Уелският принц Едуард, бебето, което ще заеме мястото на мъртвия принц на Ланкастър, когото нито майка му, нито аз видяхме погребан. Това бебе ще бъде крал, съпругата му ще бъде кралица. Не аз, не Изабел.

— Усмихвай се — напомня ми Изабел тихо, и аз веднага се усмихвам и притискам ръце една в друга, сякаш също аплодирам триумфа на Йорк, толкова развълнувана, че едва мога да говоря.

Едуард подава невръстния си син на съпругата си и слиза надолу по стъпалата към мястото, където е спряла носилката. Виждам най-голямата принцеса, малката Елизабет, само на пет години, да се притиска към майка си и да стиска в шепя роклята ѝ за по-сигурно. Кралицата нежно полага длан върху рамото на дъщеря си. Малкото момиче сигурно още от люлката е преследвано от разкази за Маргарет Анжуйска, точно като мен; а сега жената, от която толкова се бояхме, е пленена и затворена. Победителят Едуард я хваща за ръката, за да ѝ помогне да слезе от носилката си, и я повежда нагоре по широките дървени стъпала към сцената, където я обръща, сякаш тя е пленено животно, доведено да се присъедини към сбирката от диви зверове в Тауър. Тя застава с лице към тълпата и хората изкрещават тържествуващо, когато виждат вълчицата най-сетне пленена.

Лицето ѝ е непроницаемо, когато поглежда над главите им към синьото майско небе, сякаш не може да ги чуе, сякаш нищо, което могат да извикат, не би могло да означава нищо за нея. Застанала пред тях, тя е кралица до мозъка на костите си. Не мога да не ѝ се възхитя. Тя ме научи, че борбата за трона може да ти отнеме всичко, може да отнеме всичко на врага ти. Но си струва. Дори сега предполагам, че съжaliaва единствено за загубата; тя никога няма да съжaliaва, че се е борила, и ще продължи да се бори. Тя се усмихва леко на поражението си. Ръката ѝ, която Едуард държи твърдо, не потрепва, дори воалът на високата ѝ диадема не потрепва на вятъра. Тя е кралица, сякаш издялана от лед.

Той я оставя да постои там, за да могат всички да видят, че я държи в плен, докато в тълпата бащи вдигат на ръце синовете си, за да видят, че династията Ланкастър е сведена до това: една безсилна жена на стъпалата на Тауър, и един спящ крал, скрит вътре, в покоите си, като стар прилеп. После Едуард свежда глава, както подобава на благороден рицар, побутва леко Маргарет Анжуйска към входната врата на Бялата кула и ѝ прави знак, че може да влезе, за да се присъедини към съпруга си в тъмницата.

Тя пристъпва към вратата, а после спира. Оглежда ни, а след това, сякаш обзета от внезапно вдъхновение, минава бавно покрай нас, поглеждайки всеки. Оглежда кралицата и нейните дъщери, и дамите ѝ, сякаш сме строена пред нея почетна стража. Това е блестящо изпълнена, обмислена обида от напълно победената към нейните победители. Малката принцеса Елизабет се отдръпва уплашено зад полите на майка си, за да скрие лице от непоколебимия поглед на пленницата с бледото лице. Маргарет премества поглед от мен към Изабел и кимва леко, сякаш разбира, че сега аз ще бъда разиграна в нова игра, от нов играч. Присвива очи при мисълта как ще бъда купена и продадена отново. Почти се усмихва, когато осъзнава, че нейното поражение ме е лишило от всякаква стойност; аз съм повредена стока, унищожена стока. Не може да скрие колко е развеселена при тази мисъл.

А после, ужасяващо бавно, тя обръща поглед към Жакета, майката на кралицата, вещицата, чийто вятър разруши надеждите ни, като ни задържа в пристанището през всичките онези дълги дни, чародейката, чиято мъгла скри армията на Йорк при Барнет, магьосницата, която помогна при раждането на внука си, когато се криеха с дъщеря си в свято убежище, и излязоха като победителки.

Задържам дъха си, напрягайки се да чуя какво ще каже Маргарет на най-скъпата приятелка, която е имала, която я изостави по време на битката при Тоутън и не я е виждала повече до този момент, мига на пълното ѝ поражение; чиято дъщеря се омъжи за врага и премина на другата страна, и която сега е враг на Маргарет и става свидетелка на позора ѝ.

Двете жени се поглеждат и в лицата и на двете се мярва нещо от момичетата, каквито са били. Лека усмивка стопля лицето на Маргарет, а очите на Жакета са изпълнени с обич. Сякаш годините не

са нищо повече от мъглите на Барнет или снеговете при Тоутън; отишли са си, трудно е да се повярва, че някога ги е имало. Маргарет протяга ръка, не за да докосне приятелката си, а да направи жест, таен споделен жест, и, докато гледаме, Жакета повтаря движението. Приковали очи една върху друга, и двете вдигат показалец и описват кръг във въздуха — това е единственото, което правят. После се усмихват една на друга, сякаш самият живот е шега, прищявка, която не означава нищо и една мъдра жена може да ѝ се присмее; после, без нито дума повече, Маргарет влиза безмълвно в мрака на Тауър.

— Какво беше това? — възкликва Изабел.

— Беше знакът за колелото на съдбата — прошепвам. — Колелото на съдбата, което постави Маргарет Анжуйска на престола на Англия, като наследница на кралствата на Европа, а после я свали до тук. Жакета я предупреди отдавна за това — те знаеха. Двете знаеха отдавна, че съдбата те издига до величието и те сваля до бедите, и не можеш да направиш нищо друго, освен да го понесеш.

Същата нощ братята Йорк, действащи в съгласие като един-единствен мрачен убиец, отиват в покоите на спящия крал и притискат възглавница към лицето му, слагайки край на династията Ланкастър и допускаяки в собствения си дом вероломство и смърт, каквито сеят на бойното поле. Докато съпругата му и невинният му син спяха под същия покрив, Едуард наредил смъртта на един крал на Англия в стая наблизо. Никой от нас не разбра, че го е сторил, до сутринта, когато се събудихме и чухме вестта, че клетият крал Хенри е мъртъв — починал от скръб, така каза Едуард.

Не е нужно да бъда гадателка, за да предскажа, че никой вече няма да спи спокойно под покрива на краля след тази нощ. Така вече ще се води войната за короната на Англия. Това е битка до смърт, както е знаел баща ми, когато Миднайт се е свлякъл на колене и положил черната си глава на полето в Барнет. Династията Йорк е безпощадна и носи смърт, не зачита нито положение, нито личности; добре ще е двете с Изабел да запомним това.

Л'Ербер, Лондон, есента на 1471

Служа като почетна дама на сестра си в къщата, която принадлежеше на баща ми, а сега премина, заедно с цялото му състояние, във владение на зет ми Джордж. В домакинството ѝ, ми се оказват всички почести, благодарение на роднинството ми с нея. От мен все още не се очаква да служа при кралицата на Англия, тъй като още съм в траур, но когато отmine тази мрачна есен, когато започнат коледните празници и после дойде пролетта, ще трябва да отида в двора, да служа и на кралицата, и на сестра си, а кралят ще ми уреди женитба. Титлата на покойния ми съпруг е дадена на сина, родил се на кралицата, когато тя се криеше в свято убежище. Той е Едуард, Уелски принц, точно както моят Едуард, принц на Уелс. Изгубих съпруга си, изгубих и името си.

Спомням си как, когато бях малко момиче, баща ми каза, че кралицата е поискала Изабел и мен за почетни дами, и че той ѝ беше отказал, защото бяхме твърде високопоставени за нейния двор, и прегръщам гордостта му и я притискам до себе си, като горящ въглен в грейка.

Нямам голямо основание за гордост. Чувствам, че падам все по-ниско и нямам закрилник. Нямам нито състояние, нито сродници, нито изтъкнато име. Баща ми загина като предател, майка ми е почти затворничка. Никой мъж няма да ме поиска за съпруга, която да продължи рода му. Никой не може да бъде сигурен, че мога да го даря със синове, защото майка ми имаше само две момичета, а аз не заченах по време на краткия си брак с принца. Мисля, че веднага щом траурът ми приключи, крал Едуард ще дари на някой рицар малък дял от земите на баща ми, и заедно с него — ръката ми, като отплата за някое позорно дело на бойното поле, и аз ще бъда отпратена в провинцията да отглеждам кокошки и овце, и да раждам деца, ако съм способна на това.

Знам, че баща ми не би искал такава съдба за мен. Той и майка ми събраха състояние за нас двете, за своите скъпоценни дъщери. Изабел и аз бяхме най-богатите наследнички в Англия, а сега аз нямам нищо. Състоянието на баща ми ще бъде дадено на Джордж, а състоянието на майка ни ще ни бъде отнето без някоя от нас да произнесе дори дума на протест. Изабел позволява да наричат майка ми „изменница“ и да конфискуват състоянието ѝ, така че и двете сме без пукнат грош.

Най-накрая я питам защо.

Тя се изсвива в лицето ми. Стои пред голям гоблен, завързан здраво за тъкачен стан, втъкавайки сама последните златни нишки, а дамите ѝ се възхищават на шарките. Тъкачите ще дойдат по-късно да довършат работата и да отрежат конците, Изабел се преструва, че работи, с тази безценна златна нишка на совалката си. Сега, като херцогиня от прочутата с изискаността си династия Йорк, тя е станала познавачка.

— Очевидно е — казва тя. — Очевидно.

— Не и за мен — отвръщам въздържано. — За мен не е очевидно.

Тя внимателно прокарва совалката през гоблена, и една от дамите притиска нишката с гребена вместо нея. Всички отстъпват назад и се възхищават на резултата. Стисвам раздражено зъби.

— За мен не е очевидна причината да оставяш майка ми в абатството Болийо и да позволяваш кралят да заграби състоянието ѝ. Защо не поискаш от него да го подели между двете ни, щом трябва да ѝ бъде отнето? Защо не подадеш прошение до краля да ни върне поне някои от земите на татко? Как е възможно да не може да задържим поне замъка Уорик, нашия дом? В замъка Уорик от паметивека са живели хора от рода Невил. Защо позволяваш Джордж да получи всичко? Ако ти не отправиш молба към краля, тогава аз ще го сторя. Не могат да ни оставят без нищо.

Тя подава совалката и конеца на една от дамите си, хваща ме под ръка и ме отвежда встрани, за да не може никой да чуе тихите ѝ думи.

— Няма да отправяш молба към краля за нищо; всичко е уредено. Майка ни непрекъснато пише на него и на всички дами от кралската фамилия, но това не променя нещата. Всичко е било уговорено.

— Какво е било уговорено?

Тя се поколебава.

— Богатството на баща ни отива в ръцете на краля, тъй като баща ни е бил осъден за измяна.

Отварям уста да възразя.

— Не е бил осъден...

Но тя ме ощипва по ръката.

— Щеше да бъде. Загина като предател, това не променя нищо. Кралят дари всичко на Джордж. А богатството на майка ни й е отнето.

— Защо? Тя не е съдена за измяна. Дори не беше обвинена.

— Състоянието й ще бъде предадено на наследника й. На мен.

Изминава един миг, докато осъзная чутото.

— Но какво ще стане с мен? Аз също съм наследница на това състояние заедно с теб. Трябва да си поделим всичко.

— Ще ти дам зестра, когато се омъжиш, от моето състояние.

Поглеждам Изабел, която извърща поглед от прозореца и отново поглежда нервно към мен.

— Трябва да помниш, че си била съпруга на претендент за трона. Трябва да бъдеш наказана.

— Но ти ли си тази, която ме наказва?

Тя поклаща глава.

— Династията Йорк. Аз съм само херцогиня от династията.

Лукавата й усмивчица ми напомня, че тя е на печелившата страна, докато аз съм обвързана чрез брак с губещите.

— Не можеш да вземеш всичко и да ме оставиш без нищо!

Тя свива рамене. Явно може. Отдръпвам се от нея.

— Изабел, ако сториш това, не си ми сестра!

Тя отново хваща ръката ми.

— Разбира се, че съм; и ще се погрижа да сключиш прекрасен брак.

— Не искам прекрасен брак, искам собственото си наследство. Искam земите, които баща ми щеше да ми даде. Искam състоянието, което майка ми е предвидила за мен.

— Ако не искаш да се омъжваш, тогава има и друг начин...

Тя се поколебава. Чакам.

— Джордж казва, че може да ти издейства разрешение да постъпиш в манастир. Можеш да се присъединиш към майка ни, ако

искаш, в абатството Болийо.

Впервам поглед в нея.

— Готова си да държиш майка ни затворена до края на живота ѝ, а после да затвориш и мен заедно с нея?

— Джордж казва...

— Не искам да знам какво казва Джордж. Джордж казва каквото кралят му нареди да каже, а кралят казва, каквото му нареди Елизабет Удвил! Хората от династията Йорк са наши врагове, а ти застана на тяхна страна и стана също като тях!

В миг тя ме притегля по-близо и силно затиска устата ми с пръсти.

— Млъкни! Не говори така за тях! Никога!

Без да мисля, захапвам леко ръката ѝ, а тя надава вой от болка, дръпва се назад и ме удря силно през лицето. При удара изкрещявам и я отблъсвам назад. Тя се олюлява към стената и двете се поглеждаме гневно. Внезапно си давам сметка за зашеметеното мълчание в стаята и изпълнените със задоволство погледи на почетните дами. Изабел се вира в мен, с почервенели от гняв бузи. Чувствам как собственият ми гняв се оттича. Смутено вдигам богато украсената ѝ диадема от пода и ѝ я подавам. Изабел пригладва роклята си и взема диадемата си. Не ме поглежда изобщо.

— Върви си в стаята — изсъсква тя.

— Из...

— Върви си в стаята и се помоли на светата Дева за напътствия. Мисля, че сигурно си полудяла, след като хапеш като бясно куче. Не си подходяща да бъдеш в моята компания, не си годна за компанията на дами. Ти си едно глупаво дете, лошо дете, не можеш вече да се появяваш в моята компания.

Отивам си в стаята, но не се моля. Измъквам дрехите си и ги прибирам в един вързоп. Отивам до раклата си и си преброявам парите. Ще избягам от Изабел и глупавия ѝ съпруг и никой от тях няма никога да ми казва какво да правя или да не правя, никога повече. Опаковам багажа си с трескава бързина. Бях принцеса. Бях снаха на кралицата вълчица. Нима ще позволя на сестра си да ме превърне в бедно момиче, зависимо от нея и съпруга ѝ за зестрата си, зависеща от новия си съпруг, за да имам покрив над главата? Аз съм Ан Невил от рода Уорик — нима ще се превърна в нищожество?

Държа в ръка вързопата си, а пътното наметало е загърнато около раменете ми, промъквам се до вратата и се вслушвам. Откъм голямата зала се носи шумът на обичайната суетня, докато приготвят помещението за вечеря. Чувам как момчето, което се грижи за огъня, внася пъновете и изнася пепелта, и тракането, докато поставят с трясък подпорите и слагат плотовете на масите върху тях, после лекото скърцане на дървените крака по пода, докато влачат пейките, подпрени от страни до стените на стаята. Мога да се промъкна край всички и да изляза през вратата, преди някой да забележи, че ме няма.

За миг оставам неподвижна на прага, с блъскащо като чук сърце, готова да побягна. А после се поколебавам. Не отивам никъде. Решителността и възбудата ми пресъхват. Затварям вратата и се връщам в стаята си. Сядам на крайчеца на леглото си. Нямам къде да отида. Ако тръгна към майка си, това е дълго пътуване, през половин Англия, а не знам пътя и нямам охрана, а после, в края на пътуването, ме очаква манастир и със сигурност — пленничество. Въпреки красивата си усмивка и лесно раздаваните помилвания, крал Едуард просто ще ме затвори под ключ заедно с нея и ще сметне това за добре разрешен дребен проблем. Ако отида в замъка Уорик, старите слуги на баща ми може и да ме посрещнат с обич и преданост, но доколкото ми е известно, Джордж вече е настанил нов обитател на мястото на баща ми, и който и да е той, просто ще ме арестува и ще ме върне на Изабел и Джордж, или дори нещо по-лошо — ще притисне възглавница върху лицето ми, докато спя.

Осъзнавам, че макар да не съм затворена като своята свекърва Маргарет Анжуйска в Тауър, нито като майка ми в абатството Болийо, също като тях не съм свободна. Без пари, за да наема охрана, и без изтъкнато име, което да всява респект, не мога да изляза пред света. Ако искам да се махна, трябва да намеря някой, който да се съгласи да ми даде стражи, и да се преборя за парите си. Нужен ми е съюзник, човек, разполагащ с пари и свита от бойци.

Пускам вързопата си, сядам с кръстосани крака на леглото и отпускам брадичка в ръцете си. Мразя Изабел, задето допуска това — задето е уговорила това зад гърба ми. Тя ме унизи много — това е по-лошо от поражението при Тюксбъри. Там имаше битка на открито поле, и аз бях сред многото победени. Тук съм сама. Срещу мен е

родната ми сестра, и само аз страдам. Тя им позволи да ме превърнат в нищожество, и аз никога няма да ѝ го простя.

Дворецът Уестминстър, Лондон, Коледа 1471

Изабел и Джордж са редом с краля и неговата кралица по време на тяхното триумфално коледно празненство — отново в красивия си дворец, спокойни и щастливи сред приятелите и съюзниците си, олицетворение на красотата, на рицарското благородство, на кралското изящество. Страната никога не е виждала подобно нещо, никога преди. Гражданите на Лондон не могат да говорят за нищо друго, освен за елегантността и разточителството на този възстановен кралски двор. Кралят харчи новопридобитото си състояние за красиви дрехи за кралицата и на красивите си дъщери — принцеси; всяка пристигнала от Бургундия нова мода се възприема незабавно от кралската фамилия — от вирнатите нагоре носове на обувките до пищните цветове на пелерините им. Кралица Елизабет блести, обсипана със скъпоценни камъни на всяка богата вечеря, поднасят им храната в златни съдове. Всеки ден властта им се чества по различен начин. Има музика и танци, турнири и излети с лодки по студената река. Има балове с маски и угощения.

Братът на кралицата Антъни Удвил, лорд Ривърс, организира спорове между учени, в които теолози, тълкуващи Библията, спорят с преводачи на арабски текстове. Кралят влиза предрешен в стаята на дамите и сред множество писъци и престорен ужас ги пленява като пират, отмъква накитите от ръцете и шиите им, и ги заменя с изящни подаръци. Кралицата, със сина си на ръце и майка си до себе си, с дъщерите си в своята свита, се смее от облекчение през всеки ден на коледните празненства.

Не че аз виждам нещо от това. Аз съм все още част от домакинството на Изабел и Джордж, живея в двореца Уестминстър, който прилича на шумно и разхвърляно село, но не ме викат на вечеря, както би трябвало да постъпят с дъщеря на някога велик благородник и вдовстваща принцеса. Държат ме далече от погледите на хората като вдовицата на неуспял претендент, дъщеря на предател. Имам стаи в

двореца с изглед към реката, близо до градините, и по времето за обяд и вечеря ми носят храната в стаята. Ходя в кралския параклис два пъти на ден и седя зад Изабел, със сведена в знак на покаяние глава, но не говоря с кралицата, нито с краля. Когато минават покрай мен, се снисавам в реверанс и никой от тях изобщо не ме забелязва.

Майка ми все още е затворена в абатството Болийо. Вече никой не се преструва, че тя е в свято убежище, че е потърсила уединен живот. Всички дават съвсем ясно да се разбере, че тя е задържана като затворничка и че кралят никога няма да я освободи. Свекърва ми е затворена в Тауър, в стаите, които принадлежаха на мъртвия ѝ съпруг. Казват, че тя се моли всеки ден за него, и постоянно — за душата на сина си. Знам колко опечалена се чувства, а аз дори не го обичах. Що се отнася до мен — последната жена, оцеляла след опита за свалянето на Едуард от престола — аз съм държана в този сумрачен свят от родната си сестра, аз съм нейна затворничка и нейна повереница. Историята, измислена за пред хората, е че Джордж и Изабел се грижат за мен, измъкнали са ме от бойното поле, изпълняват ролята на мои настойници, и аз живея спокойно и удобно със семейството си. Помагат ми да се съвзема от ужаса на битката, от изпитанието на заключения под принуда брак и вдовството. Истината, както всички тайно знаят, е че те са мои тъмничари, точно както стражите в Тауър държат свекърва ми, а братята миряни в Болийо охраняват майка ми.

И трите сме затворнички, и трите сме без приятели, пари или надежда. Майка ми ми пише и настоява да говоря със сестра си, с Джордж, със самия крал. Отговарям ѝ кратко, че никой никога не разговаря с мен, освен за да ми даде заповеди, и че тя ще трябва да се освободи сама, че не е бивало да си навлича това затваряне.

Но аз съм на петнайсет години — не мога да не се надявам. През някои следобеди лежа на леглото си и сънувам, че съпругът ми, принцът, не е загинал, а се е спасил от битката и ще дойде за мен ето сега — ще се покатери през прозореца и ще се изсмее на зашеметеното ми лице, и ще ми каже, че има прекрасен план, че отвън чака армия, която ще сваля от власт Едуард, и аз ще бъда кралица на Англия, както искаше баща ми. Понякога си представям, че съобщението за смъртта му е било погрешно, че баща ми още е жив и че двамата събират армия в земите ни на Север и ще дойдат да ме избавят, баща ми — извисяващ се върху Миднайт, с блеснали очи под шлема.

Понякога се преструвам, че нищо от това изобщо не се е случвало, и когато се събуждам сутрин, държа очите си затворени, за да не мога да виждам малката спалня и почетната дама, която спи в леглото с мен, и тогава мога да си представя, че двете с Из сме в Кале и че баща ми скоро ще се прибере у дома и ще каже, че е победил лошата кралица и спящия крал и че трябва да дойдем с него в Англия и да бъдем най-важните дами в страната и да се омъжим за херцозите на Йорк.

Аз съм момиче, не мога да не се надявам. Сърцето ми се окрилява, докато седя заслушана в пукането на огъня зад решетката на огнището. Отварям капациите на прозорците и виждам млечнобелите облаци на ранното утро, подушвам въздуха и се чудя дали ще завали сняг. Не мога да повярвам, че животът ми е приключил, че поех своя голям риск и загубих. Майка ми може да прекарва дните на колене в Болийо, свекърва ми може да се моли за душата на сина си, но аз съм едва на петнайсет и не мога да не си мисля всеки ден, че нещо ще се промени — може би днес? Може би днес ще се появи шанс за мен. Нима е възможно да бъда държана тук, без име, без състояние, завинаги?

Връщам се от параклиса заедно с дамите на Изабел, когато осъзнавам, че съм оставила броеницата си на пода, където съм стояла на колене. Предупреждавам кратко спътничките си и се връщам. Това е грешка, защото, докато аз влизам, кралят излиза от параклиса, подръка с близкия си приятел Уилям Хейстингс, с брат си Ричард зад себе си, а след тях — дълга върволица от приятели и раболепни поддръжници.

Правя каквото ми е наредено: отдръпвам се назад, снишавам се, свеждам очи. Правя всичко, за да покажа колко се разкайвам и колко съм недостойна да стъпвам по същите тръстики на пода като този крал, който крачи надменно тук само защото уби баща ми и моя съпруг на полесражението, а моя свекър — чрез коварство. Той минава покрай мен, отправяйки ми мила усмивка.

— Добър ден, лейди Ан.

— Вдовстваща принцеса — изричам към тръстиките под коленете си, но се постарavam никой да не може да ме чуе.

Оставам с наведена глава, докато множеството чифтове красиво обшити с кожа ботуши отминават бавно, а после се изправям. Ричард, деветнайсетгодишният брат на краля, не си е отишъл. Облегнал се е на

каменната рамка на една врата и ми се усмихва, сякаш най-сетне си е спомнил, че някога бяхме приятели, че той беше повереник на баща ми и всяка нощ коленичеше да получи целувка от майка ми, сякаш бе неин син.

— Ан — казва той протичко.

— Ричард — отвърщам, без да го назовавам с титла, щом той не се обръща към мен с такава, макар че той е херцог на Глостър, херцог с кралска кръв, а аз съм момиче без име.

— Няма да увъртам — казва той, като хвърля поглед по протежение на коридора, където брат му и неговите приятели вървят бавно, разговаряйки за лов и за някакво ново куче, което някой е довел от Ено. — Ако си доволна от това, че живееш със сестра си, наследството ти е ограбено, а майка ти — затворена, тогава няма да кажа и дума повече.

— Не съм доволна — казвам бързо.

— Ако гледаш на тях като на твои тъмничари, мога да те избавя.

— Гледам на тях като на мои тъмничари и мои врагове, и мразя и двамата.

— Мразиш сестра си?

— Мразя я дори по-силно, отколкото него.

Той кимва, сякаш това не е потресаващо, а напълно разбираемо.

— Можеш ли изобщо да излизаш от покоите си?

— През повечето дни следобед се разхождам в частните кралски градини.

— Сама?

— След като нямам приятели.

— Ела в тисовата беседка днес след обяда. Ще чакам.

Той се обръща, без да каже и дума повече, и забързва след придворните на брат си. Отивам бързо в покоите на сестра си.

Следобеда сестра ми и всичките ѝ дами се готвят за бал с маски, и отиват да пробват костюмите си в стаите на гардеробната. Аз нямам роля за заучаване, нямам изящен костюм за изпробване. Те забравят напълно за мен във вълнението от пробването на роклите си, и аз се възползвам от шанса си и се измъквам надолу по витата каменна стълба, която води право към градината, а оттам — до тисовата беседка.

Виждам слабия му силует. Той е седнал на каменна пейка, с хрътката до себе си. Кучето обръща глава и наостря уши при звука от стъпките ми по чакъла. Ричард се изправя, когато ме вижда.

— Някой знае ли, че си тук?

Чувствам как при този въпрос, зададен сякаш от съзаклятник, сърцето ми започва да блъска глухо.

— Не.

Ричард се усмихва.

— Колко време имаш?

— Може би час.

Той ме дръпва в сянката на беседката, където е студено и тъмно, но гъстите зелени клони ни крият от погледите. Човек би трябвало да дойде до самия вход между засадените в кръг дървета и да надникне вътре, за да ни види. Скрити сме, сякаш затворени в малка зелена стая. Загръщам се с наметката си, сядам на каменната пейка и вдигам поглед към него с очакване.

Той се разсмява при вида на възбуденото ми лице.

— Трябва да знам какво искаш, преди да мога да предложа нещо.

— Защо изобщо би ми предложил нещо?

Той свива рамене.

— Баща ти беше добър човек, беше ми добър настойник, когато бях негов повереник. Помня те с привързаност от детството. Бях щастлив във вашия дом.

— И заради това би ме спасил?

— Мисля, че би трябвало да бъдеш свободна сама да правиш изборите си.

Поглеждам го скептично. Сигурно ме мисли за глупачка. Не мислеше за свободата ми, когато доведе коня ми до Устър и ме предаде на Джордж и Изабел.

— Тогава защо не ме пусна да отида при майка си, когато дойде за Маргарет Анжуйска?

— Тогава не знаех, че ще те задържат като затворничка. Мислех, че те отвеждам при семейството ти, в безопасност.

— Заради парите е — казвам му. — Докато ме държат, Изабел може да претендира за наследството от майка ми.

— А докато сестра ти не възразява, могат да държат майка ти вечно затворена. Джордж получава всички земи на баща ви, а ако

Изабел получи земите на майка ви, това голямо наследство отново ще бъде обединено, но наследено само от едно от момичетата на Уорик: от Изабел, а нейното богатство е поверено на Джордж.

— Не ми позволяват дори да говоря с краля, така че как мога да изложа случая си?

— Аз бих могъл да бъда твой застъпник — предлага Ричард бавно. — Ако пожелаеш да ти служа, мога да говоря с него от твое име.

— Защо би направил това?

Той ми се усмихва. В тъмните му очи се крие обещание.

— Ти как мислиш, защо? — казва той тихо.

„Ти как мислиш, защо“? Въпросът витае в ума ми като любовна песен, докато се прибирам забързано от мразовитата градина и се качвам към покоите на Изабел. Ръцете ми замръзват, а носът ми е зачервен от студа, но никой не забелязва, когато смъквам наметката си и сядам край огъня, преструвайки се, че ги слушам как си говорят за роклите за бала с маски, макар че единственото, което чувам в ума си, е неговият въпрос: „Ти как мислиш, защо?“

Време е всички да се обличат за вечеря. Трябва да прислужвам на Изабел, докато нейните камериерки затягат връзките на роклята ѝ. Трябва да ѝ подам шишенцето с парфюм, да отворя кутията ѝ за накити. Поне веднъж ѝ служа без негодувание; дори почти не забелязвам, че иска едно колие от перли, после размисля, сетне променя решението си за трети път. Само вземам нещата от кутията и ги прибирам обратно, а после ги изваждам отново. За мен няма значение дали тя носи перли, които съпругът ѝ е откраднал от някоя друга. Тя няма да открадне нищо от мен, никога повече, защото имам някого на своя страна.

Сега имам някого на своя страна, и той е брат на крал, точно както и Джордж е брат на крал. Той е от династията Йорк и баща ми го обичаше и обучаваше като син. И по една случайност, той е наследник на трона след Джордж, но е по-обичан от Джордж, и по-верен и предан от Джордж. Ако човек някога бъде принуден да избере между момчетата Йорк, то изборът ще бъде такъв: Джордж заради външността, Едуард заради обаянието, но Ричард — заради верността.

„Ти как мислиш, защо?“ Когато ме попита, той ми отправи дяволита усмивка, тъмните му очи бяха блеснали; почти ми намигна,

сякаш това беше някаква наша тайна шега, сякаш бе възхитителна тайна. Мислех си, че постъпвам умно и предпазливо, питайки го защо би ми помогнал — а после той ме погледна, сякаш знаех отговора. И имаше нещо във въпроса, в блясъка на усмивката му, от което ми се прииска да се изкикотя, от което дори сега, докато сестра ми се настанява пред очуканото си сребърно огледало и ми кимва да завържа перлите около шията ѝ, ми идва да се изчервя.

— Какво ти става? — пита тя студено: очите ѝ срещат моите в посребреното огледало.

Веднага се овладявам.

— Нищо.

Изабел се надига от масата и отива до вратата. Дамите ѝ се събират около нея, вратата се отваря, отвън Джордж и неговата свита чакат да се присъединят към нея. Това е сигналът за мен да отивам в стаята си. По всеобщо споразумение аз съм в толкова дълбок траур, че не мога да се явявам в смесена компания. Само Джордж, Изабел и аз знаем, че именно те са измислили това правило: не ми позволяват да се виждам с никого или да говоря с някого, държат ме като ястреб с вързани криле, който би трябвало да лети на свобода. Само Джордж и Изабел и аз знаем това — но Ричард също го знае. Ричард се досети за него, защото знае каква съм, каква е Изабел. Той беше като син на баща ми, познава рода Уорик. И Ричард прояви достатъчно загриженост, за да се сети за мен, да се запита как се справям в домакинството на Изабел, да прозре през фасадата на опекунството истината: че аз съм тяхна затворничка.

Правя реверанс на Джордж и държа очите си сведени, за да не може да види, че се усмихвам. Мислено чувам отново въпроса си: „Защо би направил това?“ и неговия отговор: „Ти как мислиш, защо?“

Когато на вратата на личните покои се почуква, аз я отварям сама, очаквайки да е някой от слугите, поднасящи храната, с блюдата за вечерята ми, но приемната е празна, ако не се брои Ричард, застанал там, великолепно облечен в жакет и панталон от червено кадифе, с плащ поръбен със самурени кожи, праметнат небрежно около раменете му.

Ахвам:

— Ти?

— Казах си, че ще е добре да дойда и да те видя, докато поднасят вечерята — казва той, като влиза с небрежна бавна походка в кабинета и се настанява в стола на Изабел под балдахина до огнището.

— Слугите ще дойдат с вечерята ми всеки момент — предупреждавам го.

Той прави безгрижен жест с ръка.

— Мисли ли си за разговора ни?

През всеки миг от този следобед.

— Да.

— Би ли искала да бъда твой застъпник по този въпрос? — Отново ми се усмихва, сякаш предлага най-възхитителната игра, сякаш да ме подканва да заговорнича срещу настойника си и сестра си е все едно да ме покани на танц.

— Какво ще правим?

Опитвам се да бъда сериозна, но се усмихвам в отговор.

— О — прошепва той, — ще трябва да се срещаме често, в това съм сигурен.

— Така ли?

— Най-малко по веднъж на ден. За един подобаващ заговор бих искал да те виждам веднъж на ден, вероятно два пъти. Не съм сигурен дали няма да се наложи да те виждам непрекъснато.

— И какво ще правим?

Той придърпва едно столче към стола с носа на ботуша си и ми прави знак да седна близо до него. Подчинявам се: той ме подчинява на волята си, както би обучавал ястреб. Навежда се към мен, сякаш за да ми прошепне нещо, усещам топлия му дъх върху голия си врат.

— Ще говорим, лейди Ан, какво друго?

Ако обърна глава съвсем леко, устните му ще докоснат бузата ми. Седя съвсем неподвижна, и с усилие на волята се заставям да не се обръщам изобщо към него.

— Защо? Ти какво би искала да правим? — пита ме той.

Помислям си: бих искала да правя това по цял ден, да играя тази прекрасна игра. Искан ми се очите му да ме гледат по цял ден. Искан ми се да знам, че той най-сетне е преминал от небрежно детско приятелство към ухажване.

— Но как това ще ми върне състоянието?

— О, да, състоянието. За миг напълно бях забравил състоянието. Е, първо трябва да говоря с теб, за да се уверя, че знам какво точно искаш — той отново се приближава. — Бих желал да направя точно каквото искаш. Трябва да ми дадеш нареждания. Аз ще бъда твой кавалер, твой благороден паж — нали момичетата искат именно това? Като рицар, излязъл от приказка?

Устните му докосват косата ми. Чувствам топлината на тялото му.

— Момичетата могат да бъдат много глупави — казвам, преструвайки се на възрастна.

— Не е глупаво да искаш мъж, посветил се да ти служи — изтъква той. — Ако можех да намеря дама, която би приела да й служа, която би ме дарила с благоволенieto си, дама по мой избор, бих се посветил на сигурността и щастието й.

Той отстъпва леко назад, за да може да се вгледа изучаващо в лицето ми.

Не мога да се възпра и поглеждам в тъмните му очи. Чувствам как бузите ми поруменяват, но не мога да откъсна очи от него.

— А после ще говоря с брат си за теб — казва той. — Не може да бъдеш държана така против волята си, майка ти не може да бъде държана против волята си.

— Ще те изслуша ли кралят?

— Разбира се. Аз съм на негова страна, още откакто станах достатъчно силен, за да държа меч в битка. Аз съм негов предан брат. Той ме обича. Аз го обичам. Ние сме братя както по кръв, така и по оръжие.

На вратата се похлопва и с едно плавно движение Ричард отива да застане зад нея, така че когато слугата я отваря с трясък и влиза, последван от друг, носейки половин дузина блюда и кана слаб ейл, не го виждат. Те отиват забързано до масата, слагат подноса и наливат ейл, а после застават в очакване да ме обслужат.

— Можете да си вървите — казвам. — Затворете вратата след себе си.

Те се покланят и излизат от стаята, а Ричард излиза от сянката и придърпва едно столче до масата.

— Може ли?

Споделяме най-прекрасната вечеря заедно, само двамата. Той пие ейл от моята чаша, храни се от чинията ми. Самотните вечери, които съм изтърпяла, хранейки се от глад, без наслада, са забравени. Той взема парченца задушено говеждо от блюдото и ми ги предлага, и обира за себе си соса с парче хляб. Хвали еленовото месо и настоява да опитам малко, и дели сладкишите с мен. Между нас няма неловкост, ние сякаш отново сме деца заедно, с този постоянно напирещ смях, и нещо друго, скрито под него — желание.

— По-добре да вървя — казва той. — Вечерята в залата ще приключи и ще ме търсят.

— Ще си помислят, че съм станала лакома — отбелязвам, като поглеждам към празните съдове на масата.

Той става и аз също се изправям, внезапно смутена. Искам да попитам кога ще се видим отново, как ще се срещнем? Но чувствам, че не мога да му задам такъв въпрос.

— Ще се видим утре — казва той непринудено. — Ще отидеш ли рано на литургия?

— Да.

— Забави се, след като Изабел си тръгне, и аз ще дойда при теб. Останала съм без дъх.

— Добре.

Ръката му е на вратата, готов е да си върви. Слагам длан върху ръкава му: не мога да устоя да го докосна. Той се обръща с лека усмивка и се навежда да целуне ръката ми, отпусната върху неговата. Това е всичко. Това едничко докосване — не целувка по устата, не милувка, а това единствено докосване на устните му, което кара пръстите ми да пламнат. После той се измъква от стаята.

Облечена в тъмносинята си вдовишка рокля, влизам след Изабел в параклиса и хвърлям поглед към страничния кораб на църквата, където кралят и братята му сядат да изслушат литургията. Кралската лежа е празна, там няма никой. Усещам противно присвиване в стомаха от разочарование и си мисля, че ме е излъгал. Каза, че ще бъде тук тази сутрин, а не е. Коленича зад Изабел и се опитвам да съсредоточа ума си върху службата, но латинските думи просто минават покрай слуха ми и аз ги чувам, сякаш са лишени от смисъл, поредица от звуци, през която чувам: „Ще се видим утре. Ще отидеш ли рано на литургия?“

Когато службата свършва и Изабел се изправя, аз не ставам заедно с нея, а седя с наведена глава, сякаш потънала в молитва. Тя ми хвърля нетърпелив поглед, а после ме оставя на мира. Дамите ѝ излизат след нея от параклиса и чувам как вратата се затваря зад тях. Свещеникът подрежда нещо зад преградата на олтара, с гръб към мен, докато аз оставам набожно коленичила, със събрани ръце и затворени очи, така че не виждам Ричард, когато той се вмъква на скамейката и коленичи до мен. Обзета от омагьосващо чувство, аз се оставям на усещането, че е до мен, преди да отворя очи, за да го видя — долавям лекото ухание на сапун от кожата му и чистият мирис на нова кожа от ботушите му, лекия шум, когато коленичи, уханието на лавандула, когато смачква едно цветче под коляното си, а после топлината на ръката му върху сключените ми пръсти.

Отварям очи бавно, сякаш се събуждам, и той ми се усмихва.

— За какво се молиш?

За този момент — помислям си. За теб. За избавление.

— Всъщност за нищо.

— Тогава ще ти кажа, че би трябвало да се молиш за свободата си и за свободата на майка си. Да попитам ли Едуард за теб?

— Ще помолиш ли майка ми да бъде освободена?

— Бих могъл. Би ли искала да го сторя?

— Разбира се. Но мислиш ли, че тя би могла да отиде в замъка Уорик? Какво я очаква там? Или пък би могла да отиде в някоя от другите ни къщи? Смяташ ли, че все пак би останала в Болийо, дори ако е свободна да си тръгне?

— Ако реши да остане в абатството, в достойно усамотение, тогава може да запази състоянието си, а ти пак няма да имаш нищо, и все така ще трябва да живееш със сестра си — казва той тихо. — Ако Едуард се съгласи да ѝ прости и да я освободи, тогава тя ще бъде много богата жена, но никога няма да е добре дошла в двора: една богата отшелница. Ще трябва да живееш с нея, и няма да имаш никаква собственост до смъртта ѝ.

Свещеникът почиства потира и го поставя внимателно в една кутия, обръща страниците на Библията и слага копринена лента за отбелязване върху страницата, после се покланя благоговейно пред кръста и излиза през вратата.

— Из ще ми се разгневи ужасно, ако не получи състоянието на майка ми.

— А как ще се справяш, ако нямаш нищо? — пита той.

— Бих могла да живея с майка си.

— Наистина ли би искала да живееш в уединение? А няма да имаш и зестра. Само това, което тя реши да ти даде. Ако поискаш да се омъжиш в бъдеще... — той прави пауза, сякаш тази мисъл току-що му е хрумнала. — Искаш ли да се омъжиш?

Поглеждам го ясно и открито.

— Не се виждам с никого — казвам. — Не ми позволяват да се появявам в обществото. Аз съм вдовица в първата година на траура си. За кого бих могла да се омъжа, след като не се виждам с никого?

Той е приковал очи в устата ми.

— Срещаш се с мен.

Виждам усмивката му.

— Да — прошепвам. — Но това не означава, че ти ме ухажваш или че мислим за женитба.

Вратата в дъното на параклиса се отваря и някой влиза да се помоли.

— Може би се нуждаеш и от своя дял от състоянието, и от свободата си — прошепва Ричард много тихо в ухото ми. — Може пък майка ти да остане където си е, а състоянието ѝ да бъде поделено поравно между теб и сестра ти. Тогава ще бъдеш свободна да живееш собствения си живот, и да направиш собствения си избор.

— Не бих могла да живея сама — възразявам. — Не биха ми позволили. Аз съм само на петнайсет.

Той отново ми се усмихва и се премества леко, така че рамото му опира в моето. Искане ми се да се облегна на него, искам ръката му да ме обгърне.

— Ако разполагаш със състоянието си, можеш да се омъжиш за всеки мъж по свой избор — казва той меко. — Ще донесеш на съпруга си огромно имущество и голямо богатство. Всеки мъж в Англия би се оженил с радост за теб. Повечето биха копнели отчаяно да се оженят за теб.

Той прави пауза, за да ме остави да обмисля това. Обръща се към мен, кафявите му очи са искрени.

— Трябва да бъдеш сигурна в това, лейди Ан. Ако успея да върна състоянието ти в ръцете ти, тогава всеки мъж в Англия ще бъде щастлив да се ожени за теб. Чрез теб мъжът ти би станал един от най-богатите земевладелци в кралството и ще се сроди с изтъкната английска фамилия. Можеш да избираш сред най-добрите от тях. — Чакам. — Но един добър мъж няма да се ожени за теб заради богатството ти, и навярно не бива да избираш някой такъв.

— Не бива ли?

— Един добър мъж би се оженил за теб по любов — казва той простишко.

Коледните празненства приключват и херцог Кларънс, моят зет Джордж, се сбогува изключително сърдечно с брат си, краля и особено с по-младия си брат Ричард. Из целува кралицата, целува краля, целува Ричард, целува всички, които имат вид на важни личности и са склонни да приемат целувките ѝ. Докато прави всичко това, тя наблюдава съпруга си: погледът му е като заповед за нея. Виждам я да се държи като добро ловно куче, което дори няма нужда от подсвирване, а следи за кимването на господаря си и рязкото движение на ръката му. Джордж я е обучил добре. Научила се е да му бъде предана, както бе предана на баща ми: той е неин повелител. Тя бе толкова изплашена от мощта на династията Йорк — на полесражението по море, и в скрития свят на мистериите — че се вкопчва в него като в единствения човек, който ѝ осигурява безопасност. Когато ни остави във Франция, за да се присъедини към него, тя избра да отиде където я отведе Джордж, вместо да се бори да го опази верен на нас.

Дамите ѝ възседат конете си, сред тях съм и аз. Крал Едуард вдига ръка към мен. Той не забравя коя бях, макар че неговият двор полага огромни усилия да забрави, че някога е имало крал и кралица преди тези, че някога е имало друг принц Едуард преди бебето, което кралицата води навсякъде със себе си, че някога е имало нахлуване на враждебни войски, походи и битки. Кралица Елизабет ме гледа спокойно с красивите си сиви очи, подобни на тъмен лед. Тя не забравя, че баща ми уби нейния баща, че баща ми уби брат ѝ. Това са кръвни дългове, които ще трябва да бъдат изплатени някой ден.

Качвам се на коня си, оправям роклята си и вземам поводите в ръце. Въртя камшика из ръцете си и отмятам гривата на коня си настрана. Заставям се да отложa момента, когато ще потърся с поглед Ричард.

Той е до брат си. Винаги е до брат си — научила съм, че това са обич и вярност, които нищо никога няма да промени. Когато улавя погледа ми, той ми се усмихва широко, смуглото му лице светва от обич. Може да я види всеки, който си направи труда да го погледне: той е безнадеждно недискретен. Допира ръка до сърцето си, сякаш ми се заклева във вярност. Поглеждам наляво и надясно: слава богу, никой не гледа, всички се качват на конете си, а херцог Джордж вика стражите. Ричард безразсъдно стои там, с ръка на сърцето, гледайки ме, сякаш иска светът да знае, че ме обича.

Той ме обича.

Поклащам глава, сякаш го упреквам, и свеждам поглед към ръцете си върху поводите. Вдигам отново очи, но той все така е приковал поглед върху мен, ръката му все още е върху сърцето. Знам, че е редно да извърна поглед, знам, че трябва да се престоря, че не изпитвам нищо друго, освен пренебрежение — така се държат дамите в поемите на трубадурите. Но аз съм момиче, и съм самотна и сама, а това е красивият млад мъж, който попита как може да ми служи и сега стои пред мен с ръка на сърцето и с очи, които ми се усмихват.

Един от стражите се препъва, докато се качва на коня си, и конят му се подплаши, събаряйки близкия конник. Всички гледат натам, а кралят обгръща с ръка съпругата си. Смъквам ръкавицата си и с бърз жест я хвърлям на Ричард. Той я улавя във въздуха и я пъхва в жакета си. Никой не е видял. Никой не знае. Стражът успокоява коня си, яхва го, кимва извинително на началника си, кралската двойка се обръща и ни махва за сбогом.

Ричард ме поглежда, докато закопчава предницата на жакета си, и ми се усмихва топло, уверено. Той има ръкавицата ми, моето благоволение. Това е обещание, което дадох, напълно осъзнавайки какво правя. Защото не искам отново да бъда нечия пионка. Следващият ход ще направя сама. Ще избира свободата си и ще избира своя съпруг.

Л'Ербер, Лондон, февруари 1472

Херцог Джордж и неговата херцогиня, Изабел, живеят сред великолепието и блясък в Лондон, където домът им е величествен като дворец, със стотици слуги и личната гвардия на Джордж, която носи неговата ливрея. Той парадирва с щедростта си и повтаря бащиното му правило, че всеки, който дойде до кухненската врата по времето за хранене, може да набоде на кинжала си няколко парчета месо. Постоянно прииждат просители и арендатори, които молят за услуги и се нуждаят от помощ, и вратата към приемната на Джордж стои отворена, тъй като той не отказва среща на никого, дори на най-бедния арендатор в земите си. Всички трябва да знаят, че ако обрекат на Джордж верността си, могат да разчитат, че той ще им бъде добър господар. Затова стотици хора, които иначе биха били безразлични, сега смятат, че е добре да имат господар като Джордж, верен съюзник на тяхна страна, приятел, какъвто биха искали — и силата и влиянието на Джордж се разширяват като прииждаща река.

Изабел се държи като важна дама: отива тържествено в параклиса си, раздава милостиня на бедните, застъпва се за милостта на Джордж винаги, когато могат да я забележат как върши добрини. Аз се влача зад нея — един от многото обекти на показното ѝ милосърдие — и от време на време някой отбелязва колко добри са сестра ми и зет ми към мен, че са ме приели, когато съм в немилост, и че ме държат в дома си, макар да съм без пукната пара.

Чакам, докато успея да говоря с Джордж, защото предполагам, че Изабел се е превърнала просто в изразителка на волята му, и един следобед, когато минавам случайно край двора на конюшните, той влиза там и слиза от коня си. Поне веднъж зад него няма голяма тълпа.

— Братко, мога ли да говоря с теб?

Той се сепва, защото съм застанала в един обвит в сенки вход и си е мислел, че е сам.

— А, какво? Разбира се, сестро, разбира се. За мен винаги е било удоволствие да те видя — той ми се усмихва с уверената си великодушна усмивка, и прокарва ръка със заучен жест през гъстата си руса коса. — С какво мога да ти услужа?

— Става въпрос за наследството ми — казвам дръзко. — Разбрах, че майка ми ще остане в абатството, и се питам какво ще стане със земите и състоянието й?

Той поглежда нагоре към прозорците на къщата, сякаш му се иска Изабел да ни види в конюшната под нея и да побърза да слезе.

— Майка ти предпочете да потърси свято убежище — казва той. — А съпругът й беше осъден предател. Техните земи са конфискувани в полза на короната.

— Земите му щяха да бъдат конфискувани, ако беше осъден предател — поправам го. — Но той не беше осъден. И не мисля, че земите му са били законно конфискувани. Предполагам, че кралят просто ги е дал на теб, нали? Получил си бащините ми земи като подарък от краля без законно право върху тях.

Той примигва. Не е бил наясно, че знам това. Отново се озърта, но въпреки че конярите идват да вземат коня, камшика и ръкавиците му, няма кой да ме прекъсне.

— А освен това земите на майка ми са все още в нейно владение. Тя не е била обявена за предателка.

— Така е.

— Разбрах, че имаш намерение да й отнемеш земите и да ги задържиш от името на Изабел и от мое име?

— Това са делови въпроси — подхваща той. — Не е нужно...

— Така че кога ще получа своя дял от земите?

Той ми се усмихва, взема ръката ми, хваща ме под ръка и ме отвежда от конюшната, през сводестия вход вътре в къщата.

— Хайде сега, не бива да се тормозиш с такива въпроси — казва той, като ме потупва по ръката. — Аз съм твой брат и твой настойник, ще се грижа за тези неща вместо теб.

— Аз съм вдовица — казвам. — Нямам настойник. Имам правото да притежавам собствени земи без попечителство; като вдовица.

— Вдовицата на един предател — поправа ме той внимателно, сякаш съжалява, че трябва да изрича такива неща. — Победен

предател.

— Принцът, бидейки принц, не би могъл да бъде предател в собствената си страна — поправям го. — А аз, макар и омъжена за него, не бях осъдена като изменница. Следователно имам право на земите си.

Заедно влизаме в голямата зала. За негово облекчение Изабел е там с дамите си. Тя вижда двама ни заедно и пристъпва към нас.

— Какво е това?

— Лейди Ан ме срещна в двора на конюшните. Боя се, че тя скърби — казва той нежно. — И се тревожи за неща, които не би трябвало да я безпокоят.

— Върви си в стаята — казва ми рязко Изабел.

— Не и докато не узная кога ще получа наследството си — настоявам. Стоя неподвижно. Явно няма да има изящен реверанс и оттегляне.

Изабел поглежда съпруга си, несигурна какво би могла да направи, за да ме накара да си тръгна. Страхува се, че може да започна отново да говоря скандални неща, а трудно би могла да поиска от слугите да ме хванат и да ме извлекат навън.

— Ах, дете — казва кротко Джордж. — Остави всичко това на мен, както ти казах.

— Кога? Кога ще получа наследството си? — Умишлено говоря високо. Хората ни зяпат: хората от многобройната свита на Джордж и Изабел могат да ни чуят.

— Кажй й — нарежда му тя тихо. — Ще направи сцена, ако не й кажеш. Цял живот е искала да бъде център на вниманието, ще разиграе истеричен припадък...

— Аз съм твой настойник — казва той тихо. — Определен от краля. Знаеш това, нали? Ти си вдовица, но си също и дете, имаш нужда от някой, който да те подслони и да се грижи за теб.

Кимвам.

— Знам, че така се говори, но...

— Твоето състояние е поверено на мен — прекъсва ме той.

— Имуществото на майка ти ще бъде прехвърлено на теб и Изабел. Аз ще управлявам имуществото от името на двете ви, докато се омъжиш, а после ще предам твоя дял на съпруга ти.

— А ако не се омъжа?

— Тогава винаги ще имаш дом при нас.

— И ти винаги ще държиш в свое владение земите ми?

Бързо трепналата вина по лицето му ми подсказва, че това е планът му.

— Тогава вероятно никога няма да ми позволиш да се омъжа? — питам остро, но той просто ми се покланя много почтително, изпраща въздушна целувка на съпругата си и излиза от залата. Хората вдигат глави, когато минава край тях, жените правят реверанси, той е изключително щедър и обичан господар. Напълно глух е за онова, което изричам отново, на висок глас:

— Аз не... няма да...

Изабел е студена като лед.

— Нека това бъде последният път, в който чуваме тези неща — казва тя. — Или ще наредя да те заключат в стаята ти.

— Нямах права над мен, Изабел!

— Аз съм съпруга на твоя настойник — казва тя. — И той ще те заключи в стаята ти, ако му кажа, че говориш клевети по наш адрес. Ти загуби при Тюксбъри, Ан, беше на погрешната страна и съпругът ти е мъртъв. Трябва да свикнеш с поражението.

В голямата зала на Л'Ербер непрекъснато влизат и излизат хора. Херцогът нарежда портите към улицата да стоят отворени през деня, нощем пред вратите горят мангали. Отивам в залата и се оглеждам за някое момче, каквото и да е момче — не просяк или крадец, а момче, което може да изпълни някаква поръчка за едно петаче. Дузини такива момчета се навъртат тук с надеждата да ги наемат да свършат някоя работа през деня — да изгребват торта от конюшните или да изкарват с каруци пепелта, да носят дребни неща от пазара за камериерките от гардеробната. Свивам пръст и викам един от тях — рус хлапак с късо кожено палто — и го изчакам да се приближи до мен и да се поклони.

— Знаеш ли двореца Уестминстър?

— Разбира се, че го знам.

— Вземи това и го дай на някого от домакинството на Глостърския херцог. Кажи да го предадат на херцога. Можеш ли да запомниш това?

— Разбира се, че мога.

— Не го давай на никой друг и не казвай нищо за това.

Давам му навито парче хартия. На него съм написала: „Искам да те видя. А.“

— Ако го предадеш лично на херцога, той ще ти даде второ петаче — казвам и му давам монетата. Той я взема, захапва я леко с почернелите си зъби, за да провери дали е истинска, и допира пръст до челото вместо поклон.

— Любовно писмо ли е? — пита безочливо.

— Тайна — казвам. — Ще получиш петаче от него, ако опазиш тайната.

После трябва да чакам.

Изабел прави усилие да бъде мила с мен. Позволява ми да се храня в залата с дамите ѝ и ме настанява от дясната си страна. Нарича ме „сестро“, а един ден ме завежда в гардеробната си и казва, че трябва да си избира нещо от дрехите ѝ. Било ѝ омръзнало да ме вижда все в синьо. Обгръща раменете ми с ръка.

— Освен това ще дойдеш в двора с нас — казва. — Когато едногодишният ти траур приключи. А това лято може да тръгнем на път с двора, и може би ще успеем да отидем в Уорик. Ще бъде прекрасно да си бъдем отново у дома, нали? Нали това ще ти хареса? Можем да отидем в Мидълхам и в замък Барнард. Ще ти е приятно да посетим някогашните си домове.

Не казвам нищо.

— Ние сме сестри — казва тя. — Не го забравям. Ан, не бъди толкова сурова към мен, не бъди толкова сурова към себе си. Изгубихме толкова много, но все още сме сестри. Нека отново бъдем приятелки. Искам да живея в сестринска обич с теб.

Не знам как Ричард ще дойде при мен, но вярвам, че ще дойде. С течение на дните започвам да мисля какво ще правя, ако не дойде. Мисля за това, че съм в капан.

През студените, тъмни февруарски дни почти не излизам от къщата. Джордж ходи почти всеки ден в двореца Уестминстър или излиза в града. Понякога с него идват да се видят някакви мъже, които влизат през странична врата и отиват право в стаята му, сякаш се срещат тайно. Той поддържа показно блясъка на дома си, като истински крал. Питам се дали няма намерение да създаде двор, който

да съперничи на този на брат му, дали се надява да натрупа толкова много имоти и да се сдобие с толкова приближени хора, че да може да се утвърди като истински принц на Англия. Изабел е винаги до него, изискано облечена, елегантна като кралица. Придружава го, когато в Уестминстър има угощения или забави, или когато е повикана да вечеря с кралицата и нейните дами. Но мен никога не ме канят, нито ми позволяват да отида там.

Един ден им е наредено да се явят на специална кралска вечеря. Изабел носи пламнали в зелено изумруди, зелена рокля, зелен воал, и златен колан, също инкрустиран със зелени изумруди. Помагам ѝ да се облече, като нанизвам зелените панделки със златисти краища през дупките на ръкавите ѝ, и знам, че лицето ми в осветеното ѝ от свещите огледало е навъсено. Всичките ѝ дами са обзети от възбуда заради гостуването в двореца Уестминстър; само аз ще остана в Л'Ербер, сама.

Гледам от прозореца на спалнята си как се качват на конете си в двора пред големите врати. Изабел има бял кон и ново седло от зелена кожа със зелена кадифена парадна сбруя. До нея Джордж е гологлав, русата му коса блести на слънчевата светлина, златна като корона. Той се усмихва и маха на хората, които се събират от двете страни на портата да подвикват благословиите си. Това прилича на кралско шествие, а Изабел прилича на кралица, каквато баща ѝ, ѝ обеща, че ще бъде. Отдръпвам се от тесния прозорец и тръгвам към опустелите стаи. Един слуга влиза зад мен с кош дърва.

— Да стъкна ли огъня, лейди Ан?

— Оставете го — казвам през рамо. Те вече са излезли през портата и поемат сред звънтенето на сбруите в тръс надолу по Елбоу Лейн. Зимното слънце осветява ярко знамената на Джордж. Той кима ту наляво, ту надясно, вдигайки облечената си в ръкавица ръка в отговор на приветствените възгласи.

— Но огънят догаря — казва мъжът. — Ще сложа малко дърва отгоре.

— Просто го оставете — казвам нетърпеливо. Извързвам се от прозореца и за първи път го поглеждам. Свалил е шапката си и е смъкнал вълнения плащ, който е криел скъпия му жакет и красивата риза, панталоните за езда и меките кожени ботуши. Това е Ричард, усмихващ се на изненадата ми.

Затичвам се към него, без да мисля какво правя. Затичвам се към първото приятелско лице, което виждам от Коледа насам, и след миг вече съм в обятията му, а той ме прегръща здраво и целува лицето ми, затворените ми очи, усмихнатата ми уста, целува ме, докато оставам без дъх и трябва да се отдръпна от него.

— Ричард! О, Ричард!

— Дойдох да те взема.

— Да ме вземеш?

— Да те избавя. Ще те държат все по-изкъсо и по-изкъсо, докато успеят да вземат състоянието на майка ти, а после ще те затворят в манастир.

— Знаех си! Той казва, че е мой настойник и че ще ми даде моя дял от състоянието, когато се омъжа, но не му вярвам.

— Никога няма да ти позволят да се омъжиш. Едуард те е поверил на Джордж, ще те държат вечно. Ще трябва да избягаш, ако искаш да се измъкнеш от това положение.

— Ще тръгна — изричам с внезапна решителност. — Готова съм да тръгна.

Той се колебава, сякаш се съмнява в мен.

— Просто така?

— Аз не съм малкото момиче, което познаваше — казвам. — Пораснах. Маргарет Анжуйска ме научи да не се колебая, научи ме, че ще има моменти, когато ще трябва да преценя кое е най-доброто за мен и да поема в тази посока без страх, без да мисля за другите. Изгубих баща си — няма никой, който да има право да ми налага волята си. Със сигурност няма да позволя да ме командват Изабел и Джордж.

— Добре — казва той. — Ще те отведе в убежище — това е единственото, което можем да сторим.

— Ще бъда ли в безопасност там?

Влизам в малката си спалня, точно до приемната, а той влиза след мен, без да се смути, и застава на вратата, докато аз отварям ковчежето си и изваждам кутията си за накити.

— Няма да нахълтат в свято убежище в Лондон. Намерил съм ти място в сградата на кардиналската колегия в квартала „Сейнт Мартин льо Гран“. Ще те скрият на сигурно място там — той взема кутията от ръцете ми. — Нещо друго?

— Зимното ми наметало — казвам. — И ще си обуя ботушите за езда.

Сядам на леглото и изритвам обувките си, а той коленичи пред мен и взема ботушите за езда, като държи единия разтворен, за да пхна в него босия си крак. Поколебавам се; това е толкова интимен жест между една млада жена и мъж. Усмивнатият му поглед, вдигнат към мен, ми подсказва, че разбира колебанието ми, но това не го притеснява. Издавам напред пръстите си, а той държи ботуша, плъзвам крака си вътре и той издърпва ботуша над прасеца ми. Улавя меките кожени връзки и затяга ботуша, първо на глезена ми, на прасеца, а после точно под коляното ми. Вдига поглед към мен, нежно сложил ръка върху носа на ботуша. Мога да почувствам топлината на ръката му през меката кожа. Представям си как пръстите ми се присвиват от удоволствие при допира му.

— Ан, ще се омъжиш ли за мен? — пита той простичко, както е коленичил пред мен.

— Да се омъжа за теб?

Той кимва.

— Ще те отведе в убежище, а след това ще намеря свещеник. Можем да се оженим тайно. Тогава ще мога да се грижа за теб и да те закрилям. Ще бъдеш моя съпруга и Едуард ще те приеме като своя снаха. Едуард ще ти дари дела ти от наследството на майка ти, когато бъдеш поверена на моите грижи. Няма да откаже на съпругата ми.

Той протяга другия ботуш, без дори да изчака отговора ми. Насочвам пръстите си и плъзвам крак вътре. Той отново завързва внимателно връзките на глезена, прасеца и коляното. Има нещо много чувствено в начина, по който внимателно затяга връзките, проправяйки си път бавно нагоре по крака ми. Затварям очи, копнея за лекия допир на пръстите му до вътрешната страна на бедрото ми. После той улавя подгъва на полата ми и я издърпва надолу до глезените ми, сякаш иска да защити благоприличието ми, сякаш показва, че мога да му имам доверие. Поставя ръце на леглото, от двете ми страни, все още коленичил пред мен, гледайки нагоре към мен, с лице, на което е изписано желание.

— Кажй „да“ — прошепва той. — Омъжи се за мен.

Колебая се. Отварям очи.

— Ти ще получиш състоянието ми — отбелязвам. — Когато се омъжа за теб, всичко, което притежавам, става твое. Точно както Джордж има право над всичко, което принадлежи на Изабел.

— Точно затова можеш да ми се довериш да го спечеля за теб — казва той. — Когато твоите и моите интереси бъдат едни и същи, ще можеш да бъдеш сигурна, че ще се грижа за теб, както за себе си. Ти ще бъдеш моя. Ще откриеш, че аз се грижа за своето.

— Ще ми бъдеш ли верен?

— Верността е моят девиз. Когато дам дума, можеш да ми имаш доверие.

Поколебавам се.

— О, Ричард, от мига, когато баща ми се обърна срещу брат ти, нищо не върви както трябва за мен. След смъртта му не съм имала и един ден без печал.

Той поема двете ми ръце в топлата си хватка.

— Знам. Не мога да върна баща ти, но мога да те върна в неговия свят, в двора, в дворците, сред престолонаследниците, където той искаше да бъдеш. Мога да спечеля земите му обратно за теб, ти можеш да бъдеш господарка на неговите арендатори, можеш да осъществиш плановете му.

Поклащам глава, усмихвайки се, макар че в очите ми има сълзи.

— Не можем никога да направим това. Той имаше много амбициозни планове. Обеща ми, че ще бъде кралица на Англия.

— Кой знае? — казва той. — Ако нещо се случи на Едуард и сина му, и на Джордж — да пази Господ — тогава аз ще бъде крал.

— Не е вероятно — казвам: амбицията на баща ми ме подтиква като шепот в ухото ми.

— Не — казва той. — Не е вероятно. Но тъкмо ти и аз знаем, че е невъзможно да се предвиди бъдещето; никой от нас не знае какво може да се случи. Но помисли си каква можеш да бъдеш още сега. Мога да те направя херцогиня от кралската фамилия. Ти можеш да ме направиш богат мъж. Аз мога да те направя равна на сестра ти и да те защитя от нейния съпруг. Ще ти бъде верен съпруг. И, мисля, че знаеш, аз те обичам, Ан.

Съзнавам, че твърде дълго съм живяла в свят без любов. Последното обичано лице, което видях, беше лицето на баща ми, когато отплава за Англия.

— Наистина? Истински?

— Да — той се изправя на крака и ме издърпва, за да застана до него. Брадичката ми стига до рамото му, и двамата сме слаби, с дълги крайници, като на жребчета: подхождаме си. Заравям лице в жакета му. — Ще се омъжиш ли за мен? — прошепва той.

— Да — отвърщам.

Вещите ми се побират в един вързоп, а той ми е приготвил наметка на кухненска прислужница, с качулка, която мога да дръпна напред, за да скрия лицето си.

Възроптавам, когато ме загръща с нея.

— Мирише на мазнина!

Той се засмива:

— Още по-добре. Излизаме от тук като слуга и кухненска прислужница и никой няма да ни погледне втори път.

Големите порти са отворени, хората влизат и излизат през тях, както винаги, и ние се измъкваме заедно с няколко доячки, подкарали кравите пред себе си. Никой не ни вижда да тръгваме, и никой няма да забележи, че ме няма. Домашните слуги ще предположат, че съм отишла в кралския двор със сестра си и дамите ѝ, и едва когато тя се прибере у дома след няколко дни, ще осъзнаят, че съм избягала. Изсмивам се високо при тази мисъл и Ричард, който държи ръката ми, докато вървим из шумните и оживени улици, се обръща и ми се усмихва, и внезапно също се разсмива, сякаш се отправяме на приключение, сякаш сме деца, които бягат, и ние продължаваме да се смеем по пътя.

Стъмва се, когато стигаме до сградата на кардиналската колегия, която се издига край катедралата „Сейнт Пол“. Страничната врата на катедралата е отворена към частта с олтара, и много хора си проправят път навътре и навън. Вътре има пазар, и сергии, на които се продават всевъзможни стоки, а по ъглите работят лихвари и се вършат какви ли не тайни дела. Хората носят наметала с качулки, за да се предпазят от студената мъгла, която се стели откъм реката, държат главите си сведени и се озъртат.

Поколебавам се; тук ми се струва опасно. Ричард свежда поглед към мен.

— Поръчал съм да ти приготвят стая, няма да бъдеш с обикновените хора — казва той успокоително. — Тук дават убежище на всякакви хора: престъпници, фалшификатори, клеветници, обикновени крадци. Но ти ще бъдеш в безопасност. Колегията се гордее с надеждността на убежището — никога не изоставят никой, който потърси сигурност в църквата. Дори ако Джордж открие къде си и поиска да те предадат, няма да му позволят да те отведе. Тази колегия е известна с неподатливостта си — той се усмихва. — Биха се опълчили дори срещу брат ми, краля, ако се наложи.

Той пъха студената ми длан под ръката си и ме повежда през една врата. Вечерната камбана започва да бие в кулата над нас, когато един от монасите пристъпва напред, разпознава Ричард, и без да отрони дума, тръгва пред нас към къщата за гости.

Стисвам по-силно ръката на Ричард.

— Тук ще бъдеш в безопасност — повтаря той.

Монахът застава отстрани до вратата и Ричард ме въвежда през нея в малка стая, подобна на килия. Отвъд нея има друга още по-малка стая, подобна на ниша, а там — тясно легло, над чийто горен край виждам заковано на стената разпятие. Една прислужница се надига от столче до огнището и ми прави лек реверанс.

— Аз съм Меган — казва тя, думите ѝ са почти неразбираеми заради силния северняшки акцент. — Негова светлост ме помоли да се погрижа да се чувствате удобно тук.

— Меган ще остане с теб, и ако възникнат някакви неприятности, ще изпрати да ме повикат, или сама ще дойде при мен — казва Ричард. Ръцете му са върху връзките на наметалото ми, под брадичката ми. Докато сваля наметалото от раменете ми, пръстите му докосват брадичката ми в лека милувка. — Тук ще бъдеш в безопасност, а аз ще дойда утре.

— Ще открият, че ме няма, когато се приберат в Л'Ербер — предупреждавам го.

Той се усмихва, искрено развеселен.

— Ще побеснеят като кучета — казва. — Но не могат да направят нищо; птичката излетя и скоро ще си намери друго гнездо.

Той навежда тъмнокосата си глава и ме целува нежно по устата. При докосването му закопнявам за още, искам да ме целуне, както направи, когато изтичах към него, когато дойде при мен предрешен,

както рицар би отишъл при пленена дама в някоя приказка. При мисълта, че това е избавление, аз си поемам дъх и пристъпвам по-близо до него. Ръцете му ме обгръщат и той ме притиска за миг към себе си.

— Ще дойда утре по пладне — казва Ричард, а после излиза и ме оставя да прекарам първата си свободна нощ. Поглеждам през малкия сводест прозорец към оживените улици навън, затъмнени от сянката на „Сейнт Пол“. Свободна съм, но нямам право да излизам извън очертанията на църковния двор, и не мога да говоря с никого. Меган е моя прислужница, но е тук и за да ме пази. Аз съм свободна, но затворена в свято убежище, точно като майка си. Ако Ричард не дойде утре, ще бъда затворничка, точно като кралица Маргарет в Тауър, точно като майка ми в Болийо.

Сейнт Мартинс, Лондон, февруари 1472

Той идва, както обеща; младото му лице е сурово и строго. Целува ръцете ми, но не ме взема в прегръдките си, макар че стоя до него и копнея за докосването му. Това е болка, подобна на глад. Нямах представа, че желанието буди такива усещания.

— Какво има?

В гласа ми се долавят жалостиви нотки.

Ричард ми отправя бърза, успокояваща усмивка, и сяда на малката маса до прозореца, като ми прави знак да седна на стола отсреща.

— Неприятности — казва той кратко. — Джордж е открил, че си избягала, говорил е с Едуард за теб, и настоява за връщането ти. Готов е да отстъпи и да даде съгласието си да се ожения за теб, но не можем да получим наследството ти.

Ахвам.

— Вече знае, че ме няма? Какво казва Изабел? А кралят?

— Едуард ще бъде справедлив към нас. Но трябва да запази приятелството на Джордж и да го задържи близо до себе си. Джордж разполага с твърде много власт и има твърде влиятелни хора сред приближените си, за да може Едуард да рискува да си навлече враждебността му. Той набира мощ. Може би дори вече крои планове с твоите сродници, фамилията Невил, за нов опит за завземане на трона. Със сигурност много от приятелите му постоянно влизат и излизат от Л'Ербер. Едуард му няма доверие, но трябва да демонстрира благосклонност към него, за да го задържи в двора.

Само за миг наистина се боя, че ще ме изостави.

— Какво ще правим? Какво можем да направим?

Той взема ръката ми и я целува.

— Ще останеш тук, на сигурно място, както е редно, и няма да се тревожиш. Аз ще предложа на Джордж поста си на велик шамбелан на Англия.

— Велик шамбелан?

Той прави гримаса.

— Знам. Това е висока цена за мен. Гордеех се, че заемам тази служба, това е един от най-важните постове в Англия — и най-доходният — но другото ми е по-скъпо — той се поправя: — Ти си ми по-скъпа. — Замълчава. — Ти си по-ценна от всичко. А имаме и друго затруднение: майка ти пише на всички и твърди, че е несправедливо затворена, а земите ѝ са ѝ отнети. Настоява да бъде освободена. Положението изглежда лошо. Едуард обеща да бъде справедлив крал. Не може да позволи да го видят как ограбва вдовица в свято убежище.

Гледам този млад мъж, който обеща да ме избави, и който сега открива, че се е изправил срещу двамата най-могъщи мъже на кралството — родните си братя. Ще му струва скъпо да остане до мен.

— Няма да се върна — казвам. — Ще направя всичко, което поискаш, но няма да се върна при Джордж и Изабел. Не мога. Ще замина сама, ако трябва, но няма да се върна в онзи затвор.

Ричард бързо поклаща глава.

— Не, това няма да се случи — уверява ме той. — По-добре да се оженим веднага. Поне тогава никой не може да те отведе обратно. Ако сме женени, не могат да ти сторят нищо, а аз мога да се боря за наследството ти като твой съпруг.

— Ще ни трябва разрешение за брак от папата — напомням му. — Баща ми трябваше да моли два пъти за Джордж и Изабел, а те имат родствена връзка точно както и ние, но сега, заради брака им, сме още по-близки сродници. Ние сме зет и снаха, както и братовчеди.

Той се намръщва, потропвайки с пръсти по масата.

— Знам, знам. Мислех си за това и ще изпратя човек с искане за разрешение в Рим. Но тази работа ще отнеме месеци — поглежда ме, сякаш за да прецени решимостта ми. — Ще ме чакаш ли? Ще ме чакаш ли тук, където си в безопасност, но затворена, докато получим отговор от Светия отец и се сдобием с необходимото разрешение?

— Ще те чакам — обещавам му. Говоря като млада жена, влюбена за първи път, но в дъното на ума ми се таи и съзнанието, че нямам къде другаде да отида, и никой друг не притежава влиянието или богатството, необходими, за да ме защити от Джордж и Изабел.

Сейнт Мартинс, Лондон, април 1472

Утрините стават по-светли и топли, а аз трябва да чакам в своето убежище, и се изпълвам с все по-голямо и по-голямо нетърпение да бъда свободна. Посещавам службите в „Сейнт Мартинс“, а сутрин чета в библиотеката на колегията. Ричард ми е дал лютнята си и следобед свиря или шия. Чувствам се като затворничка, едновременно ужасно отегчена и ужасно нервна и тревожна. Изцяло завися от Ричард — за безопасността си, за посещенията му, дори за издръжката си. Аз съм като прокълнатата девойка в омагьосан замък, а той е рицарят, който идва да ме избави, и сега откривам, че е изключително неудобно да бъдеш в такова положение — напълно безсилна и лишена дори от възможността да се оплачеш.

Той ме посещава всеки ден, понякога ми носи клонки от дървета с напъпили листа, или няколко нарциса, за да ми покаже идването на пролетта, сезона на влюбените, когато отново ще бъда невеста. Изпраща ми шивачка, която да ми ушие нещо ново за сватбения ми ден, и аз прекарвам една цяла сутрин в пробване на рокля от бледозлатисто кадифе с фуста от жълта коприна. Камериерката също идва и ми прави висока конусовидна диадема с воал от златна дантела. Поглеждам в огледалото на шивачката и виждам отражението си — стройно, високо момиче с мрачно лице и тъмносини очи. Усмивам се на отражението си, но никога няма да изглеждам весела като кралицата, никога няма да имам топлатата, непринудена прелест на майка й Жакета и всички жени от тази фамилия. Те не са отгледани във война, както аз, винаги са били уверени във властта си — аз винаги съм се страхувала от нея, от тях. Камериерката хваща в шепи кичури от червеникавокафявата ми коса и я събира на върха на главата ми.

— Ще бъдете прекрасна булка — уверява ме тя.

Една сутрин Ричард идва помръкнал.

— Отидох да се видя с Едуард, за да му кажа, че имаме намерение да се оженим веднага щом пристигне разрешението от папата, но бебето на кралицата е подранило — казва той. — Не можах да се срещна с него, отишъл е в Уиндзор, за да бъде близо до нея.

Умът ми веднага се насочва към мъките на Изабел по време на раждането: кошмара заради призования от кралицата омагьосан вятър, който подмяташе кораба като грахова шушулка и стана причина да изгубим бебето, което беше момче, внук за баща ми. Не храня никакво съчувствие към кралицата, но не мога да покажа това пред Ричард, който е верен на брат си и е привързан към съпругата и децата му.

— О, съжалявам — казвам неискрено. — Но майка ѝ не е ли при нея?

— Вдовстващата херцогиня е болна — казва той. — Казват, че е сърцето ѝ... — хвърля към мен смутен поглед. — Казват, че сърцето ѝ е разбито.

Не е нужно да казва повече. Сърцето на Жакета бе разбито, когато баща ми ексекутира съпруга ѝ и обичния ѝ млад син. Но тя доста се забави с умирането — от тогава минаха повече от две години. И не е единствената жена, която е губила любим човек. Моят съпруг загина в тези войни, а също и баща ми — кой изобщо помисли за моята скръб?

— Толкова съжалявам — казвам.

— Такива са рисковете на войната. — Ричард повтаря обичайната утешителна фраза. — Но това означава, че не можах да се видя с Едуард, преди да замине. Сега той ще е погълнат от мисли и грижи за кралицата и новото бебе.

— Какво ще правим? — Отново изглежда, че не мога да направя нищо без знанието и позволения на кралицата, а едва ли има вероятност тя да благослови женитбата ми с нейния девер, когато всички смятат, че майка ѝ умира от скръб по вина на баща ми. — Ричард, не мога да чакам кралицата да посъветва краля в наша полза. Не мисля, че тя някога ще прости на баща ми.

Той плясва с ръка по масата в изблик на внезапна решителност.

— Знам! Знам какво ще направим. Ще се оженим сега, а ще им кажем и ще вземем разрешението от папата по-късно.

Ахвам.

— Можем ли да направим това?

— Защо не?

— Защото бракът няма да бъде законен!

— Ще бъде законен пред Бога, а после ще пристигне разрешението от папата, и той ще стане законен и пред хората.

— Но баща ми...

— Ако баща ти те беше омъжил за принц Едуард, без да чака онова разрешение, всички можехте да отплавате заедно, а той щеше да спечели при Барнет.

Съжалението ме пробужда като меч.

— Наистина ли?

Той кимва.

— Знаеш го. Разрешението така или иначе дойде, не пристигна по-бързо, защото ти го чакаше във Франция. Но ако Маргарет Анжуйска, принцът и ти бяхте отплавали заедно с баща ти, тогава той щеше да разполага с цялата си войска при Барнет. Щеше да ни победи с войските на Ланкастър, които тя щеше да има на свое разположение. Чакането на разрешението беше огромна грешка. Забавянето винаги е фатално. Ще се оженим, а разрешението ще пристигне и ще узакони женитбата. Тя и без друго е законна пред Бога, ако изречем обетите си пред свещеник.

Колебая се.

— Искаш да се омъжиш за мен, нали?

Той ме поглежда, с многозначителна усмивка. Съвсем наясно е, че искам да се омъжа за него и че сърцето ми започва да бие по-бързо, когато ръката му докосва моята, както сега. Когато се навежда напред, както прави сега, когато лицето му се приближава към мен и той понечва да ме целуне.

— Да.

Вярно е, отчаяно копнея да се омъжа за него, и отчаяно копнея да се измъкна от този полуживот в убежище. А няма и какво друго да сторя.

Сейнт Мартинс, Лондон, май 1472

За втори път в живота си съм булка и вървя по пътеката към олтара, а на стъпалата пред олтарната преграда ме чака млад и красив съпруг. Не мога да не си помисля за принц Едуард, очакващ ме при олтара, без да знае, че нашият съюз ще го отведе към смъртта му, че ще бъдем женени и споделили легло само от двацет седмици, преди да бъде принуден да потегли да защити претенциите си към трона, че никога няма да се върне отново.

Казвам си, че това е различно — че този път се омъжвам по свой избор, не съм под властта на ужасяваща свекърва, не се подчинявам сляпо на баща си. Този път сама създавам съдбата си — за първи път в живота си успях да взема нещата в собствените си ръце. Аз съм на петнайсет години, била съм омъжена и съм овдовяла, бях снаха на кралица на Англия, а после — повереница на херцог от кралската фамилия. Бях пионка ту на един играч, ту на друг; но сега вземам собствено решение и разигравам собствените си карти.

Ричард чака при стъпалата на олтарната преграда: архиепископ Баучър, който е сродник и на двамата ни, стои пред него, разтворил требника си на сватбената литургия. Оглеждам се из параклиса. Празен е като на погребение на бедняк. Кой би си помислил, че това е женитбата на една вдовстваща принцеса и един херцог от кралското семейство? Без сестра — сега тя е мой враг. Без майка — тя все още е затворница. Без баща — няма да го видя никога повече. Той загина, опитвайки се да ме постави на престола на Англия, и с него и неговите надежди е свършено. Чувствам се много самотна, докато вървя по пътеката, а кожените ми обувки потропват по надгробните плочи под краката ми, сякаш за да ми напомнят, че тук, в мрака на вечността, лежат други хора, които също са мислели, че ще изиграят собствените си карти.

Нямаме къде да отидем. Това е огромната ирония на положението ни. Аз съм най-богатата наследница в Англия, с

наследство — ако успеем да го извоюваме — от стотици къщи и няколко замъка, и съм донесла всички тях на съпруга си, самият той богат млад мъж с доходи от някои от най-големите графства в Англия — а нямаме къде да отидем. Той не може да ме отведе обратно в лондонския си дом — замъка Бейнардс — защото майка му живее там, а страховитата херцогиня Сесили ме плашеше достатъчно и като строгата и сурова свекърва на сестра ми; като моя тя ще ме ужасява. Не се осмелявам изобщо да се изправя пред нея, след като сключих таен брак с един от синовете ѝ, против желанията на другите двама.

Очевидно не можем да отидем при Джордж и Изабел, които ще бъдат извън себе си от гняв, когато научат за стореното днес, а аз категорично отказвам да се върна в къщата за гости към „Сейнт Мартинс“, загърната в наметало на кухненска прислужница. Накрая нашият сродник архиепископът, Томас Баучър, ни кани в двореца си за толкова време, колкото искаме да останем. Това го обвързва още повече с този таен брак, но Ричард ми прошепва, че архиепископът никога не би се съгласил да извърши брачната церемония, ако не е имал тайното позволение на Едуард да я изпълни. Сега в Англия не се случват много неща без знанието на краля от династията Йорк и съгласието на неговата кралица. Затова, макар да съм си мислила, че сме непокорни влюбени, действащи тайно, женещи се по любов и криещи се за медения си месец, не е било така. Нито за миг не е било така. Мислех си, че планирам сама живота си, без знанието на други, но се оказва, че кралят и моята неприятелка, неговата сивоока кралица, са знаели за всичко това, през цялото време.

Дворецът Ламбет, Лондон, лятото на 1472

Това е нашето лято, това е нашият сезон. Всяка сутрин, когато се будя, виждам как златна слънчева светлина струи през еркерния прозорец, от който се разкрива гледка към реката, и чувствам топлото присъствие на Ричард в разтуреното легло, спящ като дете. Чаршафите са се превърнали на оплетен възел от нашето любене, красиво избродираната покривка е на купчина, наполовина на леглото и наполовина на пода, огънят в огнището се е превърнал на пепел, тъй като той не пуска в стаята никого от слугите, докато не ги повикаме: това е моето лято.

Сега разбирам робската преданост на Изабел към Джордж. Сега разбирам пламенната връзка между краля и кралицата. Сега разбирам дори това как майката на кралицата, Жакета, умря от разбито сърце заради загубата на мъжа, за когото се е омъжила по любов. Научавам, че да обичам мъж, чиито интереси са и мои, чиято страст ми се дарява свободно и открито, и чието закоравяло в битки младо гъвкаво тяло лежи всяка нощ до мен, което е единствената му радост — че всичко това ще промени изцяло живота ми. Била съм омъжена преди; но никога не съм била разтърсвана и докосвана, озадачавана и обожавана преди. Бях съпруга, но не бях любовница. С Ричард ставам съпруга и любовница, съветница и приятелка, партньорка във всички неща, другарка по оръжие, спътница. С Ричард ставам жена, а не момиче, ставам съпруга.

— А разрешението? — питам го лениво една сутрин, докато ме целува внимателно, като в същото време брои, твърдо решен да стигне до петстотин.

— Прекъсна ме — оплаква се той. — Какво разрешение?

— За сватбата ни. От папата.

— О, това ли — на път е. Тези неща могат да отнемат месеци, знаеш това. Подадох писмено искане и ще отговорят. Ще ти кажа, когато отговорят. Докъде бях стигнал?

— Триста и две — казвам напосоки.

Бавно, устните му стигат до гърдите ми.

— Триста и три — казва той.

Прекарваме заедно всяка нощ. Когато той трябва да посети двора, на лятна обиколка в Кент, потегля призори с група свои приятели — Бракънбъри, Лъвъл, Тиръл, половин дузина други — и се връща по здрач, така че да може да се срещне с краля и да се прибере у дома при мен. Кълне се, че никога няма да се разделим, дори за една нощ. Чакам го в голямата гостна на двореца Ламбет със сложена за него вечеря, той влиза, пращан от пътя, и започва да яде, да говори и пие едновременно. Разказва ми, че новото бебе на кралицата е умряло и че кралицата е мълчалива и тъжна. Говори се, че майка ѝ, Жакета, умряла в същия следобед като бебето; някои хора чули жалейна песен около кулите на замъка. Той се прекръства при този слух и се присмива на себе си, че е суеверен глупак. Стискам юмрук под масата в знака срещу магьосничество.

— Лейди Ривърс беше забележителна жена — признава той. — Когато я срещнах за първи път и бях още момче, си помислих, че тя е едновременно най-плашещата и най-красивата жена, която съм виждал. Но когато тя ме прие като свой сродник, когато Елизабет се омъжи за Едуард, започнах да я обичам и да ѝ се възхищавам. Тя се отнасяше винаги толкова сърдечно с децата си — и не само с тях, с всички деца от кралското домакинство — и беше толкова предана на Едуард; би направила всичко за него.

— Накрая тя беше мой враг — казвам кратко. — Но помня, че когато я видях за първи път, си помислих, че е прекрасна. И дъщеря ѝ, кралицата също.

— Сега би ти дожаляло за кралицата — казва той. — Тя е много опечалена без майка си и е изгубена без бебето си.

— Да, но тя има четири други деца — казвам коравосърдечно. — И едното от тях е син.

— Ние от династията Йорк обичаме да създаваме големи семейства — казва той, като ми се усмихва.

— И затова...?

— И затова си мислех, че може да отидем в леглото и да видим дали не можем да си направим един малък маркиз?

Усещам как поруменявам, и признавам желанието си с усмивка.

— Може би — казвам. Той знае, че искам да кажа „да“.

Замъкът Уиндзор, септември 1472

Отново чакам да се явя пред краля и кралицата на Англия, отново съм изплашена и развълнувана. Този път няма никой, който да върви пред мен, никой, който да е готов да ми се скара. Не е нужно да се боя, че ще настъпя шлейфа на майчината ми рокля, защото тя още е затворена в Болийо, а дори да беше свободна, нямаше да върви пред мен, защото сега аз стоя по-високо от нея. Аз съм херцогиня от кралската фамилия. Много малко са жените, след които бих вървяла.

Не е нужно да се боя от суровите думи на Изабел, защото сега аз съм равна на нея. Аз също съм херцогиня от кралската фамилия Йорк. Принудени сме да си поделим наследството, сега нашите съпрузи се радват на равни дялове от богатството ни. Поделихме си момчетата от династията Йорк — тя има Джордж, красивия по-голям брат, но аз имам Ричард, предания и любим по-млад брат. Той е до мен, и ми отправя топла усмивка. Знае, че съм нервна, знае и че съм твърдо решена да встъпя в бляскавия кралски двор и да ги принудя да ме признаят като това, което съм сега: херцогиня от кралската династия Йорк и една от най-изтъкнатите дами на кралството.

Нося рокля в наситено червено. Подкупих една от камериерките в гардеробната, за да открия какво ще носи Изабел тази вечер, и тя ми каза, че сестра ми е поръчала рокля в бледо виолетово, която ще носи с аметистите си. Моят избор ще накара нейния цвят да изглежда блед и невзрачен. Нося рубини на шията и на ушите си, а кожата ми има цвят на сметана на фона на тъмния цвят на роклята и огнено искрящите камъни. Нося толкова висока диадема, че тя се издига като върха на църковна камбанария както над мен, така и над съпруга ми, а воалът е ален. Подгъвът на роклята ми е бродиран с червена коприна, а ръкавите дръзко са изрязани нависоко, за да се виждат китките ми. Знам, че съм красива. Аз съм на шестнайсет години и кожата ми е като листенце на роза. Самата кралица на Англия, обожаваната съпруга на

Едуард, ще изглежда стара и уморена редом с мен. Аз съм в разцвета на красотата си и сега е мигът на моя триумф.

Големите врати пред нас се люшват и се отварят, Ричард взема ръката ми, хвърля ми кос поглед, и казва: „Напред!“, сякаш се събираме на бойно поле, и ние пристъпваме в ярката светлина и топлина на приемната на кралицата в замъка Уиндзор.

Както винаги при кралица Елизабет, нейните покои блестят от ярката светлина на най-хубавите свещи, а жените от свитата ѝ са красиво облечени. Тя играе на кегли, и като съдя по смеха и залпа от аплодисменти, когато влизаме, предполагам, че печели. В далечния край на стаята има музиканти, а дамите танцуват — танц в кръг, по време на който се държат за ръце и оформят редици, оглеждат се и се усмихват на любимите си сред придворните, които са се облегнали лениво на стените и оглеждат дамите, като благородни ловци. Кралят седи в средата на стаята, разговаряйки с Луи де Груутхус^[1], който бе единственият му приятел, когато баща ми прогони Едуард от трона на Англия и изглеждаше сигурно, че е победителят. Тогава Луи беше приятел на Едуард, прие го в двора си във Фландрия, закриляше го и го подкрепяше, докато той набираше войници, събираше кораби и средства, и се върна в Англия като буря. Сега Луи е удостоен с титлата граф Уинчестър, и предстоят специални празненства, на които ще бъде поздравен с титлата. Кралят плаща дълговете си и винаги възнаграждава фаворитите си. За мой късмет, понякога прощава на враговете си.

Крал Едуард вдига поглед, когато влизаме ние — обичният му брат с красивата си млада съпруга, — възкликва от удоволствие, и излиза напред да ни поздрави лично. Винаги се държи непринудено и очарователно с онези, които обича и които го забавляват, а сега взема ръката ми и ме целува по устата, сякаш не помни, че последният път, когато се срещнахме, аз бях в такава немилост, че не ми беше позволено да говоря с него, а трябваше безмълвно да му правя реверанс, когато минаваше край мен.

— Вижте кой е тук! — провиква се той възхитено към кралицата. Тя идва да приеме поклоните ни и позволява на Ричард да я целуне по бузите, а после се обръща към мен. Явно тя и кралят са решили, че трябва да бъда поздравена като сродница и сестра. Само едва доловимият проблясък на ирония в сивите ѝ очи ми показва, че е

развеселена да ме види тук — на най-пищното празненство за годината по случай посрещането на съюзника на нейния съпруг — как се издигам сега, след като бях принижена толкова много.

— А, лейди Ан — казва тя сухо. — Желая ви щастие. Каква изненада. Какъв триумф за истинската любов!

Тя се обръща, прави знак на дамите зад себе си, и аз чувствам как смелостта ми изневерява, когато сестра ми Изабел пристъпва бавно напред. Не мога да се сдържа и отстъпвам назад към успокояващото рамо на Ричард, моя съпруг, който стои до мен, докато Изабел, бледа и изпълнена с презрение, прави на двама ни възможно най-незабележимия реверанс.

— Е, ето ви тук и вас, дъщерите на Уорик, и въпреки това и двете сте херцогини от кралската фамилия и мои сестри — казва кралицата, с глас, станал напевен от смеха. — Кой би си го помислил? Баща ви получава от гроба най-добрия избор за зетъве. Колко ли сте щастливи!

Брат й Антъни й хвърля поглед, сякаш споделят някаква шега по наш адрес.

— Явно е, че сме свидетели на радостна нова среща на сестрите Невил — отбелязва той.

Изабел пристъпва напред, сякаш за да ме прегърне, и ме притиска плътно към себе си, за да може да прошепне яростно в ухото ми:

— Ти опозори себе си и изложи мен. Дори не знаехме къде си. Да избягаш като някоя кухненска повлекана! Не мога да си представя какво щеше да каже татко!

Извивам се, измъквам се от хватката й и я поглеждам в лицето.

— Ти ме държеше като своя затворничка и крадеше наследството ми — казвам разпалено. — Какво би си помислил той за това? Какво мислеше, че ще направя? Че ще преклоня глава и ще се преклоня пред Джордж, само защото ти го правиш? Или ти се искаше да съм мъртва, както ти се иска да е мъртва родната ни майка?

Тя вдига рязко ръка, а после мигновено я сваля отново. Но е показала на всички, че копнее да ми удари плесница. Кралицата се изсмива високо, Изабел ми обръща гръб, Ричард свива рамене, покланя се на кралицата, и ме повлича със себе си.

В отсрещния край на стаята някой казва на Джордж, че е имало кавга, и той идва бързо, за да застане до Изабел и да изглежда гневно

Ричард и мен. За миг Изабел и аз показваме открито враждата си, втрещени една в друга от двата края на голямата зала: никоя от нас не е готова да отстъпи, Изабел стои до съпруга си, аз — до моя. После Ричард докосва ръката ми и отиваме да бъдем представени на новия граф. Поздравявам го любезно и разговаряме няколко мига, а после настъпва затишие. Обръщам се, не мога да се сдържа да не погледна назад, сякаш се надявам, че тя ще ме повика да се приближа, сякаш се надявам, че можем отново да се сприятелим. Тя се смее и разговаря с една от дамите на кралицата.

— Из... — изричам тихо. Но тя не ме чува, и едва когато Ричард ме повежда да си вървим, ми се струва, че чувам едва доловимия ѝ шепот:

— Ани.

Това не е последната размяна на поздрави със семейството, която предприемам през тази есен, защото трябва да се срещна и със страховитата майка на Ричард, херцогиня Сесили. Отиваме във Фодърингей, яздейки нагоре по Големия северен път към дома ѝ в ясно, слънчево време. Тя се е оттеглила почти в изгнание от двора, омразата ѝ към снаха ѝ, кралицата, води до това, че не присъства на повечето големи дворцови празненства, а когато се присъедини към Джордж за бунта срещу брат му, тя изгуби и останките от обич, които бе успяла да получи от сина си Едуард. Всички спазват външното благоприличие, когато могат; тя все още има къща в Лондон и посещава двора от време на време, но влиянието на кралицата се забелязва ясно. Херцогиня Сесили не е желана гостенка; Фодърингей е отчасти ремонтиран и обзаведен, и ѝ е предоставен като неин дом. Аз съм бодра и весела, яздейки до Ричард, докато той не казва, хвърляйки ми кос поглед:

— Знаеш ли, че минаваме през Барнет? Битката се водеше по протежение на онзи път.

Разбира се, че го знаех, но не бях помислила, че ще яздим точно по същия път, където загина баща ми; където Ричард, сражавайки се заедно с брат си, нагоре по склона при ужасно неравни условия, успя да излезе от мъглата, да изненада войските на баща ми и да го убие. Това е полесражението, на което Миднайт изпълнил последната си голяма задача за своя господар: положил на земята черната си глава и

приел меча, забит в голямото му сърце, за да покаже на мъжете, че няма да има отстъпление, бягство и капитулация.

— Ще заобиколим — казва Ричард, виждайки изражението ми.

Той дава заповеди на стражите си и те ни отварят една порта, така че излизаме от пътя, за да заобиколим бойното поле, като яздим през пасищата и през стърнищата на овесените ниви, а после отново излизаме на Големия северен път от северната страна на градчето. При всяка стъпка, която конят ми прави, трепвам, мислейки си, че той стъпва по кости, и си мисля за своето предателство, докато яздя редом със съпруга си, редом с врага, който уби баща ми.

— Наблизо има малък параклис — обажда се Ричард. — Битката не е забравена. Той не е забравен. Едуард и аз плащаме да четат литургии за душата му.

— Наистина ли? — казвам. — Не знаех.

Едва успявам да говоря, дотолкова ме разкъсва вината, че с брака си встъпих в рода на враговете на баща ми.

— Аз също го обичах, знаеш ли — казва Ричард тихо. — Той ме отгледа, както отглеждаше всичките си повереници, сякаш бяхме за него нещо повече от момчета, за чието пребиваване щеше да получава заплащане. Той беше добър настойник на всички ни. Едуард и аз го приемахме като наш предводител, като наш по-голям брат. Нямаше да се справим без него.

Кимвам. Не казвам, че баща ми се обърна срещу Едуард само заради кралицата, заради нейното алчно семейство и лошите ѝ съвети. Ако Едуард не се беше оженил за нея... ако Едуард никога не я беше срещнал... ако Едуард не беше омагьосан от нея и майка ѝ, от тази тяхна могъща смесица от чувственост и вълшебство... но така само бих могла да изпълня цял един живот със съжаления.

— Той те обичаше — това е единственото, което казвам. — Обичаше и Едуард.

Ричард поклаща глава, съзнавайки също като мен чия беше вината, чия е все още вината: на съпругата на Едуард.

— Това е трагедия — казва той.

Кимвам, и продължаваме към Фодърингей в мълчание.

[1] Луи дьо Брюж, известен и като Луи де Груутхус, принц на Стеенхус (1422–1492), фламандски благородник и военачалник,

щатхалтер на Холандия и Зееланд — Б.р. [↑](#)

Замъкът Фодърингей, Норт Хампшър, есента на 1472

Замъкът, родно място на Ричард и седалище на неговия род, е занемарен и запуснат. В такова състояние е от началото на войните, след което родът Йорк е можел да отделя средства само за укрепяване на замъците, нужни им, за да водят от там бунта срещу спящия крал и лошата кралица. Ричард се мръщи, когато поглежда към външната стена, която се е наклонила опасно над крепостния ров, и хвърля поглед към покрива на замъка, където враните са направили безброй гнезда под оловните плочи на покрива.

Херцогинята ме поздравява сърдечно, макар да съм третата булка, влязла с таен брак в семейството ѝ.

— Но винаги съм искала Ричард да се ожени за вас — уверява ме тя. — Сигурно съм го обсъждала с майка ви дузина пъти. Затова бях толкова доволна, когато направиха Ричард повереник на вашия баща, исках да се опознаете. Винаги съм се надявала да станете моя снаха.

Тя ни приема в по-малката зала на замъка — помещение с дървена ламперия, в чиито два края гори по един голям огън, и с три огромни маси, подредени за вечеря: една за слугите, една за прислужничките, и една маса за благородниците. Херцогинята, Ричард и аз и няколко от нейните сродници се настаняваме на господарската маса и наблюдаваме залата.

— Живеем много простичко — казва тя, макар че има стотици слуги и дузина гости. — Не се опитваме да се мерим с *онази* жена и нейния двор. Бургундски порядки — казва тя мрачно. — И всевъзможни разхищения.

— Брат ми, кралят, ви изпраща благопожеланията си — казва Ричард с официален тон. Коленичи пред майка си и тя полага длан върху главата му в жест на благословия.

— А как е Джордж? — пита тя веднага за своя любимец. Ричард ми смига. Явната склонност на херцогинята към фаворизиране беше повод за открити шеги във фамилията до момента, в който я накара да

подкрепи претенциите на Джордж за трона. Това беше прекалено, дори за благосклонната привързаност на краля.

— Той е добре, макар че все още се опитваме да уредим наследството на съпругите си — казва Ричард.

— Неприятна работа — тя поклаща глава. — Един хубав имот не бива никога да бъде разпокъсан. Би трябвало да се споразумееш с него, Ричард. В крайна сметка, ти си по-младият син. Редно е да отстъпиш на брат си Джордж.

Такова явно предпочитание не е толкова забавно.

— Слушам единствено себе си — казва Ричард сковано. — Джордж и аз ще се споразумеем да си поделим богатството на Уорик. Бих бил лош съпруг на Ан, ако позволя наследството ѝ да бъде пропиляно.

— По-добре да бъдеш лош съпруг, отколкото лош брат — казва тя лукаво. — Погледни брат си Едуард, който се е поддал на влиянието на съпругата си и предава постоянно семейството си.

— Едуард се прояви като мой добър приятел в този случай — напомня ѝ Ричард. — И винаги ми е бил добър брат.

— Не от неговата преценка се боя — казва тя. — *А от нейната.* Почакай, докато твоите амбиции влязат в разрез с *нейните*, и тогава виж чии съвети ще приеме Едуард. Тя ще го съсипе.

— Наистина, моля се да не го стори — казва Ричард. — Ще вечеряме ли, почитаема майко?

Най-тревожната за нея тема, съсипването на династията поради кроежите на Елизабет Удвил, е постоянна през цялото време на гостуването ни, и макар че Ричард я застава да млъкне възможно най-често и най-любезно, невъзможно е да се отречат многото случаи, които тя цитира. За всички е очевидно, че кралицата постига своето и Едуард ѝ позволява да настанява приятелите и близките си на постове, които принадлежат по право на други хора, тя се възползва от правото си да раздава васални имоти повече, отколкото която и да било друга кралица преди нея, благодетелства братята и сестрите си. Ричард не дава да се каже и дума против брат му, краля; но във Фодърингей никой не обича Елизабет Удвил и сиящата млада жена която видях за първи път през вечерта на големия ѝ триумф, е напълно забравена, отстъпвайки пред образа на алчната зложелателка, която херцогинята описва.

— Изобщо не биваше да бъде коронясана за кралица — прошепва ми тя един ден, когато седим в дневната ѝ стая на долния етаж, внимателно бродирайки маншетите на една риза, която херцогинята ще изпрати на любимеца си Джордж за Коледа.

— Не биваше ли? — питам. — Спомням си коронацията ѝ толкова добре: бях още малко момиче и си мислех, че е най-красивата жена, която съм виждала през живота си.

Презрително присвиване на рамене показва какво мисли сега тази застаряваща красавица за привлекателната външност.

— Тя изобщо не биваше да бъде коронясана за кралица, защото бракът никога не е бил валиден — прошепва тя, прикрила устата си с длан. — Всички знаехме, че Едуард беше сключил таен брак още преди да я срещне. Не беше свободен да се ожени за нея. Всички си мълчахме, докато баща ви планираше брака с принцеса Бон Савойска, защото такъв таен брак може да бъде отречен — трябва да бъде отречен, когато се представя такъв голям шанс. Но обетите, които Едуард положи с Елизабет, бяха просто още един таен брак, всъщност двуженство — и този брак също трябваше да бъде отхвърлен.

— Майка ѝ е била свидетел...

— Онази вещица би се заклела във всичко заради децата си.

— Но Едуард я направи кралица — изтъквам. — И децата им са кралски особи.

Тя поклаща глава и прегризва конеца с острите си дребни зъби.

— Едуард няма право да бъде крал — казва тя, говорейки много тихо.

Отпускам ръкоделието си.

— Ваша светлост...

Ужасена съм при мисълта за това, което ще изрече в следващия миг. Нима това е старият скандален слух, който баща ми разпространи, когато искаше да прогони Едуард от престола? Нима херцогинята ще обвини себе си в долно прелюбодеяние? И колко неприятности ще си навлека, ако узная тази огромна, тази ужасна държавна тайна? Тя се изсмива, видяла ужасеното ми лице.

— О, такова дете сте! — възкликва грубо. — Кой би могъл да ви довери каквото и да било? Кой би си направил труда да сподели с вас каквото и да било? Припомнете ми: на колко сте години?

— На шестнайсет съм — казвам с цялото достойнство, което успявам да си придам.

— Дете — казва подигравателно тя. — Няма да кажа нищо повече. Но помнете, че Джордж е мой любимец не защото съм изкуфяла глупачка. Имам основателна причина Джордж да бъде мой любимец, твърде основателна. Това момче е родено да бъде крал. Това момче — и никое друго.

Замъкът Уиндзор, Коледа, 1472

Едуард винаги отбелязва бляскаво коледните празници, а това е годината, в която е постигнал най-големия си триумф. Върнали се в двора, Ричард и аз се оказваме въвлечени във възбудата, царяща през дванайсетте коледни дни. Всеки ден има нова тема и нова поетична драма. На всяка вечеря има нови песни, или актьори, или жонгльори, или някакви артисти. Организируют бой на мечки с кучета и лов в студените тресавища край реката всеки ден, ходят на лов със соколи, има тридневен турнир, по време на който всеки благородник издига знамето си. Братът на кралицата, Антъни Удвил, устройва състезание между поети, на което всички трябва да изпълняват куплети, застанали в кръг, един след друг, и първият, който се запъне, докато рецитира куплета си, се покланя и отстъпва назад, докато остават само двама мъже, единият от които Антъни Удвил — и после той печели. Виждам проблясването на усмивката, която отправя към сестра си: той винаги печели. Инсценира се морска битка в един от вътрешните дворове, наводнен за случая, а една нощ е посветена на танц с факли в гората.

Ричард, моят съпруг, е винаги до брат си. Той е от близкото обкръжение на приятелите, избягали с Едуард от Англия и завърнали се триумфално с него. Той, Уилям Хейстингс и братът на кралицата, Антъни Удвил, са приятели на краля и негови кръвни братя — заедно до живот; никога няма да забравят бясната надпревара, когато са мислели, че баща ми ще ги настигне, никога няма да забравят плаването, когато са поглеждали тревожно над кърмата на малката си рибарска лодка, търсейки светлините на преследващия ги кораб на баща ми. Когато говорят как са препускали по тъмните пътища с отчаяната надежда, че ще открият Лин, и без да знаят дали там ще има плавателен съд, който могат да наемат или откънат; когато се разсмяват гръмко, спомняйки си, че джобовите им са били празни и кралят е трябвало да даде на лодкаря подплатената си с кожа мантия вместо заплащане, а после трябвало да вървят без пукната пара пеш до

най-близкия град, Джордж пристъпва смутено от крак на крак, озърта се и се надява, че разговорът ще поеме друга посока. Защото в онази нощ Джордж е бил врагът, макар че сега се предполага, че всички са приятели. Мисля си, че мъжете, които са яздили с гръмотевичен тропот по нощните пътища в тъмнината, спирайки изпотени от страх да се ослушат за тропот на копита, идващ зад тях, никога няма да забравят, че Джордж бе техен враг в онази нощ, и че продаде родния си брат и собственото си семейство, и предаде своя род в надеждите си да постави себе си на престола. Въпреки усмивките и приятелското им държание сега, въпреки всички преструвки, че са забравили старите битки, те знаят, че в онази нощ бяха преследвани като плячка, и че ако Джордж ги беше настигнал, щеше да ги убие. Знаят, че така върви този свят: трябва да убиеш или да бъдеш убит, дори ако става дума за брат ти, или за твоя крал, или за приятеля ти.

Що се отнася до мен, всеки път, когато те говорят за това време, си спомням, че баща ми бе този, който бе техен враг, и тяхното другарство бе създадено в страха от него, техният добър настойник и ментор, който изведнъж, за една нощ, се превърна в техен смъртен враг. Трябваше да отвоюват трона от него — той напълно ги бе разгромил и ги беше прогонил от кралството. Понякога, когато мисля за триумфа му, а после за неговото поражение, аз се чувствам толкова чужда в този двор, колкото и първата ми свекърва, Маргарет Анжуйска, тяхна затворничка в Тауър.

Знам със сигурност, че кралицата никога не прощава на враговете си. Всъщност подозирам, че сега тя ни смята за свои врагове. По настояване на съпруга си тя поздравява мен и Изабел с хладна вежливост, и ни предлага места в домакинството си. Но леката ѝ усмивка, когато вижда двете ни, седнали в каменно мълчание, или когато Едуард вика Джордж като свидетел на един спор за някаква битка, а после млъква рязко, когато осъзнава, че това е битка, в която Джордж е бил на другата страна — тези моменти ми показват, че това е кралица, която не забравя враговете си, и никога няма да им прости.

Позволено ми е да отклоня предложената служба в домакинството на кралицата, тъй като Ричард ми казва, че през голяма част от времето ще живеем на север. Най-сетне той получава дела ми от наследството. Джордж взема другата половина, а Ричард иска единствено да поеме владението на големите земи на север, които е

спечелил, и да ги управлява лично. Иска да заеме мястото на баща ми на север и да се сприятели със сродниците си от фамилията Невил. Те ще са предразположени към него заради името ми и заради обичта, която хранеха към баща ми. Ако се отнася към северняците добре, открито и честно, както те обичат да бъдат третиран, той ще бъде важен като крал в Северна Англия и ние ще превърнем в свои дворци Шериф Хътн и замъка Мидълхам, нашите домове в Йоркшър. Донесох му като зестра и красивия замък Барнард в Дърам, и той казва, че ще живеем там, зад яките стени, от които се разкрива гледка надолу към река Тийс и нагоре към Пенините. Градът Йорк — където винаги са обичали рода, който носи неговото име — ще бъде наша столица. Ние ще отнесем величие и богатство в Северна Англия, на хората, които са готови да обикнат Ричард, защото той е от династията Йорк, и които вече обичат мен, защото съм Невил.

Едуард насърчава това наше желание. Той има нужда от някой, който да поддържа мира на Север и да защитава границите на Англия срещу шотландците, а няма човек, комуто да има по-голямо доверие, отколкото на най-младия си брат.

Но аз имам и друга причина да откажа да остана в двора, причина, дори още по-добра от тази. Правя реверанс на кралицата и казвам:

— Ваша светлост трябва да ме извини. Аз съм...

Тя кимва хладно:

— Разбира се, знам.

— Знаете?

Изведнъж си помислям, че е видяла в бъдещето този разговор с погледа си на вещица, и не успявам да сдържа потръпването си.

— Лейди Ан, не съм глупачка — казва тя простишко. — Самата аз съм родила седем деца, мога да преценя кога една жена не е в състояние да изяде закуската си, но въпреки това наедрява. Питам се кога ще съобщите на всички ни. Казахте ли на съпруга си?

Откривам, че все още съм без дъх от страха, че тя знае всичко.

— Да.

— И той беше ли много доволен?

— Да, ваша светлост.

— Той ще се надява на момче, граф, който да поеме това голямо наследство — казва тя със задоволство. — Това е благословия и за

двама ви.

— Ако е момиче, надявам се да бъдете кръстница.

Трябва да я попитам, тя е кралицата и е моя етърва, и трябва да се съгласи. Не изпитвам никаква топлина или обич към нея и дори за миг не си помислям, че това означава, че тя наистина ще благослови мен или бебето ми. Но съм изненадана от благостта в изражението ѝ, когато кимва:

— С радост.

Обръщам се така, че дамите ѝ да могат да ме чуят. Сестра ми, свела глава към ръкоделието си, е сред тях. Изабел се опитва да се престори, че не е чула нищо от този разговор; но трябва да вярвам, че тя копнее да поговори с мен. Не мога да повярвам, че Изабел ще бъде безразлична към мен, когато нося първото си дете.

— Ако родя момиче, ще я кръстя Елизабет Изабел — изричам ясно, повишавайки глас, за да ме чуе тя.

Главата на сестра ми е извърната; тя гледа навън през прозореца към снежната вихрушка отвън, преструвайки се на безразлична. Но когато чува собственото си име, тя се оглежда наоколо.

— Елизабет Изабел? — повтаря. Проговаря ми за първи път, откакто ме сгълча, когато дойдох в двора като избягала невеста.

— Да — казвам дръзко.

Тя почти се надига от мястото си, а после сядва отново.

— Ще наречеш дъщеря си Изабел?

— Да.

Виждам я как пламва и поруменява, и най-после става от мястото си и тръгва към мен, отдалечавайки се от кралицата и дамите ѝ.

— Ще я кръстиш на мен?

— Да — казвам простишко. — Ти ще си нейна леля, и се надявам, че ще я обичаш и ще държиш на нея. И... — колебая се, разбира се, тъй като Изабел знае, че имам защо да се страхувам от раждането. — Ако нещо се случи с мен, надявам се, че ще я отгледаш като твое собствено дете, и... и ще ѝ разкажеш за баща ни, Из... и за всичко, което се случи. За нас... и как нещата се объркаха...

За миг лицето на Изабел се разкривява, докато се опитва да удържи сълзите си, а после тя разтваря ръце и ние се вкопчваме една в друга, като плачем и се смеем едновременно.

— О, Из — прошепвам. — Беше ми омразно да съм във война с теб.

— Съжалявам, толкова съжалявам, Ани. Не биваше да се държа по този начин — не знаех какво да правя — и всичко се случи толкова бързо. Трябваше да вземем състоянието... и Джордж каза... а после ти избяга...

— Аз също съжалявам — казвам. — Знам, че не можеше да тръгнеш срещу съпруга си. Сега разбирам по-добре.

Тя кимва, не иска да казва нищо за Джордж. Една съпруга дължи покорство на съпруга си, обещава го в сватбения си ден пред Бог; а съпрузите изискват напълно дължимото, подкрепяни от свещеника и от света. Изабел е собственост на Джордж толкова, колкото и ако беше негова слугиня или кон. Аз също обещах вярност на Ричард, сякаш той бе господар, а аз наистина бях кухненска прислужница. Една жена трябва да се покорява на съпруга си, както слуга се покорява на своя господар — такъв е редът в света и Божият закон. Дори ако смята, че той греши. Дори ако знае, че той греши.

Изабел внимателно поставя ръка там, където коремът ми е твърд и издут под набраните дипли на роклята. Улавям ръката ѝ и я оставям да го докосне.

— Ани, вече си толкова наедряла. Добре ли се чувстваш?

— В началото ми прилошаваше, но сега съм добре.

— Не мога да повярвам, че не ми каза веднага!

— Исках — признавам. — Наистина исках. Не знаех как да започна.

Извъръщаме се заедно от придворните.

— Страхуваш ли се? — пита тя тихо.

— Малко — казвам. Виждам тъмнината в погледа ѝ. — Много — признавам.

И двете мълчим, и двете си мислим за люлеещата се каюта на подмятания от бурята кораб, в която майка ми крещи, че трябва да издърпам бебето от нея, спомняме си ужаса, когато малкото телце поддаде в нея. Споменът е толкова ясен, че аз едва не залитам, сякаш морето отново ни подмята насам-натам. Тя взема ръцете ми в своите и сякаш току-що сме съгледали сушата, аз ѝ разказвам за малкия ковчег, и как майка ни го пусна в морето.

— Ани, няма причина нещата с теб да не бъдат наред — казва тя сериозно. — Няма причина нещата да се объркат за теб, както се объркаха за мен. Моите болки бяха много по-ужасни заради това, че бяхме по море, и заради бурята, и опасността. Всичко с теб ще бъде наред, а съпругът ти...

— Той ме обича — казвам уверено. — Казва, че ще ме заведе в замъка Мидълхам и ще намери най-добрите акушерки и лекари в страната — колебая се. — Би ли... знам, че ти навярно... — Тя чака. Сигурно знае, че искам да бъде с мен за усамотението преди раждането. — Нямам си никой друг — казвам простиичко. — Нито ти. Каквото и да се е случило между нас, Из, сега ти имаш само мен, а аз само теб.

Никоя от нас не споменава майка ни, все още затворена в абатството Болийо, докато земите ѝ са присвоени от нашите съпрузи, които действаха в съгласие, за да я ограбят, а после си съперничеха, за да се ограбят взаимно. Тя пише и на двете ни — писма, изпълнени със заплахи и оплаквания, заричайки се, че няма да пише повече, ако не ѝ се подчиним и не уредим освобождаването ѝ. Тя знае, както знаем и ние, че и двете позволяваме това да се случва, безсилни да направим нещо друго, освен онова, което ни нареждат съпрузите ни.

— Ние сме сираци — казвам мрачно. — Оставихме се да бъдем сираци. Сами превърнахме себе си в сираци. И нямаме към кого друг да се обърнем, освен една към друга.

— Ще дойда — казва тя.

Замъкът Мидълхам, Уорикшър, пролетта на 1473

Да бъда затворена в усамотение с Изабел в продължение на шест седмици в Кулата на Дамите в замъка Мидълхам, е все едно да изживявам отново дългите дни на детството ни. В родилната стая не се допускат мъже, и затова дървата за буйно пламтящите огньове, блюдата с храната ни и всичко останало, което ни е нужно, се предава в подножието на кулата на някоя от жените, които се грижат за мен. Свещеникът прекосява дървения мост от главната кула на замъка и застава до вратата зад параван, за да отслужва литургията, и ми подава Светото причастие през метална решетка, без да ме поглежда. Не научаваме почти никакви новини. Един-два пъти Изабел отива отсреща, до голямата зала да вечеря с Ричард, и когато се връща, ни съобщава, че малкият Уелски принц ще заживее в Лъдлоу. За миг се сещам за първия си съпруг; титлата Уелски принц беше негова, красивият замък Лъдлоу щеше да бъде наш, Маргарет Анжуйска планираше да живеем там няколко месеца след победата си, за да наложим волята си на хората в Уелс — но после си спомням, че всичко това вече е минало, и аз принадлежа към династията Йорк, и би трябвало да се радвам, че техният принц е пораснал достатъчно, за да има собствено домакинство в Уелс, макар то да е под управлението на вуйчо му, Антъни Удвил, вдовецът, който сега се издига без собствени заслуги и получава титлата на починалата си съпруга — барон Скейлс.

— Това ще означава, че Ривърс ще управляват Уелс във всяко отношение, освен по име — прошепва ми Изабел. — Кралят повери единствения си наследник на техните грижи, Антъни Удвил оглавява съвета на принца, а кралицата ръководи всичко. Това не е династията Йорк, това е династията Ривърс. Мислиш ли, че Уелс ще подкрепи това? Те винаги са поддържали династията Ланкастър и Тюдорите.

Свивам рамене. Обгръща ме блаженото спокойствие на последните седмици от бременността. Гледам към зелените поля наблизо, и по-нататък — към неравните пасища и калугериците, които

кръжат и грачат в тресавищата. Лондон ми се струва безкрайно далече, Лъдлоу — на цял живот разстояние.

— Кой би ръководил сина на кралицата, ако не го стори самата тя? — питам. — А той не би могъл да има по-добър възпитател от вуйчо си Антъни. Каквото и да мислиш за кралицата, Антъни Удвил е един от най-прекрасните мъже в Европа. Те са сплотено семейство. Антъни Удвил ще брани племенника си с цената на живота си.

— Само почакай — предрича Изабел. — Ще има мнозина, които ще наблюдават със страх как семейство Ривърс се сдобива с прекалено могъщество. Ще има мнозина, които ще предупредят краля да не поверява всичко на едно семейство. Джордж е против тях, дори твоят съпруг, Ричард, не иска да види цял Уелс в тяхно владение — тя прави пауза. — Татко казваше, че те са лоши съветници — напомня ми тя.

Кимвам.

— Да — признавам. — Кралят сбърка много, като предпочете тях пред баща ни.

— А *онази* жена все още ни мрази — казва Изабел направо.

Кимвам.

— Да, предполагам, че винаги ще ни мрази; но не може да ни стори нищо. Докато Джордж и Ричард се ползват с благоволението на краля, единственото, което тя може да направи, е да бъде студена като жената риба върху знамето на семейството ѝ. Не може дори да промени мястото, което заемаме в кралския двор. Не може да ни пренебрегва както някога. Пък и когато бебето ми се роди, не смятам да се връщам в двора — докосвам със задоволство дебелията стена до остъкления прозорец. — Никой не може да ми стори зло тук.

— Аз също ще стоя далече от двора — казва тя. Усмива ми се: — Ще имам основателна причина да стоя надалече. Забелязваш ли нещо у мен?

Вдигам глава и я поглеждам по-внимателно.

— Изглеждаш... — опитвам се да открия дума, която не звучи нелюбезно. — Привлекателна.

Изабел се разсмява.

— Искаш да кажеш, че съм дебела — казва тя радостно. — Ставам хубава и дебела. И ще те повикам да останеш с мен през август — тя ми се усмива широко. — Ще искам да ми върнеш услугата, която аз ти правя сега.

— Из... — в миг разбирам какво има предвид, а после улавям ръцете ѝ. — Из, бебе ли очакваш?

Тя отвърща с усмивка.

— Да, най-сетне. Започвах да се боя...

— Разбира се, разбира се. Но сега трябва да си почиваш — веднага я завличам до огнището и я дръпвам да седне в един стол, слагам столче под краката ѝ, и усмихнато я оглеждам. — Колко прекрасно! И вече не трябва да вдигаш разни неща вместо мен, а когато си тръгнеш от тук, трябва да пътуваш в носилка, а не да яздиш.

— Добре съм — казва тя. — Чувствам се далеч по-добре от миналия път. Не се страхувам. Във всеки случай, не се страхувам много... и, само си помисли, Ани! — те, моето и твоето бебе, ще бъдат братовчеди, ще бъдат братовчеди, родени в една и съща година.

Настъпва мълчание, докато и двете си мислим за дядото на нашите бебета, който никога няма да ги види, който щеше да гледа на тях като на сбъждане на своите планове, който щеше на часа да започне да крои нови и амбициозни планове за тях, в мига, щом те се озоват в люлката.

— Татко щеше вече да е уредил браковете им и да е нарисувал фамилните им гербове — казва Изабел с лек смях.

— Щеше да издейства разрешение от папата и да ги ожени — казвам. — За да запази богатството им в семейството — правя пауза: — Ще пишеш ли на майка ни, за да ѝ съобщиш? — питам предпазливо.

Тя свива рамене, изражението ѝ е непроницаемо и студено.

— Каква е ползата? — пита. — Тя никога няма да види внуците си. Никога няма да излезе от там, а ми каза, че ако не мога да уредя освобождаването ѝ, не съм ѝ дъщеря. Каква е ползата изобщо да мисля за нея?

Болките започват в полунощ, точно когато си лягам, с Изабел в голямото легло до мен. Надавам лек вик и след броени мигове тя е на крак, намята халат на раменете си, пали свещи от огъня, праща прислужницата да повика акушерките.

Мога да видя, че се страхува за мен, а пребледнялото ѝ лице, докато поръчва ейл, и острият ѝ тон към акушерките на свой ред

изплашват и мен. Поставили са дарохранителница със Светото причастие в нея върху малкия олтар в ъгъла на стаята ми. Около напрегнатия ми корем е вързан поясът, който беше специално благословен за първото раждане на Изабел. Акушерките са приготвили ейл с подправки за мен и за всички останали, и изпращат заповеди в кухнята да събудят готвачките, за да приготвят голяма вечеря, защото ще бъде дълга нощ и всички имаме нужда да се подкрепим.

Когато ми донасят фрикасе от дивеч, печено пиле и варен шаран, от миризмата на храна стомахът ми се преобръща, аз нареждам да я изнесат от стаята и започвам да се разхождам бавно нагоре-надолу, обръщам се при прозореца и горния край на леглото и продължавам. Чувам, че отвън, в приемната, ядат лакомо и поръчват още ейл. Само Из и две камериерки остават с мен. Из също няма апетит.

— Силни ли са болките? — пита тя тревожно.

Поклащам глава:

— На пристъпи са — казвам. — Но мисля, че се усилват.

Около два сутринта става много по-зле. Акушерките, зачервени и развеселени от храната и питието, влизат в спалнята и ме карат да продължа да се разхождам, а те вървят от двете ми страни. Когато спирам, те ме принуждават да продължа. Когато искам да си почина, те цъкат с езици и ме насилват да не спирам. Болките започват да идват по-често и да се сливат, и едва тогава акушерките ми позволяват да се облека, пъшкайки, на една от тях.

Около три сутринта е, когато чувам стъпки по моста откъм голямата зала, а после на вратата се чука и чувам Ричард да се провиква:

— Аз съм, херцогът! Как е съпругата ми?

— Весела е — казва акушерката, шегувайки се недодялано. — Куражлийски се справя, милорд.

— Колко още ще продължи?

— Още часове — казва тя бодро, пренебрегвайки протестния ми стон. — Може да минат още часове. Идете да поспите, ваша светлост, ще пратим да ви повикат в мига, щом легне.

— Защо, не е ли в леглото сега? Какво прави? — пита настойчиво той, озадачен, принуден да чака пред вратата, в пълно неведение за занаята на акушерките.

— Разхождаме я — отвърща по-възрастната. — Караме я да се разхожда нагоре-надолу, за да облекчим болката.

Безсмислено е да им казвам, че това изобщо не облекчава болката, защото те ще го правят, винаги са го правили, и ще им се подчинявам, защото сега почти не мога да мисля сама.

— Разхождате я? — пита младият ми съпруг през затворената врата. — Това помага ли много?

— Ако бебето се забави, ще я сложим върху одеяло и ще я подхвърляме — отвърща по-младата с остър смях. — Има късмет, че само я разхождаме. Това е женска работа, ваша светлост. Знаем какво правим.

Чувам приглушената ругатня на Ричард, но после стъпките му се отдалечават и двете с Из се споглеждаме мрачно, когато жените хващат ръцете ми и започват да ме водят от огнището до вратата и после пак обратно.

Оставят ме, когато отиват да закусят в голямата зала, а аз отново установявам, че не мога да ям и Из седи до мен, докато си почивам на леглото, и ме гали по челото, както правеше някога, когато се разболявах. Болките идват толкова често и толкова силно, че си мисля, че няма да издържа повече. Точно тогава вратата се отваря и двете акушерки се връщат вътре, този път водейки със себе си дойката, която нагласява люлката и постила чаршафите върху родилното легло.

— Вече не остава много време — казва една от акушерките бодро. — Ето — тя ми подава клиновидно парче дърво, излъскано от употреба и нашарено със следи от зъби. — Захапете го — казва тя. — Виждате ли тези следи? Много жени са хапали това и са спасили собствения си език. Захапете го, когато дойде болката, а после хванете добре това.

Завързали са връв, опъната между двете долни колони на леглото ми, и когато посягам от леглото за почивка, мога да я уловя и да запъна крака в долния край на голямото легло.

— Дърпайте това, а ние ще дърпаме с вас. Хапете клина, когато болката се усили, и ние ще крещим с вас.

— Няма ли нещо, което можете да й дадете за облекчаване на болката? — пита настойчиво Изабел.

По-младата жена маха запушалката на каменна бутилка.

— Пийнете мъничко от това — предлага тя, и налива от течността в сребърната ми чаша. — Всъщност си мисля, че всички трябва да пийнем по мъничко.

Течността изгаря гърлото ми и от нея очите ми се насълзяват, но ме кара да се почувствам по-смела и силна. Виждам как Из се задавя, когато отпива, и ми се ухилва. Навежда се напред да прошепне в ухото ми: „Тези са две алчни пияни старици. Бог знае къде ги е намерил Ричард“.

— Те са най-добрите в страната — отвърщам. — Бог да е на помощ на жената, която ражда с най-лошите.

Тя се засмива и аз също се смея, но смехът засяда в корема ми като забит меч, и аз надавам лек вик. Изведнъж двете жени стават делови и важни, настаняват ме на родилното легло, пъхат усуканата връв в ръката ми, поръчват на прислужницата да налее гореща вода от каната до огнището. После следва дълъг, объркан период, в който аз съм погълната от болката, виждам отразените отблясъци от огъня по каната, чувствам горещината в стаята и хладната ръка на Изабел, която мокри лицето ми. Боря се с болката, разяждаща самите ми вътрешности, боря се да си поема дъх. Мисля си за майка ми, толкова далече от мен, която би трябвало да е тук с мен сега, мисля си и за баща ми, който прекара живота си в битки и който позна финалния последен ужас на поражението и смъртта. Много странно, но се сещам за Миднайт, отмятащ нагоре едрата си глава, когато мечът пронизва сърцето му. При мисълта за баща ми, отправяйки се без кон да пожертва живота си в полята пред Барнет, за да мога аз да бъда кралица на Англия, аз се напъвам, чувам проплакване, и как някой казва настойчиво: „Леко, внимателно сега“, и виждам лицето на Изабел, покрито с петна от сълзи, и я чувам как ми казва: „Ани! Ани! Имаш момче!“ И знам, че съм направила именно онова, което баща ми искаше, онова, от което има нужда Ричард: дарила съм баща си с внук, а съпруга си — с наследник, и Бог ме е благословил с момче.

Но той не е силен. Акушерките казват бодро, че множество крехки момчета се превръщат в храбри мъже, а дойката твърди, че от нейното мляко той съвсем скоро ще стане охранен и здрав, но през шестте седмици на уединението ми след неговото раждане, преди

пречистването ми в църква, сърцето ми се свива от страх, когато го чуя да проплаква — тъничък писклив звук — през нощта, а денем се вирам в дланите на ръцете му, които приличат на малки бледи листа.

Изабел трябва да се върне при Джордж в Лондон след кръщението на бебето и пречистването ми в църква. Кръщаваме го Едуард, на краля, а Ричард казва, че предрича велико бъдеще за него. Кръщенето е скромно и тихо, както и пречистването ми в църква, кралят и кралицата не могат да дойдат, и макар че никой не казва нищо, не изглежда вероятно бебето да заякне; едва ли си струва разноските за пищна кръщелна рокличка, тридневни празненства в замъка и вечеря за всички слуги.

— Той ще бъде силен — прошепва ми насърчително Изабел, докато се качва в носилката си в двора на конюшната. Няма да язди, защото коремът ѝ вече нараства. — Точно тази сутрин си мислех, че изглежда много по-силен.

Не е така, но никоя от нас не признава това.

— Пък и, във всеки случай, поне сега знаеш, че можеш да имаш дете, че можеш да родиш живо бебе — казва тя. Мисълта за момченцето, което умря в морето, което дори не изплака, все още преследва и двете ни.

— Ти също можеш да родиш живо дете — казвам твърдо. Това е сигурно. И ще дойда за уединението ти преди раждането. Няма причина нещата да не минат добре за теб този път. Ще родиш един малък братовчед за Едуард, и, дай боже, и двамата ще растат здрави.

Тя ме поглежда, очите ѝ са хлътнали от страх.

— Момчетата Йорк са здрави и яки, но никога не забравям, че майка ни е заченала само мен и теб. А аз родих едно дете и го изгубих.

— Хайде, бъди смела — нареждам ѝ, сякаш съм нейна по-голяма сестра. — Не падай духом, и всичко ще бъде наред с теб, както беше с мен. А аз ще дойда при теб, когато времето ти наближи.

Тя кимва:

— Бог да те благослови, сестро, и да опази здравето ти.

— Бог да те благослови — казвам аз. — Бог да те благослови, Из.

След като Изабел си е тръгнала, откривам, че мисля за майка ми и че тя може никога да не види това свое първо внуче, момчето, което

всички искахме толкова много. Пиша ѝ кратка бележка, за да ѝ съобща, че детето се е родило, и че засега расте и заяква, и чакам отговор. Тя ми отговаря с яростна тирада. За нея детето ми, моето скъпо момче, е незаконородено; нарича го „копелето на Ричард“, защото не е дала позволение за сватбата. Замъкът, в който той се роди, не е негов дом, а неин, и следователно той е узурпатор, като баща си и майка си. Трябва веднага да оставя и дете, и съпруг, и да отида при нея в Болийо. Или трябва да замина за Лондон и да поискам от краля свободата ѝ. Или трябва да заповядам на съпруга си да я освободи. Джордж и Ричард трябва да върнат състоянието ѝ, трябва да бъдат обвинени като крадци. А ако не сторя никое от тези неща, тогава ще почувствам студенината на майчиното проклятие, тя ще се отрече от мен, няма да ми пише никога повече.

Бавно сгъвам писмото на все по-малки и по-малки части, а после отивам до голямата зала, където огънят винаги гори, пускам сгънатата хартия навътре в огъня и я гледам как започва да тлее и изгаря. Ричард, който минава наблизо с хрътката си, която го следва по петите, спира, забелязал мрачното ми лице, и поглежда към малкия пламък зад решетката.

— Какво беше това?

— Нищо — казвам тъжно. — Вече е нищо за мен.

Замъкът Мидълхам, Йоркшър, юни 1473

Това е любимият ми момент от деня, късният следобед преди вечеря, и ние двамата с Ричард се разхождаме около стените, които опасват замъка — дълга разходка край това квадратно пространство, която ни отвежда до всички посоки на компаса и започва и свършва при кулата на принца, където е детската стая на скъпия ни малък Едуард. От дясната ни страна е дълбокият крепостен ров. Когато поглеждам надолу, виждам как издърпват от рова мрежа, блестяща от извиващи се сребристи риби, смушквам Ричард и му казвам, че ще има шаран за вечеря.

Отвъд рова са безредно струпаните постройки от камъни и плочи на градчето Мидълхам, а около целия град се ширят тучни пасища, които се издигат нагоре към високите пусти земи. Виждам две доячки с кобилицы и ведра на широките си рамене, понесли трикраките си столчета, запътили се да издоят кравите в полята, а кравите вдигат глави от тревата, когато чуват вика: „Хайде, хубави кравички, насам, насам!“ и тръгват бавно към тях. Отвъд полята по-ниските склонове на хълмовете са покрити с тъмнозелена орлова папрат, а отатък, все по-високо и по-високо, се вижда мъгливият аметистов оттенък на цъфнал пирен. Това е моят дом, и домът на семейството ми от цяла вечност. Повечето момчета в селските къщи са кръстени Ричард на баща ми, и на баща му преди него. Повечето момичета са наречени Ан или Изабел на сестра ми и мен. Почти всички са дали клетва да се покоряват на мен или на новия Ричард тук — моят съпруг. Когато завиваме зад ъгъла по алеята край замъка и се отдалечаваме от града, виждам подранила улулица, бяла като облак, да се носи плавно, безмълвно като падащо листо, над редицата храсти от живия плет. Слънцето се спуска към хоризонта в слой от розови и златисти облаци, дланта ми е пъхната в сгъвката на ръката на Ричард, и аз облягам глава на рамото му.

— Щастлив ли си? — питам.

Той се усмихва на въпроса, явно не е от тези, над които някога е размишлявал.

— Радвам се, че съм тук.

— Искаш да кажеш — не в двора?

Надявам се да каже нещо за това, че обича да е в моята компания, и обожава да бъде с мен и бебето тук, в нашия най-красив дом. Все още сме младоженци, все още сме млади, все още имам усещането, че играем ролята на господаря на имението и неговата лейди, сякаш вече не съм достатъчно възрастна или достатъчно важна да заема мястото на майка си. За Ричард е различно. Този живот е извоюван с труд; той носи на плещите си отговорностите на владетел на Северна Англия. За мен това — да бъде неговя съпруга, живееща тук, във фамилия си дом, е момичешка мечта. Често не мога да повярвам, че такава мечта се е сбъднала.

Но Ричард просто казва:

— Напоследък дворът прилича на истинско меле от състезание по фехтовка. Ривърс продължават да печелят надмощие, а Джордж и другите лордове непрекъснато отвързват на удара. Това е постоянна, необявена битка. Нито един ярд земя, нито една монета в джоба ми не е в безопасност. Вечно се намира някой родственик на кралицата, който смята, че те се полагат на него.

— Кралят...

— Едуард се съгласява с последния човек, с когото е разговарял. Смее се и обещава всичко на всички. Прекарва дните си в езда, танци и залагания, а нощите си — във веселби по улиците на Лондон с Уилям Хейстингс и дори с доведените си синове — и мога да се закълна, че те не са му истински приятели, а са там само за да служат на майка си. Те придружават него, техния доведен баща, за да бъдат нейните очи и уши, водят го във всевъзможни вертепи, и се кълна, че после й докладват и й разказват всичко. Той няма приятели около себе си, а само шпиони и блюдолизци.

— Това е погрешно — казвам със строгата моралност на младите хора.

— Много е погрешно — потвърждава Ричард. — Един крал би трябвало да дава пример на своите поданици. Едуард е обичан и жителите на Лондон обичат да го виждат, но когато излиза пиян по

улиците и преследва жени... — той млъква рязко. — Както и да е, това не са неща, подходящи за твоите уши.

Нагаждам стъпките си към неговите, и не му напомням, че прекарах голяма част от моминските си години в гарнизонен град.

— А Джордж всеки миг търси облага — казва Ричард. — Не може да се спре, не мисли за нищо, освен за короната, която не може да отнеме от Едуард и състоянието, което не може да отнеме от мен. Алчността му е изключителна, Ан. Той просто непрекъснато се опитва да се сдобие с още земя, опитва се да се добере до още постове. Обикаля из двора като огромен шаран със зинала уста, поглъщайки имоти. А самият той живее като принц. Бог знае колко харчи по лондонската си къща, за да купува приятели и да разширява влиянието си.

Една чучулига се издига от ливадата под замъка, и пее, размахвайки криле нагоре, после спира и след това се издига отново, извисявайки се нагоре и нагоре, сякаш никога няма да спре, докато не стигне до рая. Спомням си как баща ми казва да гледам, да наблюдавам внимателно, защото след миг тя ще затвори крилете си и ще се спусне безмълвно, ще падне като камък към земята — а там, където кацне, ще бъде малкото и, постлано с пух гнездо и покритите с мънички петна яйца, подредени в средата, защото чучулигата е спретната и прилежна птица, какъвто трябва да е всеки кандидат за рая.

Слизаме по витата стълба на кулата с къщичката на вратаря към главния вътрешен двор на замъка, когато вратите се разтварят широко и една носилка със спуснати завеси и двама съпровождащи я ездаци влиза с тропот през портата.

— Кой е това? — питам. — Дама? Дошла да ни посети?

Ричард пристъпва напред и поздравява отривисто водача на стражата, сякаш го е очаквал.

— Всичко наред ли е?

Мъжът сваля шапката си и бърше потното си чело. Разпознавам Джеймс Тиръл, един от най-доверените служители на Ричард, Робърт Бракънбъри е зад него.

— Всичко е наред — потвърждава той. — Никой не ни проследи, доколкото знам, и никой не ни спря по пътя.

Подръпвам ръката на Ричард.

— Коя е тази гостенка?

— Бързо успяхте — отбелязва Ричард, без да ми обръща внимание.

Една ръка отмята завесите на носилката, и сър Джеймс се обръща да помогне на дамата да излезе. Тя отхвърля одеялата, с които е била завита по време на пътуването, и поема ръката му. Той стои пред нея, криейки лицето ѝ.

— Да не би да е майка ти? — прошепвам на Ричард, ужасена от мисълта за официална визита.

— Не — казва той, гледайки как дамата излиза от носилката и се изправя, изпъшквайки леко. Сър Джеймс отстъпва встрани. С чувство, подобно на премаляване преди припадък, разпознавам майка си, която не съм виждала от цели две години — върната от гроба, или поне от абатството Болийо, излизаща от носилката като жив призрак, обръщайки се да отпрати ужасяваща, триумфална, широка усмивка към мен — дъщерята, която я остави в тъмница, дъщерята, която я изостави, обявявайки я за мъртва.

— Защо е тук? — питам настоятелно.

Намираме се в личните покои, съвсем сами, вратата е затворена пред хората в голямата зала отвън, които чакат да ги поведем на вечеря, готвачките в кухнята долу ругаят, защото месото е препечено, а сладкишите са потъмнели.

— Измъкнах я — казва той спокойно. — Мислех, че ще бъдеш доволна.

Млъквам и го поглеждам. Не може да си е мислил, че ще бъда доволна. Насмешливото му изражение ми подсказва, че той знае, че довеждането на майка ми при мен ще разбуди в семейството ни войната, която досега бушуваше в яростни писма и болезнени извинения и оправдания в продължение на цели две години. След последното си писмо, когато нарече сина ми, единствения си внук, копеле, а съпруга ми — крадец, не ми е писала повече. Каза ми, че съм посрамила баща си и съм предала нея. Каза ми, че не съм ѝ дъщеря. Прокле ме с майчино проклетие и каза, че ще живея без благословията ѝ и ще отиде в гроба, без да изрече името ми. Не отговорих — дори с една-единствена дума. Когато се омъжих за Ричард, реших, че нямам нито майка, нито баща. Единият беше загинал на бойното поле,

другата ме беше изоставила и ме бе оставила да се справям сама. Изабел и аз наричахме себе си сираци.

Досега.

— Ричард, в името Божие, защо я доведе тук?

Най-сетне той решава да бъде честен:

— Джордж щеше да я залови — казва той. — Сигурен съм в това. Джордж щеше да я отвлече, да обжалва решението на краля да подели състоянието ѝ между нас двамата, да поиска справедливост за нея. Да спечели отново всичко за нея, сякаш е неин рицар, а после, след като тя си върнеше владението над всички земи на Уорик, той щеше да ѝ ги отнеме. Щеше да я държи в домакинството си, както задържа теб — и щеше да получи всичко, което имаме, Ан. Трябваше да я взема, преди да го е сторил той.

— Значи, за да попречиш на Джордж да я вземе — ти я взе — казвам сухо. — Извършвайки точно същото престъпление, което подозираш, че той щеше да извърши.

Той ме поглежда мрачно.

— Когато се ожених за теб, казах, че ще те защитавам. Сега защитавам интересите ти.

Споменаването на ухажването ни ме кара да млъкна.

— Не мислех, че ще означава това.

— Нито пък аз — казва той. — Но обещах да те закрилям, и ето това е нужно сега.

— Къде ще живее тя? — Вие ми се свят. — Не може отново да отиде в свято убежище, нали?

— Тук.

— Тук? — почти изкрещявам аз.

— Да.

— Ричард, боя се дори да я видя. Тя каза, че не съм ѝ дъщеря. Каза, че никога няма да имам майчина благословия. Каза, че не бива да се омъжвам за теб. Нарече те с думи, които ти никога не би простил! Каза, че нашият син... — млъквам, без да довърша. — Няма да го повторя. Няма да мисля за това.

— Не е нужно да го чувам — казва той развеселено. — И не е нужно да ѝ прощавам. А ти нямаш нужда от благословията ѝ. Тя ще живее тук като наша гостенка. Не е нужно изобщо да я виждаш, ако не искаш. Тя може да се храни в стаите си, може да се моли в собствения

си параклис. Бог ми е свидетел, тук имаме достатъчно място. Можем да ѝ дадем собствени слуги. Не е нужно да те безпокои.

— Как може да не ме безпокои? Тя ми е майка! Тя е моя майка, която се изправи срещу мен. Каза, че ще отиде в гроба си, без да изрече името ми!

— Мисли за нея като твоя затворничка.

Отпускам се в един стол, втрещена в него.

— Майка ми е моя затворничка?

— Тя беше затворничка в абатството Болийо. Сега е затворничка тук. Никога няма да си върне състоянието, изгуби го, когато потърси свято убежище в мига, щом научи за смъртта на баща ти. Тогава избра да те изостави на опасността, която битката би донесла. Сега води живота, който избра тогава. Може да се придържа към избора си. Тя е беднячка, затворена е в тъмница. Просто по една случайност е затворничка тук, вместо в Болийо. Това може да ѝ хареса. Може би предпочита да бъде тук. В крайна сметка, това беше домът ѝ.

— Дошла е тук като невеста, това е бил домът на семейството ѝ — казвам тихо. — Всеки камък във всяка стена ще ѝ говори за правата ѝ.

— Е, тогава...

— Все още е неин — поглеждам младото му, красиво, решително лице, и осъзнавам, че нищо, което кажа, няма да има никакво значение. — Ние живеем тук като крадци, а сега законната собственица ще ни гледа как събираме нейните ренти, претендираме за това, което се полага на нея, подслонени в нейните стени, живеещи под нейния покрив.

Той свива рамене, а аз млъквам рязко. Знаех, че е човек на внезапните решения, човек, способен — подобно на брат си — на решителни, бързи действия. Момчетата Йорк са прекарвали детството си в бунт срещу краля, гледайки как баща им, а после брат им рискуват всичко във войната. Всички братя от рода Йорк са способни на непоколебима смелост и непреклонна издръжливост. Знаех, че той е човек, готов да следва собствените си интереси, без скрупули. Но не знаех, че е човек, който може да арестува майката на собствената си съпруга и да я задържи против желанието ѝ, да ѝ отмъкне земите, докато тя спи под неговия покрив. Знаех, че моят съпруг е твърд човек, но не знаех, че е от гранит.

— Колко време ще живее тук?

— Докато умре — казва той безизразно.

Мисля си за крал Хенри в Тауър, който умря в същата нощ, когато братята Йорк се завърнаха като победители от Тюксбъри, твърдо решени да сложат край на рода му. Представям си как тримата са влезли тихо в тъмната му стая, докато е спял. Мисля си как е спял там, под тяхна закрила, и не се е събудил повече, отварям уста да му задам въпрос, и я затварям отново, без да кажа нищо. Осъзнавам, че се страхувам да попитам младия си съпруг колко дълго според него може да живее майка ми.

Неохотно, с присвиващ се от гадене стомах, отивам в стаите, отредени на майка ми, същата вечер, след вечеря. Занесли са ѝ най-хубавите ястия от вечерята, и са ѝ ги сервирали на едно коляно, с цялото уважение, което се полага на една графиня. Нахранила се е добре; тъкмо изнасят празните чинии, когато влизам. Ричард се е разпоредил да я настанят в северозападната кула, колкото е възможно по-далече от нас. Няма мост от нейната ъглова кула до главната кула на замъка; ако ѝ позволят да излезе от покоите си, тя ще трябва да извърви целия път надолу по стълбите и през вратата, за да стигне във вътрешния двор, да го прекоси, и после да се качи по стълбите до централната кула, за да стигне до голямата зала. На всяка врата има стражи. Тя никога няма да ни посещава без покана. Никога няма да излиза от кулата без позволение. До края на живота си ще вижда само ограничен изглед. От прозорците си може да вижда само покривите на малкия град, обширните сиви небеса, пустия пейзаж, и надолу, до тъмния крепостен ров.

Влизам и ѝ правя реверанс — тя е моя майка и трябва да ѝ засвидетелствам почит — но после заставам пред нея, вирнала брадичка. Боя се, че изглеждам като непокорно дете. Но аз съм само на седемнайсет и съм ужасена от майчиния си авторитет.

— Съпругът ти възнамерява да ме задържи като затворничка — казва тя студено. — Нима ти, родната ми дъщеря, му служиш като тъмничар?

— Знаете, че не мога да не му се подчиня.

— Не би трябвало да проявяваш непокорство към мен.

— Вие ме изоставихте — казвам, подтикната да говоря открито.
— Вие ме изоставихте при Маргарет Анжуйска, а тя ме отведе до ужасна битка и до поражение, и до смъртта на моя съпруг. Бях не много повече от дете, а вие ме изоставихте на бойно поле.

— Ти плати цената на арогантната амбиция — казва тя. — Амбицията на баща ти, която ни унищожи. Сега следваш друг амбициозен мъж, като куче, точно както следваше баща си. Искаше да бъдеш кралица на Англия. Не си знаеше мястото.

— Моята амбиция не ме отведе много далече — възразявам. — Изабел, родната ми сестра, ме взе за своя затворница! — Чувствам как гневът и сълзите ми се надигат заедно. — Нямаше кой да ме защити. Вие позволихте на Изабел и Джордж да ме задържат против волята ми. Скрихте се на сигурно място в свято убежище и оставихте да ме приберат от бойното поле! Всеки можеше да ме отведе, всичко можеше да ми се случи.

— Ти позволи на съпруга си и на съпруга на Изабел да ми отмъкнат състоянието.

— Как можех да ги спра?

— Опита ли?

Мълча. Не опитах.

— Върни ми земите и ме освободи — казва майка ми. — Кажи на съпруга си, че трябва да направи това. Кажи на краля.

— Почитаема майко — не мога — казвам безпомощно.

— Тогава кажи на Изабел.

— Тя също не може. Очаква бебе, дори не е в двора. А и във всеки случай кралят не изслушва прошения от Изабел и мен. Никога не би се вслушал в нас, вместо в братята си.

— Трябва да бъда свободна — казва майка ми и за миг гласът ѝ потреперва. — Не мога да умра в тъмница. Трябва да ме освободиш.

Поклащам глава.

— Не мога — казвам. — Няма смисъл изобщо да ме молите, почитаема майко. Безсилна съм. Не мога да направя нищо за вас.

За миг очите ѝ ме поглеждат гневно; тя все още може да ме уплаши. Но този път издържам на погледа ѝ и свивам рамене.

— Изгубихме битката — казвам. — Омъжена съм за своя спасител. Нямам власт, нито пък Изабел, нито вие. Не мога да направя нищо за вас, ако това противоречи на волята на съпруга ми. Ще трябва

да се примирите, както се примирявам аз, както се примирява Изабел,
с положението на победена.

Замъкът Фарли Хънгърфорд, Съмърсет, 14 август 1473

Неизмеримо облекчение е да напусна дома си с безмълвното мрачно присъствие на майка ми в северозападната кула, и да отида при Изабел за раждането на бебето ѝ в Нортън Сейнт Филип, Съмърсет. Изабел е в уединение, когато пристигам и се присъединявам към нея в засенчените стаи. Бебето подранява, а двудневните ѝ родилни мъки не са много тежки, макар че към края е много уморена.

Акушерката ми подава бебето.

— Момиче — казва тя.

— Момиче! — възкликвам. — Виж, Из, имаш си такова хубаво момиче!

Тя едва поглежда съвършеното лице на бебето, макар че личицето на малката е гладко и бледо като перла, а ресниците ѝ са тъмни.

— О, момиче — казва тя безучастно.

— Следващия път ще имате по-голям късмет — казва акушерката сухо, докато свива на вързоп изцапаните с кръв чаршафи, трие ръце в изцапаната си престилка и се оглежда за чаша ейл.

— Но това е достатъчно добър късмет! — възразявам. — Виждате ли колко е красива? Из, хайде, погледни я — тя дори не плаче!

Миниатюрното бебе отваря уста и се прозява, и е възхитително като котенце. Из не протяга ръце да я вземе.

— Джордж беше твърдо решен да има момче — казва тя кратко.

— Няма да ми благодари за това. Ще го приеме като провал, като мой провал.

— Може би момчето ще дойде следващия път?

— А онази жена ражда непрекъснато — казва Изабел раздражено. — Джордж твърди, че здравето ѝ сигурно скоро ще рухне. Имат бебе почти всяка година. Със сигурност тя ще умре при раждането на някое от тях!

Прекръствам се срещу нейното зложелателство.

— Почти винаги — момичета — казвам, за да я утеша.

— Вече има едно момче, което е достатъчно за Уелски принц, а още едно бебе трябва да се роди същия този месец. Ами ако тя носи второ момче? Тогава ще има двама сина, които да наследят трона, който баща им узурпира. А Джордж ще бъде изтикан на още една крачка назад от короната. Как изобщо Джордж ще получи трона, ако тя има още синове?

— Тихо — казвам бързо. Акушерката е с гръб към нас, дойката влиза в родилната стая, прислужницата смъква чаршафите и застила голямото легло, но въпреки това се страхувам, че може да ни подслушат. — Тихо, Изабел. Не говори за такива неща. Особено не пред тези хора.

— Защо не? Джордж беше наследник на Едуард. Това беше споразумението им. Но *тя* непрекъснато ражда деца, сякаш никога няма да спре, като свиня, която се праси. Защо Бог ще я дарява с момче? Защо Той би я направил плодовита? Защо Той не ѝ прати мор, защо не прати нея и бебето ѝ в ада?

Толкова съм потресена от внезапната ѝ злоба така скоро след раждането, че не казвам нищо. Извърщам се от нея, за да подам бебето на дойката, която се настанява в един люлеещ се стол, поднася бебето към гръдта си и гука над покритата му с тъмен пух глава.

Докато помагам на Изабел да легне в голямото легло, лицето ми е мрачно.

— Знам, че тези мисли не са твои, нито на Джордж — казвам твърдо. — Защото е държавна измяна да говориш против краля и неговото семейство. Уморена си от раждането и си пияна от ейла. Из, не трябва никога да казваш такива неща, дори на мен.

Тя ми прави знак да се приближа, за да може да прошепне в ухото ми:

— Не мислиш ли, че баща ни щеше да иска Джордж да се противопостави на брат си? Не знаеш ли, че баща ни би си помислил, че самите райски порти се разтварят, ако Джордж вземе короната и ме направи кралица? А тогава твоят съпруг ще бъде следващият наследник на трона. Бебето е момиче, то няма никакво значение. Ако Джордж заеме трона, тогава Ричард ще бъде следващият. Нима си забравила, че онова, което нашият баща искаше повече от всичко друго

на света, беше да види една от нас като кралица на Англия, а внука си — като Уелски принц? Можеш ли да си представиш колко горд и щастлив би бил, ако видеше мен като кралица, а теб — като кралица след мен, а сина ти — като крал след нас двете?

Отдръпвам се от нея.

— Това му костваше живота — казвам рязко. — Той потегли на бой и намери смъртта си. А майка ни е затворничка, и ние с теб сме на практика сираци.

— Ако Джордж спечели, това ще бъде единственото нещо, заради което всичко си е струвало — казва тя упорито. — Ако Джордж предяви претенции към трона, татко ще намери покой.

Трепвам при мисълта, че баща ми не е намерил покой.

— Ах, недей така, Из — казвам припряно. — Плащам достатъчно да отслужват литургии за душата му във всяка от нашите църкви. Не говори такива неща. Виж, ще те оставя да си почиваш. Родилният ейл те е ударил в главата. Не бива да изричаш такива неща, а аз няма да ги слушам. Омъжена съм за брат на краля, който му е предан, ти също. Нека това бъде истината. Всичко друго само ще ни навлече опасности и поражение. Всичко друго е равносилно на пронизване с меч в сърцето.

Не споменаваме повече този разговор, и когато си тръгвам, лично Джордж ми помага да се кача на коня си, като ми благодари, че съм се грижила за Изабел по време на раждането, а аз му пожелавам щастие и детето да расте силно и здраво.

— Навярно тя ще роди момче следващия път — казва той. Красивото му лице е недоволно, чарът му — доста помрачен от такъв неуспех, ъгълчетата на усмихнатата му уста са извърнати надолу. Нацупен е като разглезено дете.

За миг ми се иска да му напомня, че тя роди момче, красиво момченце, момче, което щеше да бъде синът и наследникът, който сега той иска толкова отчаяно, момче, което сега щеше да тича из имението, здраво и силно тригодишно момче, с бавачката, бързаща зад него; но че Из бе така разтърсвана от вълните, блъскащи борда на бащиния ми кораб, че не може да го роди живо, че нямаше никаква акушерка, освен мен, и малкият ковчег на бебето беше пуснат в сивите, бушуващи морски води.

— Навярно следващия път — казвам утешително. — Но малката е много хубаво момиченце, храни се добре и става силна.

— По-силна от твоето момче? — пита той с противен тон. — Как го нарече — Едуард? Това в памет на мъртвия ти съпруг ли беше? Странен начин за възпоменание.

— На крал Едуард, разбира се — казвам, прехапвайки устна.

— А нашето бебе по-силно ли е от твоето?

— Да, така мисля.

Боли ме да кажа истината, но малката Маргарет е жилаво и лакомо бебе, и бързо укрепва, а моето бебе е кротко, но не заяква. Той свива рамене.

— Е, това не променя нищо. От момиче няма полза. Едно момиче не може да заеме трона — казва той, като се извърща.

Почти не чувам, но съм сигурна, че казва именно това. За миг си помислям да го предизвикам, да го подканя да повтори, и да го предупредя, че това са изменнически приказки. Но после вземам поводите в студените си ръце и си мисля, че е по-добре изобщо да не го е казал. По-добре изобщо да не съм го чула. По-добре да си вървя у дома.

Замъкът Бейнардс, Лондон, лятото на 1473

Срещам се с Ричард в замъка Бейнардс, лондонският дом на семейството му. За мое облекчение кралският двор отсъства от Лондон и градът е спокоен. Кралица Елизабет е отишла в Шрусбъри за раждането на бебето си, още едно момче, вторият син, от който Изабел се опасяваше, и оглупелият от любов крал е с нея. Несъмнено ще отпразнуват радостно раждането на още едно момче, което да подсигури продължението на рода им. За мен е без значение дали тя ще роди още едно момче или още дваисет — Ричард е на три крачки от трона, една четвърта не променя особено нещата, но не мога да сдържа потръпването от раздразнение заради трайната ѝ плодовитост, която ѝ служи толкова добре.

Кръщават го Ричард, в чест на дядо му и чичо му, моя съпруг. Ричард се радва за тях; неговата обич към брат му означава, че изпитва удоволствие от успеха му. Аз съм доволна единствено защото те са далеч, в Шрусбъри и не съм повикана с останалите дами да вися над люлката и да я поздравявам с поредния здрав син. Желая доброто на нея и новородения ѝ син, точно както желая доброто на всяка родилка. Но наистина не искам да я виждам тържествуваща.

Останалите лордове и придворни са заминали в земите си за лятото, никой не иска да остава в Лондон през горещите месеци на чумата, а аз също няма да остана дълго, скоро ще предприемем заедно дългото пътуване до Мидълхам, за да видим отново бебето си.

В деня, когато трябва да тръгнем, отивам да кажа на Ричард, че ще съм готова след час, и откривам, че вратата на неговата приемна е затворена. Това е стаята, в която Ричард изслушва прошения и молби за неговата преценка или щедрост; вратата винаги стои отворена, за да подчертае това, че той е добър господар. Това е тронната му зала, която е винаги открита, за да могат хората да видят най-младия син на Йорк, зает с делата си, свързани с управлението на кралството. Отварям вратата и влизам. Вътрешната врата към личния му кабинет също е

затворена. Посягам към дръжката на вратата, а после спирам, дочула познат глас.

Братът на съпруга ми, Джордж, херцог Кларънс, е вътре с него, и говори много тихо и много настоятелно. Ръката ми пада от халката на дръжката и аз заставам неподвижно, заслушана в думите му.

— Тъй като той не е истински син на баща ни, и тъй като техният брак несъмнено е осъществен чрез магьосничество...

— Това ли? Отново? — Ричард прекъсва презрително брат си. — Отново? Той има двама хубави синове — единият току-що роден, този месец — и три здрави дъщери срещу твоето мъртво момче и хленчецо момиче, а ти твърдиш, че бракът му не е благословен от Бог? Джордж, със сигурност дори ти можеш да видиш, че доказателствата са срещу теб?

— Твърдя, че всички те са копелета. Той и Елизабет Удвил не са женени пред Бог, и всичките им деца са незаконородени.

— И си единственият глупак в Лондон, който го твърди.

— Мнозина го казват. Бащата на съпругата ти го твърдеше.

— От злоба. А онези, които не са зловни, до един са глупци.

По дървения под се чува стържение на стол.

— Глупак ли ме наричаш?

— Бога ми, да — казва Ричард презрително. — В лицето. Вероломен глупак, ако ти харесва. Злобен глупак, ако настояваш. Мислиш ли, че не знаем, че се срещаш с Оксфорд? С всеки глупак, който още таи желание за мъст, макар че Едуард направи всичко възможно да се помири с огорчените служители, които изгубиха постове си? С привържениците на Ланкастър, които потеглиха срещу него? С всеки останал последовател на Ланкастър, изоставен от своите, който можеш да намериш? С всеки недоволен земевладелец? Мислиш ли, че не знаем, че изпращаш тайни съобщения на французите? Мислиш ли, че не знаем всичко, което вършиш, и дори повече?

— Едуард знае? — Гласът на Джордж е изгубил гневната си нотка, сякаш са му нанесли удар, който му е изкарал въздуха. — Ти каза „ние знаем“? Какво знае Едуард? Какво си му казал?

— Разбира се, че знае. Да предположим, че знае всичко. Ще направи ли нещо? Няма. Бих ли направил аз нещо? В този миг. Защото не търпя скрита враждебност и предпочитам да ударя рано и бързо. Но

Едуард те обича, както само един любящ брат може да обича, и притежава повече търпение, отколкото мога да събера аз. Но, братко мой, не ми съобщавааш новина, когато идваш тук да ми кажеш, че си бил изменник преди и можеш да бъдеш такъв отново. Поне това вече знам. Поне това знаем всички.

— Не дойдох тук затова. Само за да кажа...

Отново чувам стържене на стол, когато някой скача на крака, а после повишеният глас на Ричард:

— Какво пише тук? Прочети го на глас! Какво пише?

Без да отварям вратата, за да видя, знам, че Ричард сигурно сочи към девиза си, издълбан в масивната напречна греда над огнището.

— За Бога!

— „Fidelitas in me obligat“ — цитира Ричард. — Верността ме обвързва. Ти не би разбрал това, но аз съм се обрекъл от сърце и душа на брат си, крал Едуард. Вярвам в рицарския кодекс, вярвам в Бог и в краля, и че те са едно, и честта ми е обвързана с двамата. Дори не смей да оспорваш думите ми. Моите убеждения са отвъд твоето въображение.

— Казвам само — сега гласът на Джордж звучи като упорит хленч, — казвам само, че се повдигат въпроси, свързани с краля и кралицата, и че ако ние сме законни деца, а той не е, тогава може би е редно да си поделим кралството справедливо — както с теб си поделихме наследството на Невил — и да управляваме съвместно. Той на практика ти даде Севера, позволи ти да го управляваш почти като самостоятелно княжество. Защо да не даде на мен Централните графства по същия начин, а той да задържи Юга? Принц Едуард има Уелс. Нима това не би било справедливо?

За миг настъпва мълчание. Знам, че Ричард сигурно се изкушава от мисълта за кралство на север, където той да е самостоятелен владетел. Правя една мъничка крачка по-близо до вратата. Моля се да устои на изкушението, да откаже на брат си, да остане верен на краля. Дай боже да не направи нищо, с което да навлече враждебността на кралицата върху главите ни.

— Това означава да разделим кралството, което той спечели в честна борба — казва Ричард направо. — Той спечели кралството си цяло, със силата на оръжието в почтена битка, с мен и дори с теб до

себе си. Няма да го раздели. Това ще означава да унищожи наследството на сина си.

— Изненадан съм, че защитаваш сина на Елизабет Удвил — изрича Джордж с копrienен гласец. — Тъкмо ти, когото техният клан лиши от обичта на брат ти. Тъкмо ти, който беше негов най-добър приятел и най-обичан от него, но сега си изместен от нея и от нейния брат, безукорния Антъни, и от нейните синове — плебеи, негови постоянни спътници във всеки бардак в Лондон: Томас и Ричард. Но виждам, че момчето на Удвил има застъпник в твоё лице. Ти си любящ чичо, както се оказва.

— Защитавам брат си — отвърща Ричард. — Не казвам нищо за семейство Ривърс. Брат ми се ожени за жената, която си избра. Не съм я избрал аз, но защитавам брат си. Винаги.

— Не може да бъдеш верен на нея — казва Джордж безцеремонно. — Не е възможно.

Отново долавям как младият ми съпруг се колебае; вярно е, че няма основания да бъде лоялен към нея.

— Ще говорим пак — казва Джордж накрая. — Не сега; но по-късно. Когато момчето Удвил поиска да заеме мястото си на трона. Тогава ще говорим. Когато момчето от Графтън, копелето с плебейски произход, поиска да се възкачи на трона на Англия и да вземе короната на брат ни, която ние спечелихме за него и за нашия род, не за тях — тогава ще говорим отново. Знам, че си верен на Едуард — аз също съм му верен. Но само на брат си, на моя род и на кръвта на кралете. Не на онова копеле с долен произход.

Чувам го как се обръща рязко и прекосява стаята, и се отдръпвам назад в една прозоречна ниша. Когато отворят вратата, се оглеждам сепнато, сякаш съм изненадана, че ги намирам там. Джордж едва ми кимва, докато се отправя към вратата, а Ричард остава на място и го изпраща с поглед.

Замъкът Мидълхам, Йоркшиър, юли 1474

Ричард удържа на думата си и макар че майка ми и аз живеем под един и същи покрив, аз почти никога не я виждам. Тя има стаи в северозападната кула, близо до къщичката на вратаря, за удобство на стражите, с изглед към сламените покриви и каменните купички на къщурките на Мидълхам, докато нашите покои са високо в централната кула, с гледки навсякъде околоръст като от орлово гнездо. Ние непрекъснато пътуваме — до Лондон, до Йорк, до Шериф Хътн, до замъка Барнард, придружавани от стражи и от нашата свита от приятели и помощници, а тя си остава в същите стаи, гледайки как слънцето изгрява през същите прозорци всяка сутрин, и залязва от отсрещната страна, хвърляйки сенки през стаята ѝ по един и същи начин всеки ден.

Нареждам никога да не водят сина ни Едуард по алеята на външната стена, за да не види баба си. Не искам тя да има нищо общо с него. Той носи кралско име, той е внукът, за когото копнееше баща ми. Сега много стъпки го делят от трона, но аз му давам храбростта и възпитанието, подобаващи за един крал — както щеше да иска баща ми, както би сторила и майка ми. Но тя ме прокле, прокле и брака ми — затова няма да ѝ позволя дори да зърне прекрасния ми син. Тя може да бъде мъртва за него, както по думите ѝ аз съм мъртва за нея.

В средата на лятото тя моли да се види с Ричард и мен заедно. Съобщението идва от главната ѝ придворна дама и Ричард ми хвърля поглед, сякаш ме пита дали бих искала да откажа.

— Трябва да се видим с нея — казвам смутено. — Ами ако е болна?

— Тогава би трябвало да повика лекар, не теб — казва той. — Знае, че може да изпрати за лекар, дори и до Лондон, ако желае. Знае, че не жали средства за домакинството ѝ.

Поглеждам лейди Уърт.

— Какво иска?

Тя поклаща глава и отвърща:

— Каза ми единствено, че иска да ви види. Двамата.

— Доведете я при нас — решава Ричард.

Седим в еднакви столове, почти подобни на тронове, в голямата зала на замъка Мидълхам, и аз не се изправям, когато майка ми влиза в стаята, макар тя да спира за миг, сякаш очаква да коленича за благословията ѝ. Оглежда се, сякаш за да види какви промени сме направили в дома ѝ, и повдига вежда, сякаш гоблените ни не ѝ се нравят особено.

Ричард щраква с пръсти да повика един слуга.

— Сложете стол за графинята — казва той.

Майка ми сяда пред нас и аз забелязвам сковаността на движенията ѝ. Старее; може би е болна. Може би иска да живее с Изабел в замъка Уорик, може да ѝ позволим да отиде. Чакам я да заговори, и знам, че копнея да я чуя как казва, че трябва да замине за Лондон заради здравето си и че ще живее с Изабел.

— Става дума за документа — казва тя на Ричард.

Той кимва.

— Помислих си, че ще е това.

— Трябва да сте знаели, че ще науча за това рано или късно.

— Предполагах, че някой ще ви съобщи.

— За какво става дума? — прекъсвам ги. Обръщам се към Ричард: — Какъв документ?

— Виждам, че държите съпругата си в неведение за делата си — отбелязва майка ми с противен тон. — Да не би да сте се опасявали, че тя ще ви възпре да извършите прегрешение? Изненадана съм от това. Тя не е моя застъпница. Нима се бояхте, че това ще е твърде трудно за преглъщане дори за нея?

— Не — казва той студено. — Не се боя от преценката ѝ — на мен казва кратко: — Това е решението на проблема със земите на майка ти, за което Джордж и аз най-сетне успяхме да се споразумеем. Едуард го потвърди. Прокарахме го като парламентарен указ. На правниците им отне доста време да се споразумеят и да го утвърдят. Това е единственото разрешение, което удовлетвори всички ни: обявихме я за мъртва пред закона.

— Мъртва? — Втрещам се в майка си, която в отговор се втрещва надменно в мен. — Как може да я наречеш мъртва?

Той потропва с обувия си в ботуш крак по тръстиките на пода.

— Това е юридически термин. Той решава проблема за земите й. Не можехме да ги вземем по никакъв друг начин. Нито ти, нито Изабел бихте могли да ги наследите, докато тя е още жива. Затова я обявихме за мъртва, а вие с Изабел сте нейни наследници и получавате наследството. Никой не краде нищо от никого. Тя е мъртва: вие наследявате. Земите се прехвърлят във владение на Джордж и мен в качеството ни на ваши съпрузи.

— Ами тя?

Той сочи към нея и почти се изсмива на глас:

— Както виждаш, ето я тук: живо доказателство за провала на зложелателството. Това би разколебало вярата на човек в магии. Обявихме я за мъртва, а ето я тук, жива и здрава, и ми изяжда дома и наследството. Някой трябва да изнесе проповед на тази тема.

— Съжалявам, ако намирате, че ви струвам скъпо — казва хапливо майка ми. — Но после си спомням, че взехте цялото ми състояние, за да плащате за издръжката ми.

— Само половината ви състояние — поправя я Ричард. — Зет ви и другата ви дъщеря взеха другата половина. Не е нужно да обвинявате Ан, Изабел също ви изостави. Но ние покриваме разносните за подслона и изхранването ви. Не искам признателност.

— Не ви и предлагам такава.

— Бихте ли предпочели да бъдете затворена в манастир? — пита той. — Защото мога да позволя това. Мога да ви върна като затворничка в Болийо, ако желаете.

— Бих предпочела да живея на свобода в собствените си земи. Бих предпочела да не бяхте злоупотребили със закона, за да се отървете от мен. Какъв е животът ми сега? Какъв може да бъде, щом съм обявена за мъртва? В чистилището ли съм? Или това е адът?

Той свива рамене.

— Поставихте ни в затруднение. Сега проблемът е решен. Не исках да бъда смятан за човек, който краде от майката на съпругата си, а честта на краля бе заложена на карта. Вие бяхте беззащитна жена в свято убежище, не можеше да изглежда така, сякаш той ви ограбва. Решихме този въпрос много умело. Указът на парламента ви обявява за мъртва и следователно не притежавате земи, нито пък дом, а —

предполагам — и свобода. Изборът е: тук, манастирът или гробът. Можете да избирате.

— Ще остана тук — казва майка ми мрачно. — Но никога няма да ти простя, че ми причини това, Ричард. Грижех се за теб, когато беше момче в същия този замък, съпругът ми те научи на всичко, което знаеш за войната и деловите начинания. Бяхме твои настойници, и се грижехме добре за теб и за приятеля ти Франсис Лъвъл. А ето как ми се отплащаш.

— Вашият съпруг ме научи да потеглям бързо на бой, да убивам без угризения на бойното поле и извън него, а понякога — извън закона, и да вземам, каквото поискам. Аз съм негов добър ученик. Ако беше на мое място, той щеше да постъпва точно така, както постъпвам аз сега. Всъщност неговата амбиция беше по-голяма. Аз взех само половината ви земи, но той искаше да вземе цяла Англия.

Тя не може да отрече.

— Изтощена съм — казва. Изправя се на крака: — Ан, дай ми ръка, за да ме отведеш обратно до покоите ми.

— Не си мислете, че можете да я подкупите — предупреждава я Ричард. — Ан знае кому дължи вяност. Вие я захвърлихте в мига на поражение, аз я избавих от вашето пренебрежение и я превърнах в богата наследница и в херцогиня.

Хващам майка си подръка, а тя се обляга на мен. Неохотно я извеждам от приемната, повеждам я надолу по стълбите и през голямата зала, където слугите измъкват масите за вечеря, към моста, който води към външните стени и нейните стаи.

Тя спира под сводестия вход към кулата.

— Знаеш, че той ще те предаде и един ден ще се чувстваш точно като мен — казва тя внезапно. — Ще бъдеш сама и самотна, ще бъдеш в чистилището, питайки се дали това е адът.

Потръпвам и искам да се отдръпна, но тя държи здраво ръката ми и се обляга тежко на мен.

— Той няма да ме предаде — казвам. — Той е мой съпруг и нашите интереси са общи. Обичам го, оженихме се по любов и още се обичаме.

— Ах, значи не знаеш — изрича тя със сдържано задоволство. Въздиша, сякаш някой ѝ е дал изключително ценен подарък. — Мислех си, че не знаеш.

Явно не се кани да тръгне нагоре, и за момент аз оставам така с нея. Внезапно осъзнавам, че именно заради този момент, насаме с мен, тя помоли да я хвана подръка. Не е искала миг насаме с дъщеря си, не се е надявала на помирение. Не, искала е да ми каже нещо ужасно, което не знам, което не искам да знам.

— Хайде — казвам.

Но тя изобщо не се помръдва.

— Със същия закон, който ме обявява за мъртва, ти се превръщаш в негова блудница.

Толкова съм потресена, че застивам на мястото си и я поглеждам.

— Какво говориш? Що за безумия изричаш сега?

— Такъв е законът на страната — тя се засмива остро, като злорадстваща вещица. — Нов закон. А ти не си знаела.

— Какво да знам?

— По-нататък законът, който твърди, че съм мъртва, а ти си наследница, казва, че ако ти и съпругът ти се разведете, той ще задържи земите.

— Развод?

Повтарям странната дума.

— Той ще запази земите, замъците и къщите, корабите в морето и съдържанието на хранилищата за пари и скъпоценности, мините, кариерите и житниците, и всичко останало.

— Уредил е нещата в случай на развод? — питам, запъвайки се.

— Как би могло да се случи подобно нещо? Как бихте стигнали до развод? — продължава тя ликуващо. — Бракът е консумиран, доказано е, че си плодовита, родила си му син. Нима може да съществуват основания за развод? Но в този указ на парламента Ричард предвижда възможността за развод. Защо би направил това, ако развод никога няма да има? Защо би се погрижил за подобно нещо, което е невъзможно?

Главата ми се върти.

— Почитаема майко, ако изобщо трябва да говорите с мен, тогава говорете ясно.

Тя го прави. Усмивва ми се широко, сякаш носи добри новини. Ликува, че разбира тези неща, а аз — не.

— Той прави постъпки за отхвърлянето на брака ви — казва тя. — Направил е приготовленияа бракът му с теб да бъде анулиран. Ако

бракът е действителен, той не би могъл да бъде анулиран, не съществуват възможни основания. Така че моето предположение е следното: не сте получили разрешение от папата, а сте се оженили без него. Права ли съм? Права ли съм, моя дъще — изменнице? Вие сте братовчеди, вие сте девер и балдъза, аз съм негова кръстница. Ричард е сродник дори на първия ти съпруг. Бракът ви ще има нужда от пълно папско разрешение по много, много клаузи. Но не мисля, че сте имали време да получите пълно разрешение от папата. Предполагам, че Ричард е настоял да се ожените и е казал, че можете да вземете разрешение по-късно. Права ли съм? Мисля, че съм права, защото тук, в същия този указ, с който той показва защо се е оженил за теб — заради богатството ти — той постановява също и че ще задържи земите ти, ако те напусне. Показва, че е възможно да те напусне. Всичко става пределно ясно!

— Ще зависи как е формулиран указът — казвам напосоки. — За Джордж и Изабел ще бъде същото. Същото условие ще важи и за Джордж и Изабел.

— Не, не е — казва тя. — Права си. Ако за Джордж и Изабел важаха същите условия, можеше да си спокойна. Но за тях не е същото. Няма условие, което предвижда анулиране на брака им. Джордж знае, че не може да анулира брака си с Изабел, така че не предприема постъпки за това. Джордж знае, че са получили папско разрешение заради роднинската си връзка и техният брак е валиден. Не може да бъде отхвърлен. Но Ричард знае, че не е взел пълно разрешение и бракът му не е напълно действителен. Може да бъде анулиран. Това е в негова власт. Прочетох документа много внимателно, както всеки би прочел внимателно удостоверението за собствената си смърт. Предполагам, че ако изпратя запитване до папата и поискам да покаже правното разрешение за брака ви, той ще отговори, че такова не е имало, че никога не е било поискано пълно разрешение. Следователно ти не си омъжена и синът ти е копеле, а ти — блудница.

Толкова съм зашеметена, че само се вирам в нея. Отначало си мисля, че бълнува, но после късметата от това, което казва, едно по едно си идват по местата. Настоячивата припряност да се оженим, и как Ричард ми каза, че ще го направим без папско разрешение, а ще издействаме разрешението по-късно. А после аз просто приех, като

глупачка, че бракът е действителен. Просто забравих, като глупачка в меден месец, че да бъдем венчани от архиепископ с благословията на краля не е същото като брак с разрешение от папата. Когато бях посрещната от майка му, когато бях приета от двора, когато заченахме сина си и наследихме моите земи, предположих, че всичко е както трябва и напълно забравих да го поставя под въпрос. А сега знам, че съпругът ми не е забравил, не е разчитал на предположения, а се е погрижил да може да запази състоянието си, ако някога реши да ме напусне. Ако поиска да се освободи от мен, трябва само да каже, че бракът никога не е бил действителен.

Женитбата ми с него се основава на обетите ни пред Бога — поне те не могат да бъдат отхвърлени. Но те не са достатъчни. Бракът ни зависи от неговата прищявка. Ще бъдем съпруг и съпруга, докато той го желае. Той може във всеки момент да отхвърли брака ни като недействителен, и ще бъде свободен, а аз ще бъда посрамена.

Зачудено поклащам глава. През цялото това време си мислех, че играя сама за себе си, едновременно играч и пионка, и въпреки това никога не съм била по-безсилна, никога не съм била пионка в нечия чужда игра повече отсега.

— Ричард — изричам, сякаш го зова отново да ме спаси. Майка ми ме наблюдава с безмълвно задоволство. — Какво ще правя? — прошепвам на себе си. — Какво мога да направя сега?

— Напусни го — гласът на майка ми е като плесница в лицето. — Напусни го веднага и ела с мен в Лондон, ние ще отхвърлим указа, ще отречем мнимия брак и ще вземем обратно земите ми.

Избухвам:

— Още ли не разбирате, че никога няма да си получите обратно земите? Мислите ли, че можете да се борите срещу самия крал на Англия? Да не си въобразявате, че можете да отправите предизвикателство към тримата синове на Йорк, действащи заедно? Нима сте забравили, че това бяха врагове на баща ми, врагове на Маргарет Анжуйска? И че бяхме обвързани във фаталния съюз на татко с Маргарет Анжуйска? Нима сте забравили, че бяхме разгромени? Искате само да си докарате затваряне в Тауър и да повлечете със себе си и мен.

— Никога няма да бъдеш в безопасност като негова съпруга — предрича тя. — Той може да те напусне, когато пожелае. Ако синът ти

умре и не успееш да родиш друг, той може да отиде при по-плодовита жена и да вземе богатството ти със себе си.

— Той ме обича.

— Възможно е — признава тя. — Но повече от всичко на света иска земите, същия този замък, и наследник. Не си в безопасност.

— Не съм в безопасност и като ваша дъщеря — възразявам. — Поне с това съм наясно. Вие ме омъжихте за претендент за трона на Англия и ме изоставихте, когато трябваше да влезем в битка. Сега ме призовавате отново да извърша предателство.

— Напусни го! — прошепва тя. — Този път ще те подкрепя.

— А синът ми?

Тя свива рамене.

— Няма да го видиш никога повече, но понеже е копеле... нима това има някакво значение?

Разярена, я хващам за ръката и я повеждам към покоите ѝ, където стражът отстъпва встрани, за да ни пусне да влезем, а после ще препречи вратата, за да не може тя да излезе.

— Не го наричайте така — казвам. — Не смейте никога да го наричате така. Аз подкрепям сина си, и подкрепям съпруга си. А вие можете да изгниете тук вътре.

Тя изтръгва ръка от хватката ми.

— Предупреждавам те, ще кажа на целия свят, че не си съпруга, а блудница, и с теб ще бъде свършено — изсъсква тя.

Бутам я през вратата.

— Не, няма да го сторите! — заявявам. — Защото няма да разполагате нито с перо, нито с хартия, нито с начин да изпращате съобщения. Никакви пратеници и никакви посещения. Вие ме научихте единствено на това, че сте мой враг, и ще ви държа изкъсо. Влизайте вътре, почитаема майко. Няма да излезете повече, и нито една дума, която кажете, никога няма да бъде повторена извън тези стени. Вървете и бъдете мъртва — защото сте мъртва за света и мъртва за мен. Вървете и умрете!

Затръшвам вратата след нея и се обръщам рязко към пазача: — Не пускайте при нея никого, освен слугите — казвам. — Няма да предавате никакви съобщения, дори амбулантни търговци няма да се приближават до вратата ѝ. Всички, които идват, да бъдат претърсвани

на идване и на излизане. Тя не бива да се вижда с никого, не бива да говори с никого. Ясно ли е?

— Да, ваша светлост — казва той.

— Тя е враг — казвам. — Тя е изменница и лъжкиня. Тя е наш враг. Тя е враг на херцога, на мен, и на скъпоценния ни син. Херцогът е суров към враговете си. Постарайте се да бъдете сурови към нея.

Замъкът Мидълхам, Йоркшиър, пролетта на 1475

Мисля, че се превръщам в жена с твърдо като камък сърце. Момичето, което бях — което се ужасяваше от майчиното си неодобрение, което се вкопчваше в голямата си сестра, което обичаше баща си като свой повелител — сега е осемнайсетгодишна херцогиня, която нарежда на слугите си да охраняват майка ѝ като неин враг, и пише с добросъвестна предпазливост на сестра си. Ричард ме предупреждава, че брат му Джордж се превръща в опасно невъздържан критик на краля, и че е известно, че Изабел е съгласна с него; не можем да бъдем виждани да общуваме с тях.

Не му се налага да ме убеждава. Не искам да общувам с тях, ако те съзнателно се излагат на опасност. Когато Изабел ми пише, че отново се оттегля в очакване на раждане, и иска да отиде при нея, отказвам. Освен това не мога да се изправа пред Изабел, докато майка ни е поверена на мен, затворница до края на живота си. Не мога да се изправа пред Изабел, когато ужасните заплахи на майка ми звучат в ушите ми и в сънищата ми през всяка нощ от живота ми. Сега Изабел знае, както знам аз, че обявихме родната си майка за мъртва, за да можем да ѝ отнемем земите, за да ги дадем на съпрузите си. Имам чувството, че сме убийци, с кръв по ръцете. А какво бих казала, ако Изабел ме попита дали за майка ми се полагат добри грижи? Дали понася затворничеството си търпеливо? Какво бих могла да ѝ кажа, ако поиска от мен да освободя майка ни?

Никога не мога да призная, че майка ми е затворена в кулата си, за да не може да говори за брака ми. Не мога да кажа на Изабел, че нашите съпрузи не само са обявили майка ни за мъртва, но че в този момент дори на мен ми се иска тя да е мъртва. Със сигурност искам устата ѝ да бъде затворена завинаги.

А сега се боя от онова, което мисли Изабел. Питам се дали е прочела указа, с който майка ми е обявена за мъртва, така внимателно, както го е прочела майка ми. Питам се дали Изабел храни съмнения

относно женитбата ми, дали един ден Джордж ще каже на всички, че аз съм блудницата на херцога, също както и Елизабет Удвил е блудницата на краля: че има само един син на Йорк със законна съпруга. Не смея да се срещна с Изабел с тези мисли в ума си, затова пиша и съобщавам, че не мога да дойда: времената са твърде тежки.

През март Изабел отговаря, че съжaliaва, задето не съм могла да дойда при нея, но че има добри новини. Най-сетне тя има момче, син и наследник. Той също ще бъде наречен Едуард, но това момче ще носи името на мястото на раждането си и графската титла на дядо си. Той ще бъде Едуард Уорик, и тя ме подканя да се радвам за нея. Опитвам се, но не мога да не си мисля, че ако Джордж направи опит да завземе трона, може да предложи на евентуалните изменници, които биха се присъединили към него, нов вариант за кралско семейство: освен претендент, сега той предлага и наследник.

Пиша на Изабел, че се радвам за нея и за сина ѝ, и че ѝ желая късмет. Но не изпращам подаръци и не предлагам да бъда кръстница. Боя се от онова, което може да планира Джордж за това малко момче, този нов Уорик, този внук на Уорик, кралесъздателя.

Освен това, докато аз се тревожа от думите на майка си, от страховете за сина си, страната с главоломна бързина се е приближавала към война с Франция, и всичко, сторено в мирни времена, е забравено, защото трябва да се повишават данъци, да се събират войници, да се коват оръжия, да се кърпят ботуши, да се шият ливреи. Ричард не може да мисли за нищо друго, освен да набира войници от владенията ни, да привлича арендатори, васали, слуги, и всеки, който му е предложил верността си. Земевладелците трябва да доведат собствените си арендатори от фермите си, градовете трябва да събират средства и да изпращат чираците. Ричард бърза да събере хората си и да се присъедини към братята си — двамата си братя — когато се отправят да нахлуят във Франция, за да завземат обратно цялото кралство, ширнало се пред тях като богата трапеза за пиршество.

Тримата синове на Йорк отново ще потеглят сред блясък и великолепиe. Едуард е обявил, че е твърдо решен да възвърне блясъка и славата на Хенри V. Той отново ще бъде крал на Франция и позорът

от провала на Англия под управлението на лошата кралица и спящия крал ще бъде забравен. Ричард се държи хладно с мен, докато се готви да потегли. Той помни, че кралят на Франция, Луи, предложи и организира първата ми сватба, наричаше ме своя красива братовчедка и ми обещаваще приятелството си, когато стана кралица на Англия.

Ричард проверява отново и отново товарните коли, които ще пренесат всичко до Франция, заръчва на оръжейника си да му приготви два комплекта доспехи, и се качва на коня си в двора на конюшната начело на около хиляда души. Още повече ще се присъединят към него по време на похода на юг.

Отивам да се сбогувам.

— Пази се, съпруже.

В очите ми има сълзи и се опитвам да ги прогоня, като примигвам.

— Отивам на война — усмивката му е сдържана и студена; умът му вече е съсредоточен върху работата, която трябва да свърши. — Съмнявам се, че ще мога да се пазя.

Поклащам глава. Толкова много искам да му кажа колко се страхувам за него, че не мога да не мисля за баща си, който едва се сбогува в бързината да стигне до корабите си и да потегли на война. Не мога да не мисля за първия си съпруг, чийто живот бе покосен толкова рано на толкова кърваво бойно поле, че дори сега никой не говори за смъртта му.

— Искам да кажа единствено, че се надявам да се върнеш у дома при мен и при сина си Едуард — казвам тихо. Отивам до коня му и слагам ръка на коляното му. — Аз съм твоя съпруга, и ти давам благословията си като твоя съпруга. Сърцето ми ще бъде с теб през всяка стъпка от пътя. Ще се моля за теб всеки ден.

— Ще се върна благополучно у дома — казва той уверено. — Сражавам се на страната на брат си Едуард, а той никога не е побеждаван на бойното поле, единствено чрез измяна. А ако успеем да завземем отново английските владения във Франция, това ще бъде най-бляскавата победа от поколения насам.

— Да — казвам.

Той се навежда ниско на седлото си и ме целува по устните.

— Бъди смела — казва. — Ти си съпруга на английски военачалник. Може би ще се върна у дома при теб, извоювал замъци и

обширни владения във Франция. Пази земите ми и пази сина ми, и аз ще се върна у дома при теб.

Отстъпвам назад, а той обръща коня си и неговият знаменосец издига флага му, който се развява на лекия ветреца. Изображението на глигана, гербът на Ричард, изтръгва ликуващ възглас от мъжете, и той им дава знак да го последват. Отпуска поводите, конят нетърпеливо поема напред и те тръгват, под широката каменна арка, където тропотът от краката им отеква по подвижния мост, простиращ се над крепостния ров, докато патиците се пръсват изплашено, а после — надолу по пътя край Мидълхам, и на юг, за да се срещнат с краля, на юг през Тясното море, на юг към Франция, за да върнат Англия към дните, когато английските крале управляваха Франция, а английските фермери отглеждаха маслини и грозде.

Лондон, лятото на 1475

Премествам се от замъка Мидълхам във фамилия ни дом в Лондон, замък Бейнардс, за да мога да бъда близо до двора и да научавам какво става, докато съпругът ми и братята му са на война във Франция.

Кралица Елизабет е начело на кралския двор в Уестминстър. Синът ѝ, малкият принц Едуард, е посочен за владетел на Англия в отсъствието на баща си, и тя тържествува във важната си роля като съпруга на крал, заминал на военен поход, и майка на принца. Брат ѝ Антъни Удвил, настойникът на принца, е заминал с краля за Франция, така че синът ѝ е поверен единствено на нея. Тя ръководи съвета му и всичките му съветници и възпитатели се избират от нея. Властта на кралството би трябвало да е поверена на съвет, но той се ръководи от новоназначения кардинал Баучър, а тъй като той дължи червената си кардиналска шапка изцяло на краля, ѝ се покорява безусловно. В отсъствието на останалите, Елизабет Удвил ръководи династията Йорк. Тя е на практика регент, тя почти управлява. Тя е жена, издигнала се благодарение на самата себе си, и наистина се е издигнала до величие: от съпруга на земевладелец до властваща кралица.

Подобно на половин Англия, не смея да си представя бедата, която ще връхлети страната, ако нашият крал загине във Франция и тронът бъде наследен от това малко момче. Подобно на половината страна, внезапно осъзнавам с каква огромна власт е упълномощена тази фамилия от Нортхамптъншър. Ако кралят загине по време на този поход, също както Хенри V е загинал по време на поход във Франция, това ще постави цяла Англия в ръцете на семейство Ривърс завинаги. Те имат пълна власт над Уелския принц и увеличават властта си стъпка по стъпка из цялата страна, като назначават приятелите или родствениците си на всеки пост, който се освободи. Наставник и настойник на принца е любимият брат на кралицата Антъни Удвил, лорд Ривърс, съветът на принца се оглавява от нея и се управлява от

него. Принцът разполага в изобилие с братя и сестри с кръвта на рода Удвил, както и с лели и чичовци, защото както Елизабет Удвил, така и майка ѝ, вещицата Жакета, са били неестествено — подозрително — плодовити. Онези от нас, които са сродници на краля с кралска кръв, почти не познават малките принцове — те са вечно заобиколени от семейство Ривърс, техни приятели или техни слуги. Малкото момче е племенник по кръв на съпруга ми, и въпреки това ние никога не го виждаме. Той живее сам в Лъдлоу с Антъни, лорд Ривърс, а когато все пак идва в двора за Коледа или Великден, е напълно във властта и под грижите на майка си и сестрите си, които го наобикалят радостно и изобщо не го изпускат от поглед през цялото гостуване.

Унищожихме династията Ланкастър, но на нейно място, както сега разбирам, допуснахме нова съперническа династия. Династията Ривърс, семейство Удвил, които имат свои приятели, свои фаворити, или хора от собственото си семейство, на всички влиятелни постове в кралството, а наследникът е момче, създадено от тях.

Ако кралят загине във Франция, това би означавало семейство Ривърс да се превърне в новата кралска династия на Англия. Нито Джордж, нито Ричард ще бъдат добре дошли в двора. А после, почти със сигурност, отново ще има война. Не се съмнявам, че Джордж ще се противопостави на узурпирането на престола от страна на Ривърс, и ще има право. Те нямат кралска кръв, не са били избрани да управляват. Трудно мога да предположа какво би направил Ричард. Обичта и верността му към брат му Едуард са много дълбоки; но подобно на всеки друг, който вижда алчността на кралицата, той не може да търпи властта на братовата си съпруга и нейното семейство. Според мен е почти сигурно, че двамата братя Йорк ще се обърнат срещу семейство Ривърс и Англия отново ще бъде разкъсана от война между съпернически си родове.

Тя ме кани на вечеря, за да отпразнуваме добрата новина, че войските са слезли благополучно на суша и са потеглили на поход във Франция, и когато влизам сред шума и ярките светлини в приемната на кралицата, с изненада и удоволствие виждам до нея сестра си Изабел.

Правя реверанс на кралицата, а после, когато ми поднася хладната си буза, я целувам като моя зълва. Целувам и трите момичета Йорк и правя реверанс на петгодишния принц и на едва проходилото мъниче, неговия брат. Едва тогава, когато съм си проправила път през

това многолюдно семейство, мога да се обърна към сестра си. Боях се, че ще ми бъде сърдита, задето не отидох при нея за раждането, но тя ме прегръща веднага.

— Ани! Толкова се радвам, че си тук. Току-що пристигнах, иначе щях да дойда в дома ти.

— Не можах да дойда, Ричард не ме пускаше да дойда за уединението и раждането ти — изричам във внезапен прилив на радост, като първо я прегръщам, а после се накланям назад, за да обхвана с поглед усмихнатото ѝ лице. — Исках, но Ричард не ми позволи.

— Знам — казва тя. — Джордж не искаше да те каня. Скарали ли са се?

Поклащам глава.

— Не тук — е единственото, което казвам. Едва доловимото движение на главата ми предупреждава Изабел, че кралица Елизабет, която уж се е навела да говори със сина си, почти със сигурност слуша всяка дума, която изричаме.

Тя плъзва ръка около кръста ми и тръгваме уж да се порадваме на новото бебе в кралското семейство: още едно момиче. Бавачката ни я показва, а после я отнася в детската стая.

— Мисля, че моят Едуард е по-здровето дете — отбелязва Изабел. — Но тя винаги ражда толкова красиви бебета, нали? Как го прави, как мислиш?

Поклащам глава. Няма да обсъждам опасните теми за забележителната плодовитост на кралицата или успеха ѝ в отглеждането на здрави деца.

Изабел следва примера ми.

— Е — знаеш ли какво не е наред между твоя и моя съпруг? Скарани ли са?

— Подслушах ги — признавам. — Подслушвах на вратата. Не е заради парите, Из, не е заради наследството на майка ни. По-лошо е — снижавам глас. — Много се страхувам, че Джордж може би се готви да предизвика краля.

Тя веднага хвърля поглед зад гърба си, но в шумния двор ние все едно сме сами, няма как да ни подслушат.

— Той каза ли това на Ричард? Сигурна ли си?

— Ти не знаеше ли?

— При него непрекъснато идват мъже, той набира приближени, приема съвети от астролози. Но си мислех, че е за това нахлуване във Франция. Той изведе повече от хиляда мъже на бойното поле. Той и Ричард имат най-голямата армия, хората им са по-многочислени от войниците на краля. Но си мислех, че Джордж набира хора за брат си Едуард, за това нахлуване във Франция. Та нима е възможно той да смята да предяви претенции към трона, когато току-що събра армия да подкрепи Едуард?

— Наистина ли мисли, че Едуард няма законно право над трона?
— питам любопитно. — Това каза на Ричард.

Изабел свива рамене.

— Всички знаем какво се говори — отговаря тя кратко. — Едуард изобщо не прилича на баща си, и е роден извън страната, по време, когато баща му е бил на поход срещу французите. Винаги е имало слухове за него — тя хвърля поглед към кралското семейство, към кралицата сред красивите ѝ деца, смееща се на нещо, което казва дъщеря ѝ Елизабет. — И като става дума за това, никой не е бил свидетел на венчавката им. Откъде знаем, че е била подобаващо извършена, с истински свещеник?

Непоносимо ми е да говоря за недействителни венчавки с Изабел.

— Съпругът ми не иска да чуе и дума за това — казвам. — Не мога да говоря за това.

— За новото си бебе ли ви разказва сестра ви? — намесва се кралицата, провиквайки се през стаята. — Имаме изобилие от Едуардовци, нали? Сега всички имаме по един Едуард.

— Много Едуардовци, но само един принц — отвръща сестра ми любезно. — А вие и негова светлост кралят сте благословени с детска стая, пълна с деца.

Кралица Елизабет поглежда самодоволно към момичетата, които си играят с брат си, Уелския принц.

— Е, Бог да ги благослови всичките — казва тя мило. — Надявам се да имам толкова много, колкото майка ми, а тя дари съпруга си с четиринайсет деца. Нека всички се надяваме да бъдем плодови като майките си!

Изабел замръзва, усмивката изчезва от лицето ѝ. Кралицата се извързва да говори с някой друг, а аз питам настойчиво:

— Какво има? Какво става, Из?

— Прокле ни — прошепва ми тя, с едва доловим глас. — Чу ли я? Тя ни прокле да имаме деца като майка ни. Две момичета.

— Не е — казвам. — Просто говореше за четиринайсетте деца на майка си.

Изабел клати глава:

— Тя знае, че Джордж ще наследи трона, ако синовете ѝ умрат — казва тя. — И не иска моето момче да успее. Мисля, че току-що урочаса момчетата ни. Току-що пожела смъртта им.

Изабел е толкова разстроена, че я извеждам далече от кралицата, зад няколко души, които учат нов танц. Те вдигат много шум и упражняват стъпките отново и отново. Никой не ни обръща абсолютно никакво внимание.

Заставаме близо до един отворен прозорец, докато руменината се връща в бузите ѝ.

— Из, не можеш да се боиш така от кралицата — казвам тревожно. — Не може да ти се струва, че чуваш проклетия и заклинания във всичко, което казва. Не можеш да я подозираш непрекъснато и да изричаш страховете си. Сега всичко е спокойно, кралят прости на Джордж и двамата са заедно на поход. Ти и аз получихме състоянието си. Ричард и Джордж може и да имат разногласия за бъдещето, но би трябвало да бъдем спокойни.

Тя клати глава, все още изплашена.

— Знаеш, че не можем да бъдем спокойни. А сега се питам какво ли става във Франция точно в този момент. Мислех, че съпругът ми е събрал армия да подкрепи брат си, краля, в една война извън страната. Но той има хиляда войници под свое командване, и те са готови да изпълнят всяка негова заповед. Ами ако Джордж възнамерява да се обърне против краля? Ами ако е имал това предвид през цялото време? Ами ако смята да убие Едуард във Франция и да се върне и да отнеме трона от семейство Ривърс?

Двете с Изабел чакаме в продължение на дълги, тревожни седмици, питайки се дали английската армия, вместо да се сражава с французите, не се разкъсва от вътрешни борби. Двете с нея се ужасяваме, че Джордж ще последва плана на баща ми да потегли в

авангарда, а после да се обърне, за да атакува. После Ричард ми изпраща писмо, за да ми съобщи, че всичките им планове са се объркали. Техният съюзник, Бургундският херцог, е потеглил надалеч, за да организира обсада, което изобщо не е от полза за нашата кампания. Неговата съпруга, херцогинята, Маргарет Йоркская — родната сестра на Ричард — няма власт да го повика да се върне, за да подкрепи братята ѝ, когато те слизат на суша в Кале и се отправят към Реймс за коронясването на Едуард като крал на Франция. Маргарет, родена и възпитана като предана дъщеря на династията Йорк, е отчаяна, че не може да убеди съпруга си да подкрепи тримата ѝ братя. Но изглежда, че херцогът ги е подмамил в битка с Франция, за да може да си осигури собствени облаги; явно всички съюзници преследват собствени амбиции. Само моят съпруг е готов да се придържа към първоначалния план, ако това е възможно. Той ми изпраща горчиво описание на събитията.

„Бургундският херцог преследва собствени цели. Същото важи и за прославения ни съюзник Сен Пол, сродникът на кралицата. Сега, когато сме тук, готови за битка, откриваме, че брат ми е изгубил желанието си да се бие, а крал Луи му е предложил прекрасни условия, за да остави на спокойствие кралство Франция. Злато и ръката на дъщерята на Едуард, принцеса Елизабет, за да бъде тя следващата кралица на Франция — това се оказва цената на нашето оттегляне. Те купиха брат ми.

Ан, единствено ти някога ще узнаеш колко дълбоко се срамувам от това. Искях отново да спечеля за Англия английските владения във Франция, исках да видя нашите армии победоносни в равнините на Пикардия. Вместо това ние се превърнахме в търгаши, препиращи се за цената. Не мога да направя нищо, за да възпра Едуард и Джордж да се подвежат и да подпишат този договор, точно както нямаше начин да успее да измъкна хората си от Амиен, където крал Луи им предлага пиршества, месо и неспирно леещо се вино, знаейки, че те ще пият и ядат, докато им призлее, а аз се почувствам унижен, че на яките им стои моят герб. Моите хора са отровени от собствената си лакомия, а на мен ми призлява от срам.

Кълна се, че няма да имам никога повече доверие на Едуард. Такова решение не подобава на един крал, не подобава на Артур от Камелот. Това е поведение, долно като поведението на един незаконен син на стрелец, и аз не мога да срещна погледа му, когато го виждам как се тъпче на трапезата на крал Луи и прибира в джоба си златните вилици.“

Замъкът Бейнардс, Лондон, септември 1475

През септември всички те вече са си у дома, толкова богати, колкото не са и сънували, натоварени със сребърни съдове, накити, пари и обещания за още бъдеща плячка. Сам кралят има в хазната си седемдесет и пет хиляди крони като заплащане за обещанието си за мирен договор с продължителност седем години, а кралят на Франция ще плаща по петдесет хиляди лири годишно през всяка година, в която Едуард не подновява претенциите си за английските земи във Франция. Джордж, херцог Кларънс, който винаги е бил до брат си по време на пазарлъците, винаги в готовност, когато има да се припечелват лесни пари, той е надеждният съветник, одобрил приемането на това позорно възнаграждение, и също получава цяло състояние. Единственият недоволен глас е този на съпруга ми — от всички мъже, които потеглиха към Франция и се върнаха по-богати, единствено моят съпруг Ричард предупреждава Едуард, че това не е начин да победи френския крал, предупреждава го, че всички обикновени хора в Англия смятат, че данъците им са хвърлени на вятъра, заявява, че гражданите на Лондон и дребните дворяни в парламента ще се обърнат срещу него заради този позор, и го умолява да не продава рожденото право на Англия заради това възнаграждение. Мисля, че Ричард е единственият в цялата огромна английска армия, който говори против договора. Всички други са твърде заети да броят придобивките си.

— Той знаеше, че аз съм против този договор, знаеше, че искам война, и все пак, въпреки всичко, френският крал ми подари половин дузина ловни коне и цяло състояние в сребърни съдове! — възкликва Ричард в личните ни покои: вратата е затворена, за да не ни подслушват, майка му — слава богу — е във Фодърингей и не може да добави и своя глас към оплакванията срещу краля.

— Ти прие ли го?

— Разбира се. Всички други взеха цяло състояние. Уилям Хейстингс получава две хиляди крони годишно. И това не е всичко — Едуард се съгласи да освободи Маргарет Анжуйска.

— Да освободи кралицата?

— Тя вече няма да бъде наричана кралица, ще се откаже от титлата си и от правото си да претендира за короната на Англия. Но ще бъде освободена.

Обзема ме ужасен страх.

— Нали няма да дойде при нас? Ричард, наистина не бих могла да я приема в някоя от къщите ни.

Той се изсвива високо за първи път след завръщането си у дома.

— Бога ми, не. Отива във Франция. Луи може да се грижи за нея, ако толкова много му е притрябвала. Те са си lika-прилика. И двамата безчестни, и двамата алчни, и двамата лъжци, и двамата — позор за тронове си. Ако бях на мястото на Едуард, щях да екзекутирам нея и да победея него — той замълчава. — Но ако бях на мястото на Едуард, изобщо не бих се принизил до там, че да сключа това позорно примирие.

Слагам ръка на рамото му.

— Ти изпълни дълга си. Събра хората си и потегли да се биеш.

— Чувствам се така, сякаш брат ми е Каин — казва той нещастно. — И двамата. Двама Каиновци, продали рожденото си право за паница леща. Аз съм единственият, който държи на честта. Те ми се присмяха и ме нарекоха глупак, задето държа на рицарската чест, казаха, че съм бленувал за по-добър свят, който не може никога да съществува, докато пъхаха муцуни в копаните — той обръща глава и ме целува по китката. — Ан — казва тихо.

Свеждам глава и го целувам по врата, по косата, а после, когато ме притегля в скута си — по затворените очи, по смръщените вежди, и по устата. Когато ме полага на леглото и ме обладава, аз протягам ръце към него и се моля да създадем още едно момче.

Замъкът Мидълхам, Йоркшър, лятото на 1476

Синът ми Едуард е на три години и е освободен от детската стая; съблича дългите роклички и носи истински дрехи на момче. Поръчвам на шивача на Ричард да му ушие миниатюрни копия на тъмните елегантни костюми на баща му и аз лично го обличам всяка сутрин, нанизвайки връзките през прорезите на ръкавите, нахлузвам ботушите му за езда на малките му крачета, и му казвам да тропа с крака. Скоро косата му ще трябва да се подстриже, но през всяка сутрин на това лято аз сресвам с четка златистокафявите му къдрици над бялата му дантелена яка и ги навивам около пръстите си. Всеки месец се моля да дойде ново дете, което да бъде негов брат, моля се дори за момиче, ако такава е волята Божия. Но минава месец след месец, а месечните ми неразположения все така идват и никога не ми прилошава сутрин, и никога не чувствам онова прекрасно примаяване, което подсказва на една жена, че очаква дете.

Посещавам билкарка, викам лекар. Билкарката ми дава отвратителни отвари за пиене и торбичка с билки, която да нося на врата си, лекарят ми казва да ям месо дори в петъците, и ме предупреждава, че по предразположение съм студена и суха, и трябвало да стана гореща и влажна. Почетните ми дами ми разправят шепнешком, че знаели за някаква знахарка, жена, която притежавала сили не от този свят; тя можела да предизвика зачеване, можела да накара бебе да се разтопи и изчезне, да призове буря, да предизвика вятър, като изсвири с уста — на това място ги карам да млъкнат.

— Не вярвам в такива неща — казвам твърдо. — Не мисля, че такива неща са възможни. А ако бяха, щяха да са против Божията воля, и извън познанията на човека, и аз не искам да имам нищо общо с тях.

Ричард никога не се оплаква, че идването на следващото ни дете се бави. Но той знае, че е плодовит мъж; знам, че има две деца, родени, преди да се оженим, а е възможно да има и още. Брат му, кралят, има копелета, пръснати из трите кралства, и е станал баща на седем деца с

кралицата. Но Ричард и аз имаме само едно: скъпоценният ни Едуард, и трябва да се запитам как кралицата ражда толкова много бебета от единия брат, докато аз се сдобивам само с едно; дали тя знае нещо извън Божията воля и мъдростта на човека?

Всяка сутрин, в която вървя покрай външната стена към кулата, където е детската стая на Едуард, чувствам как сърцето ми започва да бие малко по-бързо от страх, че може да е болен. Той изкара детските болести, дребните му бели зъбки поникнаха, той расте, и въпреки това вечно се тревожи за него. Той никога няма да бъде як и едър мъж като чичо си, краля. Ще прилича на баща си — жилав, нисък, с крехко телосложение. Баща му е успял да стане здрав и силен чрез постоянни упражнения и суров живот, така че може би Едуард също може да стане силен. Обичам го безрезервно, и не бих могла да го обичам повече, ако по волята на съдбата бяхме бедно семейство без нищо, което да оставим на един син. Но ние не сме. Ние сме представители на знатен род, най-изтъкнатата фамилия на Севера, и аз не мога да забравя, че той е единственият ни наследник. Ако го изгубим, тогава ще изгубим не само сина си, но също и шанса си за бъдещето, и солидното състояние, което Ричард е натрупал, сливайки земите, подарени от неговия брат, краля, с моето огромно наследство, ще бъде напълно пропиляно, разпръснато между нашите родственици.

Изабел има далеч по-голям късмет от мен. Не мога да отрека завистта си към нея, задето така лесно зачева, и задето бебетата ѝ пращат от здраве. Не мога да понеса да ме надмине в това. Тя ми пише как се е опасявала, че кръвта ни е слаба — майка ни имаше само две момичета, и то родени след дълго чакане. Напомня ми, че кралицата ни прокле, пожелавайки ни същото слабо поколение като на майка ни. Но проклятието не действа на Изабел, която вече има две деца — хубавото момиче, Маргарет, и син, Едуард, а тя пише възторжено, че отново е бременна, и този път е сигурна, че това ще бъде още едно момче.

Писмото ѝ, надраскано с разлетия ѝ почерк, което тя е осеяла с мастилени петна в радостта си, ме уведомява, че тя носи бебето високо; което е сигурен знак за момче, и че то рита силно като млад лорд. Моли ме да съобщя на майка ни добрите ѝ новини, а аз пиша студено в отговор, че макар да се радвам за нея и да очаквам с нетърпение да видя новото ѝ бебе, не посещавам майка ни в нейната част на замъка, и че ако Изабел иска тя да научи добрата вест, трябва

да ѝ съобщи сама. Може да ми напише писмо, а аз ще се погрижа то да бъде предадено, защото — както Изабел добре знае — на почитаемата ми майка не е позволено да получава никакви писма, ако ние не ги видим първи, и изобщо не ѝ е позволено да отговаря. Както Изабел добре знае, почитаемата ни майка е мъртва пред закона. Нима сега Изабел иска да оспори това?

Това ѝ затваря устата, както и знаех, че ще стане. Тя се срамува, както се срамувам и аз, че сме затворили майка си и сме ѝ откраднали наследството. Никога не говоря на майка си за Изабел, всъщност никога не разговарям с нея. Не мога да се заставя да призная, че тя живее съвсем сама, като наша затворничка, в стаите си в кулата, и че никога не я посещавам, а тя никога не праща да ме повикат.

Във всички случаи щеше да се наложи да я държа под строг надзор, нямаше друг избор. Тя не би могла да излезе навън, в света, водейки нормален живот като овдовяла графиня — това би означавало да се възпротивим на парламентарния указ, който я обяви за мъртва, както се споразумяха Ричард и Джордж. Няма как да ѝ бъде позволено да се среща с хора и да им се оплаква, че е била ограбена. Няма как да ѝ се позволи да продължава да пише, както правеше от абатството Болийо, на всички жени в кралския двор, призовавайки ги като жени, като свои посестрими, да я защитят. Никога не бихме могли да поемем риска тя да излезе във външния свят, оспорвайки наследството ми и самата основа на нашето богатство, нашето право над този замък, обширните акри на земите ни, голямото състояние на съпруга ми. Освен това — от какво би живяла, след като Джордж и Ричард взеха всичко? Къде би бил домът ѝ, след като Джордж и Ричард отнеха всичките ѝ къщи? Но откакто ми заговори така ужасно, така разстройващо, откакто ми каза, че смята брака ми за недействителен, откакто ме заклеми, мен, родната си дъщеря, като блудница, от този ден нататък ми е непоносимо дори да я виждам.

Никога не ходя в стаята ѝ; веднъж седмично се осведомявам за здравето ѝ от почетната ѝ дама. Грижа се да получава най-добрите блюда от кухнята, най-доброто вино от избата. Може да се разхожда във вътрешния двор пред кулата си, който е изцяло обграден от стени и аз държа пазач на вратата. Тя може да вика музиканти, стига да знам кои са, и те биват претърсвани на идване и на тръгване. Тя посещава параклиса и слуша литургията, ходи на изповед единствено при нашия

свещеник, а той би ми казал, ако тя отпрати някакви обвинения. Тя няма повод да се оплаква от положението си, пък и никой не може да чуе оплакването ѝ. Но аз се старая никога да не бъда в параклиса, когато тя влиза, никога не се разхождам в градината ѝ. Ако погледна надолу от високия прозорец на личния си кабинет и я видя унило да обикаля по настиланите с камък пътеки, извързвам глава. Тя наистина е мъртва, почти е погребана жива. Тя е действително — както някога се опасявах — зазидана.

Така и не казвам пред Ричард какво каза тя за него, никога не го питам дали бракът ни е действителен, дали нашият син е законен? Така и не задавам на нея въпроса дали е сигурна в думите си или просто говореше от злоба, за да ме изплаши? Не искам никога да я чуя да казва отново, че според нея бракът ми е недействителен и че съпругът ми ме е подмамил с мнима венчавка, и че сега живея с него в несигурност, зависеща единствено от добрата му воля; че се е оженил за мен само заради състоянието, което му нося, и че безсърдечно се е подготвил да задържи състоянието ми и да се освободи от мен. За да избегна вероятността тя да повтори това, съм готова да не говоря с нея никога повече. Никога няма да ѝ позволя да ми каже това — или да го каже на някой друг — докато е жива.

Иска ми се никога да не го беше казвала, или никога да не го бях чувала, или, след като го бях чула, да можех просто да го забравя. Поболява ме мисълта, че тя е в състояние да ми каже подобно нещо, а аз не съм в състояние да го оспоря. Поболява ме съзнанието, че в най-съкровени кътчета на сърцето си вярвам на тези думи. Това разяжда любовта ми към Ричард. Не това, че реши да се ожени за мен без папско разрешение — не забравям, че бяхме толкова влюбени и така погълнати от страстта си, че не можехме да чакаме. Но че не би подал молба за разрешение след сватбата ни, че би скрил това свое решение от мен, и че — най-смразяващото и най-лошото от всичко, безспорно най-лошото — би подсигурил правата си върху наследството ми, дори ако ме напусне и отхвърли брака си с мен.

Обвързана съм с него от любовта си, от подчинението си на неговата воля, от първата страст, която съм изпитала в живота си, и защото той е баща на сина ми и е мой повелител. Но какво съм аз за

него? Ето това е, което искам да узная, и за което сега — благодарение на майка си — никога не мога уверено да го попитам.

През май Ричард идва при мен и казва, че иска да оставим Едуард в Мидълхам с възпитателя му и икономката, и да заминем за Йорк, за да потеглим към Фодърингей, където ще се проведе една тържествена церемония: повторното погребение на баща му.

— Армията на Маргарет Анжуйска обезглави него и брат ми Едмънд, и заби главите им на копия над портата Микългейт Бар в Йорк — казва Ричард мрачно. — Ето такава жена беше тя, първата ти свекърва.

— Знаеш, че нямах избор за кого да се омъжа — казвам, говорейки спокойно, макар да съм раздразнена от факта, че той не може да забрави или да прости тази част от живота ми. — Когато това се случи, бях още дете в Кале, а баща ми се биеше на страната на Йорк, биеше се редом с брат ти.

Той махва с ръка.

— Да, добре, това няма значение сега. Важното е, че ще се погрижа баща ми и брат ми да получат достойно погребение. Какво мислиш?

— Мисля, че ще сториш много добре — казвам. — Сега почиват в Понтефракт, нали?

— Да. Майка ми би искала да бъдат погребани заедно в семейната гробница в замъка Фодърингей. Бих искал той да получи подобаващи почести. Едуард ми повери уреждането на всичко, предпочита мен пред Джордж за тази задача.

— Никой друг не би могъл да я изпълни по-добре — казвам топло.

Той се усмихва.

— Благодаря ти. Знам, че си права. Едуард е твърде небрежен, а Джордж не обръща внимание на неща като рицарско благородство и чест. Но за мен ще е гордост да го направя както трябва. Ще се радвам да видя баща си и брат си подобаващо погребани.

Само за миг си помислям за тялото на баща ми, извлечено от бойното поле при Барнет, с кръв, шуртяща от шлема му, с клюмнала глава, а едрият му черен кон лежи до него на полето, сякаш спи. Но

Едуард беше почтен враг, никога не оскверняваше телата на враговете си. Показваше ги пред всички, за да разберат хората, че са мъртви, а след това позволяваше да бъдат погребани. Трупът на баща ми почива в абатството Бишам, в семейната гробница, погребано подобаващо, но без излишни церемонии. Изабел и аз никога не сме ходили да почетем гроба му. Майка ми никога не е била на гроба му, а сега вече няма да го стори никога. Тя няма да влезе в абатството Бишам преди мига, когато ще я погребат там, до него: по-добра като съпруга, отколкото беше като майка.

— С какво мога да помогна? — е единственото, което казвам.

Той се замисля.

— Можеш да ми помогнеш да планирам маршрута, по който ще пренесат тялото, и церемониите при всяко спиране. Можеш да ме посъветваш как да са облечени хората и какви ритуали да поръчаме. Нищо подобно не е правено преди. Искам всичко да протече безукорно.

Ричард, началникът на конницата му и аз планираме пътуването заедно, докато нашият свещеник в Мидълхам ни съветва относно церемониите по шествието с тялото и молитвите, които трябва да се четат при всяко спиране. Ричард поръчва релефно изображение на баща си, което да положи върху ковчега му, за да могат всички да видят великия човек, какъвто беше той, и добавя сребърна статуя на ангел, държащ златна корона над главата на изображението. Това е символ, че херцогът е бил крал по право, загинал в битката за трона си. Показва също и какво благоразумие е проявил Едуард да повери тази церемония единствено на Ричард, а не на брат си Джордж. Когато се присъедини към баща ми, Джордж отрече, че херцогът е крал по право и че синът му Едуард е законен. Само Ричард и аз знаем, че Джордж все още твърди това, но сега го говори тайно.

Ричард организира красиво шествие, за да пренесе телата на баща си и брат си от Понтефракт до дома им. Кортежът се движи на юг от Йорк в продължение на седем дни и на всяко спиране по пътя към мястото на поклонението, тялото е полагано в големи църкви. Хиляди хора се нижат мълчаливо покрай него, за да отдадат почитанията си на краля, който така и не бе коронясан, и да си спомнят за славното минало на династията Йорк.

Шест коня, покрити с черен креп, теглят каляските, а пред тях язди рицар, съвсем сам, носещ знамето на херцога, сякаш той влиза в битка. Зад него язди Ричард, със сведена глава, а зад него са изтъкнатите благородници на кралството, всички отдават почит на нашата династия, всички отдават почит на загиналия ни баща.

За Ричард това е нещо повече от подобаващо повторно погребение на баща му; това е повторно заявяване на правото на баща му да бъде крал на Англия, крал на Франция. Баща му беше велик воин, който се сражаваше за страната си, по-велик военачалник, по-голям стратег дори от сина си Едуард. С тази дълга процесия Ричард отдава почит на баща си, предявява правото си над неговата кралска титла, напомня на страната за величието и благородния произход на династията Йорк. Ние сме всичко, което Ривърс не са, и Ричард показва това в богатството и изяществото на възпоменателната служба.

Ричард бди край ковчезите през всяка нощ, в която са на пътя, язди пред тях всеки ден върху черен кон с тъмносиня сбруя, със знамето си, сведено пред него. Сякаш за първи път в живота си той си позволява да скърби за бащата, когото е изгубил, и за света на благородство и чест, отишъл си с него.

Срещам се с него във Фодърингей и откривам, че е грижовен и нежен с мен. Помни, че мъртвият му баща и моят бяха съюзници, сродници. Неговият баща загина преди катастрофалния съюз на моя баща с лошата кралица, умря, преди да види синът му да се възкачва на трона, умря, преди Ричард да е водил първата си битка. Тази нощ, преди Ричард да излезе за последното си бдение до ковчега на баща си, коленичим за молитва заедно, един до друг в красивата фамилна църква.

— Той щеше да се радва за брака ни — казва тихо Ричард, докато се изправя на крака. — Щеше да се радва да знае, че сме се оженили, въпреки всичко.

За миг, докато той се изправя, а аз го гледам, въпросът: „А действителен ли е бракът ни?“ е на върха на езика ми. Но виждам мрачната тъга в изражението му, а после той се обръща и заема мястото си като един от четиримата бдящи рицари, които ще стоят цяла нощ около ковчега, докато зората ги освободи от бдението им.

Джордж и Изабел идват на погребението във Фодърингей и двете с нея стоим една до друга, и двете облечени в красиви рокли в

тъмносиньо — цвета на кралския траур — докато кралят и кралицата и тяхното семейство посрещат двата ковчега в гробището на църквата във Фодърингей. Едуард целува ръката на релефното изображение и виждам как Джордж, а после Ричард следват примера му. Джордж е особено благочестив в тази сцена, но никой не привлича погледа повече от малките принцеси. Десетгодишната принцеса Елизабет, изящна и красива, е на преден план; тя води за ръка сестра си, принцеса Мери, а зад тях идват посланиците от всички страни в християнския свят, дошли да почетат главата на кралската династия Йорк.

Това е поетична драма — както акт на траур, така и представление, изобилстващо от символи. Никой не може да види как кралското семейство погребва своя предтеча като крал, без да се замисли колко царствени са Едуард и неговите братя, колко благороден е малкият принц, и колко царствени и очарователни са Елизабет и дъщерите ѝ. Не мога да не си помисля, че приличат повече на актьори, отколкото на истински крале и кралици. Кралица Елизабет е толкова стройна и красива, а нейните момичета — особено принцеса Елизабет — дотолкова съзнават важността си и мястото си в процесията. На нейната възраст аз се боях, че може да настъпва шлейфа на майка си, но малката принцеса Елизабет върви с вдигната глава, без да поглежда нито наляво, нито надясно — една малка бъдеща кралица.

Би трябвало да ѝ се възхищавам — изглежда, че всички други ѝ се възхищават — и може би, ако имах дъщеря, щях да посоча принцесата и да кажа на малкото си момиче, че трябва да усвои изправената осанка на братовчедка си. Но тъй като нямам малко момиче, макар да се моля за такова, не мога да погледна принцеса Елизабет без раздразнение, и да не я мисля за разглезена и превзета — преждевременно развито, галено създание, за което би било по-добре да бъде затворено в училищната стая, вместо да участва в сериозна церемония, сякаш прави стъпките на танц, наслаждавайки се на всички погледи, приковани в нея.

— Кокетка — прошепва кратко сестра ми в ухото ми, и аз съм принудена да сведа очи и да потисна усмивката си.

Както става винаги с всичко, което прави Едуард, трябва да има банкет и пищно зрелище. Ричард седи до брат си, пие малко и яде още по-малко, докато повече от хиляда гости се хранят в замъка, а още

хиляди — в богато украсени шатри отвън. По време на цялата вечеря звучи музика и се лее добро вино, между всяко ястие хор изпълнява тържествени, прекрасни химни, и се поднасят плодове. Кралица Елизабет седи от дясната страна на съпруга си, като негова съратница в управлението на кралството, а не просто съпруга; с корона на главата и коса, покрита с тъмносиня дантела, тя се оглежда наоколо със спокойната красота на жена, която знае, че мястото ѝ е сигурно, а животът ѝ не може да бъде застрашен.

Тя забелязва, че се вирам в нея, и ми отправя ледената усмивка, с която винаги се обръща към мен и Изабел, а аз се питам дали, при това церемониално повторно погребване на свекъра си, мисли за собствения си баща, който загина, убит набързо, като престъпник, от моя баща. Баща ми завлече нейния на градския площад в Чепстоу, обвини го в държавна измяна, и го обезглави — без съд, без позоваване на закона — публично. Любимият му син Джон загина редом с него: последното, което е видял, сигурно е била отсечената му глава.

Изабел, седнала до мен, потръпва, сякаш някой е стъпил на гроба ѝ.

— Виждаш ли как ни гледа? — прошепва тя.

— О, Из — упреквам я. — С какво може да ни навреди сега? Когато кралят обича Джордж толкова много? Когато Ричард е толкова уважаван от тях? Когато ние двете сме херцогини от кралското семейство? Те заминаха за Франция като съюзници и се върнаха у дома като добри приятели. Не мисля, че тя ни обича твърде много, но не може да ни направи нищо.

— Може да ни омагьоса — казва тя много тихо. — Може да призове буря, която почти да ни удави, сама знаеш това. А всеки път, когато моят малък Едуард се разболее от треска, или не може да спи, докато му никне зъб, се питам дали тя е обърнала злия си поглед към нас, дали не държи над огъня неговото изображение, дали не забива карфица в портрета му. — Ръката ѝ покрива издутината на корема ѝ под роклята. — Нося специално благословен пояс — казва тя. — Джордж го получи от съветника си. Благословен е специално да отблъсква зли очи, да ме пази от нея.

Разбира се, умът ми веднага се насочва към Мидълхам и собствения ми син, който може да падне от кончето си, или да се пореже, докато се упражнява във фехтовка, да се простуди или да се

разболеет от треска, да изяде нещо развалено, да вдиша зловредно изпарение, да изпие глътка замърсена вода. Тръсвам глава, за да прогоня страховете си.

— Съмнявам се, че тя изобщо мисли за нас — казвам твърдо. — Обзалагам се, че не мисли за нищо друго, освен за собственото си семейство, двамата си скъпоценни синове, за братята и зестрите си. Ние не представляваме нищо за нея.

Изабел поклаща глава.

— Тя има шпиони във всяко домакинство в страната — казва тя. — Мисли за нас, повярвай. Моята камериерка ми каза, че тя всеки ден се моли никога да не бъде принудена отново да избяга в свято убежище, съпругът ѝ да запази трона си. Моли се за унищожението на враговете си. И не само се моли. Има мъже, които следват Джордж, където и да отиде. Тя следи мен в моето домакинство, знам, че е поръчала на някого да ме шпионира. Сигурно е изпратила някой да те шпионира в твоето.

— О, наистина, Из, говориш като Джордж!

— Защото той е прав — отвърща тя сериозно. — Прав е да държи под око краля и да се бои от кралицата. Ще видиш. Един ден ще узнаеш, че съм умряла внезапно, без основателна причина, и това ще бъде, защото тя ме е урочасала.

Прекръствам се.

— Не го изричай!

Хвърлям поглед към централната маса. Кралицата топи пръсти в златна купа с розова вода и ги бърше с ленена кърпа, която един коленичил слуга ѝ подава. Не прилича на жена, която се предпазва, като настанява шпиони в домакинствата на близките си и бодее човешки изображения с карфици. Прилича на жена, която изобщо няма от какво да се бои.

— Из — казвам тихо. — Боим се от нея, защото знаем какво стори нашият баща на нейния, и знаем колко погрешно беше то. Неговият грях тежи на нашата съвест и ние се боим от жертвите му. Боим се от нея, защото тя знае, че и двете се надяхахме да ѝ отнемем трона, а нея да затворят в Тауър. Но когато бяхме победени, тя ни прие. Не нареди да ни затворят под ключ. Не нареди да бъдем обвинени в държавна измяна и хвърлени в тъмница. Никога не е проявявала към нас друго, освен любезност.

— Точно така — казва тя. — Никога не е проявявала нищо друго. Нито гняв, нито желание за мъст, нито доброта, нито топлота, нито каквото и да било човешко чувство. Казвала ли ти е някога, че не може да забрави какво стори баща ни на нейния? След онзи първи път? Онзи ужасен път, когато онази вещица, майка ѝ, изсвири и призова студен вятър, който угаси всичките ни свещи?

— Една свещ — поправям я.

— Казвала ли е някога, че все още изпитва гняв? Казвала ли е някога, че ти прощава? Казвала ли е някога нещо като твоя зълва, като една жена на друга, каквото и да било?

Неохотно поклащам глава.

— Нито пък на мен. Нито една гневна дума, нито дума за желание да си отмъсти. Не доказва ли това според теб, че злобата ѝ е скътана на някое студено място вътре в нея като буца лед в хранилище за лед? Тя ни гледа, сякаш е Мелузина, жената от герба на рода ѝ — наполовина жена, наполовина риба. Студенокръвна е като риба в отношението си към мен, и ти се кълна, че планира смъртта ми.

Поклащам глава към слугата, който ни предлага някакво блюдо.

— Вземи го — нарежда нервно Изабел. — Тя ни го изпрати от високата маса. Не ѝ отказвай.

Гребвам една лъжица от заешката яхния.

— Не се ли боиш, че е отровно? — казвам, опитвайки се да я разсея със смях от страховете ѝ.

— Можеш да се смееш, ако искаш; но една от нейните дами ми каза, че тя пазела скрита една емайлирана кутия, а в кутията имало късче хартия с две имена, написани на него. Две имена, написани с кръв и че е дала клетва двамата назовани да не оживеят.

— Какви имена? — прошепвам, оставяйки лъжицата в блюдото: целият ми апетит се е изпарил. Не мога да продължавам да се преструвам, че не вярвам на Изабел, че не се страхувам от кралицата. — Кои имена са написани там?

— Не знам — казва тя. — Придворната дама не знаеше. Видяла е само листа, не и думите. Но ако са нашите имена? Твоето и моето? Ако думите, написани с кръв на това късче хартия, са Ан и Изабел?

Изабел и аз прекарваме заедно една седмица във Фодърингей, преди да заминем с кралския двор за Лондон. Изабел ще роди това бебе в лондонския им дом Л'Ербер, и този път ще ми бъде позволено да споделя усамотението ѝ преди раждането. Ричард не възразява да остана с Изабел в лондонския дворец, стига да посещавам двора от време на време заедно с него, за да поддържа най-добри отношения с кралицата, и да внимаваме никога повече да не чуем и дума против кралското семейство.

— Толкова ще е хубаво отново да бъдем за дълго заедно — казва Изабел. — А най-много ми харесва да бъдеш там с мен.

— Ричард казва, че мога да остана само за последните седмици — предупреждавам я. — Не иска да оставам твърде дълго в дома на Джордж. Казва, че Джордж отново говори против краля и той не иска и аз да попадна под подозрение.

— Какво подозира кралят? Какво подозира *онази* жена?

Свивам рамене.

— Не знам. Но Джордж открито я нагрубява, Из. А след погребенията стана много по-лошо.

— Трябваше той да организира повторното погребение на баща си, но кралят не му повери тази задача — казва тя с негодувание. — Редно е той да бъде до краля, но никога не го канят. Мислиш ли, че не забелязва как го пренебрегват? Че го пренебрегват всеки ден?

— Не е редно, че го пренебрегват — казвам, за да ѝ угодя. — Но положението става все по-неловко и по-неловко. Той гледа накриво кралицата и шепне по неин адрес, прикривайки устата си с длан, и е крайно непочтителен към краля, а се държи и пренебрежително с приятелите му.

— Защото *тя* е винаги до краля, та никой друг да не може да се добере до него, а ако не е тя, тогава кралят е с нейните синове от първия ѝ брак, Ричард и Томас Грей, или с Уилям Хейстингс! — гневно изрича Изабел. — Кралят би трябвало да бъде верен на братята си, на двамата си братя. Истината е, че макар да казва, че е простил напълно на Джордж, задето е последвал баща ни, и че е забравил, той никога няма да прости и да забрави. А дори и някога да забрави, дори за минута, то *тя* ще му го напомни.

Не казвам нищо. Държанието на кралицата, преднамерено хладно към Изабел и мен, към Джордж е направо ледено. А най-

близкият ѝ довереник, брат ѝ Антъни Удвил, се подсмива, когато Джордж минава край него, сякаш намира избухливия нрав на моя девер за забавен и достоен за твърде малко уважение.

— Е, във всеки случай, мога да дойда за последните три седмици — казвам. — Но прати да ме повикат, ако се разболееш. Ще дойда веднага, ако си болна, каквото и да казва някой, а със сигурност ще бъда там за неговото раждане.

— Наричаш бебето той!? — възкликва тя радостно. — И ти мислиш, че ще бъде момче!

— Как мога да не мисля така, когато ти непрекъснато твърдиш, че е момче? Какво име ще му дадеш?

Тя се усмихва.

— Ще го кръстим Ричард на дядо му, разбира се — казва. — И се надяваме, че съпругът ти ще приеме да стане кръстник.

Усмихвам се.

— Тогава ще си имаш Едуард и Ричард, точно като принцовете от кралското семейство — отбелязвам.

— Така казва и Джордж! — възкликва тя ликуващо. — Казва, че ако кралят и кралицата, и нейното семейство изчезнат от лицето на земята, все пак ще има един принц Едуард Плантагенет, който да заеме трона, и принц Ричард Плантагенет, който да го последва.

— Да, но е трудно да си представим какво бедствие би могло да изтрие краля и кралицата от лицето на земята — казвам, снижавайки предпазливо глас.

Изабел се изкикотва.

— Мисля, че съпругът ми си го представя всеки ден.

— Кой тогава изрича зложелателство? — питам в желанието си да докажа правотата си. — Не *тя*!

Изведнъж Изабел помръква и се извръща.

— Джордж не желае злото на краля — казва тя тихо. — Това би било измяна. Шегувах се.

Дворецът Уестминстър, Лондон, есента на 1476

Това трябваше да ми послужи като предупреждение, но когато се връщаме в Лондон, аз наистина се удивлявам от начина, по който се държи Джордж в двора, докато Изабел рядко излиза от личните им покои да се присъедини към останалите, сякаш за да оскърби нарочно кралицата и семейството ѝ. Джордж се разхожда, заобиколен от собствените си близки приятели; винаги го виждат заобиколен от мъже, подбрани от самия него, и те стоят като на стража около него, почти сякаш той се бои да бъде нападнат тук, зад високите стени на двореца Уестминстър.

Той идва на вечеря в голямата зала, като всички нас, но щом седне, пред погледа на всички, дори не се преструва, че се храни. Поставят блюда пред него, а той гледа гневно, сякаш са го оскърбили, и дори не взема ножа или лъжицата си. Гледа слугите, които поднасят храната, сякаш се бои, че ястието е отровено, и дава на всички да разберат, че яде само това, което приготвят собствените му готвачи, в личните му покои.

По всяко време на деня неизменно намираме вратите към апартаментите на Кларънс здраво залостени, с удвоена стража пред вратата, сякаш си мисли, че някой може да нахълта в стаите и да отвлече Изабел. Когато я посещавам, трябва да чакам отвън, пред двойните врати, някой да съобщи името ми, после иззад затворената врата някой изкрещява заповед, и стражите свалят пиките си и ме пускат да вляза.

— Той се държи като глупак — заявява съпругът ми. — Това е показна проява на подозрение, като в някаква пиеса, и ако Едуард го търпи, защото е ленив и снизходителен към Джордж, той може да бъде напълно сигурен, че кралицата няма да го търпи.

— Нима наистина е възможно той да мисли, че е в опасност?

Ричард се намръщва.

— Ан, наистина не знам какво мисли той. Не е говорил с мен за Едуард, откакто му казах, че съм приел предупрежденията му като държавна измяна. Но той говори с мнозина други. Злослови за кралицата...

— Какво казва за нея?

— Постоянно злослови по адрес на краля.

— Да, но какво казва?

Ричард се обръща и се взира навън през прозореца със стъкла в оловни рамки.

— Едва ли бих могъл да го повторя — казва той. — Не бих се принизил да го повторя. Нека кажа само това: той твърди най-лошото, което някой може да каже за един мъж, и най-лошото, което някой може да каже за една жена.

Не настоявам, тъй като съм се научила, че чувството му за чест е винаги будно. Освен това не е нужно да питам, мога да се досетя. Джордж навярно разправя, че брат му Едуард е копеле — клевети и позори родната си майка в опит да докаже, че трябва да стане крал. И навярно твърди, че Елизабет се е вмъкнала в леглото на краля чрез магьосничество и че бракът им не е осветен и законен, и че техните деца също са копелета.

— Опасявам се, че Джордж получава пари от Луи Френски.

— Всички получават пари от Луи Френски.

Ричард се изсмива кратко.

— Най-вече кралят. Не — нямам предвид обезщетенията, имам предвид, че Луи тайно плаща на Джордж да се държи така, да събира войници и да заявява претенциите си към трона. Боя се, че Луи ще плати на Джордж да направи опит да завземе трона. За него ще е изгодно страната отново да бъде разкъсана от война. Бог знае какво си мисли Джордж.

Не казвам, че Джордж сигурно мисли същото, както винаги — как може да извлече най-голяма полза от всяка ситуация.

— Какво мисли кралят?

— Смее се — казва Ричард. — Смее се и казва, че Джордж е невярно куче, и че майка ни ще си поговори с него, и че в края на краищата, Джордж не може да направи кой знае какво, освен да ругае и да гледа гневно.

— А какво казва кралицата? — питам, знаейки, че тя ще се противопостави на всеки опит за опетняване на децата ѝ, ще се бие до смърт за сина си, и че сигурно именно нейните съвети ще насочат действията на краля.

— Не казва нищо — отвърща Ричард сухо. — Или поне не казва нищо пред мен. Но мисля, че ако Джордж продължава така, тя ще види в негово лице свой враг и враг на синовете си. А не бих искал да бъда неин враг.

Помислям си за късчето хартия в емаилираната кутия и двете имена, написани с кръв.

— Нито пък аз.

Следващия път, когато отивам в покоите на Кларънс, вратата е отворена и изнасят кутии навън, надолу по стълбите на кулата до двора на конюшната. Изабел седи край огъня, раменете ѝ са загърнати с пътното ѝ наметало, положила е ръка върху наедрелия си корем.

— Какво става? — питам, влизайки в стаята. — Какво правиш?

Тя се изправя на крака.

— Заминаваме — казва. — Придружи ме долу до двора на конюшната.

Хващам я за ръка, за да я задържа в стаята.

— Не можеш да пътуваш в това състояние. Къде отиваш? Мислех, че ще отидеш в Л'Ербер за уединението и раждането.

— Джордж казва, че не можем да останем в двора — казва тя. — Не е безопасно. Няма да бъдем в безопасност дори в Л'Ербер. Оттеглям се в усамотение в абатството в Тюксбъри.

— На половината път към Уелс? — възкликвам ужасено. — Из, не можеш!

— Трябва да отида — казва тя. — Помогни ми, Ани.

Пъхам дланта ѝ в сгъвката на ръката си и тя се обляга на мен, докато слизаме по витите каменни стълби и излизаме в студения, светъл двор на конюшната. Тя ахва леко, когато болка пробужда корема ѝ. Сигурна съм, че не е в състояние да пътува.

— Изабел, не отивай. Не пътувай в това състояние. Ела в моята къща, щом не искаш да отидеш в своята.

— В Лондон не сме в безопасност — прошепва тя. — Тя се опита да отрови Джордж и мен. Изпрати отровена храна в покоите ни.

— Не!

— Направи го. Джордж казва, че не сме в безопасност в двора, нито дори в Лондон. Казва, че враждебността на кралицата представлява твърде голяма опасност. Ани, ти също трябва да заминеш. Накарай Ричард да те заведе у дома в Мидълхам. Джордж казва, че тя ще настрои Едуард срещу двамата му братя. Казва, че тя ще нанесе удар срещу нас тази Коледа. Ще събере двора за коледното празненство, а после ще отправи обвинения към двамата братя и ще нареди да ги арестуват.

Толкова съм уплашена, че едва мога да говоря. Вземам двете й ръце в своите.

— Изабел, със сигурност това е лудост. Джордж води въображаема война, постоянно говори против краля и правото му върху престола, шушука против кралицата. Всички опасности са негова измислица.

Тя се изсмива безрадостно.

— Така ли мислиш?

Началникът на конницата на Джордж докарва носилката на Изабел, теглена от мулета. Камериерките ѝ дръпват завесите назад и аз ѝ помагам да седне върху меките възглавнички. Камериерките поставят горещи тухли под краката ѝ, а прислужникът от готварницата идва с месингов поднос горещи въглени.

— Да — казвам. — Да.

Опитвам се да потисна страха си за нея. Трябва да роди съвсем скоро, а сега ще тръгне да прекосява цялата страна по кални пътища. Не мога да забравя, че веднъж вече бе принудена да пътува, когато времето ѝ да ражда бе приближило, и това завърши със смърт, сломено сърце, и загубата на един син. Навеждам се навътре в носилката и прошепвам:

— Кралят и кралицата са решени да се отдадат на удоволствия тази Коледа, да се перчат с новите си дрехи и многобройните си деца. Опиянени са от суета и лукс. Не сме в опасност, никоя от нас не е в опасност, нито пък съпрузите ни. Те са родни братя на краля, те са херцоzi от кралската фамилия. Кралят ги обича. В безопасност сме.

Лицето ѝ е побеляло от напрежението.

— Едно мое кученце умря, след като открадна парче пилешко от блюдо, предназначено за мен — казва тя. — Казвам ти, кралицата желае смъртта ми, твоята също.

Толкова съм ужасена, че не мога да говоря. Само държа ръката ѝ и я топля между моите.

— Из, не заминавай в това състояние.

— Джордж знае, казвам ти. Знае със сигурност. Някой в нейното домакинство го е предупредил. Тя ще нареди двамата братя да бъдат арестувани и екзекутирани.

Целувам ръцете и бузите ѝ.

— Миличка Из...

Тя обвива ръце около врата ми и ме прегръща.

— Върви в Мидълхам — прошепва. — Заради мен: защото аз те моля затова. Заради собствената си безопасност: защото аз те предупреждавам. Заради твоето момче — за да го опазиш. За бога, върви. Махай се от тук, Ани. Кълна се, че те ще убият всички ни. Тя няма да спре, докато твоят и моят съпруг, и ние двете не бъдем мъртви.

През всички студени дни, които стават все по-тъмни и мразовити, чакам новини за раждането на Изабел, и си я представям в стаите за гости на абатството Тюксбъри, очакваща идването на бебето си. Знам, че Джордж ще ѝ е осигурил най-добрите акушерки, наблизо ще има лекар, и компаньонки, които да я ободряват, и дойка, чакаща в готовност, а стаите ще са топли и удобни, подготвени за нея. Но въпреки това ми се иска да можех да съм с нея. Раждането на поредното дете на един херцог от кралската фамилия е важно събитие, и Джордж няма да е оставил нищо на случайността. Ако детето е момче, то го утвърждава като мъж с двама наследници — точно като брат му, краля. И все пак ми се иска да ми бяха позволили да отида при нея. И все пак, иска ми се той да ѝ беше позволил да остане в Лондон.

Отивам при Ричард, който седи край масата в личния си кабинет, за да го попитам дали може да отида при Изабел в Тюксбъри, и той ми отказва веднага.

— Домакинството на Джордж се е превърнало в средоточие на държавна измяна — казва той без заобикалки. — Виждал съм някои от проповедите и евтините книжлета, които се пишат под негово

покровителство. Те оспорват законния произход на брат ми, наричат майка ми блудница, а баща ми — рогоносец. Намекват, че бракът на Едуард с кралицата е недействителен и че синовете му са копелета. Това, което Джордж твърди, е позорно. Не мога да го простя, Едуард не може да го пренебрегне. Едуард ще трябва да предприеме действия срещу него.

— Ще направи ли нещо на Изабел?

— Разбира се, че не — казва Ричард нетърпеливо. — Какво общо има тя с това?

— Тогава не може ли да отида при нея?

— Не можем да общуваме с тях — заявява Ричард. — Джордж е невъзможен. Не може да ни виждат в близост до него.

— Тя ми е сестра! Не е сторила нищо.

— Може би след Коледа. Ако Едуард не го арестува преди това.

Отивам до вратата и слагам ръка върху месинговата дръжка.

— Може ли да отидем у дома, в Мидълхам?

— Не преди коледното празненство; това би означавало да обидим краля и кралицата. Това, че Джордж напуска града така внезапно, е достатъчно оскърбление. Няма да влошавам нещата — той се поколебава, вдигнал перото над един документ за подписване. — Какво има? За Едуард ли ти е мъчно?

— Страхувам се — прошепвам му. — Страхувам се. Изабел ми каза нещо, предупреди ме...

Ричард не се опитва да ме успокои. Не ме пита какво е било предупреждението на Изабел. По-късно, когато се замислям за разговора, това е най-лошото. Той само кимва.

— Няма от какво да се боиш — казва. — Пазя семейството ни. Освен това, ако заминем, това ще покаже, че и ние се страхуваме.

През ноември получавам писмо от Изабел, изпоцапано и забавило се по наводнените от дъждовете пътища. Това са три страници, изписани с развълнувания, нечетлив почерк на Изабел:

„Бях права. Имам момче. Едър е, с дълги крайници и е пълничък, и рус като баща си. Храни се добре, а аз съм вече на крак. Раждането беше бързо и лесно. Казах на Джордж, че ще родя още едно просто ей така! Колкото

иска! Писах на краля и кралицата и тя изпрати много хубаво бельо за бебето заедно с поздравленията си.

В крайна сметка Джордж ще посети двора на Коледа, тъй като не иска да изглежда така, сякаш се страхува. После ще се срещнем в замъка Уорик, след пиршеството на краля. Трябва да дойдеш и да видиш бебето след дванайсетата нощ. Джордж казва, че не може да възразят да ни посетиш на път за Мидълхам, и че трябва да кажеш това на съпруга си, от негово име.

Валя толкова много дъжд, че не бях потисната, задето съм затворена, макар че сега започва да ми омръзва. През декември ще се пречистя в църква и после ще се приберем у дома. Нямам търпение да въведа един нов Ричард в замъка Уорик. Татко щеше да е толкова доволен, щях да остана любимата му дъщеря завинаги — дарявайки го с втори внук — и щеше да крои планове за неговото величие...”

И така нататък, и така нататък, повече от три измачкани страници, с вметнати мисли в полетата на листа. Оставям писмото настрана и полагам длан върху мекия си корем, сякаш топлината на ръката ми може да излюпи ново бебе, като пиленце в черупка. Изабел е права да бъде щастлива и горда с благополучното раждане на ново бебе, и аз се радвам за нея. Но можеше да помисли как думите ѝ ще засегнат мен: по-младата ѝ сестра, все още само на двайсет години, само с едно малко момче в детската стая, след четири, близо пет години брак.

Писмото ѝ не е пълно само с хвалби, защото тя пише и една дума в края на писмото, за да покаже, че не е забравила страха си от кралицата:

„Внимавай какво ядеш на коледното празненство, сестро. Знаеш какво имам предвид.

Из“

Вратата на приемната ми се отваря и Ричард влиза със своите половин дузина приятели, за да отведе мен и дамите ми на вечеря. Изправям се и му се усмихвам.

— Добри новини? — пита Ричард, поглеждайки писмото на масата пред мен.

— О, да! — казвам, сдържайки усмивката си. — Много.

Дворецът Уестминстър, Лондон, Коледа 1476

Коледа е и кралското семейство ще сияе в накити и с ярките цветове на новите платове, които са внесли, на цената на едно малко състояние, от Бургундия. Едуард играе ролята си на крал във вихър от златен брокат и ярки цветове, а кралицата е винаги до него, сякаш родена за това място — а не просто жена от долен произход с късмет, каквато е всъщност.

Будим се рано за литургията в кралския параклис в този най-свят ден от годината. Дотътрят голяма дървена вана, застлана с най-фин лен, в спалнята ми пред огъня, прислужничките носят кани с гореща вода и я поливат около раменете ми, докато аз измивам косата и тялото си със сапуна от розови листенца, който Ричард ми купи от маври — търговци.

Загръщат ме в затоплени чаршафи, докато изваждат роклята ми за деня. Ще нося наситено червено кадифе, гарнирано с кожа от белка — тъмна, лъскава кожа, по-хубава от всичко, което има кралицата. Имам нова диадема, която стои красиво на главата ми, с извивки от златна тел над ушите. Сресват косата ми, за да я изсушат, докато седя пред топлия огън, а после я сплитат и я навиват под диадемата. Имам нова ленена долна риза, бродирана това лято от дамите ми под мои напътствия, а от хранилището за скъпоценности донасят ковчежето ми и аз избирам тъмnochервени рубини, за да са в тон с роклята.

Когато Ричард идва в приемната ми да ме придружи на литургията, той е облечен в черно — предпочитания от него цвят.

Изглежда красив и щастлив и когато го поздравявам, усещам познатото пулсиране на желанието. Може би довечера той ще дойде в стаята ми, и тази нощ ще си направим още едно дете. Кой ден може да е по-подходящ от деня, в който е родено детето Христос, за създаването на нов наследник за титлата на херцог Глостър?

Той ми предлага ръката си, а рицарите от свитата му, всички богато облечени, придружават дамите ми до параклиса на краля.

Подреждаме се и чакаме: кралят често ни кара да чакаме, но после се чува шумолене на плат и леко ахване от някои от дамите, когато той влиза, облечен в бяло и сребристо, водейки *нея*. Тя е цялата в бяло и сребристо като него и блести в сенките на кралския параклис, сякаш осветена от луната. Бледозлатистата ѝ коса едва се показва под короната, шията ѝ е гола до горния край на роклята, която е изрязана ниско, с квадратно деколте, и е с воал от най-фина дантела. Зад тях идват децата им: първо малкият Уелски принц, сега на шест години, все по-висок при всяко свое идване в двора, облечен в тон с баща си, а после — бавачката, която държи за ръка малкия принц, все още в бебешките си дрешки от бяла и сребриста дантела, после идва принцеса Елизабет, облечена в бяло и сребристо като родителите си, тържествено — сериозна с тревник от слонова кост в ръка, раздаваща усмивки насам-натам, изправена и твърде зряла за годините си, както винаги, а зад нея останалите — красиви, царствени, богато облечени малки момичета, всичките три, както и новото бебе. Не мога да ги наблюдавам без завист.

Старая се да се усмихвам, както се усмихват всички придворни, когато виждам това прекрасно кралско семейство да минава. Сивият поглед на кралицата потрепва, когато тя минава край мен, и аз виждам леденото ѝ изражение, долавям проникателната ѝ мисъл, сякаш тя знае, че завиждам, сякаш знае, че се боя, а после влиза свещеникът и аз коленича, затварям очи и си спестявам необходимостта да ги гледам.

Когато се връщаме в приемната си, пред затворените двойни врати чака някакъв мъж, изпоцапан от път; мокрото му и кално наметало е захвърлено на каменния перваз на прозореца. Стражът ни е препречил вратата и не го пуска, очаквайки завръщането ни.

— Какво има? — пита Ричард.

Човекът пада на едно коляно и подава писмо. Виждам червен восъчен печат. Ричард го счупва и прочита няколкото реда върху единствения лист. Виждам как лицето му потъмнява, а после той хвърля поглед към мен и обратно надолу към листа.

— Какво има? — Не мога да изрека онова, от което се опасявам — веднага си помислям с ужас, че може да е писмо от Мидълхам за

сина ни. — Какво има, Ричард? Милорд? Умолявам ви... — поемам си рязко дъх. — Кажете ми. Кажете ми бързо.

Той не ми отговаря веднага. Кимва през рамо на един рицар от свитата си.

— Чакайте там. Задръжте пратеника, ще искам да се видя с него. Погрижете се да не говори с никого.

Мен хваща подръка и прекосява приемната ни, личните ми покои, и ние влизаме в спалнята ми, където никой няма да ни безпокои.

— Какво? — прошепвам. — Ричард, за бога — какво има? За нашето момче ли става дума, за Едуард?

— Сестра ти — казва той. От тихия му глас казаното прозвучава почти като въпрос, сякаш сам не може да повярва на това, което е прочел. — Става дума за сестра ти.

— Изабел?

— Да. Любов моя, не знам как да ти съобщя — Джордж ми е писал, това писмо е от него, поръча ми да ти съобщя, но не знам как да ти кажа...

— Какво? Какво за нея?

— Любов моя, бедна моя любима — тя е мъртва. Джордж пише, че е мъртва.

За миг сякаш не чувам думите. После ги чувам, сякаш звънтят като камбана точно тук, в спалнята ми, където само преди два часа обличах роклята си и избирах рубините си.

— Изабел?

— Да. Джордж казва, че е мъртва.

— Но как? Тя беше добре, писа ми, каза, че раждането е било лесно. Получих писмото ѝ, пълно със самодоволство. Тя беше добре, беше много добре, каза ми да дойда и да видя...

Той се поколебава, сякаш има отговор, но не иска да го облече в думи.

— Не зная как. Именно затова ще говоря с пратеника.

— Болна ли е била?

— Не знам.

— Родилна треска ли е получила? Кървене?

— Джордж не казва това.

— Какво казва?

За миг си мисля, че ще откаже да ми отговори, но после той разгръща писмото, пригладжайки го върху масата, и ми го дава, наблюдавайки лицето ми, докато чета думите.

„22 декември, 1476

Братко и сестро Ан,

Обичната ми съпруга Изабел почина тази сутрин, Бог да приеме душата ѝ. Не се съмнявам, че е била отровена от човек на кралицата. Пази съпругата си, Ричард, пази се и ти. Не се съмнявам, че всички сме застрашени от вероломното семейство, което нашият брат кралят въведе в двора. Невръстният ми син е още жив. Моля се за вас и вашите деца. Изгорете това.“

Ричард взема писмото от ръката ми и, навеждайки се към огъня, го бутва в червените разжарени въглени и стои над него, докато листът се накъдря и почернява, а после внезапно пламва.

— Тя знаеше, че това ще се случи. — Чувствам, че се треса, от върховете на пръстите на ръцете до краката, сякаш писмото ме е смразило със свистящ леден вихър. — Каза, че ще се случи.

Ричард ме прегръща и ме побутва да седна на леглото, когато коленете ми се подгъват.

— Джордж твърдеше същото, но аз не желяех да го слушам — казва той рязко.

— Тя каза, че кралицата имала шпионин в нейната къща, а също и в нашата.

— Не се съмнявам в това. Това почти със сигурност е вярно. Кралицата няма доверие на никого и плаща на слуги, които да ѝ доносят. Всички го правим. Но защо би отровила Изабел?

— За отмъщение — казвам съкрушено. — Защото пази имената ни, написани върху парче хартия в емайлирана кутия, скрито сред накитите ѝ.

— Какво?

— Изабел знаеше, но аз отказвах да слушам. Тя каза, че кралицата се е заклела да отмъсти на убийците на баща си — тоест на нашия баща. Изабел каза, че тя е написала имената ни с кръв върху

парче хартия и ги държала скрити. Изабел каза, че един ден ще науча, че е мъртва, и че ще е била отровена.

Ръката на Ричард е на колана му, където обикновено стои мечът му, сякаш си мисли, че може да бъдем принудени да се бием за живота си тук, в двореца Уестминстър.

— Аз не слушах! — Внезапно осъзнавам загубата и ме разтърсват ридания. — Не я слушах! А бебето й! И Маргарет! И Едуард! Те ще трябва да израснат без майка! А аз не отидох при нея! Казах й, че е в безопасност.

Ричард отива до вратата.

— Ще говоря с пратеника — казва той.

— Ти не ми позволяваше да отида при нея! — изхлипвам.

— И толкова по-добре — казва той сухо, и завърта дръжката на бравата.

Изправям се несръчно на крака.

— И аз ще дойда.

— Не и ако ще плачеш.

Припряно избърсвам мокрото си лице.

— Няма да плача. Кълна се, че няма да плача.

— Все още не искам тази новина да се разнася, нито да се разчува случайно. Джордж сигурно е писал и на краля, за да съобщи за смъртта. Не искам да отправяме обвинения и да плачеш. Ще трябва да мълчиш. Ще трябва да бъдеш спокойна. И не трябва да казваш нищо, когато се срещнеш с кралицата. Ще трябва да се държим така, сякаш не таим никакви мисли против нея.

Стисвам зъби и се обръщам към него.

— Ако Джордж е прав, то кралицата е убила сестра ми — вече не треперя и не ридая. — Ако обвиненията на Джордж са верни, тогава тя се кани да убие и мен. Ако това е вярно, тогава тя е мой смъртен враг, а ние живеем в двореца й и ядем от храната, която ни носят от нейната кухня. Виждаш ли — не отправям обвинения и не плача. Но ще защитя себе си и близките си, и ще се погрижа тя да си плати за смъртта на сестра ми.

— Ако е вярно — казва Ричард с равен тон. Това звучи като клетва.

— Ако е вярно — съгласявам се.

Дворецът Уестминстър, Лондон, януари 1477

Дворът носи тъмносиньо в знак на траур за сестра ми, а аз избягвам да излизам от покоите си. Непоносимо ми е да гледам кралицата. Наистина вярвам, че в красивото ѝ лице виждам убийцата на сестра си. Боя се за себе си. Ричард категорично отказва да обсъжда каквото и да било, докато не се срещнем с Джордж и не узнаем повече. Но изпраща най-надеждния си човек, сър Джеймс Тиръл, в Мидълхам с инструкции да пази сина ни, да следи всеки член от домакинството ни, особено онези, които не са родени и израсли в Йоркшър, и да внимава храната на Едуард да бъде опитвана, преди той да хапне каквото и да било.

Нареждам храната ми да се приготвя в личните ни покои в двореца, и стоя в личния си кабинет. Почти никога не сядам с кралицата. Когато чувам внезапно почукване на вратата, скачам сепнато от стола си и се налага да се задържа за масата до огнището. Пазачът на вратата я разтваря широко и обявява пристигането на Джордж.

Той влиза, облечен във възможно най-наситено синьо, с изпито и трагично изражение. Взема ръцете ми и ме целува. Когато се отдръпва назад да ме погледне, в очите му има сълзи.

— О, Джордж — прошепвам.

Цялата му самодоволна увереност е изчезнала; той е изпит и красив в скръбта си. Обляга глава на каменния комин.

— Все още не мога да го повярвам — казва тихо. — Когато те виждам тук — не мога да повярвам, че тя не е тук с теб.

— Тя ми писа, че е добре.

— Беше — казва той разпалено. — Беше толкова щастлива! А бебето! Прекрасно, както винаги. Но после внезапно почувства слабост, отпадна почти за една нощ, и на сутринта беше мъртва.

— Треска ли беше? — питам, надявайки се отчаяно, че той ще каже „да“.

— Езикът ѝ беше черен — казва ми той.

Поглеждам го ужасена: това е сигурен знак за отрова.

— Кой може да го е сторил?

— Наредих на моя лекар да разпита сред слугите ѝ, в кухнята ни. Знам, че кралицата е изпратила жена в самата родилна стая на Изабел, за да ѝ съобщи веднага дали бебето е момче, или момиче.

Леко изохквам от ужас.

— О, това е нищо. Знаех за него от месеци. Тя ще изпрати някоя прислужница да следи и теб — казва той. — Ще вкара в домакинството ти и някой мъж, може би в конюшните ти, за да я предупреждава, когато се каниш да пътуваш, а може би и някой в дома, за да подслушва разговорите. Тя следи всички ни още от самото начало, откакто дойдохме в двора ѝ. Сигурно е наблюдавала и теб точно както Изабел. Тя няма доверие на никого.

— Едуард има доверие на съпруга ми — възразявам. — Те се обичат, вярват си един на друг.

— А кралицата?

Той се изсмива кратко на мълчанието ми.

— Ще говориш ли с краля за това? — питам. — Ще обвиниш ли кралицата?

— Мисля, че той ще ми предложи подкуп, за да откупи мълчанието ми — казва Джордж. — И мисля, че знаей какъв ще бъде. Той ще иска да ми затвори устата, ще иска да ме отстрани от пътя си. Няма да допусне да обвиня съпругата му като отровителка, да разоблича децата им като копелета.

— Тихо — казвам, като хвърлям поглед към вратата. Отивам при него до огнището, и ние доближаваме глави като заговорници, думите ни се издигат през комина като дим.

— Едуард ще иска да ме отстрани, да ме изпрати някъде, където няма да мога да говоря против него.

Ужасена съм.

— Какво ще направи? Нима ще те хвърли в тъмница?

Усмивката на Джордж е като гримаса.

— Ще ми заповяда да се ожения отново — предрича той. — Знам, че именно това планира. Ще ме изпрати в Бургундия, да се ожения за Мари Бургундска. Баща ѝ е мъртъв, вдовицата му, нашата сестра Маргарет, е предложила мен за съпруг на Мари, която е нейна заварена

дъщеря, тя може да ми я даде за съпруга. Едуард вижда това като начин да ме прогони от страната.

Чувствам как сълзите се леят по бузите ми.

— Но Изабел е мъртва от по-малко от месец — проплаквам. — Нима от теб се очаква да я забравиш веднага? Нима ще бъде погребана и една нова съпруга ще заеме мястото ѝ след броени седмици? Ами децата ви? Със себе си във Фландрия ли трябва да ги вземеш?

— Ще му откажа — казва Джордж. — Никога няма да изоставя децата си, никога няма да напусна страната си, и със сигурност няма да оставя убиеца на съпругата ми да се разхожда на свобода.

Ридая; загубата е толкова болезнена, мисълта Джордж да си вземе нова съпруга — толкова шокираща. Чувствам се толкова самотна в този опасен двор без нея. Джордж обгръща с ръка треперещите ми рамене.

— Сестро — казва той нежно. — Сестро. Тя те обичаше толкова много, толкова силно искаше да те предпази. Тя ме накара да обеща, че ще те предупредя. И че ще те защитавам.

Както винаги, трябва да чакам в покоите на кралицата в часа преди вечеря кралят и неговата свита да се присъединят към нас, така че всички да влезем заедно в голямата зала. Дамите на кралицата приемат, че съм смълчана от скръб, и ме оставят на спокойствие. Само лейди Маргарет Станли, наскоро дошла в Двора с новия си съпруг, Томас, ме отвежда настрана и ми казва, че се моли за душата на сестра ми и за нейните деца. Странно, трогната съм от нейната доброжелателност и се опитвам да се усмихна и да ѝ благодаря за молитвите ѝ. Тя е изпратила собствения си син, Хенри Тюдор, отвъд морето в името на безопасността му, тъй като не се осмелява да го повери на този крал. Младият Тюдор е от рода Ланкастър, многообещаващ младеж. Тя не желае да позволи той да бъде възпитаван от настойник от рода Йорк в тази страна, и макар че сега е омъжена за един от лордовете, верни на Йорк и се ползва с благоволението както на краля, така и на кралицата, въпреки всичко няма достатъчно доверие на тази кралска фамилия, за да доведе момчето си у дома. От целия двор именно тя със сигурност разбира

какво е да се боиш от краля, на когото служиш, знае какво е да правиш реверанс на кралицата, без да си сигурна дали тя е твой враг.

Когато Ричард влиза с брат си, краля широко усмихнат, и ме хваща за ръка, за да ме отведе на вечеря, аз тръгвам плътно до него и му прошепвам, че Джордж е дошъл в двора и ми е обещал, че ще открие убиеца на сестра ми.

— Как ще направи това от Фландрия? — пита язвително Ричард.

— Няма да замине — казва. — Отказва да отиде.

Внезапното изсмиване на Ричард е толкова високо, че кралят поглежда назад и му се усмихва широко.

— Каква е шегата? — пита той.

— Нищо — извиква Ричард на брат си. — Нищо. Моята съпруга ми разказа нещо смешно за Джордж.

— Нашият херцог? — пита кралят, като ми се усмихва. — Нашият Бургундски херцог? Нашият принц на Шотландия?

Кралицата се размива високо и тупва краля по ръката, сякаш за да го упрекне, че публично осмива брат си, макар че сивите ѝ очи блестят. Изглежда, аз съм единствената, която не разбира какво е толкова забавно. Ричард ме дръпва настрана и оставя процесията, отпавила се на вечеря, да мине покрай нас.

— Не е вярно — казва той. — Точно обратното на истината е. Джордж е този, който настоява да получи шанс да стане херцог на Бургундия. Надява се да стане херцог на една от най-богатите страни в Европа и да се ожени за Мари Бургундска. Или ако не за нея, тогава за принцесата на Шотландия. Не е придиричлив, стига следващата му съпруга да е богата и да владее кралство.

Поклащам глава.

— Той сам ми каза, че не иска да замине. Скърби за Изабел. Не иска да отива във Фландрия. Кралят е този, който се опитва да го прогони от кралството, за да му затвори устата.

— Глупости. Едуард никога не би го допуснал. Той никога не би могъл да има доверие на Джордж като владетел на Фландрия. Земите, притежавани от херцозите на Бургундия, са огромни. Никой от нас не би допуснал Джордж да разполага с такава власт и такава богатство.

Питам предпазливо:

— Кой ти каза това?

Над рамото му мога да видя как кралицата се настанява на масата на подиума, с изглед към голямата зала. Тя се обръща и ме вижда как разговарям вгълбено със съпруга си. Виждам я как се навежда към краля и казва една-две думи, а после той се обръща и също ни вижда. Изглежда така, сякаш тя ме сочи нарочно, за да ме изобличи, сякаш го предупреждава за мен. Когато погледът ѝ пробягва с безразличие над мен, потръпвам.

— Какво има? — пита Ричард.

— Кой ти каза, че Джордж се опитва да замине за Фландрия или за Шотландия, а кралят не му позволява?

— Братът на кралицата, Антъни Удвил, лорд Ривърс.

— О — казвам само. — Тогава трябва да е вярно.

Тя поглежда надолу през голямата зала към мен и ми отправя красивата си, непроницаема усмивка.

Слуховете кръжат из двора като вихър. Изглежда, че всички говорят за мен, за Изабел и Джордж. Всеизвестно е, че сестра ми е починала внезапно, след като е оцеляла от изпитанието на раждането, и хората започват да се чудят дали може да е била отровена, и ако е така, кой би сторил подобно нещо. Слуховете се усилват, все по-подробни и по-страховити, когато Джордж отказва да се храни в голямата зала, отказва да разговаря с кралицата, сваля шапка, но не свежда глава, когато тя минава, сплита пръсти зад гърба си, така че всеки, застанал зад него, може да види, че той използва знака за предпазване от вещици срещу кралицата, когато тя минава покрай него.

Сега той я плаши на свой ред. Тя пребледнява, щом го види, и поглежда към съпруга си, сякаш за да попита какво е редно да стори пред тази безумна грубост. Уповава се на брат си, Антъни Удвил, който някога се смееше, щом видеше Джордж да се промъква предпазливо надолу по галерията, без да обръща внимание на никого, но сега той също го наблюдава внимателно, сякаш преценява съперник. Дворът е напълно разделен на хора, които са се облагодетелствали от продължителното издигане на семейство Ривърс, и такива, които ги мразят и са склонни да ги подозират в какво ли не. Все повече и повече хора наблюдават кралицата, сякаш се питат какви сили ѝ служат, какво ще ѝ бъде позволено да стори.

Виждам Джордж всеки ден, защото оставаме в Лондон, макар че копнея да си отида у дома в Мидълхам. Но сега не е време за пътуване, а самият Мидълхам е затрупан от снега. Трябва да остана в двора, макар че всеки път, когато вляза в покоите ѝ, кралица Елизабет приема реверанса ми с изражение на явна враждебност, а дъщеря ѝ, принцеса Елизабет, отдръпва роклята си в огледално подражание на баба си, вещицата.

Сега се страхувам от кралицата, и тя го знае. Не знам докъде се простират силите ѝ, или какво би ми сторила. Не знам дали е изиграла някаква роля в смъртта на сестра ми, или това са били само изпълнените със страх фантазии на Изабел, които сега са и мои. И съм сама с тези страхове. Чувствам се ужасно самотна в този весел, красив, кокетлив двор, жужащ от клюки и изпълнен с шепот. Не мога да говоря със съпруга си, който не желае да чува нищо против брат си Едуард, а не смея да ме видят как говоря с Джордж, който ми се закле на единствената ни тайна среща, че ще разобличи убийцата на сестра ми и ще я унищожи — и тогава всички ще узнаят какво може да направи една жена, тласкана от злоба и в съюз с нечисти сили.

Джордж идва в лондонския ни дом, замъка Бейнардс, за да се сбогува с майка си, херцогинята, която заминава за Фодърингей на другия ден. Известно време прекарва затворен с херцогинята в покоите ѝ; той е любимият ѝ син, а враждебността ѝ към кралицата е добре известна. Тя не го упреква, че злослови по адрес на брат си или на кралицата. Тя е жена, видяла много от този свят, и се кълне, че кралицата се е омъжила за Едуард с магия, и че е продължила да използва черни изкуства вече носейки на главата си короната на Англия.

Когато минава през голямата зала, Джордж ме вижда на вратата на собствените ми покои, и пристъпва бързо към мен.

— Надявах се да те видя.

— Радвам се да те видя, братко — влизам обратно в покоите си и той ме следва. Дамите ми се отдръпват встрани и правят реверанс на Джордж — той е красив мъж и аз осъзнавам с болезнено присвиване, че сега е и подходящ за съпруг. Налага се да се подпра с длан на перваза на прозореца, когато си помислям, че може да се наложи да видя друга жена на мястото на Изи. Нейните деца ще тичат при друга

жена и ще я наричат „майко“. Те са толкова малки, че ще забравят колко ги обичаше Изабел и какво искаше за тях.

— Ричард ми казва, че няма да се ожениш за Мари Бургундска — казвам му тихо.

— Не — казва той. — Но кой, мислиш, ще се ожени за сестрата на шотландския крал? Предложиха шотландската принцеса за мен, но кой, мислиш, е предпочетеният от краля кандидат?

— Не си ли ти? — питам.

Той се изсмива сухо.

— Брат ми реши, че е по-безопасно да ме държи наблизо. Няма да ме изпрати във Фландрия или Шотландия. Шотландската принцеса ще се омъжи не за друг, а за Антъни Удвил.

Сега вече съм зашеметена. Нима братът на кралицата, роден като син на земевладелец, може да си мечтае да се ожени за кралска особа? Нима съществува височина, която тя не би опитала да покори? Трябва ли да приемаме всичко, което семейство Ривърс налагат за себе си?

Джордж се усмихва на стъписаното ми лице.

— Една дъщеря на дребен чифликчия от Графтън на трона на Англия, брат й — на престола на Шотландия — казва той сухо. — Голямо катерене нагоре. Какво ли още ни чака? Дали брат й ще стане епископ? Защо не и папа? Къде ще спре тя? Може ли да стане владетелка на Свещената Римска империя?

— Как го прави?

Мрачният му поглед ми напомня, че и двамата знаем как тя постига целите си. Поклащам глава.

— Кралят се вслушва в нея, защото я обича нежно — казвам. — Готов е да направи всичко за нея.

— А всички знаем как именно тази жена, от всички жени, които той можеше да има, завладя сърцето му.

Замъкът Бейнардс, Лондон, януари 1477

Коледните празненства приключват, но много хора остават в Лондон, хванати в капана на лошото време. Пътищата на Север са непроходими, а Мидълхам все още е затрупан от сняг. Мисля си колко сигурно място е — пазен от бурите, обграден като с крепостен ров от големите реки на севера, защитен от снежните виелици; а синът ми е на сигурно място, на топло зад дебелите стени, пред буен огън с подаръците, които му изпратих, пръснати на килимчето пред него.

В средата на януари по вратата на личния ми кабинет се потропва тихо — леко барабанене — такова е почукването на Джордж. Обръщам се към дамите си.

— Отивам в параклиса — казвам. — Ще отида сама.

Те правят реверанс и се изправят, докато аз вземам молитвеника и броеницата си, излизам от стаята и тръгвам към вратата на параклиса. Долавям стъпките на Джордж зад мен, и ние се вмъкваме в сенчестия, празен параклис заедно. Един свещеник слуша изповед в един ъгъл на църквата; двама дворяни изреждат шепнешком греховете си. Джордж и аз се скриваме в една от тъмните ниши и аз го поглеждам за първи път.

В мрака той е бял като удавник, очите му са хлътнали. Цялата му непринудена привлекателност е заличена. Прилича на човек на края на силите си.

— Какво има? — прошепвам.

— Синът ми — изрича той сломено. — Синът ми.

Първата ми мисъл е за собствения ми син, за моя Едуард. Дай боже да е в безопасност в замъка Мидълхам, докато се пързаля в снега, слуша пътуващите актьори, отпива коледен ейл. Дай боже да е здрав и силен, незасегнат от мор или отрова.

— Синът ти? Едуард?

— Бебето ми, Ричард. Моето бебе, обичният ми Ричард.

Вдигам ръка към устата си, и под пръстите си мога да почувствам как устните ми треперят.

— Ричард?

За осиротялото бебе на Изабел се грижи дойката му — жена, която е отгледала и Маргарет, и Едуард; чието мляко ги е отхранило, сякаш им е майка. Няма причина третото дете на Изабел да не заяква под нейните грижи.

— Ричард? — повтарям. — Не и Ричард?

— Мъртъв е — казва Джордж. Едва чувам шепота му. — Мъртъв е — той изрича задавено думата. — Току-що получих вест от замъка Уорик. Той е мъртъв. Моето момче, момчето на Изабел. Отиде на небето, за да бъде с майка си, Бог да благослови мъничката му душа.

— Амин — прошепвам. Чувствам как гърлото ми се стяга, как очите ми горят. Искане ми се да се хвърля на леглото си и да плача цяла седмица за сестра си и за малкия си племенник, и за суровостта на този свят, който ми отнема един по един всички хора, които обичам.

Джордж неумело хваща ръката ми и я стиска здраво.

— Съобщават ми, че умрял внезапно, неочаквано — казва той.

Въпреки собствената си скръб, отстъпвам назад, издърпвайки ръката си от хватката му. Не искам да чуя това, което ще изрече.

— Неочаквано?

Джордж кимва.

— Той укрепваше. Хранеше се добре, наедряваше, започваше да спи по цяла нощ. Взех за негова дойка Беси Ходжис, никога нямаше да го оставя, ако не мислех, че расте добре, както заради него, така и заради майка му. Но той беше добре, Ан. Никога нямаше да ги оставя, ако имах някакво съмнение.

— Бебетата могат да се поболяват внезапно — казвам немощно. — Знаеш това.

— Казват, че бил добре, когато заспал, и умрял преди зазоряване — казва той.

Потръпвам.

— Бебетата могат да умрат в съня си — повтарям. — Да ги пази Господ.

— Вярно е — казва той. — Но трябва да знам дали просто е заспал, дали това е случайна смърт. Тръгвам за Уорик веднага. Ще науча истината за това, и ако открия, че някой го е убил, че е капнал

отрова в малката му уста, тогава ще погубя убийците — които и да са, колкото и висок да е санът им, колкото и изтъкнато да е името им, независимо какъв е родът им. Кълна се в това, Ан. Ще отмъстя на убийцата на съпругата си, особено ако е убила и сина ми.

Той се обръща към вратата, и аз хващам ръката му.

— Пиши ми веднага — прошепвам. — Изпрати ми нещо, плодове или нещо друго, с бележка, за да ми съобщиш. Напиши я така, че аз да разбера, но никой друг да не може да се досети. Непременно ми съобщи дали Маргарет и Едуард са в безопасност.

— Ще го сторя — обещава той. — И ако сметна, че е необходимо, ще ти изпратя предупреждение.

— Предупреждение?

Не искам да разбирам какво има предвид.

— Ти също си в опасност, и синът ти е в опасност. Не се съмнявам, че това е нещо повече от посегателство над мен и моите близки. Това не е насочено единствено срещу мен, макар че ме поразява в сърцето; това е удар по дъщерите на кралесъздателя, и по неговите внуци.

Когато той облича в думи този страх, чувствам как изстивам. Пребледнявам като него, приличаме на две привидения, шепнещи си в сенките на параклиса.

— Удар по дъщерите на кралесъздателя? — повтарям. — Защо някой би сторил зло на дъщерите на кралесъздателя? — питам, макар да знам отговора. — Тази пролет стават шест години, откакто вече го няма. Всичките му врагове са го забравили.

— Сред тях има една, която не е забравила. Тя държи в кутията си за накити лист хартия с две имена, написани с кръв на него — казва той. Не е нужно да назовава тази „тя“. — Ти знаеше ли това?

Кимвам съкрушено.

— Знаеш ли чии са имената?

Той ме изчаква да поклатя глава.

— С кръв е написано „Изабел и Ан“. Изабел е мъртва, не се съмнявам, че тя иска ти да бъдеш следващата.

Треса се от страх.

— Като възмездие? — прошепвам.

— Тя иска отмъщение за смъртта на баща си и брат си — отвърща той. — Дала е клетва за това. Това е единственото й желание.

Баща ти погуби нейния баща и сина му, тя ти отне Изабел и нейния син. Не се съмнявам, че ще убие теб и сина ти Едуард.

— Върни се скоро — казвам. — Върни се в двора, Джордж. Не ме оставяй сама тук, в нейния двор.

— Кълна се — казва той. Целува ми ръка и си отива.

— Не мога да отида в двора — казвам решително на Ричард, докато той стои пред мен в скъпите си дрехи от тъмно кадифе, готов да потегли към Уестминстър, където ни е наредено да се явим на вечеря. — Не мога да отида. Кълна се, че не мога да отида.

— Разбрахме се — казва той тихо. — Разбрахме се, че докато не узнаем истината за слуховете, ще посещаваш двора, ще седиш с кралицата, когато бъдеш поканена, ще се държиш, сякаш нищо не се е случило.

— Нещо се случи — казвам. — Сигурно си научил, че невръстният Ричард е мъртъв?

Той кимва.

— Той растеше и заякваше, роди се силен, а сега умира, само три месеца след раждането си? Умира безпричинно в съня си?

Съпругът ми се обръща към огъня и побутва един пън с обувия си в ботуш крак, за да го намести.

— Случва се бебета да умират — казва той.

— Ричард, мисля, че *онази* жена го е убила. Не мога да отида в двора ѝ и да седя в нейните покои, и да чувствам как тя ме наблюдава, питайки се какво знам. Не мога да отида на вечеря и да ям храната от нейната кухня. Не мога да се заставам да я срещна.

— Защото я мразиш? — пита той. — Съпругата на най-скъпия ми брат и майката на децата му?

— Защото се страхувам от нея — казвам. — И може би ти също би трябвало да се страхуваш, може би дори той би трябвало да се бои.

Лондон, април 1477

Джордж се връща в Лондон и веднага идва в къщата на майка си да се срещне с Ричард. Моите дами ми съобщават, че братята са заедно, зад затворени врати в залата, където Ричард провежда съветите си. След малко един от доверените прислужници на Ричард идва и ме пита дали ще посетя негова светлост. Оставям дамите си да шушукат възбудено и прекосявам голямата зала, за да отида в покоите на Ричард.

Когато влизам, оставам потресена от вида на Джордж. По време на отсъствието си той е отслабнал още повече, лицето му е измършавяло и изнурено, той прилича на човек, нагърбил се с работа, която му е почти непоносимо да върши. Когато влизам, Ричард вдига поглед и ми подава ръка. Заставам до стола му със склучени ръце.

— Джордж носи лоши новини от Уорик — казва ми Ричард кратко.

Чакам.

Лицето на Джордж е мрачно, състарено, той изглежда на много повече от своите двайсет и седем години.

— Открих убийцата на Изабел. Арестувах я и я изправих на съд. Беше намерена за виновна и екзекутирана.

Усещам как коленете ми омекват, а Ричард става от стола си и ме поставя да седна на мястото му.

— Трябва да бъдеш смела — казва той. — Има още, и то е по-лошо.

— Какво може да бъде по-лошо? — прошепвам.

— Открих и убиеца на сина си — гласът на Джордж е суров и монотонен. — Той също бе намерен за виновен от съда, пред който го изправих, и беше обесен. Поне тези двамата няма да представляват опасност за теб или близките ти.

Стисвам по-здраво ръката на Ричард.

— От смъртта на Изабел насам се опитвам да разбера кой може да е убиецът ѝ — казва Джордж тихо. — Името ѝ беше Анкарет, Анкарет Туинхо, беше прислужница в покоите на съпругата ми. Поднасяше храната на Изабел, носеше ѝ вино, когато започнаха родилните ѝ болки.

За миг затварям очи, представяйки си как Изабел приема услугите и не знае, че за нея се грижи враг. Знаех, че трябваше да съм там. Щях да преценя каква е прислужницата в действителност.

— Получавала е пари от кралицата — казва той. — Един Господ знае откога ни е шпионирала. Но когато Изабел трябваше да роди, и беше толкова щастлива и уверена, че детето пак ще е момче, кралицата наредила на прислужницата ѝ да използва праховете.

— Прахове ли?

— Италиански прахове — отрова.

— Сигурен ли си?

— Разполагам с доказателствата, а съдът я намери за виновна и я осъди на смърт.

— Той разполага само с доказателство, че Анкарет е признала, че е получавала пари от кралицата — намесва се Ричард. — Не можем да сме сигурни, че кралицата е поръчала убийството.

— Кой друг би сторил зло на Изабел? — пита Джордж простичко. — Нима тя не беше обичана от всички, които я познаваха?

Кимвам сляпо, очите ми се пълнят със сълзи.

— А момченцето ѝ?

— Анкарет замина за Съмърсет веднага щом Изабел издъхна, а домакинството ѝ беше разпуснато — казва Джордж. — Но оставила праховете при приятеля си Джон Търсби, управител на домакинството в Уорик. Той ги дал на бебето. Съдът намери и двамата за виновни, и двамата бяха екзекутирани.

Тялото ми се разтърсва от въздишка. Вдигам поглед към Ричард.

— Трябва да се пазите — предупреждава ме Джордж. — Не яжте нищо, което идва от нейните кухни, не пийте вино, освен от собствените си изби. Не се доверявайте на никой от слугите си. Само това можете да направите. Не можем да се предпазим от нейното магьосничество, освен като си наемем наша собствена вещица. Ако тя използва тъмни сили срещу нас, не знам какво друго можем да направим.

— Вината на кралицата не е доказана — казва Ричард упорито. Джордж се изсмива рязко.

— Изгубих съпругата си, невинна жена, ненавиждана от кралицата. Не ми е нужно друго доказателство.

Ричард клати глава.

— Не можем да се делим — настоява той. — Ние сме тримата синове на Йорк. Едуард видя знамение — трите слънца в небето. Стигнахме толкова далече, не можем да се делим сега.

— Верен съм на Едуард, верен съм и на теб — кълне се Джордж. — Но съпругата на Едуард е мой враг, тя е враг и на твоята съпруга. Тя ми отне най-добрата съпруга, която един мъж може да има, и сина, който тя зачена от мен. Ще сторя необходимото тя да не ме нарани отново. Ще наема хора, които да опитват храната ми, ще наема стражи, ще наема и заклинател, който да ме опази от нейните нечестиви деяния.

Ричард се извързва от огнището и се заглежда навън през прозореца, сякаш може да намери отговор в сипещата се лапавица.

— Ще отида при Едуард и ще му разкажа за това — казва Джордж бавно. — Не виждам какво друго мога да направя.

Ричард свежда глава, приемайки дълга си като син на династията Йорк.

— Ще дойда с теб.

Ричард така и не ми разказва подробно какво се е случило между тримата братя на срещата, когато Едуард обвинил Джордж, че е взел закона в собствените си ръце, набързо е събрал съдебни заседатели, скалъпил е обвинения и е езекутирал двама невинни, а Джордж отвърнал на брат си, че Елизабет Удвил е изпратила убийци за Изабел и невръстното ѝ момченце. Ричард ми казва единствено, че пропастта между Джордж и Едуард може би вече е непоправимо широка, и че верността му към единия му брат може да бъде унищожена заради обичта му към другия, и че се бои докъде ще отведе това всички ни.

— Може ли да се приберем у дома, в Мидълхам? — питам.

— Отиваме да вечеряме в двора — казва той мрачно. — Трябва. Едуард трябва да види, че го подкрепям, кралицата не може да види, че се страхуваш от нея.

Ръцете ми започват да треперят, затова ги склучвам зад гърба си.

— Моля те...

— Трябва да отидем.

Кралицата идва на вечеря с побледняло лице, прехапала устни; погледът, с който стрелва Джордж, би повалил по-слаб човек. Той ѝ се покланя ниско, с иронично уважение — преувеличен дворцов поклон, какъвто някой актьор би направил на шега. Тя обръща рамо към масата на Джордж, разговаря постоянно с краля, сякаш за да му попречи дори да хвърли поглед към брат си, навежда се плътно към краля по време на вечерята, седи до него, докато гледат някакво представление, не допуска близо до него никой друг; определено не и Джордж, който стои облегнат на стената и се взира в нея, сякаш се кани да изправи и нея на съд. Дворът е възбуден от скандала и ужасен от обвиненията. Антъни Удвил ходи навсякъде, пъхнал палци в колана за сабята си, настръхнал, сякаш готов да скочи да брани честта на сестра си. Вече никой не се присмива на Джордж, дори и безгрижното семейство Ривърс, които винаги са приемали всичко толкова леко. Положението е станало сериозно: всички чакаме да видим какво ще направи кралят, дали ще позволи отново на жестоката вещица да го направлява.

Замъкът Бейнардс, Лондон, май 1477

— Не се страхувам — казва ми Джордж. Седнали сме до огнището в личния ми кабинет в замъка Бейнардс. Необичаен за сезона дъжд се стича по прозорците, небесата са натежали и сиви. Седим близо един до друг не от студ, а от страх. Ричард е в двора, съветва се с брат си Едуард, опитва се да помири братята си, опитва се да балансира неспирно нашепваните отровни съвети, идващи от кралицата, опитвайки се да противодейства на неспирните клюки, които идват от Л'Ербер, където всички около Джордж говорят за копеле, вкопчило се в трона, крал, омагьосан от вещица и отровител на служба в кралското семейство. Ричард вярва, че братята могат да се помирят. Ричард вярва, че династията Йорк може да се споразумее почтено — въпреки семейство Ривърс, въпреки тяхната сееща смърт кралица.

— Не се страхувам — казва Джордж. — Имам собствени сили.

— Сили?

— Наел съм заклинател да ме предпазва от нейните проклетия. Наех един обладаващ специални сили човек, Томас Бърдет, и още двама астрономи от Оксфордския университет. Те са много умели, много сериозни учени — предсказаха смъртта на краля и детронирането на кралицата. Бърдет проследи влиянието на кралицата, може да види пътя ѝ през нашия живот като сребриста следа, оставена от охлюв. Съобщава ми какво предстои, и ме уверява, че семейство Ривърс ще бъдат погубени от собствената си ръка. Кралицата ще предаде синовете си на техния убиец. Сама ще сложи край на рода си.

— Незаконно е да се предсказва смъртта на краля — прошепвам.

— Незаконно е да отровиш херцогиня, а кралицата стори това безнаказано. Бих искал да я видя как ще ми потърси сметка. Сега съм въоръжен срещу нея, не се боя от нея — той се надига да си върви. — Винаги ли носиш разпятието си? — пита. — Носиш ли амулета, който ти дадох? Носиш ли броеницата винаги в джоба си?

— Винаги.

— Ще накарам Бърдет да ти напише заклинание, което да носиш; силна магия, която да я възпира.

Поклащам глава.

— Не вярвам в такива неща. Няма да вярвам в такива неща. Не бива да се борим срещу нея с магия, това означава, че не сме по-добри от нея. Какво трябва да направим? Колко далеч трябва да стигнем? Да повикаме дявола? Да призовем Сатаната?

— Бих призовал и самия Сатана, ако можех да защита Изабел от нея — казва той горчиво. — Защото изгубих съпруга, която обичах, от ръката на пратената от кралицата отровителка, изгубих бебето си, убито от нейния съучастник, а преди това — един син, първият ми син, в буря, разразила се от омагьосан вятър. Тя използва магия. Служи си с черни изкуства. Трябва да си послужим с тях срещу нея. Трябва да обърнем собствените ѝ оръжия срещу нея.

На вратата се почуква.

— Съобщение за херцог Кларънс! — изкрещява някой отвън.

— Тук! — провиква се Джордж, и пратеникът влиза в стаята, а съпругът ми Ричард влиза бавно зад него.

— Не знаех, че си тук — отбелязва той към Джордж, а после ме поглежда смръщено; твърдо решен е, че трябва да бъдем неутрални в борбата между двамата братя. Джордж не отговаря, само чете съобщението отново и отново. После вдига поглед.

— Ти знаеше ли за това? — настоятелно се обръща той към Ричард. — Или участваш в него? Да ме арестува ли си дошъл?

— Да те арестувам? — повтаря Ричард. — Защо бих те арестувал? Освен ако безкрайното клюкарстване, грубостта и цупенето не са престъпление, в който случай би трябвало да го сторя.

Джордж изобщо не реагира на тази шега.

— Ричард, знаеш ли за това: да или не?

— За кое? Какво пише там?

— Кралят е арестувал моя приятел, Томас Бърдет, моя закрилник, моя съветник. Арестувал го е и го е обвинил в държавна измяна и магьосничество.

Лицето на Ричард е мрачно.

— Проклятие. Така ли е сторил?

— Дали е арестувал най-близкия ми съветник? Да. За да ме заплаши.

— Не говори така, Джордж. Не прави положението по-лошо, отколкото е в момента. Знаех единствено, че той обмисляше това. Знам, че ти го принуди да стигне толкова далече, че той не знае как да постъпи.

— И ти не ме предупреди?

— Предупредих те, че твоите обвинения и разпространяването на клевети, и оскърбителното ти поведение ще предизвикат неприятности.

— Той е в траур за съпругата си! — възроптавам. — Знае, че е била убита. Как би трябвало да се държи?

— Ричард, трябва да ме подкрепиш — Джордж се обръща към него. — Разбира се, че имам съветници, които да ме предпазват от зложелателството на кралицата, да ме пазят от отрова и заклинания. Защо да нямам? Когато целият двор знае какво стори тя на съпругата ми? Не съм сторил нищо повече от теб.

— Не бързай толкова! Аз не съм обвинил кралицата в убийство.

— Не, но нали си изпратил човек да пази дома ти? Кухните? Съпругата ти? Сина ти?

Ричард прехапва устна:

— Джордж...

— Братко, трябва да ме подкрепиш срещу нея. Тя ми отне съпругата, прицелила се е в мен. Ще убие съпругата ти, а после теб. Тя е жена, която храни ужасяваща враждебност, Ричард, призовавам те като мой брат да ме подкрепиш. Умолявам те да не ме оставяш на коварството ѝ. Тя няма да спре, докато и тримата не бъдем мъртви, а също и децата ни.

— Тя е кралица — казва Ричард. — А ти изобщо не говориш смислено. Бог знае, че тя е алчна, и има прекалено силно влияние над Едуард, но...

Джордж се хвърля към вратата.

— Кралят няма да свали и косъм от главата на този невинен човек — казва той. — Това е нейно дело. Тя смята да ми отмъсти за смъртта на Анкарет. Смятат да ми отнемат най-честния служител като възмездие за смъртта на тяхната шпионка и отровителя им. Но тя ще види, че няма да успее да ме докосне. Аз съм херцог от кралската

фамилия — нима мисли, че моите служители могат да бъдат хвърляни в обикновена тъмница?

Джордж се втурва да спасява Бърдет, но не успява. Кралското разследване срещу Бърдет и другите като него — защото Джордж е наел други двама съветници, а може би и още — разкрива цял заговор, изплетен от заклинания и предсказания, заплахи и страхове. Мнозина благоразумни хора не вярват и на една дума от това, но Томас Бърдет, д-р Джон Стейси и Томас Блейк, неговият свещеник, са признати за виновни в държавна измяна и осъдени на обезглавяване. Една молба, изпратена до Едуард, спасява от ешафода Томас Блейк, но другите двама са изпратени на смърт, настоявайки, че са невинни до последния си миг. Отказват традиционното признаване на вината си, с което биха могли да си откупят по-бърза смърт и да опазят състоянието си, за да бъде предадено на техните наследници. Вместо това отиват на ешафода като невинни мъже, които отказват да замлъкнат, настояват на всеослушание, че не са сторили нищо, освен да се занимават с наука, че не са виновни в никакво прегрешение, че кралицата е обърнала начетеността им срещу тях и е наредила да ги убият, за да подсигури мълчанието им.

Джордж нахлува на заседанието на кралския съвет в Уестминстър, настоявайки, че е невинен, настоявайки, че са невинни и умрелите на ешафода, и кара своя говорител да прочете думите на техните речи, произнесени от бесилката — силни думи от мъже, отправени се на среща със своя създател, които упорстват, че са невинни по всички обвинения.

— Това е обявяване на война — казва Ричард кратко. Яздим един до друг из улиците на Лондон, запътили се на вечеря в двора. Кралицата се кани отново да се оттегли в усамотение, за да се подготви за раждането на поредното бебе; тази вечеря е в нейна чест, последна преди оттеглянето. Тя оставя двор, жужащ от слухове за магьосничество, вещици и отравяния. Сигурно ѝ се струва, че цялото спокойствие и елегантност, за които се е трудила, се разпадат. Сигурно се чувства така, сякаш е разкрита, сякаш истинската ѝ природа — рибата, скрита под образа на жената, надига люспестата си глава.

Горещ майски следобед е, аз съм облечена много богато в скъпа червена коприна, а конят ми има седло от червена кожа и червена кожена юзда. Ричард има ново късо палто от черно кадифе, което носи върху бродирана бяла риза. Може и да отиваме на вечеря, но аз вече съм се нахранила. Вече никога не ям и не пия нищо, което идва от кухните на кралицата, а когато хвърля поглед към мен, тя може да ме види с вилицата ми, вдигната да набоде хапка, как роня хляба, разбърквам соса с лъжица, а после оставям чинията си настрана. Преструвам се, че ям храна, която идва от нейната кухня, тя се преструва, че не вижда как не ям нищо. И двете знаем, че си мисля, че тя ще ме отрови ако може. И двете знаем, че аз не съм като Джордж или като сестра си; нямам смелостта да я предизвикам публично. Съпругът ми е твърдо решен да ѝ бъде приятел. Аз съм лесна плячка за нейното зложелателство.

— Обявяване на война? — повтарям. — Защо?

— Джордж заявява открито, че Едуард не е законен син и наследник на баща ни. Разправя на всички, че женитбата на Едуард била осъществена чрез магьосничество и че синовете му са копелета. Казва, че Едуард му попречил да се ожени за Мари Бургундска, защото знае, че той ще се опита да завземе трона на Англия с нейната армия. Казва, че мнозина ще се надигнат в негова подкрепа, че е по-обичан от краля. Открито повтаря всичко, което е шушукал преди. Това е равносилно на обявяване на война. Едуард ще трябва да му затвори устата.

Влизаме във вътрешния двор на двореца Уестминстър, херолдът обявява титлите ни, а тръбачите изсвирват приветствие. Знаменосците свеждат знамената, за да уважат пристигането на херцог и херцогиня от кралската фамилия. Конят ми стои неподвижно, докато двама слуги в ливреи ми помагат да слеза от седлото, и аз отново се присъединявам към Ричард, докато той чака на прага.

— Как може кралят да затвори устата на брат си? — настоявам. — Сега половин Лондон говори същото. Как може Едуард да накара всички да млъкнат?

Ричард слага дланта ми върху ръката си и се усмихва на хората, тълпящи се в галерията над двора. Повежда ме нататък.

— Едуард може да затвори устата на Джордж. Мисля, че най-накрая ще бъде принуден да го стори. Ще го предупреди за последен

път, а после ще го обвини в държавна измяна.

Престъплението държавна измяна се наказва със смърт. Крал Едуард ще убие собствения си брат. Спирам неподвижно от шока и чувствам как ми се завива свят. Ричард взема ръката ми. Стоим за миг, хванати здраво за ръце, сякаш се вкопчваме един в друг в този нов и ужасяващ свят. Не забелязваме минаващите слуги, нито придворните, които бързат край нас. Ричард ме поглежда в очите и отново разпознавам в нас децата, които бяхме, принудени да градим сами съдбата си в един свят, който не можехме да разберем.

— Кралицата е казала на Едуард, че няма да се чувства защитена, оттегляйки се в усамотение за раждането, ако Джордж е още на свобода. Поискала е той да бъде арестуван заради собствената ѝ безопасност. Едуард трябва да ѝ угоди. Тя залага живота на детето му срещу брат му. — Тирания!

Изричам едва чуто думата и поне веднъж Ричард не защитава брат си. Младото му лице е потъмняло от тревога.

— Бог знае накъде отиваме. Бог знае къде ще ни отведе кралицата. Ние сме синовете на Йорк, Едуард видя нашите три слънца в небето. Как може да ни раздели една жена?

Влизаме в голямата зала на двореца Уестминстър и Ричард вдига ръка, за да благодари за ликуващите възгласи и поклоните на хората, събрали се там и в галерията, за да гледат пристигането на благородниците.

— Ядеш ли от храната? — пита той тихо.

Поклащам глава.

— Никога не ям храната от кухнята на кралицата — казвам му шепнешком. — Не и откакто Джордж ме предупреди.

— Нито пък аз — казва той с въздишка. — Вече не.

Замъкът Мидълхам, Йоркшиър, лятото на 1477

Напускаме Лондон — съдбата на Джордж все още е неясна. Почти бих могла да кажа, че бягаме от Лондон. Ричард и аз потегляме на север, далече от града, разкъсван от слухове и подозрения, бързаме да се приберем у дома, където въздухът е чист и където хората говорят каквото мислят, а не каквото им е от полза, където просторните северни небеса се спускат над обраслите с мъх зелени хълмове и ние можем да бъдем спокойни, далече от двора, далече от фамилията Удвил и поддръжниците на семейство Ривърс, далеч от смъртоносната загадка, каквато представлява кралицата на Англия.

Синът ни Едуард ни поздравява радостно, и бърза да ни покаже много неща с преливащата гордост на четиригодишно момче. Научил се е да язди малкото си конче и да мята копие; кончето му е опитно, спокойно дребно животно, което си знае работата и се движи в лек тръс точно под подходящия ъгъл, така че малкото копие на Едуард да може да уцели мишената. Учителят му се смее и го хвали, и когато поглежда към мен, ме вижда светнала от гордост. Синът ни напредва в учението и започва да чете на латински и гръцки.

— Толкова е трудно! — възразявам пред възпитателя му.

— Колкото по-рано започне, толкова по-лесно ще му е да учи — уверява ме той. — И вече си казва молитвите и следи литургията на латински. Просто трябва да градим върху това познание.

Възпитателят му отпуска свободни дни, за да можем двамата да излизаме на езда заедно, а аз му купувам малък сокол, за да може да идва на лов с нас със собствена птица. Той прилича на благородник в миниатюра, възседнал якото си, набито конче с красивия сокол върху китката си, язди по цял ден и отрича, че е уморен, макар че на два пъти заспива по пътя към дома и Ричард, възседнал едрият си ловен кон, носи в ръце малкия си син, докато аз водя кончето.

Вечер той се храни с нас в голямата зала, седнал помежду ни на господарската маса, и гледа надолу към красивата зала, препълнена с

нашите войници, стражи и слуги. Хората идват от Мидълхам, за да ни гледат как вечеряме, и да отнесат останките от вечерите, и ги чувам как коментират осанката и очарованието на малкия лорд: на моя Едуард. След вечеря, когато Ричард се оттегля в личния си кабинет и сяда до огъня да чете, аз отивам с Едуард в кулата, където е детската стая, и гледам как го събличат и го слагат да си легне. Именно тогава, когато е току-що измит и ухае сладко, когато лицето му е гладко и бледо като лена на възглавницата, аз го целувам и съзнавам какво е да обичаш някого повече от самия живот.

Той се моли, преди да заспи: кратки латински молитви, които баващата му го е научила да рецитира, едва разбирайки значението им. Но той е искрен и сериозен в молитвата, която споменава поименно мен и баща му, и щом вече е в леглото и тъмните му ресници се отпускат меко върху бузката му, аз коленича до леглото му и се моля да расте здрав и силен, да успеем да го опазим. Защото със сигурност никога не е имало по-скъпоценно момче в цял Йоркшър — не, дори в целия свят.

Прекарвам всеки летен ден с малкия си син: слушам го как чете в обляната от слънце детска стая, излизам да яздя с него из пустошта, ловя риба с него в реката, играя на гоненица и крикет с него във вътрешния двор, докато се умори толкова, че заспива на скута ми, докато му чета приказката за лека нощ. За мен това са спокойни дни, храня се добре и спя дълбоко в леглото си с пищния балдахин, в прегръдките на Ричард, сякаш все още сме влюбени в първата година от брака си; и когато се будя сутрин, чувам калугерицата, която надава своя зов из пустошта, и непрестанното чуруликане и писукане на гнездящите лястовици и черни бързолети, които са построили гнездата си, подобни на чашки от кал под всяка подпорна колона.

Но така и не се сдобиваме с бебе. Радвам се на сина си, но копнея за още едно бебе, жадувам за друго дете. Дървената люлка стои под стълбите в кулата с детската стая. Едуард трябва да има брат или сестра, с които да си играе — но дете не идва. Позволяват ми да ям месо в постните дни, специално писмо лично от папата ми дава разрешение да ям месо по време на Великите пости и във всички дни на пости. На вечеря Ричард ми отрязва най-хубавите парчета от пролетните агнета, тлъстината на месото, кожата на печеното пиле, но въпреки това от месото не се заражда малко телце. В дългите ни

страстни нощи се вкопчваме един в друг с отчаяно желание, но не създаваме дете; в мен не расте бебе.

Очаквала съм да прекараме цялото лято и цялата есен в земите си на север, може би да се отбием до замъка Барнард, или да нагледаме работата по преустройството в Шериф Хътън, но Ричард получава спешно съобщение от брат си Едуард, който го вика обратно в Лондон.

— Трябва да отида, Едуард се нуждае от мен.

— Болен ли е?

Пробожда ме страх за краля, и за миг си помислям немислимото: може ли *онази* жена да е отровила собствения си съпруг?

Ричард е побелял от потрес.

— Едуард е съвсем добре, но е стигнал твърде далече. Казва, че ще спре Джордж и неспирните му обвинения. Решил е да обвини Джордж в държавна измяна.

Вдигам ръка към гърлото си, където усещам как сърцето ми блъска като чук.

— Той никога няма... не би могъл... нима би наредил да го екзекутират?

— Не, не, само да го обвини, а после да го задържи. Със сигурност аз ще настоявам след задържането да му се оказва нужната почит, да живее в обичайните си покои в Тауър, където може да бъде обслужван от собствените си слуги; така ще го принудим да си мълчи, докато намерим начин да се споразумеем. Знам, че Едуард трябва да му затвори устата. Джордж е напълно извън контрол. Очевидно се е опитвал да се ожени за Мари Бургундска, само за да може да организира нападение срещу Едуард от Фландрия. Сега Едуард разполага с доказателства. Джордж е вземал пари от французите, както подозирахме. Заговорничел, е против собствената си страна с Франция.

— Това не е вярно, готова съм да се закълна, че не се е готвил да се ожени за нея — казвам сериозно. — Изабел тъкмо беше погребана, Джордж беше извън себе си. Спомни си в какво състояние беше, когато най-напред дойде в двора и ни съобщи! Той сам ми каза, че това е бил план на Едуард, за да го прогони от страната, но се намесила кралицата, която искала Мари за собствения си брат Антъни.

Младото лице на Ричард представлява маска от тревога.

— Не знам! Вече не мога да определя какво е истина. Думата на единия брат се противопоставя срещу тази на другия. Бог ми е свидетел, че ми се иска кралицата и нейното семейство да не се намесват в делата по управлението на страната. Ако тя се беше задоволила само да ражда деца и да остави Едуард да управлява, както сметне за добре, тогава нищо от това не би се случило.

— Но ще трябва да отидеш... — казвам жално.

Той кимва.

— Трябва да отида, за да се постарая Джордж да не пострада — казва. — Ако кралицата говори против брат ми, кой ще го защити, ако не аз?

Той се обръща и влиза в спалнята ни, където слугите прибират дрехите му за езда в една торба.

— Кога ще се върнеш? — питам.

— Колкото мога по-скоро — лицето му е потъмняло от тревога. — Трябва да се погрижа това да не стигне по-далече. Трябва да спася Джордж от гнева на кралицата.

Замъкът Мидълхам, Йоркшиър, есента на 1477

Летните дни със сина ми преминават в есен, и аз викам шивача от Йорк да дойде и да му вземе мерки за зимни дрехи. Той е пораснал през лятото и новата дължина на панталоните му за езда буди множество възклицания. Обущарят идва да донесе нови ботуши, а аз се съгласявам, въпреки страховете си, че той трябва да се качи на по-едро конче, а малкото шотландско планинско конче, което му служеше толкова добре, да бъде пуснато на свобода в пасищата.

Чувствам се като осъдена на затворничество, когато Ричард се прибира у дома и ми съобщава, че трябва да се върнем в Лондон, за да бъдем в двора за Коледа. Кралица Елизабет е излязла от уединението си след раждането, като майка на още едно момче, третото поред; и сякаш за да добави блясък към триумфа си, е уредила годежа на помалкия си син, принц Ричард, с богата наследница, най-богатото малко момиче в кралството, Ан Моубри, моя братовчедка и наследница на огромния имот на рода Норфолк. Малката Ан щеше да е изключително изгодна партия за моя Едуард. Земите им биха могли да бъдат обединени, щяха да сключат мощен съюз, сродници сме, проявявам интерес към нея. Но дори не си направих труда да попитам семейството дали биха могли да помислят за Едуард като кандидат за нея. Знаех, че кралица Елизабет няма да изпусне една малка наследница като Ан. Знаех, че ще осигури състоянието ѝ за семейство Ривърс, за скъпоценния си син, Ричард. Ще се оженят като деца, за да удовлетворят алчността на кралицата.

— Ричард, не можем ли да останем тук? — питам. — Не може ли да прекараме Коледа тук поне веднъж?

Той поклаща глава.

— Едуард има нужда от мен — казва. — Сега, когато Джордж е затворен, Едуард се нуждае още повече от истинските си приятели, а аз съм единственият брат, който му е останал. Има за свой най-доверен човек Уилям Хейстингс, но ако не се брои Уилям — с кого може да

говори, освен с нейните родственици? Тя го е обкръжила отвсякъде. А те са хармоничен хор — всички го съветват да изпрати Джордж в изгнание и да му забрани някога да се връща в Англия. Той конфискува имуществото на Джордж, разделя земите му. Взел е решение.

— Но децата им? — възкликвам, мислейки си за малката Маргарет и сина му Едуард. — Кой ще се грижи за тях, ако баща им бъде изпратен в изгнание?

— Ще бъдат като сираци — казва Ричард мрачно. — Трябва да отидем в двора тази Коледа, за да защитим както Джордж, така и тях — той се поколебава. — Освен това трябва да видя Джордж, трябва да го подкрепя. Не искам да го оставям сам. Той е много самотен в Тауър, никой не смее да го посещава, и той е започнал да се бои от онова, което може да се случи. Сигурен съм, че тя никога няма да успее да убеди Едуард да навреди на брат си, но се страхувам...

Той млъква, без да довърши.

— Страхуваш се? — повтарям шепнешком, макар да сме в безопасност зад дебелите стени на замъка Мидълхам.

Той свива рамене.

— Не знам. Понякога си мисля, че съм страхлив като жена, или толкова суеверен, колкото е станал Джордж с неговите приказки за некромантия и магьосничество и бог знае какви други страхотии. Но... откривам, че се страхувам за Джордж.

— От какво се страхуваш? — питам отново.

Ричард поклаща глава; почти му е непоносимо да назове страховете си.

— Нещастен случай? — отвръща той с въпрос. — Болест? Да не изяде нещо, което ще се окаже развалено? Да не прекали с пиенето? Дори не искам да мисля за това. Дали тя не може да повлияе върху скръбта и страховете му, така че той да почувства копнеж да сложи сам край на живота си и някой да му донесе нож?

Ужасена съм.

— Той никога не би посегнал на себе си — казвам. — Това е толкова страшен грях...

— Той вече не е същият Джордж — казва ми тъжно Ричард. — Увереността му, чарът му, знаеш какъв е — всичко това го е напуснало. Страхувам се, че тя му праща сънища, страхувам се, че пресушава смелостта му. Той казва, че се буди обзет от ужас и я вижда да излиза

от спалнята му, казва, че знае как тя идва при него нощем и излива ледена вода в сърцето му. Казва, че го мъчи болка, която никой лекар не може да излекува, в сърцето, под ребрата, в самите му вътрешности.

Поклащам глава.

— Невъзможно е да се стори такова нещо — заявявам упорито. — Тя не може да изпраща мисли в ума на някой друг. Джордж скърби, както и аз, и е задържан под стража за държавна измяна, а това би било достатъчно да изплаши всеки.

— Във всеки случай трябва да го видя.

— Не искам да оставям Едуард — казвам.

— Знам. Но тук той има най-доброто детство, което едно момче би могло да има — знам това. Нали тук изживях собственото си детство. Няма да е самотен; той има възпитателя си и нашата икономка. Знам, че му липсваш и те обича, но за него е по-добре да остане тук, отколкото да бъде принуден да отиде в Лондон — той се колебава отново. — Ан, трябва да се съгласиш на това; не го искам в двора...

Не е нужно да казва нищо повече от това. Потръпвам при мисълта за студения поглед на кралицата, прикован в момчето ми.

— Не, не, няма да го водим в Лондон — казвам припряно. — Ще го оставим тук.

Дворецът Уестминстър, Лондон, Коледа 1477

Коледното празненство е пищно, както винаги, кралицата — възторжена, напуснала родилната стая, новото ѝ бебе е при дойката, тя показва гордо най-малкото си момче из двора и го споменава във всеки разговор. Почти мога да усетя горчивината в устата си, когато виждам сина ѝ, когото носят навсякъде след нея, и шестте ѝ други деца.

— Ще го кръсти Джордж — казва ми Ричард.

Ахвам.

— Джордж? Сигурен ли си?

Лицето му е мрачно.

— Сигурен съм. Тя сама ми каза. Каза ми и се усмихна, сякаш това може да ме накара да се почувствам доволен.

Отровният хумор на тази постъпка ме отвращава. Тя нареди чичото на това невинно дете да бъде арестуван заради злословия срещу нея, заплаши го с обвинение, което носи смъртна присъда, а кръщава сина си на него? Това е някаква злобна лудост, ако не и нещо по-лошо.

— Какво може да бъде по-лошо? — пита Ричард.

— Ако тя смята, че замества един Джордж с друг — казвам с много нисък глас, и се извърщам от ужасеното му лице.

Всичките ѝ деца са събрани тук, в двора, за Коледа. Тя се перчи с тях където и да отиде, а те я следват, вървейки зад нея, танцуващи по нейните стъпки. Най-голямата дъщеря, принцеса Елизабет, която сега е на единайсет години, стига до рамото на високата си майка, източена и нежна като жълт нарцис, галеницата на двора, и специална любимка на баща си. Уелският принц Едуард е тук за коледното празненство, изглежда по-висок и по-силен всеки път, когато се връща в Лондон, нежен и мил към малкия си брат Ричард, който е само едно малко момче; но по-силно и по-здроо от собствения ми син. Гледам ги как минават с дойката най-отзад, която носи новото бебе, Джордж, и се налага да си напомням да се усмихвам възхитено.

Поне кралицата знае, че усмивката ми е толкова искрена, колкото и хладното кимване, което отправя към мен, и начинът, по който ми поднася за целувка гладката си буза. Когато я поздравявам, се питам дали тя може да усети мириса на страха в дъха ми, в студената пот под мишниците ми, дали знае, че мислите ми са постоянно при зет ми, затворен от нея в Тауър, дали знае, че не мога да виждам щастието и плодовитостта ѝ, без да се боя за своя единствен син, и да си спомня за собствената си изгубена сестра.

В края на коледното празненство присъстваме на позорния фарс на годежа на малкия принц Ричард, едва четиригодишен, с шестгодишната наследница Ан Моубри. Малкото момиче ще наследи всички богатства на херцозите на Норфолк — тя е единствената им наследница. Или по-скоро беше единствената им наследница. Но сега принц Ричард ще получи това състояние, защото кралицата съставя за тях брачен договор, който постановява, че той ще получи богатството на малкото момиче, дори ако тя умре като дете, преди да бъдат достатъчно възрастни, за да се оженят, преди да достигнат зрелост. Когато моите дами ми разказват за това, се постарavam да не потръпна. Не мога да не си помисля, че родът Норфолк е подписал смъртната ѝ присъда. Ако кралицата получава огромно състояние от смъртта на Ан, колко време ще живее момиченцето, след като договорът бъде подписан?

Има голямо празненство по случай годежа, на което всички трябва да присъстваме. Бавачките на момиченцето и малкия принц ги водят тържествено и ги слагат да застанат един до друг край кралската маса в голямата зала като двойка малки кукли. Никой, който види тази жива картина, олицетворяваща алчността, не би могъл да се усъмни дори за миг, че кралицата е на върха на силата си, че може да върши всичко, което ѝ е угодно.

Семейство Ривърс, разбира се, са възхитени от този годеж и ще участват с радост в пиршествата, танците, бала с маски и великолепия турнир по този повод. Антъни Удвил, любимият брат на кралицата, ще участва в турнира, предрешен като отшелник в бяла роба, а конят му ще бъде наметнат с плащ от черно кадифе. Ричард и аз присъстваме на годежа в най-хубавите си дрехи и се опитваме да изглеждаме щастливи; но масата, където някога седяха Джордж и Изабел със свитата си, е празна. Сестра ми е мъртва, а съпругът ѝ —

хвърлен в тъмница без съд. Когато кралицата поглежда през залата към мен, аз ѝ се усмихвам в отговор, а под масата кръстосвам пръсти в знака срещу магьосничество.

— Не е необходимо да присъстваме на утрешния турнир, ако не искаш — казва ми Ричард същата вечер. Дошъл е при мен в спалнята ми в двореца, седнал пред огнището по халат. Покатервам се в леглото и придърпвам завивките около раменете си.

— Защо не е необходимо?

— Едуард каза, че може да ни извинят.

Задавам въпроса, който е все по-важен и по-важен в двора напоследък:

— А тя? Тя ще възрази ли?

— Не мисля. Синът ѝ Томас Грей ще бъде един от онези, които ще предизвикват участници на двубой, брат ѝ е първият рицар. Ривърс прииждат с пълна сила. Няма да я интересува особено дали ние сме там или не.

— Защо Едуард е казал, че може да те извини?

Долавям тревогата в собствения си глас. Сега всички в двора се страхуваме от всичко.

Ричард се изправя и сваля халата си, отдръпва завивките и се мушва в леглото до мен.

— Защото вижда, че съм отвратен до дъното на сърцето си от арестуването на Джордж, и съм се поболял от страх от това, което може да последва — казва той. — Той също няма охота и смелост да се весели, когато брат ни е в Тауър, а кралицата на Англия иска смъртта му. Прегърни ме, Ан, скован съм от студ чак до костите.

Дворецът Уестминстър, Лондон, януари 1478

Държат Джордж в Тауър без съдебен процес, без право на посетители. Живее в удобни стаи, но си остава затворен като предател до края на годината. Едва през януари кралицата най-сетне постига своето и убеждава краля да го изправи пред съда и да го обвини в държавна измяна. Поддръжниците на семейство Ривърс са се добрали до съдебните заседатели на процеса срещу отровителката Анкарет и са ги убедили да кажат, че през цялото време са я смятали за невинна, дори докато са я изпращали на ешафода. Сестра ми — заявяват сега те — е починала от напълно естествена смърт, като последствие от раждането. Внезапно се оказва, че Изабел е имала родилна треска, макар миналия път, когато се допитвахме до тях, да се кълнях, че е била отровена. Сега твърдят, че Джордж е превишил правомощията си, като е обвинил Анкарет, и сам е действал като крал, нареждайки да я екзекутират; казват, че си е присвоил права, които вървят единствено с кралския сан, изкарват го изменник, задето е наказал убиеца на съпругата си. С един блестящ ход те скриват убиеца, скриват кралицата убийца, оправдават нейното подставено лице, и прехвърлят вината за всичко върху Джордж.

Кралицата е вездесъща, когато се обсъжда този въпрос — съветва краля, предупреждава за опасност, възразява много трогателно, че Джордж не може да изпълнява ролята на съдник и палач в своя град Уорик, намеква, че това на практика е узурпиране на власт. Ако той е в състояние да нареди свикване на съд, ако е в състояние да даде заповед за екзекуция, къде ще спре? Не е ли редно да бъде спрял? И то окончателно?

Накрая кралят е принуден да се съгласи с нея и сам се наема със задачата да повдигне обвинение срещу брат си, и никой — нито дори един-единствен човек — не казва нищо в защита на Джордж. Ричард се прибира у дома след последния ден на изслушването с приведени рамене и мрачно лице. Майка му и аз го посрещаме в голямата зала и

той ни отвежда в личния си кабинет и затваря вратата пред заинтригуваните лица на слугите ни.

— Едуард го обвини в опит да унищожи кралската фамилия и да подкопае претенциите на нейните членове към трона — Ричард хвърля поглед към майка си. — Има доказателства, че Джордж е разправял на всички, че кралят е с долен произход — копеле. Съжалявам, почитаема майко.

Тя отхвърля казаното с пренебрежително махване на ръка:

— Това е стара клевета — поглежда ме. — Това е старата лъжа на Уорик. Ако виниш някого, обвинявай него.

— Разполагат също с доказателства, че на хората на Джордж е било платено да обикалят из страната, твърдейки, че Томас Бърдет е бил невинен, и бил убит от краля, задето предсказал смъртта му. Едуард изслуша показанията за това и те бяха убедителни. Джордж със сигурност е наемал хора да говорят против краля. Джордж казва, че кралят си служи с черни изкуства — всички предполагат, че това е обвинение в магьосничество към кралицата. Има и друго, и то е най-ужасното от всичко: Джордж е вземал пари от Луи Френски, за да вдигне бунт срещу Едуард. Смятал е да разпали бунт и да завземе престола.

— Невъзможно — казва майка му простичко.

— Разполагаха с писма от Луи Френски, адресирани до него.

— Фалшификации — казва тя.

Ричард въздиша.

— Кой знае? Не и аз. Страхувам се, почитаема майко, че част от това — всъщност, по-голямата част от казаното — е вярна. Джордж е наел сина на един арендатор и го е поставил на мястото на собствения си син, Едуард Уорик. Смяташе да изпрати малкия Едуард във Фландрия, на сигурно място.

Поемам си рязко дъх. Това е синът на Изабел, моят племенник, изпратен във Фландрия, за да го опазят.

— Защо не го е изпратил при нас?

— Казва, че не смеел да позволи момчето да остане в Англия и да бъде погубено от злобата на кралицата. Посочиха това като доказателство, че е кроял заговор.

— Къде е Едуард сега? — питам.

— Детето е застрашено от кралицата — казва баба му. — Това не е доказателство за вината на Джордж, а за вината на кралицата.

Ричард ми отговаря:

— Шпионите на Едуард арестували момчето на пристанището, докато се готвело да се качи на един кораб, и го отвели обратно в замъка Уорик.

— Къде е сега? — повтарям.

— В Уорик, със сестра си, Маргарет.

— Трябва да говориш с брат си, краля — казва херцогиня Сесили на Ричард. — Трябва да му кажеш, че Елизабет Удвил ще унищожи нашето семейство. Не се съмнявам, че тя е отровила Изабел, и че ще погуби и Джордж. Трябва да накараш Едуард да разбере това. Трябва да спасиш Джордж, трябва да предпазиш децата му. Едуард е твой племенник. Ако не е в безопасност в Англия, трябва да го предпазиш.

Ричард се обръща към майка си.

— Простете ми — казва той. — Опитвах. Но кралицата е омаяла Едуард, той вече не желае да ме слуша. Не мога да го съветвам. Не мога да го съветвам срещу нея.

Херцогинята крачи по дължината на стаята със сведена глава. За първи път изглежда като стара жена, изтощена от скръб.

— Ще осъди ли Едуард на смърт родния си брат? — пита тя. — Нима ще изгубя Джордж, като изгубих брат ти Едмънд? Умрял от позорна смърт? Нима *тя* ще нареди да забучат главата му на копие? Нима Англия се управлява от нова вълчица, по-лоша от Маргарет Анжуйска? Нима Едуард забравя кои са неговите приятели, неговите братя?

Ричард поклаща глава.

— Не знам. Той ме отстрани от поста ми на велик шамбелан на Англия, за да не се налага аз да издавам смъртната присъда.

Тя веднага застава нащрек.

— Кой е новият велик шамбелан?

— Бъкингхамският херцог. Той ще прави каквото му нарежда съпругата му, а тя е от семейство Ривърс. Ще отидете ли при Едуард? Ще се обърнете ли с молба към него?

— Разбира се — казва тя. — Ще отида при единия от обичните си синове, за да моля за живота на другия. Не би трябвало да ми се

налага да правя това. Това са последствията от поставянето на една коварна жена — зла вещица на престола.

— Тихо — казва Ричард изнурено.

— Няма да замълча. Ще застана между нея и моя син Джордж. Ще го спася.

Замъкът Бейнардс, Лондон, февруари 1478

Трябва да чакаме. Чакаме и чакаме от януари до февруари. Членовете на двете камари на парламента изпращат делегации да молят краля да издаде присъда и да приключи случая срещу брат си по един или друг начин. Най-сетне присъдата е обявена и Джордж е признат за виновен в държавна измяна. Наказанието за държавна измяна е смърт, но въпреки това кралят се колебае да даде заповед за екзекуцията на брат си. Не пускат никого да вижда Джордж, който моли от затвора си за правото да се представи на Божи съд — да излезе на двубой срещу защитник на Короната, призовавайки Божието правосъдие, рицарско разрешение на спор при едно безчестно обвинение. Това е последната защита на един невинен човек. Кралят, който претендира, че принадлежи към цвета на английското рицарство, отказва. Изглежда, че този въпрос излиза извън границите на честта, както и извън обсега на правосъдието.

Както е обещала, херцогиня Сесили отива да се срещне с Едуард, сигурна, че може да го накара да замени смъртната присъда с изгнание. Когато се връща от двора в замъка Бейнардс, се налага да ѝ помогнат да слезе от носилката си. Бяла е като дантелата на якичката си и едва се държи на краката си.

— Какво стана? — питам я.

Тя се вкопчва в ръцете ми на стъпалата на великолепия си лондонски дом. Никога преди не е посягала към мен.

— Ан... — е всичко, което е в състояние да каже. — Ан...

Викам дамите си и с общи усилия ѝ помагаме да влезе в покоите ми, слагаме я да седне в стола ми пред огъня, и ѝ даваме чаша малвазия. С внезапен жест тя блъсва чашата и тя се разбива върху каменната плоча на огнището.

— Не! Не! — изкрещява тя с внезапен прилив на енергия. — Не го доближавайте до мен!

Букетът от аромати на сладкото вино изпълва стаята, докато аз коленича в краката ѝ и вземам ръцете ѝ. Мисля си, че блънува, когато тя потръпва и изкрещява:

— Не виното! Не виното!

— Почитаема майко, какво има? Херцогиньо? Овладейте се!

Това е жена, която остана в двора, докато съпругът ѝ кроеше заговор за най-големия бунт срещу крал, който Англия е виждала някога. Това е жената, която стоеше на пазарния кръстопът в Лъдлоу, когато съпругът ѝ избяга, а войниците на Ланкастър оплячкосаха града. Това не е жена, която се разплаква лесно, това е жена, която никога не е признавала поражението си. Но сега ме гледа, сякаш не вижда нищо, заслепена е от сълзи. После надава силно, разтърсващо ридание.

— Едуард каза, че единственото, което мога да направя, е да предложа на Джордж да избере смъртта си. Каза, че той трябва да умре. *Онази* жена беше там през цялото време, изобщо не ме остави да кажа и дума в полза на Джордж. Единственото, което успях да извоювам за него, беше смърт пред малцина свидетели в стаята му в Тауър, и да може да избере начина.

Тя заравя лице в ръцете си и заплаква така, сякаш никога не би могла да спре. Хвърлям поглед към дамите си. Толкова сме потресени да видим херцогинята в това състояние, че всички стоим безпомощно в кръг около скърбящата майка.

— Любимият ми син, скъпото ми момче — шепне тя на себе си.
— А трябва да умре.

Не зная какво да правя. Внимателно слагам ръка на рамото ѝ.

— Няма ли да пийнете нещо, ваша светлост?

Тя вдига поглед към мен, красивото ѝ старо лице е опустошено от скръб.

— Той избра да бъде удавен в малвазия — казва.

— Какво?

Тя кимва.

— Затова не исках да я пия. Няма да докосна такова вино никога повече, докато съм жива. Няма да го държа в къщата си. Днес ще го изнесат от избата.

Ужасена съм:

— Защо би направил подобно нещо?

Тя се засмива — горчив, сух звук, който отеква като жален камбанен звън в стаята с каменни стени.

— Това е последният му ефектен жест: да принуди Едуард да му угоди, да накара Едуард да плати за пиенето му. Да се подиграе с правосъдието на краля, да се опие с любимото вино на кралицата. Показва, че това е нейно дело, това е нейната отрова за него, както нейната отрова бе тази, която уби Изабел. Той превръща процеса в посмешище, подиграва се със смъртната си присъда. Подиграва се със смъртта си.

Обръщам се към прозореца и поглеждам навън.

— Децата на сестра ми ще бъдат сираци — казвам. — Едуард и Маргарет.

— Сираци и просяци — казва херцогиня Сесили остро, като бърше сълзите от старческото си лице.

Поглеждам отново към нея.

— Какво?

— Баща им ще умре за държавна измяна. Земите на един изменник се отнемат. Кой според вас ще получи земите им?

— Кралят — казвам вцепенено. — Кралят. Което ще рече, кралицата — и нейното многолюдно семейство — разбира се.

Ние сме в дълбок траур, но не можем да носим синьо. Джордж, красивият, неудържим херцог Кларънс, е мъртъв. Умря, както пожела — удавен в бъчва с любимото вино на кралицата.

Това беше последният му горчив жест на съпротива срещу жената, която съсипа дома му. Самата тя никога повече не пи от това вино, сякаш се боеше, че ще усети в сладостта храчки от измъчените му, задъхващи се дробове. Искане ми се да мога да видя Джордж в чистилището и да му кажа, че постигна поне това. Развали апетита на кралицата за виното. Съжалявам, че Бог не позволи той да удави и нея.

Отивам в двора и чакам шанса си да говоря с краля. Седя в покоите на кралицата заедно с дамите ѝ и говоря с тях за времето и за вероятността да завали сняг. Възхищавам се на фините изплетени от тях дантели, за които кралицата сама е измислила модела, и отбелязвам изящната ѝ работа. Когато ме заговаря за кратко, отвърщам с дружелюбна вежливост. Не ѝ позволявам да забележи по лицето ми

или по който и да било жест, нито дори по движението на ръката ми или по позата на краката ми в кожените пантофи, че я смятам за жена, която уби сестра ми чрез отрова, а зет ми — чрез политика. Тя е убийца и навярно дори вещица, и ми отне всички хора, които обичам, с изключение на съпруга и сина ми. Не се съмнявам, че би ми отнела и тях, ако не беше положението на съпруга ми в двора на краля. Никога няма да ѝ простя.

Когато кралят влиза, усмихнат и весел, той поздравява дамите по име, както обикновено, а когато идва при мен и ме целува братски по двете бузи, казвам тихо:

— Ваша светлост, искам да ви помоля за една услуга.

Той веднага хвърля поглед към нея; виждам как се споглеждат. Тя понечва да се изправи на крака, сякаш иска да ми препречи пътя, но бях подготвена за това. Не очаквам да получа нещо без позволението на вещицата.

— Бих искала попечителството над децата на сестра ми — казвам бързо. — Те са в Уорик. Маргарет е на четири, Едуард почти на три. Обичах много Изабел, бих искала да се погрижа за децата ѝ.

— Разбира се — казва непринудено Едуард. — Но нали знаете, че те не притежават състояние?

„О, да, зная това — помислям си. Защото вие отнехте на Джордж всичко, което беше спечелил, като го обвинихте в държавна измяна. Ако попечителството над тях си струваше, съпругата ти щеше вече да го е поискала. Ако бяха богати, тя щеше вече да е изготвила брачния договор за годеща им с някое от децата си.“

— Аз ще се погрижа за тях — казвам.

Ричард, идвайки към мен, изразява съгласието си с кимване.

— Ние ще се погрижим за издръжката им.

— Ще ги отгледам в Мидълхам с братовчед им, моя син — казвам. — Ако ваша светлост позволи. Това е най-голямата услуга, която бихте могли да ми направите. Обичах сестра си и ѝ обещах, че ако нещо ѝ се случи, ще се погрижа за децата ѝ.

— О, нима е мислила, че може да умре? — пита кралицата с престорена загриженост, като се приближава до краля и пъха длан в ръката му: красивото ѝ лице е сериозно и разтревожено. — От раждането ли се боеше?

Спомням си как Изабел ме предупреди, че един ден ще науча, че е умряла внезапно и че в този ден може да узная, че е била отровена от тази красива жена, която стои пред мен в своята арогантност и своята власт, и се осмелява да ми подхвърля намеци за смъртта на сестра ми.

— Раждането винаги е опасно — казвам тихо, отричайки истинността на убийството на Изабел. — Както всички знаят. Всички се оттегляме за раждането с молитва.

Кралицата устоява на погледа ми за миг, сякаш се кани да ме предизвика, да види дали може да ме принуди да изрека изменнически или бунтовни думи. Виждам как съпругът ми се напруга, сякаш се готви за нападение, и се приближава малко по-плътно към брат си, сякаш за да отвлече вниманието му от дяволицата, която го държи под ръка. После тя се усмихва с прекрасната си усмивка и вдига очи към съпруга си с познатия си прелъстителен маниер.

— Мисля, че е редно да позволим на децата Кларънс да живеят с леля си, не смятате ли, ваша светлост? — пита тя със сладък глас. — Може би това ще утеши всички тях в загубата им. И съм сигурна, че моята сестра Ан ще бъде добра настойница на малките си племенница и племенник.

— Съгласен съм — казва кралят и кимва на Ричард: — Радвам се да направя услуга на жена ти.

— Осведомявайте ме редовно как растат — казва ми кралицата, докато се обръща да си върви. — Колко жалко, че бебето ѝ умря. Как му беше името?

— Ричард — казвам тихо.

— На баща ви ли го кръсти? — пита тя, назовавайки убиеца на баща си, на брат си, обвинителя на майка ѝ, човекът, който цял живот бе неин враг.

— Да — казвам, без да зная какво друго мога да кажа.

— Колко жалко — повтаря тя.

Замъкът Бейнардс, Лондон, март 1478

Мисля си, че съм спечелила. Същата вечер и в дните след това, мълчаливо празнувам победата си. Празнувам без думи, дори без усмивка. Изгубих сестра си, но децата ѝ ще бъдат поверени на мен и ще ги обичам като свои. Ще им разказвам, че майка им беше красавица, а баща им беше герой, и че Изабел ги повери на мен.

Пиша до замъка Уорик и съобщавам, че веднага щом пътищата са достатъчно проходими за пътуването, двете деца ще отидат в Мидълхам. Седмици по-късно, след забавяне заради снега и бурите, получавам отговор от замъка, за да ми съобщят, че Маргарет и Едуард са потеглили, добре увити, в две носилки заедно с бавачките си. Седмица по-късно получавам вест от Мидълхам, че са пристигнали благополучно. Прибрала съм децата на Изабел зад дебелите стени на най-хубавия ни замък и се заричам да ги опазя.

Отивам при съпруга си, докато той изслушва прошения в приемната си в замъка Бейнардс. Чакам търпеливо, докато десетките хора излагат молбите и оплакванията си, а той слуша внимателно и отсъжда справедливо по всяко искане. Ричард е прекрасен господар. Той разбира, както разбираше баща ми, че на всеки човек трябва да бъде позволено да изложи мислите си, че всеки ще отдаде верността си, ако може да бъде сигурен, че господарят ще му се отплати със закрила. Той знае, че богатството не е в земята, а в мъжете и жените, които обработват тази земя. Нашето богатство и влияние зависят от обичта на хората, които ни служат. Ако те са готови да сторят всичко за Ричард — както биха сторили всичко за баща ми — тогава той има цяла армия на свое разположение, за каквото и да му потребва. Това е истинска власт, това е истинско богатство.

Когато и най-последният от тях е приключил и е превил коляно, благодарил е на Ричард за грижата и си е отишъл, съпругът ми вдига поглед от книгата, които подписва, и ме вижда.

— Ан?

— Аз също исках да те видя и да те помоля за услуга.

Той се усмихва и слиза от трона си на подиума.

— Можеш да поискаш от мен всичко, по всяко време. Не е нужно да идваш тук.

Обвива ръка около талията ми и ние отиваме до прозореца, който гледа към вътрешния двор пред къщата. Отвъд високата стена кипят търговията и оживлението на Лондон, оттатък е дворецът Уестминстър, и кралицата седи зад онези стени в своята власт и своята загадъчност. Зад нас писарите на Ричард — разчистват книжата, които молителите са донесли, отнасят писмените маси с перодръжките и мастилото и восъка за печати. Никой не може да чуе разговора ни.

— Дойдох да те попитам дали може да си отидем у дома, в Мидълхам.

— Искаш да бъдеш с децата на сестра си?

— И с малкия Едуард. Но става дума за нещо повече от това.

— Какво има?

— Знаеш какво.

Той хвърля поглед наоколо, за да се увери, че никой не може да ни чуе. Забелязвам как дори родният, предан брат на краля се бои да говори в собствената си къща.

— Истината е, че според мен Джордж с право обвини Анкарет, че е на заплащане при кралицата, и че е отровила Изабел — казвам направо. — Мисля, че кралицата е поставила своя шпионка да отрови Изабел и може би дори да убие бебето, защото мрази Изабел и мен и е искала да си отмъсти за убийството на баща си. Това е кръвна вражда, и тя я води срещу децата на баща ми, Изабел и сина ѝ Ричард. Сигурна съм, че аз и децата, ще бъдем следващите.

Ричард не откъсва поглед от очите ми.

— Това е сериозно обвинение срещу една кралица.

— Изричам го само пред теб, насаме — казвам. — Никога не бих обвинила публично кралицата. Всички видяхме какво стана с Джордж, който я обвини публично.

— Джордж беше виновен в измяна срещу краля — напомня ми Ричард. — Не съществува съмнение за вината му. Той изрече изменнически думи пред мен, аз сам го чух. Вземаше пари от Франция, кроеше нов бунт.

— Не съществува съмнение във вината му, но преди винаги му прощавах — казвам. — Сам Едуард никога нямаше да изправи Джордж на съд. Знаеш, че го стори по съвет на кралицата. Когато родната ви майка отиде да моли за снизхождение, каза, че именно кралицата настоявала Джордж да бъде екзекутиран. Кралицата виждаше Джордж като заплаха за управлението си, не би му позволила да я обвини. Той я разобличи като убийца и за да го принуди да замлъкне, тя нареди да го убият. Не ставаше дума за бунт срещу краля, ставаше дума за враждебността му към нея.

Ричард не може да отрече това.

— И ти се боиш? — пита той тихо.

— Изабел ми каза за ковчежето с накити на кралицата, и две имена, написани с кръв, които тя държи в емайлирана кутия.

Той кимва.

— Изабел вярваше, че това са нашите имена: нейното и моето. Вярваше, че кралицата ще ни убие и двете, за да отмъсти за баща си и брат си, които бяха убити от нашия баща — вземам ръцете му. — Ричард, сигурна съм, че кралицата ще нареди да ме убият. Не знам как ще го направи, дали чрез отрова или нещо, което изглежда като нещастен случай, или може би случайно нападение на улицата. Но съм сигурна, че ще намери начин да причини смъртта ми, и много се страхувам.

— Изабел беше отровена в Уорик — казва той. — Беше далече от Лондон, а това не я спаси.

— Знам. Но мисля, че ще бъда в по-голяма безопасност в Мидълхам, отколкото тук, където тя ме вижда в двора, където ти й съперничиш за привързаността на Едуард, където й напомням за баща ми всеки път, когато вляза в покоите й.

Той се поколебава.

— Ти сам ме предупреди да не ям храната, която идва от кухнята на кралицата — напомням му. — Преди Джордж да бъде арестуван. Преди тя да настоява за смъртта му. Ти самият ме предупреди.

Лицето на Ричард е много мрачно.

— Сторих го — казва той. — Мислех, че си в опасност тогава, и мисля, че си в опасност сега. Съгласен съм с теб, че трябва да заминем за Мидълхам, и мисля, че е добре да стоим далече от двора. Имам много работа на Север, Едуард ми даде всички земи на Джордж в

Йоркшър. Ще напуснем Лондон и ще идваме в двора само когато се налага.

— А майка ти? — питам, знаейки, че тя също никога няма да прости на кралицата за смъртта на Джордж.

Той поклаща глава.

— Тя говори като изменница, казва, че Едуард изобщо не е бивало да се възкачва на трона, щом е смятал да направи такава жена своя кралица. Нарича Елизабет вещица като майка си. Смята да напусне Лондон и да живее във Фодърингей. Тя също не смее да остане тук.

— Ще станем северняци — казвам, представяйки си живота, който ще водим, далече от двора, далече от постоянния страх, далече от нервното, несигурно крехко веселие и забавленията, които сега винаги изглеждат като външно прикритие на маневрите и кроежите на кралицата и на нейните братя и сестри. Този двор е изгубил невинността си; той вече не е изпълнен с радост. Това е двор на убийци и ще се радвам да поставя безброй мили разстояние между тях и себе си.

Замъкът Мидълхам, Йоркшър, лятото на 1482

Не живеем спокойно, както се надявах; защото кралят нарежда на Ричард да поведе армиите на Англия срещу шотландците, и когато договорът между Шотландия и Англия се проваля, а Антъни Удвил остава без обещаната си шотландска съпруга, на Ричард се пада да поведе отмъщението на семейство Ривърс — да поведе малобройна английска войска, съставена главно от нашите северняци, към победата, да завоюва град Бърик, и да влезе в самия Единбург. Това е голяма победа, но дори това не убеждава двора, че Ричард е прекрасен воин и достоен наследник на баща си. Преди да изтече месецът, научаваме, че семейство Ривърс се оплакват в двора, че той е трябвало да стигне по-далече, и да завоюва повече.

Долавям в това нашепнатите съвети на Елизабет и стискам зъби. Ако тя успее да убеди съпруга си да нарече тази победа срещу шотландците измяна и неуспех, тогава ще повикат Ричард в Лондон да отговаря за това. Другият брат на краля, обвинен в държавна измяна, бе изправен на съд без защита и завърши живота си, задушавайки се в бъчва с любимото вино на кралицата.

За да се успокоя, отивам в учебната стая и сядам в дъното, докато децата се борят с трудностите на латинската граматика, рецитирайки глаголите, преподавани на Изабел и мен толкова отдавна в училищната стая в Кале. Почти мога да чуя гласа на Изабел, дори сега, и тържествуващия ѝ висок смях, когато успява да се справи безпогрешно с тях. Синът ми Едуард е на девет години, до него седи дъщерята на Изабел, Маргарет, която става на девет тази година, а до нея е брат ѝ Едуард, когото всички наричаме Теди, само на седем години.

Техният възпитател спира и казва, че могат да прекъснат работа за малко, за да ме поздравят, и тримата се събират около стола ми. Маргарет се обляга на мен, а аз я обгръщам с една ръка и поглеждам към двете красиви момчета. Знам, че това може да са всички деца, които някога ще имам. Само на двайсет и шест години съм, би

трябвало да мога да родя още половин дузина деца, но изглежда, че те така и не идват, и никой — нито лекарите, нито акушерките, нито свещеникът — не може да ми каже защо това не става. В отсъствието на други, това са моите три деца, а Маргарет, която е красива и пламенна като майка си, е моята любимка и единствената дъщеря, която очаквам да отгледам.

— Добре ли сте, почитаема майко? — пита тя със сладък глас.

— Добре съм — казвам, отмятайки буйната ѝ кестенява коса от очите.

— Може ли да си играем, че уж сме в двора? — моли тя. — Ще се престориш ли, че си кралица, за да можем да ти бъдем представени?

Завръщането на играта, която някога играех със сестра си, е твърде мъчително за мен днес.

— Не тази сутрин — казвам. — Освен това може би не е нужно да се упражняваш. Може би вие, деца, няма да отидете в двора. Може би ще живеете като баща си — важен лорд в собствените си земи, свободен от двора и далече от кралицата.

— Няма ли да се наложи да отидем в двора за Коледа? — пита ме Едуард, а личицето му се смръщва в тревожна гримаса. — Мислех, че татко каза, че и тримата ще трябва да отидем в двора за Коледа тази година?

— Не — обещавам си. — Баща ти и аз ще отидем, ако кралят нареди, но вие тримата ще си останете на сигурно място тук, в Мидълхам.

Дворецът Уестминстър, Лондон, зимата на 1482-1483

— Нямахме избор — казва ми Ричард, когато спираме пред кралската зала за аудиенции. — Трябваше да дойдем за коледното празненство. Достатъчно лошо е, че остави децата. Изглежда така, сякаш не си спокойна, когато са в Лондон.

— Не съм — казвам направо. — Никога няма да ги доведа, докато тя е на трона. Няма да поверя децата на Изабел на нейните грижи. Виж онова дете Моубри — женена за принц Ричард, богатството ѝ — приписано на семейство Ривърс, а тя издъхна преди деветия си рожден ден.

Ричард ме поглежда намръщено.

— Нито дума повече — е единственото, което казва.

Разтварят широко големите врати пред нас и тръбен зов оповестява пристигането ни. Ричард се сепва леко — дворът става все по-пищен и бляскав при всяко наше посещение. Сега пристигането на всеки почитан гост трябва да се оповестява с тръбен зов и гръмко изкрещяно представяне, сякаш вече не знаем, че половината заможни хора в Англия са нейни братя и сестри.

Виждам, че Едуард се разхожда сред придворните, с цяла глава по-висок от всички, сега и по-едър — склонен е към затлъстяване — а кралицата седи на златен трон. Кралските деца, от най-малката, Бриджет, която щалука в краката на майка си, до най-голямата принцеса, Елизабет, вече млада жена на шестнайсет години, са изискано облечени и са насядали около майка си. Принц Едуард, светлокос и красив като баща си, дванайсетгодишен, върнал се от Уелс за коледното празненство, играе шах с настойника си Антъни Удвил, чийто красив профил е обърнат към загадката на дъската.

Никой не би могъл да отрече, че те са най-красивото семейство в Англия. Прочутото лице на Елизабет е станало по-фино, с по-изящни очертания, докато възрастта превръща прелестта ѝ в истинска красота. Тя изгуби петнайсетгодишната си дъщеря, принцеса Мери, тази година

и третия си син Джордж, година след като извоюва екзекуцията на неговия съименник и чичо. Питам се дали тези загуби са я накарали да се разколебае в неспирната си амбиция и търсенето на мъст. Тягата е поставила в златните ѝ коси един-единствен тънък бял кичур, а скръбта я е направила по-мълчалива и по-вглъбена. Все още се облича като императрица, с рокля от златен бродат, а около тънката ѝ талия са намотани златни верижки. Когато влизам, тя прошепва нещо на Антъни Удвил, а той вдига поглед и двамата отправят към мен еднакви, очарователни, неискрени усмивки. Чувствам под плътните ръкави на роклята си как по ръцете ми полазват студени тръпки, сякаш погледът ѝ е мразовит вятър.

— Напред — казва Ричард, както каза някога преди, и ние влизаме и се покланяме на краля и кралицата, приемаме радостния поздрав на Едуард към обичния му брат и нейното хладно посрещане, предназначено за човека, когото тайно е назовала като предател.

За всички други в двора коледното празненство е шанс да се сблизят с кралското семейство и да се опитат да завържат приятелства и флиртове, които могат да донесат добра отплата в бъдеще. Постоянно средоточие на интересите е кралят, който все още има богатства за раздаване и може да дарява сигурно покровителства. Още по-очевидно е обаче, че кралицата и нейното семейство, братята и сестрите ѝ, дори синовете ѝ от първия ѝ брак, контролират двора и достъпа до краля. Тя му позволява да си взема любовници, той дори се хвали с тях, позволява му да облагодетелства чужди хора. Но големите дарения в кралската фамилия отиват само при нейното семейство и приближените ѝ. Не че тя някога се изтъква. Никога не говори при някое обсъждане, никога не се изправя на крака, нито повишава глас, но цялата власт в двора е на нейно разположение, а братята ѝ Антъни, Лайънъл и Едуард следят всеки, който идва и си отива от двора, сякаш са картоиграчи — измамници, които следят някоя маса и чакат да се появи глупав играч. Синовете ѝ от първия ѝ брак, Томас и Ричард, удостоени с благороднически титли от краля, отрупани с богатства от краля, контролират достъпа до кралските покои, не изпускат от поглед нищо от това, което се случва, и нищо не се допуска без нейното дадено с усмивка разрешение.

Кралското семейство е винаги красиво облечено, кралските покои сияят от разкош. Едуард, пренебрегвайки корабите и замъците,

пристанищата и дигите край морето, е изсипал купища пари в семейните си дворци, особено във великолепните покои за кралицата, които е разширил и разкрасил на всяко място, което тя обявява за новото си любимо кътче. Оставяйки Ричард да брани страната срещу Шотландия с малобройна, събрана от самия него войска, Едуард е пръснал цяло състояние за нови турнирни доспехи, които никога няма да видят истински меч. Той е свършен крал по външност и обаяние, и аз си мисля, че сега това е единственото, което може да постигне: външния образ. Той изглежда като крал и говори като крал, но не управлява като крал. Властта е в ръцете на кралицата, а тя изглежда и говори както винаги — красива жена, омъжила се по любов, отдадена на децата си, и очарователна към приятелите си. Тя е, както винаги, напълно неустоима. Никой не би могъл, съдейки по вида ѝ, да предположи, че това е най-безскрупулна интригантка, дъщеря на вещица, жена с кръв по красивите бели ръце, с кървави петна по ноктите на тънките бели пръсти.

Дванайсетте дни на коледното празненство биха били най-пищното празненство, което дворът е виждал, но точно след Коледа от Бургундия пристига новината, че сродникът на кралицата, херцог Максимилиан, я е измамил. Стремейки се към собствена облага, точно както тя винаги се стреми към своята, той е сключил мир с Луи Френски, дал е дъщеря си за съпруга на сина на краля, и му е предал Бургундия и Артоа като нейна зестра.

Ричард е извън себе си от гняв и тревога — Бургундия винаги е била великата сила, с чиято помощ балансирахме мощта на Франция. Провинциите, които са били дадени на Франция — Бургундия и Артоа — са английски по право, а това ще бъде и краят на френските плащания, които направиха Едуард и неговия двор толкова богати.

В този отчаян момент няма как да не се присмее, скрила лице в ръкава си, на кралицата, чиято дъщеря Елизабет беше сгодена за френския принц, а сега се оказва измамена — и вместо нея е предпочетена нейна сродница по майчина линия. Самата принцеса Елизабет, изглежда, е безразлична, докато играе с братята и сестрите си в замръзналите градини, или ходи на лов с двора в студените тресавища край реката; но съм сигурна, че трябва да осъзнава, че е била унижена от Франция, тъй като изгуби шанса да бъде кралица на Франция, и не успя да сбъдне амбицията на баща си. Безспорно, това е

най-лошото от всичко: тя не успя да изиграе своята роля в бащиния си план.

В тази криза Ричард е този, който дава съвети относно политиката — кралицата няма представа какво трябва да се направи — и той казва на брат си, че през пролетта ще потегли отново на поход срещу шотландците. Ако те могат да бъдат победени и се закълнат да служат на нашата кауза, тогава могат да ни послужат като съюзници срещу Франция, и ще можем да нападнем. Именно Ричард излага предложението пред камарите на парламента. В отплата те правят на Ричард внушително поземлено дарение: цялото огромно графство Къмбърланд. В добавка той ще задържи всички земи, които завладее в югозападна Шотландия. Всичко това ще бъде негово. Това е огромен подарък, това е княжеството, което заслужава. За първи път Едуард признава истински какво е направил брат му за него, и му дава обширни земи — на Север, където Ричард е обичан и където сме си създали дом.

Едуард обявява това пред съвета, но ние научаваме за него в двора, когато братята се връщат, хванати подръка, в покоите на кралицата. Кралицата чува Едуард да заявява, че Ричард трябва да назначи съвет на Север, който да му помага да управлява обширните си земи, и аз виждам шока, който се изписва на лицето ѝ и бързия слисан поглед, който отправя към брат си Антъни. Ясно ми е, че кралят не се е допитал до нея и че първата ѝ мисъл е как може да бъде разубеден, а първият ѝ съюзник е брат ѝ Антъни. Антъни е по-дипломатичен от сестра си; той пристъпва напред да поздрави Ричард за новото богатство, усмихва се и го прегръща, а после се обръща и ми целува ръка и казва, че ще бъда като принцеса сред снеговете. Усмихвам се и не казвам нищо, но си помислям, че съм видяла много, и съм разбрала още повече. Видях, че кралят не ѝ доверява всичко. Видях, че тя би престъпила волята му, ако можеше, и че разчита на брат си като съюзник, дори когато иска да действа против краля. Но има и още; от бързата размяна на погледи между брат и сестра узнавам, че никой от тях не обича и не се доверява на Ричард повече, отколкото ние се доверяваме на нея. Нещо по-лошо — те го подозират и се боят от него.

Кралят знае много добре, че това не ѝ харесва. Взема ръката ѝ и ѝ казва:

— Ричард ще опази Севера за мен, и — дай боже — младата сила на Ричард на моя страна ще направи това кралство дори още по-велико, отколкото е сега.

Усмивката ѝ е сладка както винаги.

— Под ваша власт — напомня му тя. Виждам как Антъни Удвил се размърдва, сякаш иска да каже нещо, но после поклаща леко глава към сестра си и замълчава.

— Той ще бъде управител на Западните области на Шотландия. А когато моят син се възкачи на трона, Ричард ще е опазил границите заради него, ще бъде негов съветник и защитник, а на небето аз ще бъда щастлив от това.

— Ах! Милорд, не го изричайте! — възкликва тя. — Синът ви няма да седне на трона си още много години.

Питам се дали единствено аз чувствам как ме пробужда тревога и потръпвам при нейните думи.

Това беше смъртната му присъда. Сигурна съм в това, бих се заклела в това. Тя прецени, че благоволението му към Ричард расте, че той разчита на Ричард повече, отколкото тя искаше да го накара да разчита на семейството ѝ. Може и да беше определила брат си Антъни за настойник на принца и следователно владетел на Уелс, но земите, подарени на Ричард, бяха далеч по-голям дар. На Ричард беше възложено командването на войската, Ричард получи почти цяла Северна Англия. Тя знаеше, че ако кралят напише завещанието си, Ричард ще бъде посочен за регент. Мислеше си, че, давайки Севера на Ричард, кралят е на път да раздели страната: семейство Ривърс щеше да владее Уелс и Юга, а Ричард щеше да управлява Севера. Мисля, че е видяла как властта ѝ се изплъзва, че е помислила как кралят облагодетелства брат си, че е знаел, че Ричард ще опази границата с Шотландия, ще задържи Севера. Мисля, че е съзнавала, че Ричард е законният наследник и само ще се сдобие с още влияние и власт в северните земи. И веднага щом е стигнала до това заключение, е отровила краля, собствения си съпруг, така че той да не може повече да облагодетелства Ричард, за да не може Ричард да разшири властта си и да застраши нейната собствена.

Не си помислям всичко това изведнъж. Първо потеглям от Лондон с обичайното чувство на радост и облекчение, което изпитвам винаги, когато оставяме зад гърба си Бишъпс Гейт, и потеглям на север

при момчето си и малките си племенници. Преследва ме странно, неуловимо съмнение, че бързият поглед на кралицата към брат ѝ не е означавал нищо добро за нас, нито за някой друг, освен за тази тясно свързана двойка — но не си помислям нищо повече от това.

Замъкът Мидълхам, Йоркшър, април 1483

Стоя в ливадата пред стените на замъка, и гледам как децата се упражняват в езда. Имат три силни коня, приплод от яките диви кончета, които живеят тук в пустошта, и яздят в тръс с тях през поредица малки препятствия. Конярите поставят препятствията все по-високо и по-високо, докато всички ездачи последователно успеят да ги прескочат. Моята задача е да определя кога е твърде високо за Теди, но Маргарет и Едуард могат да продължат, а после да обявя победител. Откъснала съм половин дузина напръстничета, и увивам от тях венец за победителя. Маргарет прескача препятствието отведнъж и ми хвърля тържествуваща широка усмивка; тя е смело малко момиче и е готова да насочи кончето си към всяко предизвикателство. Синът ми я следва, прескачайки препятствията, като язди не толкова елегантно, но още по-решително. Мисля си, че скоро трябва да му дадем по-едър кон и ще трябва да се обучава за двубои на арената за възрастни.

Камбаните на параклиса започват да бият с внезапен рязък звън. Петлите литват от гредите на замъка с рязко мрачно крякане, а аз се обръщам разтревожено. Децата спират кончетата си и ме поглеждат.

— Не знам — отговарям на въпроса, изписал се по озадачените им лица. — Връщайте се в тръс в замъка, хайде, бързо.

Звукът, който вдига тревога, не е обичайният камбанен звън, а равномерно биене, което означава смърт, смърт в семейството. Но кой може да е умрял? За миг се питам дали са намерили майка ми мъртва в покоите ѝ и са наредили да се бие камбаната, за да известят една смърт, която всъщност беше обявена преди години. Но нима нямаше да дойдат да съобщят първо на мен? Придърпвам полите на роклята си, за да не ми пречат, та да мога да изтичам със сигурна походка надолу по каменистата пътека до портата на замъка и да последвам децата във вътрешния двор.

Ричард е на стъпалата, които водят нагоре към голямата зала, а около него се събират хора. Държи в ръка някакъв лист; виждам

кралския печат и първата ми пламенна надежда е, че молитвите ми са получили отговор и кралицата е мъртва. Изтичвам нагоре по стъпалата да застана до него и той казва, със задавен от скръб глас:

— Едуард. Моят брат, Едуард.

Ахвам, но изчаквам, докато камбаната бавно замлъква и слугите поглеждат съпруга ми. Трите деца дотичват от конюшните и застават, както подобава, на стъпалата пред нас. Едуард е свалил шапката от главата си, а Маргарет сваля шапчицата на Теди от къдравата му коса.

— Скръбни новини от Лондон — изрича Ричард ясно, за да могат всички, дори работниците, които са дотичали от нивите, да го чуят. — Негова светлост кралят, моят обичан и благороден брат, е мъртъв. — Сред тълпата настъпва силно раздвижване. Ричард кимва, сякаш разбира неверието им. Покашля се. — Разболял се е преди няколко дни и е починал. Получил е последно причастие, а ние ще се молим за безсмъртната му душа.

Мнозина се прекръстват, а една жена надава тихо ридание и вдига престилката си към очите.

— Неговият син Едуард, Уелски принц, ще наследи короната на баща си — казва Ричард. Повишава глас: — Кралят е мъртъв. Бог да пази краля!

— Бог да пази краля! — повтаряме всички, а после Ричард ме хваща за ръката и ме повежда към голямата зала. Децата тръгват зад нас.

Ричард изпраща децата в параклиса да се молят за душата на чичо си, краля. Действа бързо и решително, възпламенен от планове за онова, което предстои да се направи. Моментът е съдбовен, а той е Плантагенет — те винаги се справят най-добре в криза или когато шансът им виси на косъм. Дете на войната, воин, командир, управител на западните области на Шотландия, той се е издигнал през редиците на братовите си войници, за да бъде готов за този момент сега — моментът, когато брат му вече го няма, а Ричард трябва да защити неговото наследство.

— Любима, трябва да те оставя. Трябва да отида в Лондон. Той сигурно е посочил мен за регент и трябва да се погрижа кралството му да бъде защитено.

— Кой би го застрашил?

Той не отговаря: „Жената, която застрашава мира на Англия всеки ден от онзи проклет майски празник насам, когато го прелъсти и омагьоса“. Вместо това ме поглежда сериозно и казва:

— Освен от всичко друго, се боя и от нашествието на Хенри Тюдор.

— Синът на Маргарет Станли? — казвам невярващо. — Онова момче, което произхожда от фамилиите Боуфорт и Тюдор? Не е възможно да се боиш от него.

— Едуард се боеше от него, и подготвяше споразумение с майка му да го върне у дома като приятел. Той е наследник на династията Ланкастър, макар и малко известен, и е в изгнание, откакто Едуард се качи на престола. Той е враг и аз не знам какви съюзи е сключил. Не се боя от него, но ще отида в Лондон и ще подсигурия трона за Йорк, за да не може да съществуват никакви съмнения.

— Ще трябва да работиш заедно с кралицата — предупреждавам го.

Той ми се усмихва:

— Не се боя и от нея. Няма нито да ме омагьоса, нито да ме отрови. Тя вече е без значение. Най-лошото, което може да стори, е да говори против мен, но хората, чието мнение е от значение, няма да се вслушат в нея. Загубата на брат ми е и нейна загуба, макар че тя ще проумее това едва когато види, че е свалена от власт. Тя е вдовстваща кралица, вече не е главен съветник на краля. Ще трябва да работя със сина ѝ, но той е както неин син, така и на Едуард, и аз ще се погрижа да осъзнае авторитета ми като негов чичо. Задачата ми трябва да бъде да го взема под свой контрол, да опазя рожденото му право, да се погрижа да го поставя на трона, както искаше брат ми. Аз съм негов регент. Аз съм негов настойник. Аз съм негов чичо. Аз съм защитник на страната, а също и негов. Ще го взема под грижите си.

— Да дойда ли и аз?

Той поклаща глава.

— Не, ще потегля бързо с най-близките си приятели. Робърт Бракънбъри вече тръгна да осигури коне за нас по пътя. Чакай тук, докато уредя Елизабет Удвил и цялото проклето семейство Ривърс да се оттеглят в тих траур в замъка Уиндзор и да се махнат от пътя ни. Ще изпратя да те доведат, когато се сдобия с държавния печат и Англия бъде под мое владение — той се усмихва. — Това е моят миг на

величие, както и миг на скръб. За известно време — докато момчето порасне достатъчно — ще управлявам Англия като крал. Ще приключа войните с Шотландия и ще преговарям с Франция. Ще се погрижа в цялата страна да има справедливост и постове да се заемат от достойни мъже — мъже, които не са сродници на Ривърс. Ще отстраня Ривърс от постове им и ще ги прогоня от големите им имоти. Ще оставя своя отпечатък върху Англия през тези години, и хората ще знаят, че съм бил добър защитник и добър брат. Ще поема грижата над малкия Едуард и ще го науча какъв велик човек беше баща му — и колко по-велик можеше да бъде, ако не беше *онази* жена.

— Ще дойда в Лондон веднага щом пратиш да ме повикат — обещавам. — А тук ще се молим за душата на Едуард. Той беше голям грешник, но беше достоен за обич.

Ричард клати глава.

— Беше предаден от жената, която постави на най-високото място в страната — казва. — Беше оглупял от любов. Но аз ще се погрижа най-хубавите части от наследството му да бъдат предадени на сина му. Ще направя това момче истински внук на баща ми — той млъква за миг. — А колкото до *нея*, ще я изпратя обратно в селото, от което дойде — зарича се той, в миг на необичайно озлобление. — Тя ще отиде в някое абатство и ще живее в усамотение. Всички се нагледахме достатъчно на нея и на безбройните ѝ братя и сестри. С Ривърс в Англия е свършено. Ще ги прогоня.

Ричард потегля още същия ден. Спира в Йорк и той и целият град полагат клетва за вярност пред племенника му. Той казва на гражданите, че ще отдадат почит на покойния крал чрез верността си към неговия син, и продължава към Лондон.

После нямам никаква вест от него. Не се изненадвам от мълчанието, той пътува към Лондон — какво има да ми пише, освен за бавното им придвижване през калта в тези пролетни дни? Знам, че ще се срещне с Бъкингамския херцог, младият Хенри Стафорд, който беше оженен против волята си за Катрин, сестрата от семейство Удвил, когато и двамата бяха деца; който издаде смъртната присъда на Джордж, отивайки против съвестта си, за да угоди на кралицата и сестра ѝ. Знам, че Уилям Хейстингс, верният приятел на краля, е писал

на Ричард да дойде веднага, и го е предупредил за враждебността на кралицата. Великите лордове ще се съберат да защитят момчето Едуард, наследника на бащиния си трон. Знам, че семейство Ривърс ще искат да обкръжат и защитят наследника си от всички останали — но кой би могъл да откаже на Ричард, брата на краля, посочен за лорд-протектор на Англия?

Замъкът Мидълхам, Йоркшиър, май 1483

После, в средата на май, получавам писмо от съпруга си, написано лично от него и запечатано с личния му печат. Занасям го в покоите си, далече от шума на домакинството, и го прочитам на ярката светлина, нахлуваща през прозореца от прозрачно стъкло.

„Ще научиш, че коронацията на моя племенник ще се състои на 22 юни, но не идвай в Лондон, докато не пиша лично, за да ти поръчам да го сториш. Лондон не е безопасен за никой, който не е дал клетва пред новия крал или не е сродник на Ривърс или техните приятели. Сега тя показва истинския си образ, и аз съм готов за най-лошото. Тя отказва да бъде вдовстваща кралица, надява се да превърне себе си във владетел. Трябва да се изправя пред нея като враг, и не забравям брат си Джордж, сестра ти или тяхното бебе.“

Отивам в готварницата, където големият огън стои запален денонощно, смакквам писмото на топка, бутвам го под сияещите в червено пънове и чакам, докато изгори. Няма какво друго да направя, освен да чакам новини.

В двора на конюшната отвън децата гледат как ковачът подковава кончетата им. Всичко е спокойно и обикновено — огънят в ковачницата, димът, който се издига от копитото в лютив облак. Синът ми Едуард държи въжето на оглавника на новия си кон — хубаво, набито, късокрако животно — докато ковачът приклепва крака на коня между коленете си и зачуква гвоздеите. Преплитам пръсти в стария знак срещу магьосничество и потръпвам, когато от вратата на склада за сирене появява хладно течение. Ако кралицата показва истинското си лице, а съпругът ми е готов за най-лошото, тогава нейната

враждебност към мен и близките ми ще стане очевидна за всички ни. Може би дори в този момент тя свири, за да призове носещ мор вятър, който да изпрати срещу мен. Може би дори сега тя проклина ръката, с която моят съпруг държи меча, кара силата му да отслабне, подчинява съюзниците му, трови умовете на хората против него.

Обръщам се и отивам в параклиса, падам на колене и се моля Ричард да съхрани силите си срещу Елизабет Удвил и срещу всички нейни сродници — мъже и жени — и силните роднини по сватовство, които е събрала. Моля се той да действа решително и властно, моля се да използва всички оръжия, които му попаднат под ръка, защото тя със сигурност няма да се спре пред нищо, за да постави сина си на трона и да види нас победени. Мисля си как Маргарет Анжуйска ме научи, че има времена, когато трябва да си готов да сториш всичко, за да защитиш себе си или положението, което заслужаваш и се надявам, че съпругът ми е готов за всичко. Не мога да знам какво става в Лондон, но се опасявам от започването на нова война, и този път верният брат на краля ще се изправи срещу вероломната кралица. И ние трябва, длъжни сме, да триумфираме.

Чакам. Изпращам един от стражите ни с писмо до Ричард, умолявайки го за новини. Предупреждавам го срещу зложелателството на кралицата.

„Знаеш какви сили владее тя, затова се пази от тях. Направи каквото е нужно, за да опазиш наследството на брат си и да осигуриш нашата безопасност.“

Сама в замъка Мидълхам, прекарвам всеки следобед с децата, сякаш единствено чрез постоянно бдение мога да попреча на горещия, разнасящ чума вятър да повее към тях от Лондон, да спра полета на изпратена стрела, да се уверя, че новият кон е добре обучен и че Едуард може да се справи с него. Ако можех да задържа сина си в обятията си като бебето, каквото беше някога, никога не бих го пуснала от там. Не се съмнявам, че сивите очи на кралицата са насочени към нас, че умът ѝ е насочен против съпруга ми, че тя сигурно крои планове и замисля смъртта ни, че най-сетне е съвсем ясно — ние сме се изправили срещу нея.

Замъкът Мидълхам, Йоркшър, юни 1483

Всяка сутрин, когато изляза от параклиса, отивам и заставам на върха на южната кула, вирайки се на юг, по пътя за Лондон. Един ден виждам тънък стълб от прах, който се вдига, носен от вятъра, над неравния път след преминаването на половин дузина конници. Извиквам на прислужницата си:

— Доведи децата в стаята ми и повикай стражите. Някой идва.

Разтревоженото й изражение и начинът, по който хуква надолу по стъпалата ми подсказват, че не съм единственият човек, който знае, че съпругът ми далеч не е успял да подsigури спокойно встъпване във властта на племенника си, а и е в опасност, и че тази опасност може да достигне дори нас, тук, в най-сигурния ни дом.

Чувам как решетката на крепостната врата се спуска с трясък, а подвижният мост се вдига със скърцане, и бързите стъпки на мъжете, които се втурват да застанат по стените на замъка. Когато отивам в голямата зала, децата ме чакат. Маргарет държи здраво ръката на брат си. Едуард е препасал късия си меч, а бледото му лице е решително. И тримата коленичат за благословията ми и когато полагам длан върху топлите им глави, ми идва да заплача от страх за тримата.

— Към замъка идват конници — казвам колкото мога спокойно. — Може би са пратеници на баща ви, но при този смут, който цари в страната, не смея да поемам рискове. Затова изпратих да ви доведат.

Едуард се изправя на крака.

— Не знаех, че в страната цари смут?

Поклащам глава.

— Не се изразих правилно. Страната е мирна, в очакване на справедливото управление на баща ви като регент — казвам. — Мястото, където цари смут, е дворът, защото мисля, че кралицата ще се опита да управлява вместо сина си. Може да се опита да си присвои ролята на регент. Безпокоя се за баща ти, който е обвързан от

обещанието си към краля да вземе принц Едуард под своя закрила и да го научи как да управлява, да го постави на престола. Ако майката на принца е враг, тогава баща ти ще трябва да отсъди и да действа бързо и решително.

— Но какво ще направи кралицата? — пита ме малката Маргарет. — Какво може да направи срещу нас, срещу почитаемия ми чичо?

— Не знам — казвам. — Затова сме подготвени за нападение в случай, че се стигне до там. Но тук сме в безопасност, войниците са силни и добре обучени, а хората в замъка са ни верни. Цяла Северна Англия ще подкрепи баща ви, сякаш сам той е крал — опитвам се да им се усмихна. — Вероятно съм нервна. Но собственият ми баща винаги беше готов да се отбранява. Баща ми винаги вдигаше подвижния мост, ако не познаваше посетителя.

Чакаме, заслушани. После чувам как началникът на стражата изкрещява, искайки от посетителя да се представи, и неясния отговор. Чувам тракането на веригите, докато спускат подвижния мост, и глухия удар, когато той се допира до далечния край на крепостния ров. Зъбчатата решетка на крепостната врата изскърцва, когато бавно я вдигат.

— В безопасност сме — казвам на децата. — Сигурно са приятели, които носят съобщение.

Чувам тропот на крака по каменните стълби, които водят към залата, а после моят страж отваря вратата и сър Робърт Бракънбъри, приятелят на Ричард от детинство, влиза с усмивка.

— Съжалявам, ако съм ви разтревожил, милейди — казва той, като коленичи и ми подава писмо. — Дойдохме бързо. Може би трябваше да изпратя предварително някого да ви уведоми, че това е моят отряд.

— Сметнах за редно да бъда внимателна — казвам. Вземам писмото и давам знак на камериерката си да налее чаша разреден ейл за сър Робърт. — Можете да си вървите — казвам на децата и на дамите си. — Ще говоря със сър Робърт.

Едуард се поколебава.

— Мога ли да попитам сър Робърт дали баща ми е в безопасност и е добре?

Сър Робърт се обръща към него и се навежда, така че двамата с десетгодишното момче да са на една и съща височина. Заговаря внимателно на трите деца:

— Когато тръгнах от Лондон, баща ви беше добре и правеше най-доброто, на което беше способен — казва той. — Принц Едуард е поверен на грижите му и баща ви ще се погрижи той да се възкачи на трона, когато му дойде времето.

Децата ми се покланят и излизат от стаята. Изчаквам, докато вратата се затваря след тях, и отварям писмото. Както обикновено, Ричард не е многословен:

„Ривърс заговорничат срещу нас и срещу всички лордове от стари благороднически семейства в Англия. Поставили са си за цел да подменят рода на Плантагенетите със самите себе си. Намерих скрити оръжия и вярвам, че те планират метеж и смъртта на всички ни. Ще защитя нас и страната си от тях. Ела в Лондон сега, трябва да те виждат тук до мен, имам нужда от теб. Остави надеждни стражи при децата.“

Сгъвам писмото внимателно и го пъхвам в роклята си. Сър Робърт стои, очаквайки да заговоря.

— Кажете ми какво става — нареждам аз.

— Кралицата събираше войска и искаше да постави сина си на трона. Възнамеряваше да отстрани негова светлост от поста му на протектор, да няма регентство. Тя смяташе да постави сина си на трона, а тя и брат ѝ Антъни Удвил да управляват Англия чрез момчето.

Кимвам, почти без да смея да дишам.

— Негова светлост залови принц Едуард, докато сродници на кралицата го отвеждаха от Лъдлоу в Лондон. Негова светлост арестува брата на кралицата, Антъни Удвил, и сина ѝ от първия брак Ричард Грей, и взе момчето под свой надзор. Когато стигнахме до Лондон, открихме, че кралицата е избягала в свято убежище.

Ахвам.

— Отишла е в убежище?

— Явно признаване на вината ѝ. Взела е децата си със себе си. Негова светлост държи принца в кралските апартаменти в Тауър, подготвяйки го за коронацията, а съветът провъзгласи негова светлост за лорд-протектор — в съответствие с желанията на неговия брат, краля. Кралицата отказва да присъства на коронацията или да пусне принца и принцесите да излязат от святото убежище, за да могат да посетят брат си.

— Какво прави тя вътре?

Сър Робърт прави гримаса.

— Несъмнено крои план да отхвърли протектората, закриляна от святото убежище. Брат ѝ нареди на флота да отплава, и сега са в открито море; готвим се за атака откъм реката — той хвърля поглед към мен. — Негова светлост смята, че тя се занимава с магии — възползвайки се от безопасността на убежището.

Прекръствам се и опипом потърсвам в джоба си амулета, който Джордж ми даде, за да ме пази от нейните заклинания.

— Той казва, че ръката, с която държи меча, го боли, изтръпва и се схваща. Мисли, че тя се опитва да отслаби силите му.

Откривам, че съм стиснала юмруци.

— Какво може да направи той, за да се защити?

— Не знам — казва сър Робърт натъжено. — Не знам какво може да стори. А младият принц постоянно пита за майка си и за настойника си, Антъни Удвил. Явно е, че веднага щом бъде коронясан, той ще ги повика, и те ще управляват Англия чрез него. Аз самият смятам, че негова светлост ще трябва да задържи принца като свой повереник, без да устройва коронация, докато не успее да се споразумее със семейството. Собствената му безопасност го изисква. Ако синът на кралицата се възкачи на престола, то тя отново ще поеме властта. Тя със сигурност ще действа против негова светлост — и против вас и сина ви. В мига, щом завземе властта чрез сина си, негова светлост все едно, че вече ще е езекутиран.

При мисълта за скритата ѝ, безмълвна злоба, насочена срещу Ричард и срещу мен и децата, коленете ми се подкосяват и аз се облягам на каменната стена на огнището.

— Не падайте духом — казва сър Робърт насърчително. — Знаем опасността, въоръжени сме срещу нея. Негова светлост ще свика верните си хора от Севера. Ще ги повика в Лондон. Той държи принца

в ръцете си и е готов за всичко, което тя може да направи. Не е нужно да го коронова, докато не сключи споразумение. Може да го задържи, докато тя се съгласи да сключи споразумение.

— Той казва, че трябва да отида при него.

— Наредено ми е да ви придружа — казва сър Робърт. — Ще тръгнем ли утре сутринта?

— Да — казвам. — На развиделяване.

Децата слизат в двора на конюшната да ме изпратят. Целувам всеки от тях и те коленичат за благословията ми. Да ги оставя, е най-трудното нещо на света, но да ги заведа в Лондон би означавало да ги въвека в незначайни опасности. Синът ми Едуард стои гордо изправен и ми казва:

— Ще се грижа за братовчедите си, почитаема майко. Не е нужно да се боите за нас. Ще удържа замъка Мидълхам за баща ми, каквото и да става.

Усмивам се, за да могат да видят, че се гордея с тях, но е трудно да се извърна и да се кача на коня си. Бръсвам сълзите си с опакото на ръкавицата си.

— Ще изпратя да ви доведат веднага щом мога — казвам. — Ще си мисля за вас всеки ден, и ще се моля за вас всяка нощ.

После сър Робърт дава сигнала, нашият малък отряд минава под арката на крепостната врата с решетката, прекосява подвижния мост и се отправя на юг, надолу по пътя за Лондон.

При всяко спиране по пътя чуваме нови объркани слухове. В Понтефракт хората говорят, че коронацията е била отложена, защото съветниците са в коварен заговор с кралицата. В Нотингам, където оставаме да нощуваме в замък, хората говорят, че тя ще постави брат си Антъни Удвил на престола, а много други твърдят, че смятала да го провъзгласи за лорд-протектор. Извън Нортхамптън чувам някой да твърди убедено, че кралицата е изпратила всичките си деца отвъд морето, при зълва ни Маргарет във Фландрия, защото се страхува, че Хенри Тюдор ще дойде и ще завземе трона.

В покрайнините на Сейнт Олбанс един пътуващ търговец язди редом с мен в продължение на няколко мили и ми казва, че научил от един от най-уважаваните си клиенти, че кралицата не е никаква

кralица, а вещица, която омаяла краля, а децата им не са законни наследници, а са заченати чрез магия. Носи в дисагите си нова балада: историята на Мелузина, водната вещица, която се престорила на смъртна, за да се сдобие с деца от съпруга си, а после му се разкрила като русалка, като воден дух. Безсмислено е да го слушам как пее весело баладата и глупаво да се вслушвам в слуховете, които просто подхранват страха ми от злобата на кралицата, но не мога да се възпра. По-лошото е, че всички в страната правят същото — всички даваме ухо на слуховете и се питаме какво ще направи кралицата. Всички се молим Ричард да успее да ѝ попречи да постави сина си на трона, да позволи на брат си да го ръководи, да въвлече страната отново във война.

Докато яздим през Барнет, където още помнят как баща ми се е сражавал срещу тази кралица и нейното семейство, аз свръщам встрани към малкия параклис, който са построили на бойното поле, и запалвам свещ за него. Някъде там навън, под зреещата царевица, са телата на неговите войници, погребани там, където са паднали, и някъде там е Миднайт, конят, дал живота си за нас. Сега знам, че сме изправени пред нова битка, и този път зетят на моя баща е — трябва да бъде — кралесъздател.

Замъкът Бейнардс, Лондон, юни 1483

Слизам от коня си, качвам се по стълбите и влизам в покоите ни тичешком, и след миг ръцете на Ричард ме обгръщат здраво и ние се вкопчваме един в друг, сякаш сме оцелели от корабокрушение. Прегърнали сме се както тогава, когато бяхме не много повече от деца и избягахме заедно, за да се оженим. Отново си го спомням като единствения човек, който може да ме опази, докато ме прегръща така, сякаш съм единствената жена, която някога е искал.

— Толкова се радвам, че си тук — казва ми той шепнешком.

— Толкова се радвам, че си в безопасност — отвърщам. Отстъпваме назад да се погледнем, сякаш не можем да повярваме, че сме оцелели през тези опасни дни.

— Какво става? — питам.

Той хвърля поглед, за да се увери, че вратата е затворена.

— Разкрих част от заговор — казва. — Готов съм да се закълна, че се простира из цял Лондон, но поне му хванах края. Любовницата на Едуард, Елизабет Шор, играе ролята на посредник между Елизабет Удвил и приятеля на краля, Уилям Хейстингс.

— Но аз си мислех, че именно Хейстингс те е повикал? — прекъсвам го. — Мислех, че той иска принцът да бъде отнет от опеката на семейство Ривърс? Мислех, че те предупреди да дойдеш бързо?

— Така беше. Когато най-напред дойдох в Лондон, той ми каза, че се опасявал от влиянието на семейство Ривърс. Сега е минал на другата страна. Не знам как тя е успяла да се добере до него, но го е омагьосала, както омагьосва всички. Във всеки случай, научих за това навреме. Тя е създала обръч от заговорници, които се противопоставят на последната воля на брат ми и на мен. Сред тях са Хейстингс, може би архиепископ Родъръм, със сигурност епископ Мортън, и навярно Томас, лорд Станли.

— Съпругът на Маргарет Боуфорт?

Той кимва. Това е лоша новина за нас, тъй като лорд Станли е известен с това, че винаги е на печелившата страна; ако е против нас, тогава шансовете ни не са добри.

— Не искат да коронясам момчето и да служа като негов главен съветник. Искат то да бъде поверено на тях — не на мен. Искат да го отдалечат от мен, да възстановят властта на семейство Ривърс, и да ме арестуват за държавна измяна. После ще го коронясат, или ще провъзгласят регентство с Антъни Удвил като лорд-протектор. Момчето се превърна в трофей. Малкият принц се превърна в пионка.

Поклащам глава.

— Какво ще правиш?

Той се усмихва мрачно.

— Разбира се, ще ги арестувам за държавна измяна. Заговорниченето срещу лорд-протектора е държавна измяна, също както ако бях крал. Вече задържах Антъни Удвил и Ричард Грей. Ще арестувам също Хейстингс и епископите, ще арестувам Томас, лорд Станли.

На вратата се потропва и дамите ми влизат със сандъците с дрехите ми.

— Не тук — нарежда им съпругът ми. — Нейна светлост и аз ще спим в стаите в задната част на къщата.

Те правят реверанс и излизат отново.

— Защо не сме в обичайните си покои? — питам. Обикновено заемаме красивите стаи с изглед към реката.

— По-безопасно е в задната част на къщата — казва той. — Братът на кралицата е извел флота в морето. Ако поеме нагоре по Темза и започне да ни обстрелва, можем да бъдем ударени пряко. Тази къща никога не е била укрепявана, но кой би си помислил, че ще бъдем изложени на нападение откъм реката, от собствения ни флот?

Поглеждам навън през широките прозорци към гледката, която обичам, с реката и корабите, ладиите, малките гребни лодки, баржите и шлеповете, които преминават спокойно край нас.

— Братът на кралицата може да ни обстрелва? Откъм нашата река, Темза? В собствения ни дом?

Ричард кимва.

— Времената са странни — казва той. — Будя се всяка сутрин и се опитвам да разгадая какъв е новият й адски замисъл.

— Кой е с нас?

Това е въпросът, който баща ми задаваше винаги.

— Бъкингам се показва като истински приятел; той мрази съпругата, която му натрапиха, и цялото семейство Ривърс. Има на разположение цяло състояние и много хора. Мога, разбира се, да разчитам и на всичките си хора от Севера; Джон Хауард; личните ми приятели; сродниците от страна на почитаемата ми майка; твоята страна на семейството, разбира се, следователно всички от рода Невил...

Слушам напрегнато.

— Не е достатъчно — казвам. — И всички те са разположени главно на Север. Тя може да свика кралските служители и всичките си близки, които е настанила на толкова важни постове. Може да повика помощ от Бургундия, от сродниците си в Европа. Може би вече е сключила съюз с краля на Франция? Франция би предпочела да подкрепи нея вместо теб, смятайки, че ще им е по-лесно да ни създават проблеми с една жена на власт. А веднага щом узнаят, че си в Лондон, шотландците ще се възползват от шанса да се надигнат.

Той кимва.

— Знам. Но принцът е поверен на моите грижи — казва той. — Това е най-големият ми коз. Помниш ли как беше със стария крал Хенри? Ако държиш краля, наистина няма спор. Държиш властта.

— Освен ако просто не коронясаш друг крал — напомням му. — Това направи баща ми с брат ти. Задържа Хенри, но короняса Едуард. Ами ако тя постави на престола другото си момче? Въпреки че ти държиш истинския наследник?

— Знам. Трябва да се погрижа вторият ѝ син също да бъде поверен на грижите ми. Трябва да задържа всеки, който би могъл да предяви претенции да бъде крал.

Седим заедно с майката на Ричард, за да си правим компания, в покоите в задната част на замъка Бейнардс. Натрапчивият шум откъм оживените улици долита през отворените прозорци, горещият въздух носи вонята на Лондон, но Ричард ни е помолил да стоим далеч от прохладните градини, които водят надолу към реката, и никога да не се приближаваме към разположените откъм реката прозорци. Не можем

да излизаме по улиците без въоръжена стража. Той не може да бъде сигурен, че семейство Ривърс не са наели платени убийци срещу нас. Херцогинята е пребледняла от тревога; държи в ръце някакво ръкоделие, но работи разсеяно, като ту го взема отново, ту го оставя при най-малкия шум от улиците отвън през прозореца.

— Моля се на бог да я убие — казва тя внезапно. — Да я унищожи. *Нея* и всичките ѝ копелета.

Мълча. Това е толкова близо до собствените ми мисли, че почти не смея да се съглася.

— Не сме имали и един мирен или щастлив ден, откакто тя омагьоса сина ми Едуард — казва тя. — Той изгуби обичта на баща ти заради нея, изгуби шанса за почтен брак, който щеше да донесе мир между нас и Франция. Потъпка честта на семейството си, като въведе нейните напористи роднини в дома ни, а сега тя ще постави един от заченатите си с магия синове на нашия трон. Тя му каза да убие Джордж — зная това, бях там, когато го съветваше. Едуард никога нямаше сам да се реши на смъртна присъда. Нейната шпионка уби сестра ти. А сега тя крои заговор за смъртта на последния ми жив син, Ричард. В деня, когато той загине заради нейната магия, тя ще е погубила всичките ми синове, до един.

Кимвам. Не смея да изрека нищо на глас.

— Ричард е болен — прошепва тя. — Кълна се, че това е нейно дело. Той казва, че рамото го боли и не може да спи. Ами ако тя затяга примка около сърцето му? Трябва да я предупредим, че ако по нейна вина падне дори косъм от главата му, ще убием момчето ѝ.

— Тя има две момчета — казвам. — Има два шанса за престола. Единственото, което ще постигнем, като убием принц Едуард, ще бъде да дадем трона на принц Ричард.

Тя ми хвърля изненадан поглед. Не е знаела, че съм толкова закоравяла. Но тя не си дава сметка, че съм гледала как сестра ми крещи от болка, опитвайки се да роди бебе сред омагьосан вятър, и знам, че е умряла от отровата на една вещица. Ако някога съм имала нежно сърце, то е било разбивано и плашено твърде често. Аз също имам син, когото трябва да защита, имам и малките му братовчеди. Имам съпруг, който кръстосва нагоре-надолу из спалнята нощем, стиснал ръката, с която държи меч, когато болката го изтръгва от съня.

— Ричард ще трябва да вземе другото момче под грижите си — казва тя. — Трябва да задържим и двамата наследници на Ривърс.

Тази вечер Ричард влиза и разсеяно поздравява мен и майка си. Тръгваме през голямата зала, за да вечеряме на високата маса, а Ричард кима мрачно, докато неговите хора го изпращат с ликуващи възгласи до мястото му. Всички знаят, че сме в опасност; чувстваме се като в дом под обсада. Когато той се подпира на дясната си ръка, докато отива да седне на мястото си, тя поддава под него, той се препъва и се хваща за рамото.

— Какво има? — прошепвам настойчиво.

— Ръката ми — казва той. — Губя силата й. Тя използва магия срещу мен, зная го.

Скривам страха си и поглеждам усмихнато към залата. Тук сигурно има хора, които ще докладват на кралицата, скрита зад сенчестите стени на убежището. Ще й кажат, че нейният враг е уязвим. Тя не е далече, малко по-надолу по реката, в сумрачните стаи под Уестминстърското абатство. Почти мога да почувствам присъствието й в залата — като студено, болестотворно дихание.

Ричард потапя ръце в сребърната купа, която му поднасят, и избърсва ръце в ленената кърпа. Слугите донасят храната от кухнята, и аз предавам блюдата по всички маси.

— Лоша работа — казва ми Ричард тихо. От другата страна майка му се навежда напред, за да слуша. — Днес получих доказателства за заговора, който подозирах, между Хейстингс и кралицата. Неговата блудница е била посредник. Мортън също е бил замесен. Обвиних ги на заседанието на съвета и ги арестувах.

— Добре си се справил — казва веднага майка му.

— Ще ги изправиш ли на съд? — питам.

Той поклаща глава.

— Не — казва кратко. — Нямаше време. Такива са рисковете на войната. Наредих да обезглавят Хейстингс в Тауър. Мортън оставих под надзора на Хенри Стафорд, Бъкингамския херцог. Ще задържа Родърам и Томас, лорд Станли, по подозрение. Наредих да претърсят домовете им за доказателства. Ще ги екзекутирам, ако открия, че и те са заговорничили срещу мен.

Не казвам нито дума, докато един слуга ни поднася пилешко фрикасе. След като той се отдалечава, прошепвам:

— Обезглавен? Уилям Хейстингс? Без съдебен процес? Просто така?

Майка му се нахвърля гневно върху ми.

— „Просто така“! — повтаря тя. — Защо не просто така? Мислите ли, че кралицата е настоявала на честен процес за сина ми? Нима мислите, че Джордж бе съден с честен съдебен процес, когато тя пожела смъртта му?

— Не — казвам, признавайки истинността на думите й.

— Е, във всеки случай, свършено е — казва Ричард, разчупвайки белия хляб. — Не можех да поставя принца на трона, докато Хейстингс беше в съюз с кралицата срещу мен. Щом той бъдеше коронясан за крал и свободен да избира съветниците си, те щяха да го откъснат от мен и да поставят пред него смъртната ми присъда. И той щеше да я подпише. Когато разговарям с него, ми е ясно, че той е изцяло под тяхно влияние, изцяло е в тяхна власт. Ще трябва да наредя Антъни Удвил, Ричард Грей и техният сродник, Томас Вон, също да бъдат екзекутирани. Всички те ще настройват принца срещу мен. Ще бъде в безопасност, едва когато те са мъртви — той поглежда ужасеното ми лице и допълва: — Това е единствената възможност да го коронясам. Трябва да унищожа близките на майка му. Трябва да го направя крал с един-единствен съветник — самия мен. Когато те бъдат мъртви, ще трябва да се изправа само срещу нея — заговорът е разбит.

— Трябва да газиш през кръвта на невинни хора — казвам с равен тон.

Той ме поглежда в очите, без да трепне.

— За да го поставя на трона — казва. — Да го направя добър крал, а не тяхна маша — да, да, трябва.

В мрачното си убежище кралицата прави своите магии и нашепва своите заклинания срещу нас. Знам, че е така. Почти мога да почувствам как злата й воля напират като речна мъгла в залостените прозорци на задните стаи на замъка Бейнардс. Чувам от почетните си дами, че кралицата е предала втория си син на грижите на своя приятел и сродник кардинал Баучър. Кардиналът й се заклел, че момчето ще бъде в безопасност, и отвел момчето Ричард от нея, за да

се присъедини към брат си Едуард в кралските покои в Тауър, за да се подготви за коронацията.

Не мога да повярвам, че тя ще се състои. Дори ако задържим момчетата под нашите грижи, дори ако ги отведем в замъка Мидълхам и се отнасяме с тях като с наши родни деца, принцът не е обикновено дете. Той никога не може да бъде третиран като обикновен повереник. Той е дванайсетгодишно момче, възпитано като бъдещ крал. Обожава майка си и никога няма да я предаде. Бил е образован, обучаван и съветван от чичо си Антъни Удвил; никога няма да прехвърли обичта и предаността си върху нас, ние сме непознати за него; може да са му казали, че сме негови врагове. Държали са го като в примка още от бебе, той е изцяло тяхно творение, нищо не може да промени това сега. Тя го извоюва от нас, неговото истинско семейство, точно както завоюва съпруга си, откъсвайки го от братята му. Ричард ще короняса едно момче, което ще порасне и ще се превърне в негов смъртен враг — колкото и добре да се отнасяме с него. Ричард ще направи Елизабет Удвил майка на краля на Англия. Тя ще вземе бащината ми титла — „кралесъздател“. Не се съмнявам, че тя ще постъпи точно както щеше да постъпи баща ми — ще изчака и после постепенно ще отстрани всички съперници.

— Какво друго мога да направя? — пита ме настойчиво Ричард. — Какво друго мога да сторя, освен да коронясам момчето, отгледано да бъде мой враг? Той е син на брат ми, мой племенник е. Дори ако мисля, че е възпитан като мой враг, какво друго мога да извърша, какъв друг почтен изход има от това положение?

Край огнището майка му вдига глава и се заслушва. Усещам погледа на тъмносините ѝ очи, вперен в мен. Тази жена стоеше в центъра на Лъдлоу и чакаше бунтовната армия на лошата кралица да нахлуе през портите. Това е жена, която не знае страх. Тя ми кимва, сякаш за да ми даде позволение да изрека онези думи, да произнесе очевидното.

— По-добре ще е ти да заемеш престола — казвам протичко.

Ричард ме поглежда. Майка му се усмихва и оставя настрана ръкоделието си. В него от дни не е направен дори един бод.

— Постъпи така, както постъпи и брат ти — казвам. — При това неведнъж, а два пъти. Отне трона от Хенри в битка неведнъж, а два пъти, а правото на Хенри върху престола бе утвърдено, за разлика от

правото на момчето на Ривърс. Момчето дори не е коронясано, нито дори миропомазано. То е просто един претендент за престола, а ти си друг. Той може да е син на краля, но е още момче. Може дори да не е негов законен син, а копеле, едно от многото. Ти си брат на краля, вече мъж, готов да управлява. Вземи трона от него. Това ще даде сигурност на Англия, това е най-доброто за семейството ти, това е най-доброто за теб — чувствам как сърцето ми внезапно започва да пулсира от амбиция, бащината ми амбиция — че трябва да бъда кралица на Англия в крайна сметка.

— Едуард ме посочи за лорд-протектор, не за свой наследник — казва Ричард сухо.

— Той така и не узна същността на кралицата — казвам разгорещено. — Отиде в гроба, омагьосан от нея. Беше заблуден от нея.

— Момчето дори не е наследник на Едуард — вмята внезапно майка му.

Ричард вдига ръка да я спре.

— Ан не знае това.

— Време е да узнае — казва тя рязко. Обръща се към мен. — Едуард беше женен за една жена, твоя сродница: Елинон Бътлър. Знаеше ли?

— Знаех, че тя е... — търся думи. — Фаворитка.

— Не просто негова блудница, били са женени тайно — казва херцогинята безцеремонно. — Точно същият номер е изиграл и на Елизабет Удвил. Обещал брак, организирай някаква размяна на обети пред самозван свещеник...

— В случая трудно би могло да се говори за самозван свещеник — прекъсна я Ричард от мястото си, взирайки се гневно в огъня, подпрял една ръка на стената на огнището. — Накарал е епископ Стилингтън да извърши бракосъчетанието с Елинон Бътлър.

Майка му подминава забележката, свивайки рамене.

— Следователно този брак е бил валиден. В брака с *онази* жена Удвил службата е била извършена от неизвестен свещеник, който може дори да не е бил ръкоположен. Бракът на Едуард с Елизабет Удвил е бил мним. Било е двуженство.

— Какво? — прекъсвам я, без да схващам нищо от това. — Почитаема майко, какво искате да кажете?

— Питайте съпруга си — казва тя. — Епископ Стилингтън разказа сам историята, нали? — обръща се тя настойчиво към Ричард. — Епископът не се намеси, не каза нищо, когато Едуард пренебрегна лейди Елинон и тя отиде в манастир. Едуард възнагради мълчанието му. Но когато епископът видял, че семейство Ривърс възнамеряват да поставят на престола своето незаконородено момче, отишъл при съпруга ви и му разказал всичко, което знаел. Едуард бил женен, когато сключил тайното си споразумение с Елизабет Удвил. Дори ако свещеникът е бил истински, дори ако службата е била истинска, пак е била без стойност. Едуард вече е бил женен. Онези деца, всички онези деца, са копелета. Не съществува благороднически род Ривърс. Няма кралица. Тя е метреса, а незаконните ѝ синове са претенденти. Това е всичко.

Обръщам се удивено към Ричард.

— Вярно ли е това?

Той ме стрелва с бърз, измъчен поглед.

— Не знам — казва кратко. — Епископът твърди, че оженил Едуард за лейди Елинон в законна церемония. И двамата са мъртви. Едуард обяви Елизабет Удвил за своя съпруга, а сина ѝ — за свой наследник. Нима не трябва да зачета желанията на брат си?

— Не — казва майка му безцеремонно. — Не и когато желанието му е било погрешно. Не е нужно да отстъпваш престола на едно копеле.

Ричард се обръща с гръб към огъня. Обгръща с длан рамото си.

— Защо не сте говорили за това никога преди? Защо го чух първо от епископ Стилингтън?

Тя вдига ръкоделието си.

— Какво имаше за казване? Всички знаят, че я мразя и че тя ме мрази. Докато Едуард беше жив и държеше да я нарича своя съпруга и да признава децата, какво значение биха имали думите ми? Или думите на който и да било друг? Той беше затворил устата на епископ Стилингтън, защо аз да се обаждам?

Ричард клати глава.

— Около Едуард има скандали още откакто се качи на престола — казва той.

— И нито една дума срещу теб — напомня му майка му. — Заеми сам престола. В Англия няма нито един мъж, който би защитил

Елизабет Удвил, освен ако не е някой от семейството ѝ или вече не го е подкупила да ѝ служи. Всеки друг я познава каквато е в действителност: прелъстителка и вещица.

— Тя ще бъде мой враг до живот — отбелязва Ричард.

— Тогава я дръж в свято убежище до живот — казва тя, усмихвайки се, самата тя напомняща на вещица. — Дръж я на осветена земя, в полумрак, и малкото ѝ вещерско сборище от дъщери заедно с нея. Арестувай я. Дръж я там — като отшелница с потомството ѝ от копелета.

Ричард се обръща към мен.

— Какво мислиш?

Стаята притихва в очакване на решението ми. Мисля си за баща ми, който уби големия си кон, а после загуби собствения си живот, водейки битка, за да бъде поставена на трона на Англия. Мисля си за Елизабет Удвил, която е проклятието на дните ми и убийца на сестра ми.

— Мисля, че ти имаш по-голямо право над трона от сина ѝ — изричам гласно. И си помислям: „А аз имам по-голямо право над трона от нея. Аз ще бъде кралица на Англия, каквато трябва да бъде.“

Той все още се колебае.

— Завземането на престола е решителна стъпка.

Отивам при него и вземам ръката му. Сякаш сме сключили ръце, давайки отново годежния си обет. Откривам, че се усмихвам, и чувствам, че бузите ми горят. В този решителен миг съм истинска дъщеря на баща си.

— Това е съдбата ти — казвам му, и чувам как в собствения ми глас отеква увереност. — По рождение, по призвание и по възпитание ти си най-добрият крал, когото Англия би могла да има в тези времена. Направи го, Ричард. Възползвай се от шанса си. Това е както твое, така и мое рождено право. Да го вземем. Да го вземем заедно.

Тауър, Лондон, юли 1483

Отново съм в кралските апартаменти на Тауър, загледана през тесните прозорци към луната, която чертае сребриста пътека по тъмните води на реката. Отново чувам тишината на нощта, а някъде отдалече едва доловимо се носи музика. Това е нощта преди коронацията ни, и аз съм се откъснала от празничното пиршество, за да се помоля и да погледам бързо течащата вода, докато реката устремно бърза към морето. Ще бъда кралица на Англия. Отново си прошепвам обещанието, което първо ми беше дадено от баща ми. Ще бъда Ан, кралица на Англия и ще бъда коронясана утре.

Знам, че *онази* жена ще бъде край малкия си прозорец, надзъртайки навън към тъмнината пред своето убежище, със сгърчено от скръб красиво лице, ще се моли за синовете си, знаейки, че държим и двамата в плен при нас, и че никой от тях никога няма да бъде крал. Знам, че тя ще ни проклена, усуквайки окървавено парче плат в ръцете си, ще прави восъчни фигурки, ще счуква билки и ще ги гори на огъня. Цялото ѝ внимание ще бъде насочено към Тауър точно както луната, която тази нощ чертае по водата сребриста пътека, сочи към тяхната спалня.

Тяхната спалня, спалнята на нейните момчета. Защото те са тук, и двете момчета, в Тауър, с мен, на горния етаж. Ако изкача само няколко стъпала по витото каменно стълбище и наредя на пазача им да отстъпи встрани, мога да вляза в покоите им и да ги видя заспали, в едно легло, с озарени от бледата лунна светлина лица, с тъмни ресници, отпуснати върху бузите им, а топлите им малки гърди, облечени в бял, украсен с дантела лен, се повдигат и спускат в дълбокия покой на детския сън. Принц Едуард е само на дванайсет години, с едва забележим рус пух по горната устна, с крака, изпружени на леглото, дълги и тънки като на жребче. Брат му Ричард навършва десет години другия месец; роден е в същата година като моя син Едуард. Как мога някога да погледна нейния син, без да се сетя за

своя? Той е весело малко момче: дори заспал, се усмихва на някакъв забавен сън. Сега тези момчета са поверени на нашите грижи, ще бъдат наши повереници, докато пораснат и станат мъже. Ще трябва да ги държим в замъка Мидълхам или Шериф Хътн, някой от северните ни домове, където можем да имаме доверие на слугите да ги пазят внимателно. Предвиждам, че ще трябва да ги задържим завинаги. От очарователни момчета те ще се превърнат в затворници. Никога не можем да ги пуснем да си отидат.

Те винаги ще представляват опасност за нас. Към тях винаги ще насочват взор всички недоволни, всеки, който пожелае да оспори нашето управление. Елизабет Удвил ще прекара живота си, опитвайки се да ги отведе от нас, опитвайки се да ги върне на престола. Ще въведем ужасна заплаха в собствения си дом. Баща им, крал Едуард, никога не би търпял подобна опасност. Баща ми щеше да мисли същото. Баща ми задържа крал Едуард веднъж и каза, че след като Едуард избягал и се възкачил отново на трона, той разбрал, че следващия път, когато го залови, няма да има друг избор, освен да го убие. Едуард научи този урок от баща ми. Когато плени стария крал, Хенри, той го опази само докато имаше наследник от династията Ланкастър. Смъртта на моя съпруг, принц Едуард, беше смъртната присъда за баща му. Когато крал Едуард видя, че може да сложи край на династията Ланкастър, той го стори онази нощ: уби крал Хенри, а братята му Джордж и Ричард помогнаха на убиеца, на кралеубиеца. Давах си сметка, че жив той винаги може да стане център на бунт, ще бъде опасност за тях. Мъртъв, той можеше да бъде оплакан; но не представляваше заплаха. Не се съмнявам, че докато е живо, момчето Удвил представлява опасност за нас. Всъщност не бива да се допусне никое от тези момчета да остане живо. Само моята мекушава нежност и обичта на Ричард към брат му ни карат да решим, че те трябва да бъдат пощадени. Нито баща ми, нито братът на Ричард биха били такива мекосърдечни глупци.

Загръщам се малко по-плътнo с наметката си, макар че нощта е топла; ветрецът, който повява през отворения ми прозорец, носи мраза на дълбоката река. Мисля си как би се смяла Изабел, ако ме види сега, в кожата на Елизабет Удвил — същият скъпоценен хермелин, който Изабел някога прибра в сандъка с роклите си, а после трябваше да върне обратно. Изабел щеше да се смее на триумфа ни. Ние

спечелихме тази вечер, накрая спечелихме, и онова малко момиче, което бях тогава, което си играеше на кралица в нощта на коронацията на Елизабет Удвил, в същата тази кула, ще носи короната утре.

А съмненията, които ми нашепваше майка ми, са без никакво значение. Независимо дали бракът ми е бил валиден или не, коронацията ми ще бъде извършена от архиепископ със свещен елей. Ще стана кралица на Англия и ще си възвърна спокойствието. Ричард ме направи своя съпруга пред Бога; сега ме прави своя кралица пред целия свят. Вече не е нужно да се питам дали ме обича. Той ми даде пръстена си тайно, а короната ще ми даде пред всички. Ще бъда кралица Ан, както искаше баща ми.

Оставям настрана кожата, пускайки я върху един стол, сякаш няма никаква цена. Сега имам цял гардероб, пълен с кожи, имам най-изящни накити, а всяка година ще ми изплащат цяло състояние за издръжка на домакинството ми като кралица, както е редно. Ще живея така пищно, както кралицата преди мен, разполагам с всички рокли на Елизабет и ще поръчам да ги преправят по моите мерки. Плъзвам се между затоплените, меки като коприна чаршафи на голямото легло, с балдахина от златен бродат и подплатените с червено кадифе завеси. От сега нататък ще се заобикалям само с най-красиви неща. От сега нататък, ще имам само най-доброто. Родена съм като дъщеря на кралесъздател, а утре неговият план за мен ще се сбъдне и аз ще стана кралица. А когато съпругът ми умре, нашият син Едуард, внукът на кралесъздателя, ще стане крал на свой ред, и родът Уорик ще бъде кралската фамилия на Англия.

Кралско пътуване, лятото на 1483

Посрещането, което ни оказват по пътя, при всяко спиране, ни подсказва, че сме постъпили правилно. Хората са почти обезумели от облекчение, че опасността от война е предотвратена, и че моят съпруг ни е осигурил мир. Ричард е събрал около себе си мъже, на които може да се довери. Хенри Стафорд, херцог Бъкингам, остави съпругата си от семейство Удвил у дома, за да въведе Ричард в катедралата в качеството си на велик шамбелан на Англия. Джон Хауард, който превзе отново флота на Ривърс за нас, става новият херцог Норфолк — първи от рода Хауард и запазва корабите, които е завоювал; той е лорд-адмирал. Моят сродник граф Нортъмбърланд е посочен за управител на северните провинции за срок от една година. Пътуваме без охрана, сигурни в знанието, че в Англия няма никой, който да не ни приема с отворени обятия. Враговете ни са мъртви или затворени в убежище, момчетата Ривърс са на сигурно място в Тауър. А във всеки град, където отсядаме — Рединг, Оксфорд, Глостър — организират шествия с живи картини и празненства, за да ни приветстват и да ни уверят в предаността си.

Семейство Ривърс са си навлекли такава омраза, че хората биха приели почти всеки достатъчно силен владетел на мястото на едно момче, чието семейство е готово да погълне Англия. Но, което е още по-добре, хората отново имат на трона Плантагенет — моя съпруг, който толкова прилича на своя обичан баща и съименник, чийто брат избави страната от спящия крал и лошата кралица, и който сега я избавя отново от друга амбициозна жена.

Никой дори не пита за момчетата, които сме оставили в Тауър. Никой не иска да си спомня за тях или за майка им, която още се цупи в мрака на убежището. Сякаш цялата страна иска да забрави, че е имало месеци на страх от бъдещето, и седмици, когато никой не знаеше кой ще бъде крал. Сега имаме крал, коронясан пред погледа на хората и помазан от Бог, и той и аз яздим из Англия в самия разгар на

лятото, правим си пикници под дърветата, когато слънцето напича, и влизаме в красивите градове на Англия, където ни посрещат като спасители.

Само един човек ме пита за момчетата Ривърс, изоставени в безмълвния Тауър, пита за майка им в нейното убежище само на три мили по-нагоре по реката. Сър Робърт Бракънбъри, сега назначен за началник на лондонската борса и комендант на Тауър, е натоварен с отговорността да ги пази. Той е единственият човек, който ме пита с безцеремонния си йоркшърски маниер:

— Е, какво ще стане с копелетата на Ривърс, ваша светлост? Сега, когато ги задържахме и са поверени на мен?

Той е честен човек, и аз бих му се доверила почти за всичко. Хващам го подръка, докато влизаме във вътрешния двор на красивия колеж в Оксфорд.

— Те нямат бъдеще — казвам му. — Не могат да бъдат нито принцове, нито дори обикновени мъже. Ще трябва да ги задържим завинаги затворени. Но съпругът ми знае, както зная и аз, че те вечно ще представляват опасност за нас. Ще представляват опасност чрез самото си съществуване. Ще бъдат заплаха за нас, докато са живи.

Той прави пауза и се обръща към мен. Откритият му поглед среща моя.

— Бог да ви е на помощ, нима бихте желали смъртта им, ваша светлост? — пита той простишко.

Поклащам глава в мигновен пристъп на отвращение.

— Не мога да желая това — казвам. — Не и смъртта на две момчета, на две невинни момчета.

— Ах, имате твърде нежно сърце...

— Не мога да го желая — но какъв живот могат да имат те? Ще бъдат затворници завинаги. Дори ако се откажат от всякакви претенции за трона, винаги ще има някой, който да иска трона от тяхно име. А каква безопасност можем да имаме ние, докато те са живи?

Заминаваме за Йорк, където синът ни — който сега е принц Едуард — ще бъде провъзгласен за Уелски принц. Това е проява на почит към града, който подкрепяше Ричард отначало докрай и където той е по-обичан, отколкото във всяка друга част на страната. В

оградения със стени град получаваме по-бляскаво посрещане от всичко, което сме видели досега. Под високите сводове на катедралата на Йорк моят син Едуард тръгва напред, наблюдаван от братовчедите си Едуард и Маргарет, и поема златния жезъл и малката златна корона на Уелски принц. От приветствените възгласи, когато излиза на стъпалата на катедралата да поздрави тълпите, птиците се издигат изплашено и започват да кръжат в небето. Прекръствам се и прошепвам: „Слава на Бога.“ Знам, че баща ми гледа как провъзгласяват внука му за Уелски принц, и че на небето той знае, че борбата му е приключила, най-сетне, с победа. Кралесъздателят направи своя внук принц. На трона на Англия ще има момче от рода Уорик.

Ще останем на Север известно време, тук винаги ще бъде нашият дом, защото тук сме по-щастливи от където и да било другаде. Ще преустроим двореца в Шериф Хътн, където ще живеят децата, на сигурно разстояние от болестите и чумата в Лондон, на безопасно разстояние — така си мисля — от мрачното присъствие на победената кралица във влажното ѝ убежище под Уестминстърското абатство. Това ще бъде нов дворец в Северна Англия, който ще съперничи на Уиндзор или Гринич, а богатството от двора ще се влее при приятелите и съседите ни, приближените ни хора на север, на които имаме доверие. Ще превърнем Севера в златно кралство, достатъчно бляскаво, за да съперничи дори на самия Лондон. Сърцето на страната ще бъде тук, където кралят и кралицата — северняци по рождение и симпатии — ще живеят сред високите зелени хълмове.

Синът ми Едуард, братовчедите му Маргарет и Теди и аз отиваме в Мидълхам, яздейки весело заедно, сякаш сме излезли на разходка за удоволствие. Ще остана с тях през остатъка от лятото, вече като кралица на Англия и господарка на собственото си време. През зимата всички ще се върнем в Лондон и аз ще взема децата с мен в Гринич. Едуард ще трябва да има още учители, трябва му и допълнително обучение по езда; налага се да укрепим силите му, защото той още е крехко момче. Трябва да бъде подготвен да стане крал на свой ред. След няколко години ще отиде да живее в Лъдлоу, а неговият съвет ще управлява Уелс.

Когато поемаме по пътя на север към Мидълхам, Ричард ни оставя и тръгва обратно на юг, обкръжен от малък ескорт, сред който

са отдавнашните ни приятели сър Джеймс Тиръл, сега назначен за началник на кралската свита, Франсис Лъвъл, Робърт Бракънбъри и останалите. Ричард целува децата и ги благославя. Взема ме в обятията си и ми прошепва да дойда при него веднага щом настъпи есента. Чувствам как сърцето ми се стопля от любов към него. Най-сетне победихме, най-сетне сме благословени. Той ме направи кралица на Англия, каквато съм родена да бъда, а аз го дарих с принц и наследник. Заедно изпълнихме мечтата на баща ми. Това наистина е победа.

По пътя си на юг, Ричард ми пише набързо:

„Ан,

Подобно на разлютена змия, Ривърс са се надигнали и са по-опасни от всякога. Организирах нападение срещу Тауър, за да измъкнат от там момчетата, и бяха победени на косъм в отчаяна битка. Не можем да арестуваме никого — те се изпариха. Ан, казвам ти, бях наредил да я пазят така зорко, че си мислех, че никой не може да влезе или да излезе от мрачното ѝ убежище, но тя по някакъв начин е успяла да събере срещу нас малка армия. Нейната армия без ливрея или отличителни знаци врѣхлетя и се оттегли подобно на рояк призраци, и сега никой не може да ми каже къде са.“

Някой е събрал войска и ѝ е платил — но кой?

„Все още държим момчетата, слава на бога. Преместих ги в други стаи, по-навътре в Тауър. Но съм потресен, защото виждам колко голяма е скритата ѝ власт. Тя ще изчака, а после ще врѣхлети отново. Колко души може да набере на своя страна? Колцина от онези, които ликуваха на нашата коронация, са ѝ изпратили войници и оръжия? Предаден съм и не зная на кого да се доверя. Изгори това.“

— Какво има, ваша светлост? — Малката Маргарет е до мен, тъмносините ѝ очи са отправени озадачено към ужасеното ми лице. Обгръщам я с ръка и чувствам колко е топла и мека, а тя се сгушва в мен. — Нали не са лоши новини? — пита тя. — Нали нищо не се е случило с чичо ми, краля?

— Той има тревоги — казвам, мислейки си за коварството на жената, която се крие в мрака и която направи това момиченце сираче. — Има врагове. Но той е силен и смел и има добри приятели, които ще му помогнат срещу лошата кралица и нейните незаконородени синове.

Замъкът Мидълхам, Йоркшър, октомври 1483

Говоря на Маргарет уверено, но греша. Съпругът ми има по-малко приятели, отколкото си мислех, отколкото мислеше той.

Няколко дни по-късно пристига друго писмо, надраскано набързо:

„Най-лъжливият приятел, най-коварният изменник — Бъкингамският херцог е най-невярното същество на земята.“

Изпускам листа за миг и ми е почти непоносимо да продължа да чета.

„Съюзил се е с две коварни жени, всяка от тях достойна по злината си за другата.

Елизабет Удвил го е прелъстила, за да застане на нейна страна, и се е съюзила с друга вещица, Маргарет Боуфорт, която носеше шлейфа ти на нашата коронация, която винаги е била толкова добра и любяща към теб, съпругата на моя приятел, на верния лорд Томас Станли, когото направих свой таен съветник.

Вероломство и измама.

Маргарет е сгодила сина си, Хенри Тюдор, за Елизабет, момичето на Ривърс — и всички са се вдигнали срещу нас, събират приближените си, викат Хенри Тюдор да дойде тук от Бретан. Хенри Стафорд, херцог Бъкингам, човекът, на когото бях готов да поверя живота си, стана изменник и е на тяхна страна. Сега събира войските си в

Уелс, и скоро ще влезе в Англия. Потеглям веднага за Лестър.

Най-лошото от всичко — по-лошо от всичко до тук — Бъкингам говори пред всички, че принцовете са мъртви, и то погубени от мен. Това означава, че Ривърс ще се борят да поставят Тюдор и принцеса Елизабет на престола. Това означава, че страната — и историята — ме заклеят като убиец, детеубиец, тиранин, който се обръща срещу братовия си син и погубва собствената си кръв. Не мога да понеса това петно върху името и честта си. Това е клевета, която полепва като катран. Моли се за мен и за нашата кауза.

Ричард“

Правя каквото ми поръчва. Отивам право в параклиса, без да кажа нито дума на никого, и коленича с очи, приковани в разпятието над олтарната преграда. Взирам се в него, без да мигам, сякаш искам да изгоря и прогоня от погледа си писмото, което ми съобщи, че хората, които бяхме смятали за свои приятели — красивият, очарователен Бъкингамски херцог, вечният победител лорд Томас Станли, съпругата му Маргарет, която беше толкова мила и гостоприемна към мен, когато най-напред дойдох в Лондон, която ме заведе в голямата гардеробна и ми помогна да избира роклята си за коронацията — всички те са измамници. Епископ Мортън, когото обичах и на когото се възхищавах от години — също е мним приятел. Но изречението, което остава в ума ми, което отеква в ушите ми по време на нашепваната от мен „Аве Мария“, която повтарям отново и отново, сякаш за да удавя звука на няколкото думи, е: *Бъкингам говори пред всички, че принцовете са мъртви, и то погубени от мен.*

Когато се изправлям на крака, е тъмно — това ранното есенно смрачаване. Студено е и ме побиват мразовити тръпки, когато свещеникът внася свещите, а членовете на домакинството влизат след него за вечерната молитва. Свеждам глава, когато той минава покрай мен, но после излизам с неуверени стъпки от параклиса в студената вечер. Бяла улулица изкрясква и се спуска ниско над мен, и аз се

снишавам, сякаш тя е дух, който минава покрай мен, предупреждение от вещицата, която събира войските си срещу нас.

Бъкингам говори пред всички, че принцовете са мъртви, и то погубени от мен.

Мислех си, че ако принцовете са мъртви, тогава няма да има друг претендент за престола; че времето на моя съпруг на престола ще бъде спокойно, а синът ми ще заеме мястото му, когато Бог сметне за угодно да ни призове. Сега разбирам, че всеки мъж може да бъде кралесъздател. Само миг след като един престол остане празен, вече се появява някой, готов да вземе короната. А новите принцове избухват като плевели в посев, веднага щом се разнесе слухът, че онзи, който носи короната, е мъртъв: *Бъкингам говори пред всички, че принцовете са мъртви, и то погубени от мен.*

А сега друг млад мъж, наричащ себе си наследник, се появява от нищото. Хенри Тюдор, синът на Маргарет Боуфорт от династията Ланкастър, и на Едмънд Тюдор от фамилията Тюдор, би трябвало да бъде далеч от мислите на всички, както беше далече и от очите ни. Кракът му не е стъпвал в тази страна от години, не и откакто майка му побърза да го изпрати в чужбина, за да го опази от бдителността на династията Йорк. Когато Едуард беше на трона, много стъпки дележа момчето от наследяването на престола, и въпреки това Едуард беше готов да го затвори в Тауър, беше готов тихомълком да се разпорежи за смъртта му. Именно затова Маргарет Боуфорт го задържа надалече и поведе много предпазливи преговори за завръщането му. Дори ми беше жал за нея, защото тъгуваше за сина си. Тя дори ми съчувстваше, когато Джордж пожела да отпрати сина си. Мислех, че между нас съществува разбиране. Мислех, че сме приятелки. Но през цялото това време тя е чакала. Чакала е и е мислила кога ще се върне синът ѝ — като враг на краля на Англия, независимо дали кралят е Едуард или моят съпруг Ричард.

Бъкингам говори пред всички, че принцовете са мъртви, и то погубени от мен.

Следователно Хенри Тюдор претендира за престола по линия на връзката си с династията Ланкастър, и майка му вече не е моя приятелка, отхвърля маската си на покорна привързаност и се превръща в подбудителка на война. Тя ще воюва срещу нас. Ще каже на всички, че принцовете са мъртви, а моят съпруг — техен убиец. Ще

каже на всички, че следващият наследник е нейният син и че трябва да отхвърлят един такъв тиранин, един кралееубиец.

Качвам се по тъмните стълби до северната кула, където съм се разхождала толкова много пъти с Ричард, под късната слънчева светлина в края на деня, разговаряйки за радостите на децата, за земята, за управлението на севера. Сега е тъмно и студено, а луната се показва в сребристо сияние на далечния хоризонт.

Бъкингам говори пред всички, че принцовете са мъртви, и то погубени от мен.

Не вярвам, че съпругът ми е дал заповед за убийството на племенниците си. Никога няма да повярвам в това. Мястото му на трона беше сигурно, той ги обяви за незаконородени. Никой дори не ги спомена по време на пътуването ни. Те бяха забравени, а ние бяхме приети от хората. Единствено аз, разговаряйки с коменданта на Тауър казах, че макар да не мога да желая смъртта им, знам, че трябва да мисля за нея. А комендантът на Тауър, техният тъмничар, беше този, който отбеляза, че имам нежно сърце. Ричард не би дал заповед да убият момчетата — сигурна съм в това. Но знам, че не съм единственият човек, който обича Ричард и иска да го опази. Знам, че не съм единственият човек, който мисли, че момчетата ще трябва да умрат.

Нима някой от преданите ни приятели е поел върху себе си такъв тежък грях — да убие десетгодишно момче и дванайсетгодишния му брат, докато са поверени на нашите грижи? Докато спят? И по-лошо — дали някой го е сторил с мисълта да ни угоди? Дали някой го е сторил, мислейки, че такова е желанието ми? Мислейки, че когато съм се разхождала с него в четириъгълния двор на Оксфордския колеж, там, в този миг, всъщност съм поискала от него да го стори?

Замъкът Мидълхам, Йоркшър, зимата на 1483

Чакаме новини, а Ричард ми пише почти всеки ден, знаейки колко се тревожа. Разказва ми как събира войските си; мъжете се стичат да му служат, а изтъкнатите благородници на кралството излизат да подкрепят своя крал срещу херцога, който някога беше на негова страна. Приятелят му от детинство Франсис Лъвъл не го оставя и за миг, Томас, лорд Станли, макар че собствената му съпруга Маргарет Боуфорт заговорничеше с Елизабет Удвил, се присъединява към Ричард и обещава верността си. Мисля си как това показва колко малко бившата кралица може да разчита на надеждни мъже. Може и да е спечелила на своя страна Маргарет Боуфорт, която храни амбиции за сина си и се надява той да завземе престола, но не може да спечели Томас, лорд Станли, който ни остава верен. Не забравям, че Томас Станли е като овена, водач на стадото, повел стадото натам, накъдето всички ще го последват. Това, че е на наша страна, показва, че по негови пресмятания е вероятно ние да спечелим. Джон Хауард, нашият добър приятел, също ни остава верен, и Ричард ми пише, че Хауард удържа бунтовниците в Съсекс и Кент, за да възпре избухването на война срещу нас.

И тогава Бог ни благославя. Толкова е просто. Бог е на наша страна. Той изпраща дъжда, който отмива измяната от умовете на хората и гнева от сърцата им, докато се лее ден след ден, студен зимен дъжд, примесен със суграшица, и мъжете, които се събираха в Кент, си отиват у дома на сухо, край огньовете, мъжете, които искаха да нахлуят в Съсекс, научават, че пътищата са непроходими, а гражданите на Лондон са принудени да напуснат наводнените си крайречни домове и не могат да мислят за нищо друго, освен за надигащите се води, които застрашават ниско разположеното убежище, където Елизабет Удвил трябва да чака, без вести за своя бунт — нейните вестonosци не могат да помръднат от местата си по пътищата, превърнали се в тресавища, и постепенно губят надежда.

Бог изпраща дъжд да се изсипе върху Уелс, и всички малки планински потоци, които лъкатушат така красиво из ливадите в средата на лятото, стават по-бързи и буйни, когато тъмните води се изливат от планините в по-големите потоци, а после — в реките. Пороите наводняват и подриват бреговете им и се изливат в река Севърн, която се надига все повече и повече, докато залива всички речни диги, разлива се в протежение на мили из долината, обсажда градове един след друг, удавя крайречните села, и — което е най-хубаво от всичко — успява да задържи вероломния Бъкингамски херцог в Уелс, докато войниците му се стапят във влагата, сякаш са от захар, надеждите му подгизват, а сам той побягва от мъжете, чийто предводител е обещал да бъде, и собственият му слуга ни го предава като изменник срещу малко възнаграждение.

Бог излива дъжда над Тясното море, то е мрачно и заплашително и Хенри Тюдор не може да отплава. Знам какво е да гледаш от пристанището и да виждаш тъмната, движеща се вода и белите гребени по вълните, и се усмихвам, в топлия, сух и заобиколен от суша замък Мидълхам, когато си мисля за Хенри Тюдор, застанал на кея и молец се за хубаво време, докато дъждът се лее неспирно по кестенявата му коса, и дори жената, която той се надява да стане негова тъща, вещицата Елизабет, не може да възпре бурята.

Времето се прояснява и в този промеждутък Хенри потегля твърде смело, прекосявайки бурното море, но надеждите му са смразени от дългото чакане и той дори не успява да слезе на сушата. Поглежда брега, който смята да завладее, и не може дори да намери в себе си куража да стъпи на мокрия пясък. Прибира подгизналите си платна, обръща кораба си към дома и побягва пред студения вятър обратно към Бретан, където ще е най-добре да остане завинаги, ако е склонен да послуша съвета ми, и да умре като всички претенденти, в изгнание.

Ричард ми пише от Лондон:

„Свърши се. Свърши се, остава само разобличаването на предателите и издаването на заповед за наказанието им. За мен е радост, че Уелс ми остана верен, че южното крайбрежие не предложи сигурен пристан на Хенри Тюдор,

нито един град не отвори портите си за бунтовническата войска, нито един барон или граф не въстана срещу мен. Моето кралство ми е предано и аз ще определя малки наказания или дори ще оставя ненаказани онези, които са били привлечени към това последно отчаяно усилие на семейство Ривърс и техния новооткрит, зле избран съюзник, Хенри Тюдор. От майката на момчето, Маргарет Боуфорт, не може да се очаква да отхвърли каузата на сина си, но тя ще изживее остатъка от дните си под домашен арест — под надзора на съпруга си, Томас, лорд Станли. Поверих състоянието ѝ на неговите грижи, което — смятам — ще е достатъчно наказание за една алчна и амбициозна жена. Той ще я държи изкъсо, тя е лишена от слугите и приятелите си, дори изповедникът и не може да я посещава. Разкъсах нейния обръч от приближени хора, както разруших и съюзите около семейство Ривърс.

Пожънах победа, без дори да вдигна меча си. Това е както лесна победа, така и моето възмездие. Страната не желае да възстанови на власт семейство Ривърс, със сигурност не искат и чужденеца Хенри Тюдор. Маргарет Боуфорт и Елизабет Удвил са смятани за глупави лекомислени майки, заговорнически заедно за децата си, нищо повече от това. Бъкингамският херцог е презиран като изменник и вероломен приятел. Ще внимавам с кого се сприятелявам в бъдеще, но можеш да приемеш това като лесна победа и — въпреки няколко трудни седмици — част от издигането ни към нашия трон. Дай боже, когато погледнем назад към тези събития, да се радваме, че сме стигнали до кралския сан толкова лесно.

Ела в Лондон: ще отпразнуваме Коледа по-царствено, отколкото някога са я празнували Едуард и Елизабет, заобиколени от верни приятели и предани служители.“

Дворецът Уестминстър, Лондон, ноември 1483

Точно когато се готвим за коледното празненство — празненство, за което Ричард се зарича, че ще бъде най-бляскавото, което Лондон е виждал — точно когато хората започват да пристигат в двора и получават отредените си покои, научават ролите си в забавленията и усвояват новите танци, Ричард идва да ме потърси и ме намира в големите помещения на гардеробната, да преглеждам роклите, които са принадлежали на другите кралици, а сега принадлежат на мен. Смятам да накарам да разшият две красиви старомодни рокли от златен бродат и наситено пурпурно, за да направя една нова, ушита на пластове по нов модел с пурпурни ръкави, прорязани така, че да се вижда златистото отдолу, набрана със златна нишка на талията. От двете ми страни има големи топове плат за още нови рокли, кожи и кадифе за нови пелерини и жакети за самия Ричард. Той изглежда притеснен, но пък напоследък винаги има такъв вид. Короната му тежи и той не може да има доверие на никого.

— Можеш ли да оставиш това? — пита Ричард, поглеждайки със съмнение към планините от скъпи платове.

— О, да — казвам, като повдигам роклята си и си проправям път през изрезките по пода. — Управителката на гардероба ми знае далеч по-добре от мен какво трябва да се направи.

Той ме хваща подръка и ме притегля към малкото пространство отвъд главната гардеробна, където служителката, отговаряща за гардероба, обикновено сяда да прегледа сметките си за поверените ѝ кожи, рокли, мантии и обувки. Зад решетката на огнището гори силен огън, Ричард сяда до масата, а аз се настанявам на пейката в прозоречната ниша и чакам.

— Взех решение — изрича той мрачно. — Не го взех с леко сърце, и тепърва искам да го обсъдя с теб.

Чакам. Сигурно е нещо за онази жена Удвил, знаейки го. Мога да се досетя от начина, по който държи дясната си ръка, между лакътя и

рамото. Сега тази болка го мъчи постоянно, и никой лекар не може да му каже какво не е наред. Знам, макар да нямам доказателство, че болката е нейно дело. Представям си я как завързва на възел парче плат около собствената си ръка, чувствайки как тя изтръпва и се вдървява, а после му пожелава тази болка.

— Става дума за Хенри Тюдор — казва той.

Застивам на мястото си. Не очаквах това.

— Той ще проведе годежна церемония в катедралата на Рен. Смята да се провъзгласи за крал на Англия и годеник на Елизабет.

За момент не се сещам за дъщерята, мислейки си за зложелателството на майката.

— Елизабет Удвил?

— Дъщеря ѝ, принцеса Елизабет Йоркска.

Познатото име на любимата дъщеря на Едуард трепва в уютната малка стая, и аз си припомням момичето с топла перленобяла кожа, и усмихнатия чар на баща ѝ.

— Той казваше, че тя е най-скъпото му дете — казва Ричард тихо. — Когато трябваше да си проправим с битка път към дома от Фландрия, той каза, че ще го направи за нея, дори ако всички други са мъртви. И че би поел всеки риск, за да види отново усмивката ѝ.

— Винаги е била ужасно разглезена — казвам. — Водеха я навсякъде със себе си, и тя все гледаше да изпъкне.

— А сега стига до рамото ми и е истинска красавица. Искан ми се Едуард да можеше да я види, мисля, че е дори по-красива, отколкото беше майка ѝ на тази възраст. Тя е вече жена — няма да я познаеш.

С бавно зараждащ се гняв осъзнавам, че той говори за нея такава, каквато е сега. Отишъл е да я види, отишъл е да се срещне с *онази* жена Удвил и е видял Елизабет. Докато аз бях тук, приготвяйки се за коледните празненства в двора, които трябва да означават идването ни на власт, той се е промъкнал до мрачния бордей, където е избрала да живее.

— Видял си я?

Той свива рамене, сякаш това няма голямо значение.

— Трябваше да отида и да се срещна с кралицата — казва.

Аз съм кралицата. Сякаш само едно посещение при *онази* жена Удвил е било достатъчно, та той да забрави всичко, което ни е скъпо. Всичко, за чието спечелване трябваше да се борим.

— Искях да я попитам за момчетата.

— Не! — извиквам, а после закривам устата си с ръка, за да не може никой да ме чуе как споря със съпруга си, краля. — Милорд, умолявам ви. Как можахте да сторите подобно нещо? Защо бихте сторили подобно нещо?

— Трябваше да узная — той изглежда като преследван от призраци. — Казаха ми за бунта на Бъкингам и думите му по същото време. Едното беше толкова лошо, колкото и другото. Писах ти веднага.

Бъкингам говори пред всички, че принцовете са мъртви, и то погубени от мен. Кимвам.

— Спомням си. Но...

— Веднага изпратих хора в Тауър, в мига, когато научих, че всички говорят, че те са мъртви. Единственото, което можах да ми кажат, беше, че момчетата ги няма. Веднага щом стигнах в Лондон, първото, което направих, беше да отида в Тауър. Робърт беше там...

— Робърт? — питам, сякаш съм забравила името на коменданта на Тауър, Робърт Бракънбъри, който ме погледна с открития си, разбиращ поглед и отбеляза: „Ах, имате твърде нежно сърце“, когато казах, че момчетата би трябвало да бъдат убити, но че не мога да се заставя да дам заповедта с тези думи.

— Бракънбъри — казва той. — Верен приятел. Той винаги ще ми бъде верен. Би направил всичко за мен.

— О, да — казвам и мога да почувствам ужаса в корема си, сякаш съм пила лед. — Знам, че би сторил всичко за теб.

— Той не знае какво е станало с момчетата. Той е комендант на Тауър, а не знаеше. Можа да ми каже само, че когато отишъл в Тауър, момчетата били изчезнали. Стражите твърдят, че една нощ сложили момчетата да си легнат и пазили на вратата цяла нощ, а на сутринта момчетата ги нямало.

— Как може просто да изчезнат?

Старата му енергичност се възвръща.

— Е, някой сигурно лъже. Някой трябва да е подкупил някого от стражите.

— Но кой?

— Мислех си, че може би кралицата ги е отвела. Молах се тя да ги е взела. Затова отидох да се видя с нея. Казах й, че няма дори да ги

преследвам, няма дори да се опитвам да ги намеря. Че ако са ги скрили някъде, могат да останат там на безопасно място. Но трябва да знам.

— Какво каза тя? *Онази* жена Удвил?

— Падна на колене и заплака като жена, измъчвана от съкрушителна сърдечна болка. Не се съмнявам, че е изгубила синовете си и не знае в чии ръце са. Попита ме дали аз съм ги заловил. Каза, че ще прокълне онзи, който ги е убил, ако са мъртви; че нейното проклятие ще погуби сина на убиеца и че родът му ще се затрие без потомство. Дъщеря ѝ се присъедини към нея в проклятието — бяха ужасяващи.

— Тя ни е проклела? — прошепвам със студени устни.

— Не нас! Не съм дал заповед за смъртта им! — изкрещява и той във внезапен изблик на гняв, който отеква от ламперията на малката стая. — Не съм дал заповед за смъртта им! Всички мислят, че съм го сторил. И ти ли смяташ така? Собствената ми съпруга? Мислиш, че бих направил това? Мислиш, че бих убил собствените си племенници, когато са били поверени на грижите ми? Мислиш, че бих сторил нещо толкова греховно, толкова престъпно, нещо толкова безчестно? Наричаш ме тиранин с кръв по ръцете? Ти? От всички хора на света, които знаят какъв съм? Ти, която знаеш, че съм отдал живота, мечта и сърцето си на честта? Ти също ли ме смяташ за убиец?

— Не, не, не, Ричард — улавям ръцете му и поклащам глава, и се кълна, че знам, че той не би сторил подобно нещо. Запъвам се, докато говоря, виждайки гневното му лице, и сълзите идват, и не мога да му кажа — мили боже, не мога да му кажа — не, не си ти, може аз да съм била тази, която е наредила смъртта им. Може моите невнимателни думи, моите изречени на глас мисли да са предизвикали това. А следователно моят грях ще навлече проклятието на *онази* жена Удвил върху главата на моя Едуард, така че нашият род да остане без син, както нейния. В този единствен миг, когато си мислех, че предпазвам семейството ни, когато прошепнах една дума в ухото на Робърт Бракънбъри, аз разруших бъдещето си и всичко, за което бе работил баща ми. Навлякох върху главата на обичния си син справедливата ненавист на най-опасната вещица в Англия. Ако Робърт Бракънбъри е помислил, че долавя заповед в думите ми, ако е сторил онова, което е сметнал за моя повеля, ако е направил онова, което според него е било

най-добре за Ричард, тогава аз съм убила синовете ѝ и нейното отмъщение ще бъде пълно. Унищожих собственото си бъдеще.

— Нямаше нужда да ги убивам — казва той. За слуха ми, думите му са като изкупително вино. — Държах ги на сигурно място. Бях се погрижил да ги обявя за незаконородени. Страната подкрепи коронацията ми, обиколката ми беше успешна, бяхме приети възторжено навсякъде. Щях да ги изпратя в Шериф Хътън и да ги държа там, на сигурно място. Затова исках да го преустроят. След няколко години, когато се превърнеха в млади мъже, щях да ги освободя и да ги зачитам като мои племенници, да ги повикам да дойдат в двора, за да ни служат. Щях да ги държа под око, да ги третирам като кралски сродници... — той млъква, без да довърши. — Щях да им бъде добър чичо, какъвто съм на момчето и момичето на Джордж. Щях да се грижа за тях.

— Никога нямаше да стане така! — проплаквам. — Защото *онази* жена е тяхна майка. Момчето на Джордж е едно нещо, Изабел беше моя обичана сестра, но нито едно от децата на *онази* жена Удвил никога няма да бъде нещо друго, освен наш смъртен враг!

— Никога няма да узнаем — казва той простишко. Изправя се на крака, като разтрива ръката си над лакътя, сякаш е изтръпнала. — Вече никога няма да узнаем какви мъже можеха да бъдат тези две момчета.

— Тя е наш враг — казвам му отново, удивена, че е такъв глупак, та не може да запомни това. — Сгодила е дъщеря си за Хенри Тюдор. Той беше твърдо решен да нахлуе в Англия и да постави онова момиче, копелето на Удвил, на трона като кралица. Тя е наш враг и ти би трябвало да я извлечеш от святото убежище и да я отведеш в Тауър, а не да ходиш тайно да я посещаваш. Не да ходиш при нея, сякаш не си победителят, кралят. Не да ходиш и да се срещаш с дъщеря ѝ — това покварено, разглежено създание — млъквам рязко, забелязала мрачната ярост, изписана на лицето му. — Покварено и разглежено създание — повтарям дръзко. — Какво ще ми кажеш, че е безценна принцеса?

— Тя вече не е наш враг — казва той кратко, сякаш целият му гняв е изтлял. — Насочи гнева си към Маргарет Боуфорт. Подозира нея, а не мен, в отвличането или убийството на принцовете. В края на краищата, тяхната смърт превръща Хенри Тюдор в следващия престолонаследник. Кой печели от смъртта на момчетата? Единствено Хенри Тюдор, който е следващият наследник от династията Ланкастър.

Щом оправда мен, тя трябваше да обвини Тюдор и майка му. Затова се обърна против бунта, и ще отхвърли годежа с него. Ще се противопостави на претенциите му за трона.

Отварям смаяно уста.

— Тя минава на другата страна?

Той се усмихва криво.

— Тя и аз можем да се помирим — казва. — Предложих да я оставя под домашен арест, на място по мой избор, и тя се съгласи да замине. Не може да остане в убежище до края на живота си. Искане да излезе. А онези момичета растат бледи като малки лилии на сянка. Имат нужда да бъдат навън, в полята. По-голямото момиче е възплъщение на изящество, като статуя от алабастър. Ако я освободим, ще разцъфне като роза.

Усещам в устата си вкуса на ревност, като жлъчката, която напират под езика ми, когато започне да ми призвява.

— И къде ще разцъфне тази роза? — питам язвително. — Не и в някоя от моите къщи. Няма да я приема под покрива си.

Той се е загледал в огъня, но сега обръща обичното си смугло лице към мен.

— Мислех си, че можем да заведем трите най-големи момичета в двора — казва той. — Мислех си, че биха могли да служат в твоето домакинство, ако се съгласиш. Те са дъщери на Едуард, момичета от династията Йорк, те са твои племенници. Редно е да ги обичаш, както обичаш малката Маргарет. Помислих си, че можеш да ги държиш под око и когато му дойде времето, ще им намерим добри съпрузи и ще се погрижим за тях.

Облягам се назад на каменната рамка на прозореца и усещам приятната хладина да докосва раменете ми.

— Искаш да дойдат да живеят с мен? — питам го. — Дъщерите на онази Удвил?

Той кимва, сякаш бих могла да намеря този план за приемлив.

— Не би могла да имаш по-красива придворна дама от принцеса Елизабет — казва.

— Мистрес Елизабет — поправам го през зъби. — Ти обяви майка й за блудница, а нея — за незаконородена. Тя е мистрес Елизабет Грей.

Той се изсмихва кратко, сякаш е забравил.

— О, да.

— А майката?

— Ще я настаня в провинцията. Джон Несфийлд е по-надежден от всичките ми хора. Ще настаня нея и по-малките момичета в неговия дом, и той може да ги наглежда вместо мен.

— Под арест ли ще бъдат?

— Ще бъдат пазени достатъчно строго.

— Държани в къщата? — настоявам. — Заключени вътре?

Той свива рамене.

— Както прецени Несфийлд, предполагам.

Веднага разбирам, че Елизабет Удвил отново ще бъде господарка на прекрасна провинциална къща, а дъщерите ѝ ще живеят като придворни дами в моя двор. Ще бъдат свободни като радостни птички във въздуха, а Елизабет Удвил ще тържествува отново.

— Кога ще стане всичко това? — питам, мислейки си, че той ще каже „през пролетта“. — През април? Май?

— Мислех си, че момичетата могат да дойдат в двора веднага — казва той.

Щом чувам това, избухвам; скачам от мястото си до прозореца и се изправям.

— Това е първата ни Коледа като крал и кралица — казвам, с глас, треперещ от гняв. — Това е дворът, където ние ще оставим отпечатъка си върху кралството, където хората ще ни видят с короните ни и ще разказват за дрехите ни, за забавленията и радостта ни. Това е времето, когато хората ще започват да създават легенда за нашия двор и да казват, че той е по-прекрасен, по-весел и по-благороден от Камелот. Искаш дъщерите на Елизабет Удвил да седят на масата и да споделят коледната ни вечеря сега — на тази наша първа Коледа? Защо не кажем на всички, че всъщност нищо не се е променило? На трона си ти, вместо Едуард, но Ривърс все още владее двора, вещицата все още се ползва с влияние, а кръвта на сестра ми и на брат ти, и на тяхното малко бебе, е още по ръцете ѝ, а никой не я обвинява.

Той идва при мен и ме хваща за лакътя, чувствайки как треперя от ярост.

— Не — казва тихо. — Не. Не бях помислил. Виждам, че няма да стане. Това е твоят двор, не нейният. Зная това. Ти си кралица, зная това, Ан. Успокой се. Никой няма да ти развали празника. Те могат да

дойдат след Коледа, по-късно, когато всички споразумения бъдат съставени подобаващо. Не е нужно да ги приемаме по-рано, и да развалят празника.

Той ме успокоява, както винаги е успявал.

— Да го развалят?

— Биха го развалили — приспива ме с нежния тон на гласа си.
— Не ги искам там. Искam само да бъда с теб. Те могат да си останат в онова подземие, докато мине Коледа, и едва когато сметнеш, че моментът е подходящ, ще ги освободим.

Укротена съм от докосването му, като усмирена кобила.

— Много добре — прошепвам. — Но не преди това.

— Не — казва той. — Не и докато не сметнеш, че моментът е подходящ. Ти ще прецениш подходящия момент, Ан. Ти си кралица на Англия и няма да приемаш в домакинството си никой, освен хората, които сама си избереш. Ще се заобиколиш само с жените, които харесваш. Не бих те принудил да приемаш жени, от които се боиш или които не харесваш.

— Не се боя от тях — поправям го. — Не ревнувам от тях.

— Наистина, не — казва той. — И нямаш абсолютно никакъв повод. Ще ги поканиш, когато бъдеш готова, не преди това.

Прекарваме Коледа в Лондон без децата. Чак до последните дни на ноември се надявах, че ще дойдат. Едуард е достатъчно добре, но нашият лекар сметна, че не е достатъчно силен за дълго пътуване по лоши пътища. Казаха, че е добре да остане в Мидълхам, където нашите лекари, които са запознати със здравето му, ще се грижат за него. Казват, че такова дълго пътуване в толкова лошо време със сигурност ще изложи здравето му на риск. Мисля си за малкия принц Ричард, когато го видях за последно, точно на възрастта на моя Едуард, но с цяла глава по-висок и с розови бузи, преливащ от бодрост. Едуард не кипи от живот, не изпитва потребност вечно да се движи и да прави нещо. Предпочита да си седи кротко с някоя книга, и си ляга, без да протестира. Сутрин му е трудно да става.

Храни се достатъчно добре, готвачите полагат огромни усилия да приготвят вкусни ястия с изкусителни сосове. Нито веднъж не съм го виждала да слиза с Маргарет и Теди в готварниците, за да си отмъкне

изрезки от сладкиши от масата, или да си измоли от пекарите някое топло хлебче, току-що извадено от пещта. Никога не отмъква сметана от килера с млякото, никога не се върти около шиша за месо, за да си отмъкне някое крайче.

Опитвам се да не се боя за него; той учи с удоволствие, излиза да язди заедно с братовчедите си, играе тенис с тях, или се упражнява в стрелба с лък, или играе на кегли, но винаги първи спира играта или се отдръпва и сяда за няколко мига, или се засмива и казва, че трябва да си поеме дъх. Не е як, не е силен, всъщност той е точно такъв, каквото бихте очаквали да е едно момче, ако е прекарало живота си в сянката на проклятието на далечна вещица.

Разбира се, не знам дали тя някога е проклела сина ми. Но понякога, когато той сяда в краката ми и обляга глава на коленете ми и докосвам главата му, си мисля, че тъй като нейната зла воля помрачи живота ми, не бих се изненадала да узная, че е белязала и живота на сина ми. А сега, когато Ричард говори за ново проклятие, стоварено от вещицата Елизабет и нейната ученичка в магьосничеството, дъщеря ѝ, върху убиеца на техните момчета, се боя още повече, че злобата на семейство Ривърс е насочена към мен и моето момче.

Нареждам на лекарите в Мидълхам да ми изпращат писмо на всеки три дни, за да ми съобщават как са децата. Писмата пътуват трудно поради снега на север и разкаляните пътища на юг, но с тях пристигат уверения, че Едуард е бодър, играе си с братовчедите си, радва се на зимното време, пързая се с шейна и кънки на леда. Той е добре. Мога да бъда спокойна. Той е добре.

Дори без децата Ричард е твърдо решен да отпразнуваме една весела Коледа в двора. Това е двор, увенчан с победа; всички, които идват да пируват, да танцуват, или просто да гледат, разбират, че тази първа Коледа от нашето царуване е още по-весела заради съзнанието, че когато бяхме предизвикани — предизвикани в първите седмици на царуването си от бившата кралица и от едно неопитно момче, което нарича себе си крал — получихме подкрепа. Англия не иска Хенри Тюдор, Англия е забравила момчетата Ривърс, доволна е да остави кралицата от семейство Удвил в убежище. С нея е свършено. Онова царуване приключи, а тази Коледа провъзгласява, че е започнало нашето.

Всеки ден организираме забавления, лов, излети с лодки, състезания, турнири и танци. Ричард вика в двора най-добрите музиканти, поети идват и пишат песни за нас, а хорът изпълва параклиса със свята музика. Всеки ден има ново забавление за двора и всеки ден Ричард ми поднася някакъв малък подарък — скъпоценна перлена брошка или чифт благоуханни кожени ръкавици, три нови коня за езда, които да отведе на Север за децата, както и един рядък разкош — голямо буре консервирани портокали от Испания. Обсипва ме с подаръци, а нощем идва във великолепните ми покои и прекарва нощта с мен, притиска ме в обятията си, сякаш само като ме прегръща здраво, може да повярва, че наистина ме е направил кралица.

Понякога нощем се будя и поглеждам към гоблена, окачен над леглото, с изтъкани по него сцени с изображения на победоносни богове и богини, полегнали на облаци. Мисля си, че аз също би трябвало да тържествувам. Аз съм там, където баща ми искаше да бъда. Аз съм най-високопоставената жена в страната — никога повече няма да се боя, че ще настъпя нечий шлейф — защото сега всички вървят след мен. Но още докато се усмихвам при тази мисъл, си спомням за сина си в студените долини на Йоркшър, за крехкото му тяло и бледността на кожата му. Мисля си за вещицата, която все още живее в убежище и тази Коледа ще отпразнува освобождаването си, вземам в прегръдките си Ричард и потърсвам опипом ръката, с която държи меча, внимателно обгръщайки я с длан, докато той спи, за да видя дали наистина отслабва и вехне, както си мисли той. Не мога да преценя.

Дали Елизабет Удвил е победена вдовица, която мога да съжалявам? Или е най-големият враг на семейството ми и на моя покой?

Дворецът Гринич, Лондон, март 1484

Пролетта идва в Лондон рано, седмици по-рано, отколкото в северния ни дом, и когато се будя сутрин, мога да чуя как петлите кукуригат, а млечните крави мучат, докато ги карат през улиците към ливадите край реката. С пролетта започват и заседанията на парламента; прокарват постановлението, съгласно което се утвърждава, че Едуард е бил женен за друга жена преди мнимата си венчавка с *онази* жена Удвил, и следователно всичките им деца са незаконородени. Това постановление има стойността на закон, парламентът го е приел, значи трябва да е така. Елизабет Удвил отново е Елизабет Удвил, или може да нарича себе си с името на първия си съпруг — единствения си истински съпруг — и да бъде лейди Елизабет Грей, а момичетата ѝ могат също да се прикрият под това име. Ричард представя споразумението си с *онази* жена Удвил, която е предадена на грижите на сър Джон Несфийлд с двете си по-малки момичета, и те заминават да живеят в красивата му провинциална къща в Хийтсбъри, Уилтшър.

Той изпраща на Ричард редовни доклади и аз зървам един, в който се споменава как кралицата — в една неволна грешка на перото той я нарича „кралицата“, сякаш аз не съществувам, сякаш законът не е бил прокаран — язди и танцува, кани местни музиканти, посещава местната църква, обучава момичетата си, и помага в управлението на домашната ферма, прави промени в мандрата и премества пчелните кошери, дава му съвети за мебелировката и засажда своя лична градина с любимите си цветя. Тонът му е развълнуван и доволен. Звучи така, сякаш тя изпитва наслада отново да бъде провинциална господарка. Момичетата ѝ тичат на воля, сър Джон им е дал коне, и те препускат из цял Уилтшър. Тонът на доклада на сър Джон е благосклонен, сякаш му харесва една красива жена и две енергични момичета да обръщат къщата му надолу с главата. И което е по-важно — той съобщава, че тя посещава параклиса всеки ден и че не получава

тайни съобщения. Би трябвало да се радвам, че тя не крои заговори, нито пък прави заклинания, но не мога да се освободя от желанието тя да беше още в убежище, или заключена в Тауър като синовете си, или дори безследно изчезнала като тях. Не се съмнявам, че щях да намеря покой, че Англия щеше да намери покой, ако тя беше умряла със съпруга си или изчезнала с момчетата си.

Трите най-големи момичета Ривърс идват в двора с високо вдигнати глави, сякаш майка им не се е провинила в измяна срещу нас. Ричард ми казва, че те ще ми поднесат почитанията си на сутринта след службата в параклиса и закуската, и аз полагам особено старание, докато се приготвям в красивите стаи на двореца Гринич, с гръб към ярката светлина от прозорците, в тъмночервена рокля и с висока диадема от дантела в наситен рубинен цвят. Дамите ми седят около мен, и израженията, с които се обръщат към бавно отварящата се врата, не са дружелюбни. Никоя жена не иска три красиви момичета до себе си за сравнение, а това са момичета от семейство Ривърс, които си търсят съпрузи, както момчетата Ривърс вечно правят. Освен това половината придворни са коленичили пред тези момичета, а другата половина са целували бебешките им юмручета и са се кълнели, че те са най-хубавите принцеси, виждани някога. Сега те са придворни дами на нова кралица, и никога повече няма да носят корона. Всички трескаво копнеят те да осъзнаят падението си от великолепието до беднячеството, всички тайно се надяват, че те ще разберат погрешно положението си и ще се покажат като глупачки. Този двор е жесток, каквито са всички кралски дворове, и никой в моите покои няма никаква причина да обича дъщерите на Елизабет Удвил, която се разпореждаше с всички ни.

Вратата се отваря и трите влизат. Веднага разбирам защо Ричард прости на майката и повика момчетата в двора. От обич към брат си. Най-голямата, Елизабет, сега осемнайсетгодишна, е най-съвършеното съчетание от изящната красота на майка си и топлотата на баща си. Бих я разпознала навсякъде като дъщеря на Едуард. Тя има неговата непринудена вежливост: раздава усмивки из цялата стая, сякаш си мисли, че поздравява приятели. Има неговия ръст — висока и стройна е като фиданка от дъба, под който той е бил омагьосан. Има неговата кожа и коса: майка ѝ беше толкова руса, че косата ѝ е почти сребриста, но тази Елизабет е по-тъмна, като баща си, косата ѝ има цвета на

класовете в пшенична нива, златисто-бронзова: една къдрица се измъква от диадемата ѝ и се навива на букла, падайки към рамото и. Представям си, че когато разпусне косата си, тя е като водопад от къдрици с цвят на пчелен мед.

Тя носи зелена рокля, сякаш е самата пролет, пристигаща в този двор на уморени от живота възрастни хора. Това е проста рокля с дълги, надиплени ръкави, а вместо златна верижка около стройните си бедра тя носи завързан на възел зелен кожен колан. Предполагам, че не е имало останали пари да купят на момичетата злато или накити за идването им в двора. Елизабет Удвил може и да е отмъкнала половината хазна, но бунтовете са скъпи начинания и тя сигурно е похарчила всичките си пари, въоръжавайки войници срещу нас. Дъщеря ѝ, принцеса Елизабет — или, както трябва да запомня да я наричам, мистрес Елизабет Грей — носи на главата си спретната шапчица, нищо биещо на очи, нищо подобно на коронката, която едно време носеше като любимата най-голяма принцеса с готови да ѝ угаждат родители, и годеница на престолонаследника на Франция. Зад нея идват сестрите ѝ. Сесили също е красавица, само че това момиче на Ривърс е тъмнокосо и с тъмни очи. Тя не крие веселата си усмивка, пълна с увереност, и носи тъмночервено, което ѝ отива. Зад нея идва малката Ан, най-младата, в най-бледото синьо, като крайбрежни морски води, руса като най-голямата си сестра, но тиха и сдържана, без помен от наперената увереност на другите две.

Те застават в редица пред мен, сякаш са стражи, вдигащи оръжията си за почест, и аз си пожелавам от цялата си душа да можех да ги изпратя обратно в помещението на стражите. Но те са тук, и трябва да бъдат поздравени не като племенници, а като повереници. Надигам се от трона си и дамите ми също се изправят, но прошумоляването на дузина скъпи рокли не смущава Елизабет. Тя мести поглед от една към друга, сякаш оценява материята. Чувствам как пламвам и поруменявам. Тя е отгледана в един двор от кралица, която е била прочута красавица, и не ми е нужно да видя презрителната ѝ усмивка, за да знам, че ни намира за безцветни и неспретнати. Дори аз, в рубиненочервената си рокля, съм невзрачна кралица редом с нейния спомен за майка ѝ. Знам, че за нея никога няма да бъде нещо друго, освен сянка.

— Приветствам и трите ви — мистрес Елизабет, Сесили и Ан Грей — с добре дошли в двора ми — казвам. Виждам как очите на Елизабет блясват като светкавици, когато се обръщам към нея с името на първия съпруг на майка ѝ. Ще трябва да свикне с това. Самият парламент я обяви за копеле, а женитбата на родителите ѝ — за двуженство и измама. Ще трябва да свикне да я наричат „мистрес Грей“, а не „ваша светлост“.

— Ще откриете, че съм кралица, на която е лесно да се служи — казвам любезно, сякаш не сме се срещали никога преди, сякаш не съм целувала хладните им бузи дузина пъти. — И че това е един щастлив двор — сядам и протягам ръка, и трите, една след друга, правят реверанс и целуват студените ми пръсти.

Мисля си, че посрещането е минало достатъчно добре и е приключило, когато вратата се отваря и съпругът ми Ричард избира този момент да влезе. Разбира се, той знае, че момичетата ще бъдат представени тази сутрин. Затова е дошъл да се увери, че всичко ще мине добре. Прикривам раздразнението си в усмивката, с която го посрещам.

— А ето го и кралят...

Никой не ме слуша. При отварянето на вратите Елизабет се е обърнала и когато вижда съпруга ми, се изправя от реверанса си и отива с леки стъпки при него.

— Ваша светлост, почитаеми чичо! — изрича тя.

Сестрите ѝ, бързи като невестулки, се промъкват след нея.

— Почитаеми чичо — изричат те в хор.

Той им се усмихва широко, притегля Елизабет към себе си и я целува по двете бузи.

— Изглеждаш прекрасно, както знаех, че ще бъде — уверява я той. Другите две получават целувка по челото. — А как е майка ти? — пита той Елизабет небрежно, сякаш всяка сутрин пита за здравето на някоя вещица и изменница. — Харесва ли ѝ Хийтсбъри?

Елизабет се усмихва неискрено.

— Много ѝ харесва, почитаеми чичо! — възкликва тя. — Пише ми, че сменя всички мебели и окопава градините. Сър Джон може да открие, че си има наемателка, с която трудно се излиза на глава.

— Сър Джон може да открие, че къщата му е неизмеримо подобрена — уверява я той, сякаш неприкритото безочие има нужда от

уверения. Обръща се към мен: — Сигурно се радвате отново да приемете племенничките си в покоите си — казва той, с нотка в гласа, която ми напомня, че трябва да се съглася.

— Възхитена съм — казвам хладно. — Безкрайно съм възхитена.

Не мога да отрека, че те са хубави момичета. Сесили е глезна и клюкарка, Ан едва е излязла от училищната стая, и аз се погрижвам тя да има уроци по гръцки и латински всеки ден сутринта. Елизабет е съвършена. Ако трябва да се изброят качествата, необходими за една английска принцеса, тя ще отговаря точно на модела. Начетена е — чичо ѝ Антъни Удвил и майка ѝ са се погрижили за това, техният печатар Какстън ѝ посвещава новите печатни книги, когато тя бе едва излязла от люлката. Говори гладко три езика и може да чете на четири. Свири на музикални инструменти и пее със сладък, нисък глас, който е изненадващо хубав. Може да шие изящно и мисля, че уверено може да обърне яката на риза или да поръби фина ленена фуста. Не съм я виждала в кухнята, тъй като аз — като дъщеря на най-изтъкнатия граф в Англия, а сега — кралица на страната си — никога не съм имала особена причина да влизам в кухнята. Но тя, която е била затворена в убежище и е дъщеря на жена, управлявала провинциално имение, ми казва, че може да приготвя печено месо и яхния от месни изрезки, както и изтънчени блюда, фрикасата и захаросани плодове. Когато танцува, никой не може да откъсне очи от нея; тя се движи в такт с музиката, сякаш музиката я вдъхновява, като притваря очи и оставя тялото си да реагира на нотите. Всички винаги искат да танцуват с нея, защото тя кара всеки партньор да изглежда грациозен. Когато ѝ възложат роля в пиеса, тя ѝ се отдава напълно и учи репликите си и ги изрича така, сякаш сама им вярва. Тя е добра сестра на двете по-малки, които са поверени на грижите ѝ, и изпраща малки подаръци на другите си сестри, които са в Уилтшър. Тя е добра дъщеря, пише всяка седмица на майка си. Службата ѝ при мен като придворна дама е безупречна; не мога да я упрекна в нищо.

Защо тогава, като се имат предвид всички тези забележителни добродетели, я ненавиждам?

Мога да отговоря на това. Първо, защото съм обзета от глупава, греховна ревност към нея. Разбира се, виждам как я гледа Ричард, сякаш тя е брат му, върнат при него, само че в образа на младо, изпълнено с надежди, весело красиво момиче. Той никога не казва

нито дума, за която бих могла да го укоря, никога не говори за нея по друг начин, освен като за своя племенница. Но я гледа — всъщност целият двор я гледа — сякаш тя е наслада за окото и радост за сърцето.

Второ, мисля, че тя е имала лесен живот, живот, благодарение на който ѝ е лесно да се смее дузина пъти на ден, сякаш всичко, което се случва около нея, я забавлява. Живот, който я разхубавява, защото какво е преживяла, което може да я кара да се мръщи? Нима някога ѝ се е случило нещо, което да вдълбае бръчки на разочарование в лицето ѝ и да накара скръб да се просмуче в нея? Знам, знам: тя загуби баща и любим чичо, те бяха отстранени от трона, изгуби и двама обични млади братя. Но не мога да помня това, когато я виждам да си играе на „котешка люлка“ с праметната около пръстите чиле вълна, или тича край реката, или плете венец от нарциси за Ан, сякаш трите момичета не би трябвало да се боят от всяка мисъл, свързана с корона. Тогава ми се струва напълно безгрижна, и ѝ завиждам заради радостта от живота, която я спохожда толкова лесно.

И последно, никога не бих обичала дъщеря на Елизабет Удвил, никога няма да я обичам. *Онази* жена преминаваше като вещаеща гибел комета на моя хоризонт през целия ми живот, от мига, когато за първи път я видях, и си помислих, че е най-красивата жена на света, на вечерята за коронацията ѝ, до момента, в който осъзнах, че тя е мой заклет враг и убийца на сестра ми и зет ми. Каквито и ходове да е предприела Елизабет, за да осигури на дъщерите си достъп до нашия двор, нищо не ме е очаровало, нищо няма никога да ме омае дотолкова, та да забравя, че те са дъщери на нашия враг; и — в случая на принцеса Елизабет — самите те са врагът.

Не се съмнявам, че тя е тук като шпионка и средство за отклоняване на вниманието. Сгодена е за Хенри Тюдор (това, че майка ѝ оповестява пред всички промяната в решението си, не означава нищо за мен, не означава нищо — така подозирам — за него или за нея). Тя е дъщеря на нашата неприятелка и годеница на нашия враг. Защо да не мисля за нея като за мой враг?

И затова го правя.

Когато снегът по хълмовете на Севера се стопява и можем да отпътуваме отново към дома, напускаме Лондон. Толкова се радвам да

замина, че се налага да имитирам неохота, от страх да не обидя лондонските търговци и гражданите, които идват в двора да се сбогуват, и хората, които се редят от двете страни на улиците, за да ни приветстват, докато минаваме. Мисля си за Лондон като за град, който обича рода Ривърс, и чувам одобрителния рев, когато преминават трите момичета Удвил, които яздят едно до друго зад мен. Лондон обича красавиците, а топлата хубост на Елизабет кара гражданите да надават приветствени викове за династията Йорк. Усмивам се и помахвам с ръка, за да приема комплимента за себе си, но знам, че за мен е предназначена почитта, която се полага на една кралица, но не и привързаността, която една красива принцеса може да породя.

По пътя препускам бързо напред, така че всичките ми придворни дами да изостанат, за да не съм принудена да чувам как тя и сестрите ѝ бърбят. Гласът ѝ, който е мелодичен и сладък, ме кара да стискам зъби. Поемам напред, а стражите ми яздят зад мен, и не ми се налага да я чувам или виждам.

Когато Ричард се връща от челните редици на процесията, изравнява коня си с моя и ние яздим приятелски заедно, сякаш тя не се усмива и не бърбри зад нас. Хвърлям кос поглед към суровия му профил и се питам дали се ослушва да чуе гласа ѝ, дали ще удържи коня си и ще изостане, за да язди редом с нея. Но после той проговаря, и осъзнавам, че ревността ми ме прави страхлива и подозрителна, когато би трябвало да се наслаждавам на компанията му.

— Ще отседнем в замъка Нотингам за целия месец — казва той. — Планирам да преустроя покоите ти там, да ги направя по-удобни за теб. Ще продължа планове за строителство, които имаше Едуард. А после можеш да продължиш към Мидълхам, ако искаш. Ще те последвам. Знам, че ще бързаш да видиш децата.

— Струва ми се, че не съм ги виждала толкова отдавна — съгласявам се. — Но едва днес научих от лекаря, че всички са добре — говоря общо за здравето на трите деца. Никога не искаме да признаем, че Теди е силен като млада хрътка — и с почти толкова разум — а Маргарет никога не боледува. Синът ни, нашият Едуард, възмъжава бавно, дребен е за възрастта си и лесно се уморява.

— Това е добре — казва Ричард. — А след това лято можем да доведем всички в двора и да ги задържим при нас. Кралица Елизабет

винаги държеше децата си при себе си, а принцесата ми разказва, че е имала най-щастливото детство в двора.

— Мистрес Грей — поправям го, усмихната.

Замъкът Нотингам, март 1484

Пристигаме в замъка Нотингам вечерта, точно когато залязващото слънце очертава кулите в черно на фона на прасковено златистото небе. От стените на замъка екват фанфари, когато се приближаваме, а стражата се изсипва отвън, за да се строи от двете страни на пътеката към подвижния мост. Ричард и аз яздим рамо до рамо, приемайки приветствията на войниците и одобрителните възгласи на хората.

Щастлива съм, когато слизам от коня си и се отправям към новите покои на кралицата. Чувам придворните си дами да бърбят, докато ме следват, но не мога да различа гласовете на момичетата Ривърс. Помислям си, не за първи път, че трябва да се науча да не ги търся с поглед, трябва да се постарая да намаля въздействието, което имат върху мен. Ако мога да се науча да не се интересувам от тях, по един или друг начин, тогава няма да се опитвам и да видя дали Ричард ги забелязва, или пък дали най-голямото момиче, Елизабет, му се усмихва.

В Нотингам сме от няколко дни, ловувайки в прекрасните гори, хранейки се с месото на елените, които убиваме, когато една вечер в покоите ми пристига пратеник. Изглежда толкова изтощен от ездата и толкова мрачен, че явно се е случило нещо ужасно. Ръката му, когато той подава писмото, трепери.

— Какво има? — питам го, но той поклаща глава, сякаш не може да ми каже с думи. Хвърлям поглед наоколо и откривам Елизабет да ме гледа спокойно, и за един миг, обзета от студ, си помислям за нея и майка ѝ, проклинащи рода на онзи, който е убил принцовете в Тауър. Опитвам се да ѝ се усмихна, но чувствам как устните ми се разтягат над зъбите и знам, че това е само гримаса.

Тя веднага пристъпва напред, и виждам, че на младото ѝ лице е изписано съчувствие.

— Мога ли да ви помогна? — казва тя.

— Не, не, просто съобщение от дома ми — казвам. Помислям си, че може би майка ми е умряла и ми съобщават това. Може би някое от другите деца, Маргарет или Теди, е паднало от коня си и си е счупило ръка. Осъзнавам, че държа писмото, без да го отварям. Младата жена ме гледа, чака ме да го отворя. По някакъв странен начин ми хрумва, че тя знае, вече знае какво ще пише там, и оглеждам кръга от дамите си, които една по една са осъзнали, че стискам писмо от вкъщи, твърде изплашена, за да го отворя, замлъкват и се скупчват около мен.

— Вероятно нищо особено — казвам в тишината на стаята. Пратеникът повдига глава и ме поглежда, сякаш иска да каже нещо, а после вдига ръка над очите си, сякаш светлината на пролетното слънце е твърде ярка, и отново свежда глава.

Не мога да отлагам повече. Пъхам пръст под восъчния печат и той се отделя с лекота от хартията. Разгъвам листа и виждам, че е подписан от лекаря. Написал е само четири реда:

„Ваша светлост,

С дълбока скръб Ви съобщавам, че синът Ви, принц Едуард, почина тази нощ от треска, която не успяхме да възпрем. Направихме всичко по силите си, и сме дълбоко опечалени. Ще се моля за Вас и Негова светлост, краля, в скръбта ви.

Чарлс Римнър“

Вдигам поглед, но не мога да видя нищо. Осъзнавам, че очите ми са пълни със сълзи и примигвам, за да ги прогоня, но все още съм заслепена. „Повикайте краля“, казвам. Някой ме докосва по ръката, докато стискам писмото, и аз усещам топлината от пръстите на Елизабет. Не мога да се възпра да не помисля, че престолонаследник сега е Теди, забавното малко момченце на Изабел. А след него — това момиче. Отдръпвам ръка от нейната, за да не може да ме докосва.

След броени мигове Ричард е там, пред мен, коленичейки, за да може да ме погледне в лицето.

— Какво има? — прошепва той. — Казаха, че си получила писмо.

— Едуард — казвам. Чувствам как скръбта ми се готви да избликне, но си поемам дъх и му съобщавам най-лошата новина на света. — Починал е от треска. Изгубихме сина си.

Дните минават, но аз не мога да говоря. Ходя в параклиса, но не мога да се моля. Дворът е облечен в толкова тъмно синьо, че е почти черно, и никой не играе игри, не ходи на лов, не свири музика и не се смее. Ние сме двор, омагьосан да скърби, зашеметени сме и ни е отнето дар слово. Ричард изглежда десет години по-стар; аз самата не съм се поглеждала в огледалото си, за да видя белезите на скръбта по лицето си. Не мога да се интересувам от това. Не мога да намеря в себе си сили, за да ме е грижа как изглеждам. Сутрин ме обличат, сякаш съм кукла, а вечер смъкват роклите от мен, за да мога да отида в леглото и да лежа безмълвно и да чувствам как сълзите се процеждат от затворените ми клепачи и мокрят ленената възглавница.

Толкова се срамувам, че го оставих да умре, сякаш вината е моя или можех да сторя нещо. Срамувам се, че не отгледах силно момче като Изабел, или като красивите момчета Удвил, които изчезнаха от Тауър. Срамувам се, че имах само едно момче, само един скъпоценен наследник, само един, който да поеме огромната тежест от триумфа на Ричард. Имахме само един принц, не двама, а сега него вече го няма.

Потегляме от Нотингам за замъка Мидълхам припряно, сякаш като се приберем у дома, ще открием сина си, какъвто го оставихме. Когато пристигаме там, откриваме малкото телце в ковчега в параклиса, а другите две деца — коленичили до него, изгубени и объркани без братовчед си, объркани без обичайното ежедневие на домакинството. Маргарет идва в прегръдките ми и прошепва: „Толкова съжалявам, толкова съжалявам“, сякаш тя, едно малко десетгодишно момиче, е трябвало да го спаси.

Не мога да я успокоя, че не я обвинявам. Нямам успокоение за никого. Нямам думи за никого. Ричард заявява, че сега децата ще отидат да живеят в Шериф Хътн. Никой от нас няма да поиска да дойде отново в Мидълхам, никога повече. Правим скромно погребение и виждаме как ковчегът потъва в мрака на гробницата. Не изпитвам умиротворение, след като сме се помолили за душата му и сме платили на свещеника да се моли за него два пъти дневно. Ще направим

параклис в памет на мъничката му невинна душа. Не чувствам покой, не чувствам нищо. Мисля си, че ще остана безчувствена завинаги.

Напускаме Мидълхам възможно най-скоро и отиваме в Дърам, където се моля за сина си в голямата катедрала. Това не променя нищо. Отиваме в Скарбъро, където гледам големите вълни на бурното море и си мисля как Изабел загуби първото си бебе и как да изгубиш бебе при раждане е нищо — нищо — пред това да загубиш пораснал син. Връщаме се в Йорк. Не ме е грижа къде сме. Навсякъде хората ме гледат, сякаш нямат представа какво могат да кажат. Не е нужно да си правят труда. Няма нищо за казване. Изгубих баща си в битка, сестра си — от ръката на шпионката на Елизабет Удвил, зет си — от ръката на палача на Елизабет Удвил, племенника си — от ръката на пратения от нея отровител, а сега сина си, погубен от нейното проклятие.

Дните стават по-ясни и топли и когато сутрин нахлузват роклята през главата ми, тя е копринена, а не вълнена. Когато ме водят на вечеря и ме настаняват като кукла на високата маса, ми носят младо агнешко и пресни плодове. На вечеря става по-шумно, а един ден музикантите засвирват отново, за първи път, откакто пристигна писмото. Виждам как Ричард ме поглежда косо, за да види дали възразявам, и забелязвам как се присвива уплашено от празното изражение на лицето ми. Не възразявам. Не възразявам на нищо. Могат и моряшки рог да надует, ако искат; вече нищо няма значение за мен.

Тази нощ той идва в стаята ми. Не ми говори, но ме взема в прегръдките си и ме притиска силно към себе си, сякаш болката на двама души може да бъде намалена от притискането на две сломени сърца едно към друго. Това не помага. Сега чувствам, че моята спалня е центърът на скръбта, докато лежим един до друг, отдадени на болката си, вместо в двата края на замъка.

Рано сутринта се събуждам, когато той се опитва да ме люби. Лежа като камък под него; не казвам нищо и не правя нищо. Знам, че сигурно си мисли, че трябва да заченем друго дете, но не мога да повярвам, че можем да бъдем удостоени с такава благословия. След десет години безплодие? Как бих заченала син сега, когато чувствам, че съм мъртва, след като не заченах втори син, когато бях изпълнена с надежда и любов? Не, бяхме дарени само с един син, а сега него вече го няма.

Момичетата Ривърс тактично са заминали от двора, за да посетят майка си, и се радвам, че не се налага да ги виждам — три от петте ѝ красиви дъщери. Не мога да мисля за нищо, освен за проклятието, което Ричард ги е чул да изричат — майка и дъщеря — когато са проклели убиеца на техния син и наследник да изгуби собствения си син. Питам се дали това е доказателство, че Робърт Бракънбъри е последвал намека, който направих, и е задушил онези две красиви, здрави момчета със завивките им, за да осигури тяхната титла за клетия ми изгубен син. Питам се дали това е доказателство, че съпругът ми ме е погледнал в лицето и ме е излъгал напълно убедено и безсрамно. Възможно ли е да е наредил да ги убият, без да ми каже? Може ли да е заповядал да ги убият и да го е отрекъл пред мен? Би ли казал такава лъжа на майка им? Може ли тя със своите сили да е прозряла лъжата и да е погубила сина ми за отмъщение? Нима едно изречено от вещица проклятие не е единственото обяснение за смъртта на Едуард — който умря през пролетта, когато вече бе оцелял от опасните години на детството?

Така мисля. След дълги безсънни нощи на опити да разгадая станалото, мисля така. Едуард беше крехък, с дребен кокал, деликатен, но не беше предразположен към треска. Мисля си, че нейната зла воля го е открила и е възпламенила вените му, дробовете му, неговото клето, слабо сърце. Мисля, че Елизабет Удвил и дъщеря ѝ Елизабет убиха момчето ми, за да отмъстят за загубата на своите.

Ричард идва в покоите ми преди вечеря, за да отидем заедно в голямата зала, сякаш светът все още си е същият. Трябва само да го погледна, за да видя, че всичко се е променило. Лицето му, винаги силно, сега е строго, дори мрачно. От носа му към двете страни на устата му са вдълбани две дълбоки бръчки, а на челото му, над веждите, има две сурови линии. Не се усмихва дори за миг. Когато неговото мрачно лице се обръща към моето бледо лице, си казвам, че никой от нас няма да се усмихне вече.

Замъкът Нотингам, лятото на 1484

В разгара на лятото момичетата Ривърс се връщат на коне в двора, яздейки в малка кавалкада, красиви и самоуверени, и са посрещнати с радост от всички млади мъже на служба при краля. Очевидно отсъствието им се е чувствало и е натъжавало много хора. Трите влизат в покоите ми, правят ми нисък реверанс и се усмихват, сякаш си мислят, че мога да ги поздравя любезно. Успявам да попитам за пътуването им и за здравето на майка им, но дори аз мога да чуя колко тънък и тих е гласът ми. Не ме интересува пътуването им, нито пък здравето на майка им. Знам, че Елизабет ще пише на майка си и ще ѝ съобщи, че съм бледа и почти не говоря. Очаквам да отбележи, че магьосничеството ѝ, което уби сина ми, почти е накарало собственото ми сърце да спре да бие. И вече не ме е грижа. Двете Елизабет, майка и дъщеря, не могат да ми сторят нищо повече. Всички, които съм обичала, ми бяха отнети от тях двете; единственият човек, който ми остана на света, е съпругът ми Ричард. И него ли ще ми отнемат? Защото съм толкова потънала в скръб, че вече не ме е грижа за нищо.

Изглежда, че ще ми отнемат и него. Елизабет се разхожда с Ричард в градината в прохладата на вечерта. Той обича тя да бъде до него, а придворните, които винаги следват фаворитите, бързат да похвалят живото остроумие, което проявява тя в разговорите, и грациозната ѝ походка.

Наблюдавам ги от прозорците на покоите си, разположени високо в стената на замъка, така че те са далече отдолу, вървейки към реката, като на картина в романс, която показва рицар и неговата дама. Тя е висока, на ръст почти колкото него, и те вървят заедно, доближили глави. Запитвам се лениво за какво ли разговарят така оживено, какво я кара да се засмее и да спре и да вдигне ръка към шията си, а после я кара да го улови подръка, за да продължи нататък. На това разстояние, от високия ми прозорец, те изглеждат като красива двойка — подхождат си. Няма голяма разлика във възрастта, в края на краищата.

Тя е на осемнайсет, а той е само на трийсет и една. И двамата притежават типичния чар на Йорк, който сега са насочили изцяло един към друг. Тя е златокоса като брат му, а той е тъмнокос и смугъл като красивия си баща. Виждам как Ричард взема ръката ѝ и я притегля малко по-близо, като шепне в ухото ѝ. Тя обръща глава с лек смях — кокетка е, каквито неизменно са повечето осемнайсетгодишни красавици. Те се отдалечават от придворните, а хората ги следват на малко разстояние, така че да могат да си представят, че са сами.

Последният път, когато видях придворните да вървят зад краля и внимателно да преценяват крачките си, беше, когато Едуард вървеше хванат под ръка с новата си любовница Елизабет Шор, а кралица Елизабет беше в усамотение в очакване на раждане. В мига, когато тя излезе, блудницата Шор изчезна от двора и не я видяхме никога повече — усмихвам се при спомена за смутената извинителна нежност на краля към съпругата му и нейният спокоен сивоок поглед към него. Сега ми е странно да видя как придворните отново крачат бавно, но този път моят съпруг е този, на когото оставят възможност да се усамоти, докато върви сам с племенницата си.

Защо биха направили това? — помислям си лениво, опряла чело на студеното дебело стъкло на прозореца. Защо придворните биха отстъпвали назад така вежливо, освен ако не мислят, че тя ще бъде новата му любовница? Освен ако не мислят, че съпругът ми прелъстява племенницата си по време на тези бавни вечерни разходки край реката, че е забравил всичко, на което го задължават името му, брачните обети и уважението, което ми се полага като на негова съпруга и опечалена майка на мъртвия му син.

Възможно ли е дворът да е видял толкова по-ясно от мен, че Ричард се е свързал от скръбта си, свързал се е от сърдечната мъка, може да живее отново, може да диша отново, може да се огледа наоколо и да види отново света — и в този свят вижда красиво момиче, което е повече от готово да държи ръката му и да слуша думите му, и да се смее, сякаш възхитено от тях? Нима придворните смятат, че Ричард ще легне с дъщерята на брат си? Смятат ли наистина, че той е дотолкова покварен, та да обезчести племенницата си?

Опитвам се да подхвана тази мисъл, прошепвайки думите „обезчестява“ и „племенница“, но наистина не мога да се заставя да се поинтересувам от това; не повече, отколкото мога да се заставя да се

заинтересувам от ловния излет утре или блюдата, които ще бъдат поднесени днес на вечеря. Девствеността на Елизабет и щастието на Елизабет са ми еднакво безинтересни. Сякаш всичко около мен се случва някъде далече, имам чувството, че се случва на някой друг. Не бих се нарекла „нещастна“, тази дума не се отнася за състоянието на духа ми. Бих се нарекла „мъртва за света“. Не мога да намеря у себе си желание и сили да се безпокоя и питам дали Ричард прелъстява племенницата си, или тя прелъстява него. Виждам, във всеки случай, че Елизабет Удвил, след като ми отне сина чрез проклятието си, сега иска да ми отнеме съпруга с помощта на дъщеря си. Но виждам също, че не мога да направя нищо, за да се противопоставя на това. Тя ще направи — както прави винаги — каквото пожелае. Единственото, което мога да направя аз, е да облегна горещото си чело на студеното стъкло и да си пожелая да не видя това. Или по-скоро да не виждам нищо. Абсолютно нищо.

Дворът не се е посветил единствено на лицемерието да флиртува с краля и да скърби с мен. Ричард прекарва всяка сутрин със съветниците си, назначавайки пълномощници, които да вдигнат на крак графствата, ако има нашествие от Хенри Тюдор в Бретан, подготвя флота да воюва с Шотландия, създава пречки за френското корабоплаване в Тясното море. Говори ми за работата си и понякога успявам да го посъветвам, тъй като съм прекарала детството си в Кале, и тъй като Ричард следва именно бащината ми политика на мир с шотландците и въоръжен мир с французите.

Той заминава за Йорк през юли, за да създаде Съвета на Севера — това е признание, че Северна Англия е област, в много отношения съвсем различна от южните части, а Ричард е, и винаги ще бъде, неин добър господар. Преди да потегли, той идва в стаята ми и отправя дамите ми. Елизабет излиза, хвърляйки му усмивка през рамо, и поне веднъж той не забелязва това. Взема едно столче и сядва в краката ми.

— Какво има? — питам без особен интерес.

— Искah да говоря с теб за майка ти — казва той.

Изненадана съм, но нищо не може да задържи дълго интереса ми. Оставям ръкоделието, което държа в ръце, забождам иглата в копринените конци, и го побутвам настрана.

— Да?

— Мисля, че може да бъде освободена от нашия надзор — казва той. — Няма да се връщаме в Мидълхам...

— Не, никога — казвам бързо.

— И следователно можем да затворим замъка. Тя може да има собствена къща, можем да ѝ плащаме издръжка. Не е нужно да държим голям замък само за да я подслоняваме там.

— Не мислиш ли, че може да говори против нас?

Никога няма да спомена въпроса за брака ни. Той може да мисли и сега, че му вярвам изцяло, както беше преди. Сега не мога да се заставя да се безпокоя за това.

Той свива рамене.

— Ние сме крал и кралица на Англия. Съществуват закони против говоренето срещу нас. Тя знае това.

— И не се опасяваш, че ще се опита да си вземе обратно земите?

Той се разсмява.

— Аз съм крал на Англия, надали би спечелила дело срещу мен. А ако си върне владението над някои имоти, мога да си позволя да ги загубя. Ще си ги получиш обратно, когато тя умре.

Кимвам. Така или иначе, вече няма никой, който да наследи състоянието ми на свой ред.

— Просто исках да се уверя, че не възразяваш срещу освобождаването ѝ. И дали имаш предпочитания къде да живее?

Свивам рамене. Тази зима в Мидълхам имаше четирима души. Маргарет и брат ѝ Теди, синът ми Едуард и тя, майка ми, тяхната баба. Как е възможно смъртта да отнесе внука ѝ, а да не вземе нея?

— Изгубих син — казвам. — Как мога да скърбя за майка?

Той извърща глава, за да не мога да видя болезнената му гримаса.

— Знам — казва той. — Пътищата Божии са неведоми за нас.

После се изправя на крака и протяга ръка към мен. Изправям се и заставам до него, пригладжайки изящната коприна на роклята си.

— Този цвят е хубав — казва той, забелязвайки го за първи път. — Имаш ли още от тази коприна?

— Мисля, че да — казвам, изненадана. — Мисля, че донесоха един топ от нея от Франция. Искаш ли да ти ушийт жакет от нея?

— Ще отива на нашата племенница Елизабет — казва той небрежно.

— Какво?

Той се усмихва на потресеното ми изражение.

— Ще отива на кожата и косата на Елизабет, не мислиш ли?

— Искаш тя да носи същата рокля като моята?

— От време на време — ако си съгласна, че този цвят стои добре и на нея.

Нелепата представа ме събужда от летаргията ми.

— Какво си въобразяваш? Целият двор ще си помисли, че тя е твоя любовница, ако я облечеш в коприна, фина като тази, която нося аз. Ще кажат и по-лоши неща. Ще я нарекат твоя блудница. А теб ще нарекат развратник.

Той кимва. Суровите ми думи явно не са го смутили.

— Точно така.

— Искаш това? Искаш да изложиш нея, да посрамиш себе си и да опозориш мен?

Той взема ръката ми.

— Ан, най-скъпа моя Ан. Сега сме крал и кралица, трябва да оставим настрана личните предпочитания. Трябва да помним, че сме постоянно наблюдавани, нашите постъпки имат значения, които хората се опитват да разтълкуват. Трябва да играем роли.

— Не разбирам — казвам равно. — Какво показваме?

— Не се ли предполага, че това момиче е сгодено?

— Да, за Хенри Тюдор, знаеш така добре, както и аз, че той публично се обяви за неин годеник миналата Коледа.

— И следователно кой е глупакът, ако тя е известна на всички като моя любовница?

Бавно проумявам.

— Разбира се, той.

— Следователно всички хора, които биха подкрепили този неизвестен уелсец, роденото в Уелс момче на Маргарет Боуфорт, защото той е сгоден за принцеса Елизабет — любимата дъщеря на най-великия крал на Англия — помисли си отново, всички те си казват: „но ако подкрепим Тюдор, няма да поставим на престола принцесата на Йорк. Защото принцесата на Йорк е в двора на чичо си, възхищава му

се, подкрепя го, тя краси царуването му, както красеше царуването на баща си“.

— Но някои хора ще кажат, че тя не е много повече от блудница. Ще бъде опозорена.

Той свива рамене.

— Казваха същото за майка й. Прокарахме закон, който твърдеше точно това за майка й. А и не ми се вярва, че това ще те безпокои.

Прав е. Нищо не ме безпокои. Със сигурност не и унижението на момичето Ривърс.

Дворецът Уестминстър, Лондон, зимата на 1484

Заплахата от Хенри Тюдор в Бретан обсебва целия двор. Той е само един млад мъж, и всеки крал, не толкова бдителен, колкото тези от династията Йорк, би могъл да пренебрегне далечните му претенции към трона на Англия чрез майчиния му род. Но на трона е крал от династията Йорк, и Ричард знае, че Тюдор се готви да нахлуе, търси подкрепа в Бретан от херцога, който го закриля от толкова отдавна, обръща се към Франция — стария заклет враг на Англия — за помощ.

Майка му, Маргарет Боуфорт, моята някогашна приятелка, стои навъсено в провинциалната си къща, държана като затворничка от съпруга си по нареждане на Ричард, а бъдещата му съпруга, Елизабет Йоркска, сега е на практика първа дама на кралския двор, танцува всяка вечер в двореца, който е бил неин дом в детството ѝ, с китки, блеснали от гривни, с коса, искряща под златна мрежичка. Изглежда, че получава подаръци, които пристигат всяка сутрин, докато седим в покоите с изглед към сивата зимна река. Всяка сутрин на вратата се чука и някой паж донася нещо за момичето, което сега всички наричат принцеса Елизабет, сякаш Ричард не е прокарал закон, за да я обяви за незаконородена и да ѝ даде името на първия съпруг на майка ѝ. Тя се кикоти, когато отваря подаръка, и ми отправя бърз, виновен поглед. Подаръците винаги идват без бележка, но всички знаем кой ѝ изпраща скъпоценни дарове. Спомням си миналата година, когато Ричард ми правеше подарък всеки ден през дванайсетте коледни дни. Но си го спомням с безразличие. Вече не ме е грижа за накитите.

Коледното празненство е върхът на нейното ликуване. Миналата година тя беше унижена, обект на нашето милосърдие, обявена за незаконородена и поискана за съпруга от един предател, но през цялата тази година се издигаше неудържимо нагоре, като евтина, лека коркова тапа в бурна вода. Сега ходим заедно на проби за рокли, сякаш сме майка и дъщеря, сякаш сме сестри. Стоим в голямото помещение на гардеробната, докато прикрепват с карфици по нас коприни, златен

брокат и кожи, и аз поглеждам към голямото посребрено огледало и виждам умореното си лице и избледняващата коса, докато ме обличат в същите ярки цветове като усмихващата се красавица до мен. Тя е десет години по-млада от мен и това никога не е по-очевидно, отколкото когато сме застанали една до друга и сме облечени еднакво.

Ричард открито ѝ подарява накити, подобни на моите, тя носи диадема, подобна на златна коронка, носи диаманти на малките си уши и сапфири на шията. За Коледа дворът е бляскав и великолепен, всички са пременени в най-хубавите си дрехи, всеки ден има забавления и игри. Елизабет преминава с танцуващата си походка през всичко това — кралицата на увеселенията, победителката във всички игри, повелителката на празника. Аз седя на големия си стол, с балдахина от златен брокат над себе си, с короната, натежала върху челото ми, залепила благосклонна усмивка на лицето си, докато съпругът ми става, за да танцува с най-красивото момиче в двореца, взема ръката ѝ и я отвежда настрани да говорят, а после я довежда обратно в стаята, пламнала, поруменяла и с разчорлена коса. Тя хвърля поглед към мен, сякаш иска да се извини — сякаш се надява да нямам нищо против, че всички в двора, а постепенно и всички в Англия, смятат, че те са любовници и аз съм изоставена. Има благоприличието да си придаде засрамено изражение, но виждам, че е твърде тласкана от желание да се отдръпне. Не може да му откаже, не може да откаже на себе си. Може би е влюбена.

Аз също танцувам. Когато танцът е бавен и тържествен, позволявам на Ричард да ме изведе да танцувам и танцьорите следват плавните ни стъпки. Ричард поддържа ритъма на стъпките ми; трудно мога да се съсредоточа да спазвам такта на музиката. Едва миналата Коледа дворът беше в пълния си блясък — нов крал, възкачил се на престола, нови богатства за раздаване, нови съкровища за придобиване, нови рокли за показване — а после синът ми прихвана треска и умря, просто от някаква незначителна треска, а аз не бях край леглото му. Не бях в замъка. Празнувах успеха ни, ловувайки в горите на Нотингам. Сега не мога да проумея какво е имало за празнуване.

Посрещаме Коледа като религиозен празник, посещавайки няколко църковни служби. Елизабет е очарователно благочестива, с шал от зелен тюл върху светлите коси, със сведени очи. Ричард си тръгва от параклиса с мен, ръката ми е в неговата.

— Уморена си — казва той.

Уморена съм от самия живот.

— Не — казвам. — Очаквам с нетърпение останалите коледни дни.

— Носят се някои неприятни слухове. Не искам да ги слушаш, те са безпочвени.

Спирам и придворните спират зад нас.

— Оставете ни — казвам през рамо на всички. Те се изпаряват — Елизабет ми хвърля поглед, сякаш си мисли, че може да не се подчини. Ричард ѝ кимва, тя ми прави лек реверанс и си отива.

— Какви слухове?

— Казах, че не искам да ги слушаш.

— Тогава по-добре да ги чуя от теб, за да не слушам никой друг. Той свива рамене.

— Има хора, които говорят, че възнамерявам да те изоставя и да се ожения за принцеса Елизабет.

— В такъв случай демонстрирането на ухажване от твоя страна е успяло — отбелязвам. — Ухажване ли беше? Или преструвка?

— И двете — казва той унило. — Трябваше да дискредитирам годежа между нея и Тюдор. Той със сигурност ще нахлуе тази пролет. Трябваше да откъсна от него привържениците на Йорк.

— Внимавай да не откъснеш привържениците на рода Невил — отбелязвам остро. — Аз съм дъщерята на кралесъздателя. На Север има мнозина, които те следват само от обич към мен. Дори сега там моето име е по-влиятелно от всички останали. Няма да ти бъдат верни, ако сметнат, че ме позориш.

Той целува ръката ми.

— Не го забравям. Няма да го забравя. И никога не бих те унизил. Ти си сърцето ми. Дори това сърце да е разбито.

— Това ли е най-лошото от всичко?

Той се колебава.

— Говори се за отрова.

При споменаването на оръжието на Елизабет Удвил замръзвам на място.

— Кой говори за отрова?

— Разни клюки от готварницата. Едно куче умряло, след като някаква чиния била разсипана и кучето я излочило. Знаеш как в двора

правят от мухата слон.

— Чия е била чинията?

— Твоята.

Не казвам нищо. Не чувствам нищо. Нито дори изненада. От години Елизабет Удвил е мой враг и дори сега, когато е освободена и живее мирно в Уилтшър, чувствам сивия ѝ поглед върху тила си. Тя все така ще ме вижда като дъщерята на човека, убил любимите ѝ баща и брат. Сега ме вижда също и като жената, която стои на пътя на дъщеря ѝ. Ако умра, Ричард ще вземе разрешение от папата и ще се ожени за племенницата си Елизабет. Династията Йорк ще бъде обединена отново, *онази* жена Удвил отново ще бъде вдовстващата кралица и баба на следващия крал на Англия.

— Тя никога не спира — казвам тихо на себе си.

— Коя? — Ричард изглежда объркан.

— Елизабет Удвил. Предполагам, че именно нея подозират в опит да ме отрови?

Той се разсмива високо — някогашният му импулсивен, буен смях, който не съм чувала от толкова отдавна. Взема ръката ми и целува пръстите ми.

— Не, не подозират нея — казва. — Но няма значение. Ще те пазя. Ще се погрижа да бъдеш в безопасност. Но трябва да си почиваш, скъпа моя. Всички казват, че изглеждаш уморена.

— Достатъчно добре съм — казвам мрачно, а на себе си обещавам: „Достатъчно добре съм да държа дъщеря ѝ далече от трона си“.

Дворецът Уестминстър, Лондон, януари 1485

Дванайсетата нощ е — празникът на Богоявлението, последният ден на дългите коледни празници, които тази година сякаш продължиха цяла вечност. Обличам се особено грижливо в червено-златистата си рокля, а Елизабет, в тон с мен до последния детайл, в своята рокля в червено и златно, ме следва в тронната зала и застава до стола ми, сякаш за да покаже на света контраста между старата кралица и младата любовница. Има представление с живи картини, разказващо историята на коледния празник и Богоявлението, има музика и танци. Ричард и Елизабет танцуват заедно, вече толкова привикнали да го правят, че стъпките им си пасват. Тя има изящството на майка си — никой не може да откъсне очи от нея. Виждам топлотата на Ричард към нея и се питам отново кое е ухажване и кое е преструвка.

От всички нощи в годината тъкмо Дванайсетата нощ е време, когато формите се променят и истинските образи стават несигурни. Някога бях дъщерята на кралесъздателя, отгледана с мисълта, че ще бъде една от най-видните жени в кралството. Сега съм кралица. Това би трябвало да удовлетвори баща ми и да удовлетвори и мен, но когато си спомня за цената, която платихме, мисля, че бяхме измамени от самата съдба. Усмиввам се на хората в стаята, за да могат всички да знаят, че нямам нищо против съпруга ми да танцува ръка за ръка с племенницата си, с очи, приковани в зачервеното ѝ лице. Трябва да покажа на всички, че съм добре и че отровата, която Елизабет Удвил коварно капе в храната ми, във виното ми, може би дори в парфюма, който ароматизира ръкавиците ми, не ме убива бавно.

Танцът свършва и Ричард се връща да седне до мен. Елизабет отива да побъбри със сестрите си. Ричард и аз носим короните си на това последно празненство от сезона, за да покажем на всички, че сме крал и кралица на Англия, да изпратим дори към най-далечните области посланието, че сме в разцвета на силата и властта си. Една

врата се отваря до нас, влиза пратеник и подава на Ричард един-единствен лист хартия. Той го прочита и ми кимва, сякаш някакво предположение, което е направил, се е потвърдило.

— Какво има?

Той проговаря много тихо:

— Новини за Тюдор. Тази година няма да има коледно оповестяване на годеща му. Спечелих тази игра. Той изгуби принцесата на Йорк, изгубил е и подкрепата на сродниците на Ривърс — усмихва ми се. — Знае, че не може да я поиска за своя съпруга, всички смятат, че тя е в моите ръце, моя блудница. Лиших го от нея и нейните поддръжници.

Поглеждам надолу по дължината на стаята, натам, където Елизабет упражнява стъпките на танца със сестрите си, нетърпеливо очаквайки музиката да започне отново. Кръг от млади мъже стои наоколо, с надеждата, че тя ще танцува с тях.

— Съсипал си я, ако из цялата страна се знае, че е опозорена, че е блудницата на краля.

Той свива рамене.

— Ако дръзнеш да се приближиш до трона, това си има цена. Тя го знае. А майка ѝ най-добре знае това. Но има и още...

— Какво още?

— Знам времето на нашествието на Тюдор. Той ще дойде тази година.

— Знаеш това? Кога идва той?

— Още това лято.

— Откъде знаеш? — прошепвам. Ричард се усмихва:

— Имам шпионин в събрания му от кол и въже двор.

— Кой?

— Най-големият син на Елизабет Удвил, Томас Грей. Сега и той е на моя страна. Тя се оказва моя много добра приятелка.

Дворецът Уестминстър, Лондон, март 1485

Ричард се подготвя за нашествие. Аз се готвя за смърт. Елизабет се подготвя за венчавка и коронация, макар че в сдържаната почтителност, с която ми служи, няма нищо, което би разкрило това на някого, освен на мен. Сетивата ми са крайно изострени, постоянно съм нащрек. Само аз виждам руменината по бузите ѝ, когато се връща от разходка в градината, начина, по който пригладжа косата си, сякаш някой я е притискал към себе си и е разместил диадемата ѝ, само аз виждам, че панделките на пелерината ѝ са развързани, сякаш ги е разтворила, за да му позволи да сложи ръце на топлата ѝ талия и да я притегли към себе си.

Имам човек, който опитва виното ми, имам човек, който опитва храната ми, но въпреки това отпадам постоянно, макар че дните стават по-светли, а слънцето грее по-силно, а пред прозореца ми един кос вие гнездо в ябълковото дърво и пее радостно всяка сутрин на зазоряване. Не мога да спя, нито нощем, нито през деня. Мисля си за момичешките си години, когато Ричард дойде и ме спаси от бедността и унижението. Мисля си за детството си, когато с Изабел бяхме малки момичета и си играехме на кралици. Струва ми се невероятно, че съм на двайсет и осем години, че Изабел я няма, а аз вече не желая да бъда кралица.

Наблюдавам принцеса Елизабет с някакво сурово съчувствие. Тя си мисли, че умирам — проявявам към нея снизхождението да не вярвам, че нейната ръка е тази, която пръска отрова по възглавницата ми — но си мисли, че умирам от някаква изтощителна болест, и че когато тя ме отнесе, Ричард ще я направи кралица от любов към нея, и че тогава всеки ден ще бъде празник, тя всеки ден ще получава нова рокля, и всеки ден ще бъде честване на нейното завръщане в дворците и замъците от детството ѝ като наследница на майка си — следващата кралица на Англия.

Тя мисли, че той не ме обича, вероятно мисли, че никога не ме е обичал. Мисли си, че е първата жена, която той някога е обичал и че сега ще я обича вечно и тя ще преминава, танцувайки, през дните си, винаги обожавана, винаги красива, кралица на сърцата, точно каквато беше майка ѝ.

Това е толкова далече от истината за положението на една кралица на Англия, че ме кара да се разсмея, докато започвам да кашлям и трябва да се хвана за болящите ме ребра. Най-малкото познавам Ричард. Може и да е запленил от нея сега, може дори да я е прелъстил, може да е легнал с нея и да ѝ се е насладил, докато се е задъхвала от удоволствие в обятията му; но той не е такъв глупак, че да рискува кралската си власт за нея. Отне я от Хенри Тюдор — това беше амбицията му и той успя. Никога няма да бъде такъв глупак, че да рискува да оскърби сродниците ми, васалите ми и близките ми. Няма да ме отхвърли, за да се ожени за нея. Няма да постави момичето на Ривърс на моето място. Съмнявам се, че дори майка ѝ може да предизвика такъв завършек.

Откривам, че трябва да се подготвя за смъртта си. Не се боя от нея. Откакто изгубих сина си, съм уморена до дъното на душата си, и си мисля, че когато тя най-сетне дойде, това ще означава да си легна да спя без страх от сънища, без страх, че ще се събудя. Готова съм да си легна да спя. Уморена съм.

Но първо има нещо, което трябва да направя. Повиквам сър Робърт Бракънбъри, добрия приятел на Ричард, и той идва в покоите ми на сутринта, докато останалите придворни са на лов. Придворната ми дама го пуска да влезе и си отива, когато я отпращам с махване на ръка.

— Трябва да ви попитам нещо — казвам.

Той е потресен от вида ми.

— Каквото пожелаете, ваша светлост — казва той. От бързо мярналото се по лицето му колебание виждам, че няма да ми каже всичко.

— Веднъж ме попитахте за принцовете — казвам. Твърде изтощена съм, за да говоря със заобикалки. Трябва да узная истината. — Момчетата Ривърс, които бяха в Тауър. Тогава знаех, че би трябвало да бъдат умъртвени, за да не застрашават положението на съпруга ми

на трона. Вие казахте, че съм твърде мекосърдечна, за да дам заповедта.

Той коленичи пред мен и взема слабите ми пръсти в своите големи ръце.

— Помня.

— Аз умирам, сър Робърт — казвам искрено. — И бих искала да знам какво трябва да изповядам, когато приемам последното причастие. Можете да ми кажете истината. Изпълнихте ли желанието ми? Предприехте ли нещо, за да спасите Ричард от опасност, както знам, че винаги сте готов да направите? Приехте ли думите ми като заповед?

За един дълъг миг настъпва мълчание. После той поклаща едрата си глава.

— Не можах да го сторя — казва тихо. — Не бих могъл да го сторя.

Пускам ръцете му и се облягам назад в стола си. Той се отпуска на пети.

— Живи ли са, или мъртви? — питам.

Той раздвижва едрите си рамене и ги присвива.

— Не знам, ваша светлост. Но ако ги търсех, не бих започнал в Тауър. Те не са там.

— От къде бихте започнали да търсите?

Очите му са сведени към пода под коленете му.

— Бих започнал да търся някъде из Фландрия — казва той. — Някъде близо до владенията на тяхната леля, Маргарет Йоркска. Някъде, където близките на съпруга ви винаги изпращат децата си, когато се страхуват за тях. Ричард и Джордж бяха изпратени във Фландрия като момчета. Джордж, херцог Кларънс, смяташе да изпрати сина си отвъд морето. Така правят винаги Плантагенетите, когато децата им са в опасност.

— Мислите, че са се измъкнали? — прошепвам.

— Знам, че не са в Тауър, и знам, че не са били убити, докато аз съм бил на пост.

Допирам ръка до гърлото си, където мога да почувствам как пулсът ми блъска като чук. Отровата тече гъста във вените ми, изпълва дробовете ми, така че едва мога да дишам. Ако можех да си поема дъх, щях да се разсмея при мисълта, че синовете на Едуард са живи, макар

моят да е мъртъв. Че може би, когато Ричард потърси наследник, не принцеса Елизабет, а някой от синовете на Ривърс ще излезе напред.

— Сигурен ли сте в това? — прошепвам.

— Не са погребани в Тауър — казва той. — Сигурен съм в това. И не съм ги убил. Не мислех, че такава е вашата заповед, а дори да беше така, нямаше да се подчиня на подобно нареждане.

Разтърсва ме дълбока въздишка.

— Значи съвестта ми е чиста?

Той се покланя:

— И моята също.

Отивам в спалнята си, когато чувам групата на ловците да се връща; не мога да понеса шума от говора им и да видя светналите им лица. Моята камериерка ми помага да си легна, а после вратата се отваря и принцеса Елизабет се вмъква тихо вътре.

— Дойдох да проверя дали не ви трябва нещо — казва тя.

Завъртам отрицателно глава, отпусната на богато избродираната възглавница.

— Нищо — казвам. — Не ми трябва нищо.

Тя се поколебава.

— Да ви оставя ли? Или да поседя при вас?

— Можете да останете — казвам. — Има нещо, което трябва да ви кажа.

Тя чака, застанала близо до леглото, със склучени ръце, с напрегнато, но търпеливо изражение на младото лице.

— Става дума за братята ви...

Изведнъж лицето ѝ светва.

— Да? — прошепва тя.

Никой не би могъл да си помисли дори за миг, че това е лице на скърбяща сестра. Тя знае нещо, знам, че знае. Майка ѝ е направила нещо или е успяла да измисли нещо, по някакъв начин ги е спасила. Може някога да ги е мислела за мъртви, и да е проклела убиеца им. Но това е момиче, което очаква да чуе добри вести за братята си. Това не е момиче, смазано от загубата — тя знае, че те са невредими.

— Мисля, че не зная нищо повече от вас — казвам предпазливо. — Но получих уверение, че не са били убити в Тауър, и че не ги

държат в Тауър.

Тя не се осмелява да направи нещо повече, освен да кимне.

— Предполагам, че сте се заклели да пазите тайна?

Отново онова едва забележимо движение на главата.

— Тогава може би отново ще видите вашия Едуард в този живот.

А аз ще видя моя в рая.

Тя се отпуска на колене до леглото ми:

— Ваша светлост, моля се да оздравеете — казва тя искрено.

— Във всеки случай можете да кажете на майка си, че не съм играла никаква роля в изчезването на синовете й — казвам. — Можете да й кажете, че нашата вражда е приключена. Моят баща уби нейния, сестра ми е мъртва, нейният и моят син са погребани, а аз също си отивам.

— Ще й предам това съобщение, ако желаете. Но тя не храни враждебност към вас. Знам, че е така.

— Имала е емайлирана кутия — казвам тихо. — А в нея е имало късче хартия? А върху това късче хартия — две имена, написани с кръвта й?

Момичето среща спокойно погледа ми.

— Тези имена „Изабел“ и „Ан“ ли бяха? — питам. — Беше ли тя мой враг и враг на сестра ми? С право ли съм се бояла от нея през всички тези години?

— Имената бяха „Джордж“ и „Уорик“ — казва тя протичко. — Хартията беше от последното писмо на дядо ми. Баща й писал на майка й в нощта, преди да го обезглавят. Майка ми се закле, че ще си отмъсти на Джордж и на баща ви, които причиниха смъртта му. Това бяха имената. Не други. И тя си отмъсти.

Облягам се назад на възглавницата си и се усмихвам. Изабел не е умряла от проклятието на *онази* жена Удвил. Баща ми загина на бойното поле, Джордж беше екзекутиран по нейна заповед. Тя не ме държи във властта си. Вероятно е знаела от години, че синовете й са невредими. Така че може би синът ми не е умрял, поразен от нейното проклятие. Не съм му навлякла проклятието. Свободна съм и от този страх. Може би не умирам от отровата й.

— Това са мистерии — казвам на принцеса Елизабет. — Маргарет Анжуйска ме научи как да бъда кралица, а може би аз на свой ред научих вас как да бъдете кралица. Това наистина е колелото

на съдбата — описвам с показалеца си кръг във въздуха, — знакът за колелото на съдбата. Човек може да се издигне много високо и може да падне много ниско, но рядко може да завърти колелото по собствена воля.

В стаята притъмнява. Питам се къде ли е отишло времето.

— Опитайте се да бъдете добра кралица — казвам ѝ, макар че сега думите са без значение за мен. — Нощ ли е вече?

Тя става и отива до прозореца.

— Не. Не е нощ. Но се случва нещо много странно.

— Кажете ми какво можете да видите?

— Да ви помогна ли да дойдете до прозореца?

— Не, не, твърде уморена съм. Само ми кажете какво виждате.

— Виждам, че слънцето се замъглява, сякаш някой плъзга по него някакъв диск — тя засенчва очи с длан. — Ярко е както винаги, но една тъмна сфера минава през него — тя поглежда към леглото, примигвайки, сякаш замаяна. — Какво може да значи това?

— Движение на планетите? — предполагам.

— Реката притихна и сякаш е неподвижна. Рибарските лодки гребат към брега, а мъжете изтеглят лодките, сякаш се боят от висок прилив. Много е тихо — тя се заслушва за миг. — Всички птици престанаха да пеят, дори чайките не крякат. Сякаш за миг е настъпила нощ.

Тя поглежда надолу, към градината.

— Конярите и кухненските прислужници излязоха, до един са вперили поглед нагоре към небето. Комета ли е, как мислите?

— Как изглежда?

— Слънцето е като златен кръг, а черният диск го крие, с изключение на ръба, който пламти като огън, твърде ярък за гледане. Но всичко друго е черно.

Тя отстъпва назад от прозореца и виждам, че малките ромбовидни стъкла са черни като нощта.

— Ще запаля свещите — казва тя припряно. — Толкова е тъмно. Все едно е полунощ.

Тя запалва една свещ от огнището и започва да пали свещите в техните поставки от двете страни на огъня и на масата до леглото ми. Лицето ѝ в светлината на свещите е бледо.

— Какво може да означава това? — пита тя. — Дали е поличба за нашествието на Хенри Тюдор? Или че негова светлост ще постигне победа? Не може да е... възможно ли е да е... краят на дните?

Питам се дали е права и дали това е краят на света, дали Ричард ще бъде последният крал от династията на Плантагенетите, когото Англия ще има, а аз ще видя сина си Едуард още тази нощ.

— Не зная — казвам.

Тя се връща на мястото си до прозореца.

— Толкова е тъмно — казва. — По-тъмно от всякога. Реката е тъмна и всички рибари палят факлите си на речния бряг, а всички кораби са спрели. Момчетата от готварницата са се прибрали отново вътре. Сякаш всички се страхуват от тъмнината.

Замълчава за миг.

— Струва ми се, че става малко по-светло. Да, мисля, че просветлява. Не е като зората, това е ужасна светлина, студена, жълта светлина, която не прилича на нищо, което съм виждала преди. Сякаш жълтото и сивото са се слели — отново млъква, после продължава: — Сякаш слънцето замръзва. Става по-ярко, става по-светло, слънцето излиза иззад тъмнината. Сега виждам дърветата и другата страна на реката — спира, за да се заслуша. — А птиците започват да пеят.

Отвън пред прозореца ми косът надава пронизителния си, въпросителен зов.

— Сякаш светът е прероден — казва Елизабет зачудено. — Колко странно. Дискът се отдръпва от слънцето, слънцето отново свети ярко в небето, и всичко отново е топло, слънчево и пролетно.

Тя се връща до леглото.

— Обновено — казва. — Сякаш можем да започнем всичко наново, съвсем отначало.

Усмивам се на оптимизма ѝ, на вярата на младите и лекомислените, и казвам:

— Мисля, че сега ще заспя.

Сънувам. Сънувам, че съм на бойното поле в Барнет и баща ми говори на войниците си. Извисява се на черния си кон, с шлем под мишница, за да могат всички да видят дръзкото му, смело лице и неговата увереност. Той им казва, че ще ги отведе до победа, че

истинският принц на Англия чака да отплава през Тясното море, и че ще доведе със себе си Ан, новата кралица на Англия, и че тяхното царуване ще бъде време на мир и благоденствие, благословено от Бог, защото истинският принц и истинската принцеса ще се възкачат на тронове си. Изрича името ми „Ан“ с такава любов и гордост в гласа си. Казва, че неговата дъщеря Ан ще бъде кралица на Англия, и че тя ще бъде най-добрата кралица на Англия, която светът е виждал.

Виждам го, ярко като жив, да се смее, уверен и могъщ, докато им обещава, че добрите времена идват, че трябва само да устоят, да бъдат верни, и ще победят.

Премията крак през тялото на коня си и се спуска на земята. Потупва коня си по шията и едрата тъмна глава се обръща доверчиво, когато ръката му се вдига да отмести леко черните помръдващи уши, които потрепват напред, за да се заслушат в гласа му.

— Други командири ще поискат да се изправите и да се биете, ще поискат от вас да се сражавате до смърт — казва им той. — Знам това. И аз съм чувал това. Участвал съм в битки, в които командирите са искали от войниците си да се сражават до смърт, а после са бягали и са ги изоставяли.

Мъжете започват да мърморят в знак на съгласие. Виждали са битки, в които командирите им са ги предали, просто така.

— Други командири ще поискат от вас да се изправите и да се биете до смърт, но когато битката се обърне срещу тях, ще изпратят пажовете си да доведат конете им и ще ги видите как си тръгват. Ще посрещнете нападението сами, ще загинете, другарите ви ще загинат, но те ще пришпорят конете си и ще избягат. Знам това. Виждал съм го, също както и вие.

Разнася се мърморене в знак на съгласие от войниците, които са успели да избягат, които помнят свои другари, неуспели да се измъкнат навреме.

— Нека това бъде моята клетва пред вас.

Той взема големия си меч и внимателно, намирайки опипом ребрата на коня, опира острия връх на оръжието между ребрата, насочен към сърцето. Сред войниците се разнася нисък невярващ шепот, а аз извиквам в съня си: „Не, татко! Не!“

— Това е моята клетва пред вас — казва той спокойно. — Няма да избягам и да ви изоставя в опасност, защото няма да имам кон — и

той забива меч дълбоко в гръдния кош на животното, Миднайт се свлича на предните си крака и пада на задни крака. Обръща се и поглежда баща ми с тъмните си красиви очи, сякаш разбира, сякаш знае, че това е жертва, която баща ми е длъжен да направи. Че той е олицетворение на обещанието, че баща ми ще се бие и ще умре заедно с войниците си.

Разбира се, той загина заедно с тях, в онзи ден на бойното поле при Барнет, загина с тях, за да ме направи кралица, а аз трябваше сама да науча по-късно колко кухо кънти тази корона. Когато се обръщам в леглото си и отново затварям очи, си мисля, че тази нощ ще видя обичния си баща, Уорик, кралесъздателя, и принца, моето малко момче, Едуард, и може би, в поля, по-зелени, отколкото мога да си представя, коня Миднайт, пуснат да пасе на свобода.

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

Това е исторически роман, построен около личност, чийто живот, дори според собствения ѝ биограф, не би могъл да бъде описан цялостно поради недостиг на информация. За късмет на всички ни историкът Майкъл Хикс откри голям обем ценни материали за Ан Невил, макар и възпрепятстван от обичайното мълчание, което заобикаля жените в историята.

Това, което знаем от Хикс и от други историци, е че тя е имала родствени връзки с повечето от основните участници във Войните на братовчедите (наречени Войни на Розите едва столетия по-късно, през деветнайсети век). Предположението, което представям в този роман, е че навярно тя е била пълноправен участник в играта.

Била е дъщеря на граф Уорик, известен приживе като „кралесъздателя“ заради изключителната си роля на човек, дърпал конците на не един от претендентите за кралска власт в Англия. Първо подкрепя Ричард, херцог Йорк, после неговия син и наследник Едуард, след това втория син Джордж, после — техния враг Хенри VI. Уорик загива, сражавайки се за династията Ланкастър, след като през целия си живот е бил най-видният поддръжник на Йорк.

Ан, макар и млада жена, е спътница на баща си през тези обрати и измени. Тя присъства на вечерята за коронацията на новата кралица от династията Йорк и става свидетел на постепенното изолиране на баща си от двора, където се установява господството на членовете и поддръжниците на семейство Ривърс. Както описва романът, Ан бяга с баща си в изгнание във Франция, връщайки се в Англия като неговата нова кандидатка за кралица, начело на армията на Ланкастър, омъжена за техния Уелски принц, и в рамките на малко повече от година сключва брак в лагера на врага, с мъж от династията Йорк. Според моето предположение, именно това е моментът, в който младата жена, която е загубила баща си и съпруга си, и чиято майка я е изоставила, поема живота си в собствените си ръце. Никой не знае истинската история за това как Ан се е измъкнала от закрилата или

затворничеството при сестра си и зет си. Не разполагаме с надежден разказ, но затова пък имаме няколко прекрасни версии за ухажването и женитбата ѝ с Ричард. Моята версия е да поставя Ан в центъра на събитията.

За мен като романист беше увлекателно да обрисувам двора на Йорк като център на интриги и извор на страх за момичетата Уорик. Част от насладата при писането на тази поредица, посветена на врагове и съперници, е да преобърна страницата (така да се каже) и да видя напълно различна картина. Като на историк, познатите факти ми се сториха много различни, когато изместих гледната си точка от любимката си, Елизабет Удвил, към новата си героиня, Ан Невил. Заплетената интрига около смъртта на Изабел и незаконената смъртна присъда на Джордж внезапно правят историята много по-мрачна, а Елизабет Удвил влиза в ролята на злодея.

Друга репутация, която се наложи да разгледай в тази история, е тази на Ричард III. Както намеквам тук и в „Бялата кралица“, не приемам Шекспировата пародия, която очерня името му в продължение на столетия. Също така обаче не го оправдавам по обвинението за узурпиране на престола. Може и да не е убил принцовете, но те не биха попаднали в Тауър, останали без закрилата на майка си, ако не са били неговите действия. Какво според мен може да се е случило с двете момчета, е предмет на следващата ми книга, историята на тяхната сестра, тайната любовница на Ричард, принцеса Елизабет Йоркская: „Бялата принцеса“.

Издание:

Филипа Грегъри. Пленница на короната

Английска. Първо издание

ИК „Еднорог“, София, 2012

Редактор: Боряна Джанабетска

ISBN: 978-954-365-117-7

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.